

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

СВІ-Й-ТАНОК

Студентський
літературний
альманах

Випуск сьомий

2012

УДК 821.161.2.-1
ББК 83.3(Укр.)1
С42

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту філології
(протокол №4 від 15 листопада 2011 року)

С42 СВІ-Й-ТАНОК : Студентський літературний альманах. – Вип. 7.
– К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012.
— 242 с.

До альманаху ввійшли поетичні та прозові твори, драматургія, критика й есеїстика, дорожні нариси, переклади насамперед студентів та випускників спеціалізації «Літературна творчість» Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Для гуманітаріїв та їх симпатиків.

Редакційна колегія:

Викладачі кафедри теорії літератури та компаративістики

А. О. Ткаченко, д-р філол. наук, проф. (редактор-упорядник);

Л. В. Грицик, завідувач кафедри, д-р філол. наук, проф.;

О. Г. Астаф'єв, д-р філол. наук, проф.; Н. І. Бернадська, д-р філол. наук, проф.; М. М. Гнатюк, д-р філол. наук, проф.; Н. В. Костенко, д-р філол. наук, проф.; М. К. Наєнко, д-р філол. наук, проф.;

М. О. Шаповал, д-р філол. наук, доц.;

Н. М. Андрійченко, канд. філол. наук, доц.;

О. С. Яровий, канд. філол. наук, доц.

Студентка спеціальності «Літературна творчість»

Олена Герасим'юк

© А.О.Ткаченко (передмова, упорядкування,
верстка, дизайн обкладинки), 2012

© Олена Герасим'юк (упорядкування), 2012

© ВПЦ «Київський університет», 2012

З М І С Т

<i>Анатолій Ткаченко. Курсом курсів.....</i>	7
--	---

ПЕРШИЙ (ДРУГИЙ) КУРС

<i>Анна Трепез. Діалог дверей із дзеркалом.....</i>	8
---	---

ДРУГИЙ (ТРЕТІЙ) КУРС

<i>Яніна Дияк. Вино; Мальвіна; Палахкотей.....</i>	9
<i>Інеса Дорофєєва. Нічний монолог; Сумна сповідь; Відкрий свою душу; Залишаюсь; Прокинусь.....</i>	11
<i>Олександра Зубареєва. Підземний ляльковод; Фабрика «Надія» (недитяча моновистава про дитинство).....</i>	14
<i>Олександра Малиновська. Мої мрії; Людина; Усім; «Стоять засніжені дні...»; Збирайте! Як?; Колекціонер ночей; Прогулянка; Особистий Новий рік; Джаз; Світ рівноваги; Ти; Краса; Сум літньої пори; Елегія; Ніч у місті; Секс (не про людей); За завісами штор.....</i>	25
<i>Анастасія Осипенко. «...літо-пожирач...»; V («місяць завис...»; «я не знаю...»; Літо причаїлось у; «із чорного кодла землі...»; Весною; Накипає; Дівчата; «там ...»; Ми; Марґінали; Бо так є; Крило; «крісла...»; «Дерево мре від млості...».....</i>	34

ТРЕТІЙ (ЧЕТВЕРТИЙ) КУРС

<i>Ігор Астапенко. «Оголені душу сховались у душі...»; «епатажні промови вкорінь...»; «За блакитним волоссям Мальвіни...»; «Запалений жаром незбираним...»; Матусі; Молитва; «Що буде завтра? Якісна отрута?...»; «Я – маленький подарунок долі...»; «Я так полюбив те розпатлане поле...»; «Ізніму окуляри від сонця...»; «Як можна бути виродком епохи?...»; «Кажуть: “Життя – як зебра”...»; «Революції душ, трибунали ідей...»; «Холодні години цвяхами важкими...»; «Сійся в серці весно ця!...»; «У незграбнім потоці зрадливих годин...»; Ницість; «Вже завтра про осінь не актуально...»; «потону у тонні твоїх тонів...»; «“Сенсація-бомба!” – зрадів журналіст...»; «Запилені фотографії».....</i>	38
<i>Тетяна Дубина. «По травинках...»; «Світ скуйовджений і...»; «Мої осиротілі світи»; Учора я вмер.....</i>	47
<i>Марія Косян. «Боса ворожка...».....</i>	50

<i>Ярослава Муравецька.</i> Ластів'ятко; Ворожка; Смерть актриси; «Не спокушай нічних дарів...»; «Чи знаєте? Я вами відболіла...».....	51
ЧЕТВЕРТИЙ КУРС/БАКАЛАВРИ	
<i>Олена Герасим'юк.</i> «Що діється?...»; «Зацвітає – жасмин, але пахне – метал...»; Перший концерт Альбера Фабра; «Баба- шаманка гатить у стіну-бубон...»; На 22 липня; «І не вдихнути більше очам моїм...»; Лісна видима.....	52
<i>Сергій Крохмальний.</i> Подорожній; У прірві; Інструкція з користування душею; Невдалий час; Негатив; Мое плем'я; Записані на плівку; Старовинна церква у Пловдиві; Сліпа весна; Нікотин «Прикидатись, аби...»; Вправа на втому; Слова	58
<i>Наталка Кушик.</i> «Відчуваєш? Ще янголи дихають...»; «Повлю відлюдження світила...»; Антиалкостих; «Плечиста осінь радощів наврочила...»; Скепт. Скрипт; «Букетик стокроток на столику справа...» «Вогники окаті з таїни...»; Елегія про неминучість; «Нерозступна мла налягла на місто...»; «Віриш, любий? Я вже не плачу...»; «Що ж ти, подруженько, боязко дивишся...»; ПідСУМок	64
<i>Катерина Петренко.</i> «А вона таки сягала неба...»; «Я ладна була зробити усе, що ти скажеш...»; «Не люблю, бо солодке...»; «Біжить, сміється безтурботно...» «Місяць тужив за сонцем...»; «Мютюелізм – хороша штука...»; Казковий реквієм; «Мене мавки залоскотали...»; «Я випила у травня очі...»; «Не розкажуй мені ахінеї»; Оніричне; «Не життя – якийсь анабіоз...»; «Людина у світі – як муха...»; Буденне; Надія; Новорічний реквієм; Привіт від Діда Мороза; Двічі в одну річку; Під землею; Корекція; Колобіг дідівщини в природі; «Україна»; Розм'якнути; До третіх півнів.....	67
<i>Павло Щибря.</i> Літературний вінегрет (рубаї сенрю, гоку і танка, верлібри, новели, трагікомічна інтермедія).....	83
МАГІСТРИ	
<i>Перший (другий) курс</i>	
<i>Катерина Максимова.</i> Хай мені буде це; «Ранок розіллється...»; «Уламків не видно...»; «Дороги відкриті...»; «Я тебе приберу...» «В небаченому бачене...».....	91
<i>Роман Романюк.</i> «Коли небо...»; «Що ми в цім морі?...»; Із циклу «Плужник»; Соняшні кларнети; Римарук (цикл-подорож); Камінь; Вода; Повітря; Срібло; Вільшана медуза; «...що	

непізнану бачить стихію».....	92
<i>Ірина Скакун</i> . Різдвяні мелодії; «День на вечерю має торішнє листя...»; Картковий верлібр; Псевдобуддистське: «Після розлуки ти пахнеш інакше...»; «Ніхто не дзвонив...»; Сакраментально (без географічної прив'язки); «Ти слабак!?...»	102
<i>Ірина Скакун, Катерина Максимова</i> . Білява і ще білявіша (Драма на три дії)	104
<i>Тетяна Усик</i> . Казки (Осокір і калюжа; Вишнева кісточка; Горі одноного).....	109
Другий курс / випуск	
<i>Вікторія Афанасьєва</i> . У чашці чаю; Щасливою – бути!; Щасливою – бути (II); Рибораби – птахолюди; Безголові будні; Не губи	114
ВИПУСКНИКИ	
<i>Юлія Набок-Бабенко</i> . «Забракне води, щоби вимити душу під душеш...»; «Пісна вечерея в заграві лампад...»; «Перекоти, коте, перекотиполе...»; «Скрипне щедрівка, блукаючи хатніми валками...».....	116
<i>Олександр Брайко</i> . «Серце коло серця – дві червоні квітки».....	117
<i>Тетяна Васицька</i> . Небо на долоні; «Я люблю тебе вже давно...»; «Чайка летить у хмарах...»; «Я пам'ятаю власний крик...»; «У всьому є своя краса...»; Остання ватра; Голос уночі; «Коли слухаєш вітер, здається...»; «В житті панує рівновага..»	118
<i>Інна Данилюк</i> . Українська мрія (Кінодрама).....	122
<i>Марина Єщенко</i> . Оповідання з циклу «життя моє!!!» (Мій Віталік, Мій Толик, Мій Хвильвий, Мій друг).....	127
<i>Тимофій Коваленко</i> . Сновиди (із бакалаврської роботи-2004)	137
<i>Юлія Мирончук</i> . Прозолірика (Хрестиком; Дивна; Не вдаватиму; Така...; «Менше слів...»; «Болить нестерпно неспромож- ність...»; «Божевільні риби...»; Сьогодні; «Відчуваєш тремтіння?...»	153
<i>Надія Сенчило</i> . Київська осінь; Момент життя; Вечірній листопад; Тістечко з корицею	157
КРИТИКА, МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО	
<i>Олена Герасим'юк</i> . Герметична поезія (Фрагменти бакалавр- ської роботи)	159
<i>Юлія Мирончук</i> . Автостереотипний образ галичанки: спроба	

самоідентифікації та самоіронізації (<i>На матеріалі повісті Наталки Сняданко «Колекція пристрастей, або Пригоди молодій українки»</i>)	168
Анна Остапчук. Інтермедіальна матриця конверсії літературного тексту на мову кіномистецтва (<i>Висновки з магістерської роботи</i>)	172
Павло Щибря. Драматургійний і прозовий доробок Василя Фольварочного (<i>Із розділу бакалаврської роботи</i>)	174
МАНДРИ	
Богдан Плахотнюк. Дорожні нариси (<i>Із бакалаврської роботи</i>): Теоретичний вступ; 70 років Карпатської України; Історичними шляхами предків, або Штурм фортець; Ялтинська мозаїка; «Раз добром зігрите серце...»; «Україна починається з тебе»; Записки з Українського фронту (Культурного), Ч.1; (Карпатського), Ч.2; (Книжкового), Ч.5	177
ПЕРЕКЛАДИ	
Вікторія Афанасьєва. З Велемира Хлебникова («Нень лукает луком немным...»; «Стенал я, любил я, своей называл...»; «Кому сказатеньки...»; Кузнечик) – на українську; із Тараса Федюка («Кіт на глині...») – на російську.....	206
Катерина Колесник. Фрагменти з наукової та творчої частин магістерської роботи: I. Способи відтворення етновного компонента сучасних літературних казок; II. Переклади з новогрецької авторських казок Хрісули Петріду («Котик-Жмотик», «Ведмедик-Боягузко», «Азор-Розумака», «Квіто-загадки для Маріо»); Костянтина Колову й Андре Папандреу («Алікі», «Христинка», «Мудрий Струмочок», «Зайці та жаби», «Три паничі»); Фріни Дрізу («Пелагія – горгона з Кітіру»), Георгії Делігіанні-Анастасіаді («Гномик Тралалас»); Попі Діакенісакі («Кіт Псіт-Псіт»); Маноса Кондолеоса («Сніговичок, який не хотів танути»)	208

КУРСОМ КУРСІВ

У стислому передслові – подяка Олені Герасим'юк, нині бакалаврові літературної творчості: вона допомагала збирати врожай з неоднорідно активної студентської творчої ниви (підготувала матеріали, де біографічні дані подано від третьої особи). А потім додавалися й інші, від першої, аж поки не дійшло до логічного – видавничого завершення.

На відміну від попередніх випусків альманаху, редакторського втручання тут було небагато, правилися лише явні фонічні, лексичні чи стилістичні недоладності, вал яких рік у рік накочується. Перелік подібних знайдете в передмові до 6-го випуску, може, хтось і візьме щось на майбутнє (в чому також накочуються сумніви), натомість маєте зайву нагоду фіксувати їх самі, звіряючи подані оригінали з надрукованими текстами. Зате **порадувало розширення жанрових, тематичних обріїв, як і різноманітність проблематики, нерідко досить серйозної та глибокої.**

Альманах — вітрильник у вільному плаванні. Пливемо далі курсом курсів (отой, що навесні ще був першим, увосени, коли одержуємо з набору, – вже другий). Тож **просимо датувати свої твори, подавати фотографії**, бо не всі це зробили, тож і маємо тепер подекуди відсутність присутності світлин, дат, вступних самокоментарів.

Запрошуємо це ж робити й випускників, твори яких – і нові, і найкращі з літ минулих – традиційно друкуємо в альманасі, аби не переривався зв'язок часів. Розповідайте про своє теперішнє життя, як пишеться, де працюється і взагалі озивайтесь... Інтернет засмокує, але й дає чудову розкіш спілкування в часі й просторі, допомагає не губитися в життєвому морі, ділитися новим і добре забутим старим, витворюючи родинну атмосферу. Тож іще раз звертаємо увагу, що, крім паперових варіантів, альманахи «Сві-й-танок» та «Сполучник» розміщено на сайті Інституту філології нашого університету, як і на те, що **матеріали для друку можна заносити на флешці в кімнату 117, а ліпше – надсилати на адресу кафедри теорії літератури, компаративістики і літературної творчості: teorialit@ukr.net**. Це стосується й майбутніх абітурієнтів.

Вимоги до оформлення: твори подавати без нумерації сторінок, єдиним файлом, найкраще його іменувати ініціалом і прізвищем автора, на початку добірки – дані про себе (спеціальність, курс, телефон, електронна адреса, кредо чи власний афоризм (якщо такі є), а далі – тексти. Формат А5, через один інтервал, абзац 0,5 см., шрифт Arial (розмір – 9,5). Для економії паперу (=дерев) «неширокі» вірші бажано подавати у дві чи й три колонки. Це відкриває й цікаві виражальні можливості (зверніть увагу, наприклад, як розміщено переклади та багато оригінальних віршів у цьому випуску).

Анатолій Ткаченко

Анна ТРЕПЕЗ

Спеціальність – «Літературна творчість, українська мова та література» (далі – ЛТ УМЛ).

Справжнє ім'я — Анна Гришкова. Народилась і живе у Києві. Писати почала кілька років тому.

ДІАЛОГ ДВЕРЕЙ ІЗ ДЗЕРКАЛОМ

В одній з офісних багатоповерхівок Києва є маленька кімнатка, де зберігають усілякий мотлох, якому не знайшли застосування, а викинути нікому. Висить там дзеркало, до якого ведуть залізні двері. Існуючи пліч-о-пліч довгі роки, вони часто нудьгували і намагалися розбавити своє сумне перебування в непотрібній нікому кімнаті розмовами.

Якось двері запитали у дзеркала:

– Навіщо ти обманюєш людей?

Дзеркало ненадовго задумалось і відповіло:

– Я не обманюю людей. Я показую їм усе так, як воно є насправді.

– Але звідки тобі знати, які вони насправді?

– Чому б мені не знати? Я відбиваю зображення у всіх деталях.

– Ще б пак, зображення. Та хіба людська сутність – у зовнішній оболонці? Справжнє те обличчя, що ховається всередині..

– Я не можу зазирнути всередину.

– Тоді ти не відкриваєш правду, а випромінюєш брехню.

– Нехай так. А ви чим кращі? Ви розчаровуєте людей.

– Чому це – розчаровуємо?

– Ви відчиняєтесь лише тим, хто має ключ. А інші, усвідомивши, що ви зачинені, будуть розчаровані.

– Але ж власники ключів не будуть! – задоволено підсумували двері.

– Будуть, – ще більш задоволено відповіло дзеркало.

– Як?!

– А отак. Думаєш, те, що за вами, виправдовує їхні очікування?

– Чому б і ні?

– Тому що ви не покажете людям нічого нового. Вони знають, що чекає на них, коли ви відчинитесь.

Повисла коротка пауза. Потім дзеркало додало:

– І навіщо ви взагалі потрібні? Вас вигадали, аби нібито приховати щось цінне від сторонніх очей, але за вами нічого, вартого уваги, нема. Ви лише обмежуєте простір для думок!..

– Справді, навіщо ми потрібні... – луною мовили двері. Від збентеження замок, що був їм за язика, клацнув і зламався. І ніхто більше не зможе відімкнути його. А дзеркало, збагнувши, що більш ніколи не побачить людей, тихенько тріснуло.

ДРУГИЙ (ТРЕТІЙ) КУРС

Яніна ДИЯК
ЛТ УМЛ

Народилася 17 червня 1994 в Києві. У шкільні роки брала участь у конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт МАН. У 2010 році вийшла перша збірка "Акварелі душі", мала декілька газетних публікацій.

ВИНО

Ногами легко
по вину
по вину у ягодах вполоненому
по вину
і ногами!
Витиснути
вирвати
вир-вир-вир
закрутити
заброджений,
щоб від вина
голова стала
в ноги
і знов по вину, по вину!
В дивовижу
щоб очі засяяли
блиском
рот щоб вищав
криком
тіло кидалось
дриґом
чи ж догори?
А ноги по самую
п'ятку
колінце
живіт груди
шию
по тім'я в вині
і товкти!
Виволь життя
для вина
з виноградного

лона!
Витовчи плід,
остогидлий ти кате!
витовчи!
Ногами
ногами
ніжусями
ніжками
тупотушками
по вину!
Розроди цей врожай
передчасно давай
і ногами
по вину, по вину, по вину!
Втопи їх,
втопи у їх
в бурштині утопи
в бурштині
обвинілого
місяця!
Ногами легко
по вину
повинно
по вину
і ногами!
— Чуєш, Марку, виє і тупотить?
— Чую, бабусю.
— Видиш, Марку, місяць у крові?
— Виджу...
— Ото проклята
божевільна
вдова

знов вино
потовкла
і на місяць
вилила.
Відьма.
Не бігай

у виноградники
в повню,
синку.
Не дай Боже,
тебе за ягідку вважить
і потовче.

МАЛЬВІНА

Я не вмію писати
історії, які хтось
читатиме.
Я Мальвіна містечкова
з валізкою з поміткою
«Геть!».
А на зап'ясті волосінь
пошматована –
її уривків багато
лишилось
від попередніх Карабасів.
Нові приходять на
сніданок,
а потім виповзають по
вечері,
обіцянками давлячись,

що були ананасами мені
принесені.
Вкотре новий мотузок
обв'язався,
але вже навколо шиї –
боюсь наслідків.
Кучері давно прим'ялись
і вплиняв чуб. Хіба не
дивно?
Облізла фарба з губенят
— вони сірі.
І трохи скрипить у
суглобах
уві сні. Так, я сплю.
І палю, і п'ю, і лаюсь
нецензурно...
але досі мию руки перед

обідом.
У каву знову
падає метеоритний пил.
У
всіх, що п'ють каву надворі,
повна
склянка стардасту
з
добрим прохлорованим
окропом.
Я ношу
чоловічі атрибутики:
краватку,
капелюх, черевики
і
різкуваті деревно-мускусні
парфуми.
Мені
не вірять, хоч що б я казала –
усіх нітять
мої мотузки волосіневого типу.
Я не живу
ніде. У мене є валізка
з лякливим
написом “Геть!”.
В ній все моє
життя опісля
реальності.
Гублюсь в
задвірках, і коли ніхто
мене не
бачить,
я знімаю
тихо-тихо

перуку
волосінь
ноги
руки
і захлинаюсь
в оцті оксамиту
радянської
переносної хати.
Мій напис

вчить майбутню шаурму
читати
чотирибуквенні слова.
Добраніч.
Клац.
А за межею
чамоданного утробу
лунає саксофон
і трохи міста.

ПАЛАХКОТЕЯ

Палахкотить Палахкотей –
то чи німфа, чи то німфетка
безсонних полуднів
рудих (а чи іржавих) надвечір'їв
бетонних протертими очима
світань.
Чи ж ти впізнав її огрядний
тулуб
у зеніті свідомого неба?
Вона крута на вдачу,
але трохи наївна, як на Геліоса
Чи ж як там обожнено
вигукували ті,
хто розбавляв Вакха у склянці?
Вона знову невиспана і
розпатлана –
їй ніч пережити – не поле

перейти.
Хтось її вигадав тоді, коли була
потреба у Бозі.
затим розбестили жертвами-
пожертвами
і звичністю.
Вона зникне колись,
коли набридне стандартна
вигадка
комусь із тих, хто у житті не
бачив
її снів,
хто не задумувався геть
над тим, чому її
ласкаво кожен, нагородивши
статтю чоловіка,
зве Сонцем...

Інеса ДОРОФЄЄВА

Фольк. УМЛ, заоч.

Перші віршовані та прозові спроби були у 13 років, пишу українською і російською, деякі свої російськомовні «творіння» виклала на сайті Стихи. Ру («Неся Дорофеева»).

Коли мені кажуть «чорне», то намагаюсь відчутти в ньому «біле», адже, буває, просте речення закінчується не однією крапкою, а трьома, ця багатогранність життя заражає невиліковною хворобою натхнення, вона блукає сонячним саявом по стелі, щоб зустрітися з моїми думками, розпочати діалог із підсвідомістю.

*Подобаються танок літнього дощу на мармуровому і ніжному
обличчі незнайомців, затишні кроки літньої ночі, що підкралась, мов
кішка до мого зарослого шклом вікна.*

*Люблю колекціонувати одухотворені очі людей, їх містичне світло
пронизує душу священним вогнем, вони завжди вражають своєю
глибиною і самобутністю.*

*Не люблю впорядкований хаос, адже він вбиває свободу суцільними
рамками, а життя поза ними завжди цікавіше. У позарамковому вияві
життя є рух, бо найгеніальніша картина – це відтворення духовного
стану художника, вона охоплює окрему мить усесвітнього простору і
стає лише відтворенням того життя, що приховане за її рамкою, а
справжні емоції насолоди чи невдоволення, критики захвату або
буркотіння дарують, хоч і невпорядкований хаос, але все ж таки той,
у якому народжуються безсмертні монологи, розсипані літерами в
старому зошиті. Ці літери і є я...*

НІЧНИЙ МОНОЛОГ

Упали іскри зорями додолу,
В твоїх очах не зник той
кришталевий рай,
Моє життя звивалось
стрічкою по колу,
Початок там,
де посміхнувся край
Очима Всесвіту обрала
доля шлях
І повз думок

промчалась сьогоднішня,
Шукаю істину у нерождених
днях,
В них ще нема тіней будення.
Тебе кохаю дотиком долонь
В проєкціях німого світла,
Знов біль підкрався десь
до скронь,
Коли ця ніч сльозою квітла...
(06. 06. 11)

СУМНА СПОВІДЬ

І ця любов, мов сповідь
безталанна,
Пройшла відлунням
повз холодний спалах мрій,
То що це: істина свята
чи зла омана?
І віщо холод крає,
коли в жаданім каятті,
кричать комусь: "Зігрієй"?
Мов блискавка на небі морок
розганяє

І залишається навіки з ним,
Так вечорами хтось страждає,
Вікно цілує поглядом сумним
Лягає спати – світлу мить чекає,
Щоб завтра знову мороку
служить,
Отак життя, бува, минає –
Вмирає хтось і не навчившись
жити.
Бува і так, що ніби вмієш,

Цілуєш оком блиск вітрин,
Жагу до слави так лелієш,
Що можеш бути нестерпно
злим,
Та каже хтось: "Святі на небі,

Нам більше можна на землі",
І знову кличе при потребі
Небесних постатей з крильми.
(05.09.11)

ВІДКРИЙ СВОЮ ДУШУ

Відкрий свою душу, я закрию
в ній очі,
Щоб кохати вогонь той
священний її,
Хай всміхаються нам
зорі в темнії ночі
І співають пісень навесні
солов'ї.

Відкрий свою душу,
я заплющу в ній очі,
Її світло святе – сенс буття
на землі,
Воно крилами ніжними,
наче птаха тріпоче
І малює свободу
на небесному тлі...
(28.05.11)

ЗАЛИШАЮСЬ

Нестримних мрій вогонь
останній
Позіхає безглуздим проваллям,
Кляті зуби точить на кохання
І мовчки тішиться
усміхненим малям.

Я залишаюсь відстанню
між нами,
Руйнуюсь сам на сам в труні
байдужих,
Тримаю міцно
божевільність драми
В слабкій долоні
вольових напружень.

Умовним пострілом вбиваю тіло
звички
(В безодні
лайливих крайнощів –
Межа покірності

їй трохи личить),
Уявлень простір зичить
рай душі.

Пташкою лагідних страждань
Лечу по неба чорному волоссю,
Рішучий окрик без вагань
Мене спинитись не попросить.

Лиш знову осінь заблищить
в очах,
Вологі вії необачно зірве,
Злякає втомою в плечах,
Жбурнувши тіло в прірву.

Ти прощавай змією чи сльозою
(Сльоза повзе, немов змія),
Той спогад, наче з мезозою,
Ще територія твоя...
(14.04.2012)

ПРОКИНУСЬ

Рушійністю думки до раю,
Крізь пекло чуттів нестримних,
Свій страх невпевнено долаю
У таїні вмірковань дивних.

Жалюгідному кольору зради
Не потрібен яскравий контраст,
Він чийось доброзичливість
краде,
Накладаючи сумнівів пласт.

Ти – дивного багаття дим,
Світанку втішного весняні коси,
Вологий запах теплих злив,
Ти – Світ роздягнений і босий.

Моїх ілюзій терпкий присмак,
Прокинусь – правди заволою,
Яку ніхто в цей час не визнав
У глибині чужої мрії...

20.04.12

Олександра ЗУБАРЕВА
ЛТ УМЛ

Народилася 21 листопада 1992 р. у Києві. Багаторазовий лауреат конкурсу МАН (секція: літературна творчість та журналістика). П'ять років займалася у театральній студії «Крок у майбутнє». Незаміжня.

В місті люди не живуть, а виживають.

ПІДЗЕМНИЙ ЛЯЛЬКОВОД

*Улиці залюднені, трамваї стрійні,
З очей таємних шовкові нитки
Снуються в душу, де плями мрійні,
Де тепло гріють зустрічні думки.
Лоскоче груди пропелер шумний,
У серці свято, мов смілий скарб
Злетів самотно-близький, безстумний,
Розцвівсь довкола у безліч фарб.
Не розімкну я прозорий ланцюг,
Не одділю я фатальних думок —
Бо так багато на сонці вранці
Зустрічно-злотних таємних ниток.*

Михайль Семенко

*Ви коли-небудь себе запитували, чому домовики не старіють?
Варто хоч раз замислитися.*

Вузлик прокинувся. Солодко потягнувся, розвернувся на всі боки, позіхнув. Початок був добрим: пілюка лежала спокійно, протяги вщухли, а на перших пасажирів ще жодного натяку. Метрополітен залишався сталим. Вузлика це ані радувало, ані засмучувало. Це був нормальний стан. Сталий метрополітен – єдине, що взагалі було відоме Вузликові. Урівноважені протяги і тиха пілюка – лише ознаки хорошого початку.

Початок. Для Вузлика не існувало слів на зразок: «ранок», «день», «ніч», «пізніше», «потім» чи «ніколи». Був лише початок, а саме: наявність чи відсутність рухів. Вузлик міг би спокійно зовсім відмовитись од сну. Не мав такої фізіологічної потреби. Але чим себе розважити після останнього поїзда? Тоді, коли метрополітен перетворювався на цвинтар скам'янілих ескалаторів? Що робити, коли навіть бездомні собаки мирно посапували у брудних переходах? За ким спостерігати? Кого охороняти? Про що дбати? От і з'явилася звичка спати ночами, навіть не здогадуючись про наявність самої ночі. Зрештою, навіщо йому знати про ніч, якщо в його світі цілодобово мерехтіло синтетичне світло? І навіть холодні тунелі не могли повністю приховатися від отруйних неприродних променів. Тунель – скалічена пародія на ніч, яка жодного разу не бачила повного місяця.

Вузлик неквапливо пройшовся пероном. Знав кожен його сантиметр, кожну цяточку на стелі, кожну тріщинку на стінах. Проте оглядав так, ніби бачив уперше. Завжди так робив. І робив не заради розваги: мовляв, щоб не було нудно, то вигадав собі звичку дивитися на ранковий перон як уперше. Ні. Для Вузлика перон справді щодня був різним. Точніше, не сам перон, а ниткові візерунки на ньому. Якби ж то хтось їх побачив! Хтось, окрім домовика. Тоді б точно люди перестали вважати зимові скляні візерунки красивими. Оті, що прикрашали жалюгідні шибки маршруток. І не менш жалюгідні магазинні шибки. І решту шибок, хоч і жалюгідних, проте прикрашали. Може, зимові візерунки й непогані, але з перонними нитковими візерунками не могли порівнюватися й приблизно.

Біда не в тім, що ниток ніхто не помічав. На те були досить-таки поважні причини: з самого рання, тобто на перші поїзди, люди йшли занадто сонними та замученими. Навіть якщо комусь і вдавалося виспатися, однак він видавався замученим. Зранку в метро інакше не буває. Удень натовп затуляв собою усі візерунки. Затуляв, топтав, псував і цим робив нові й нові переплетіння. Сам того не знаючи, натовп був творцем метрополітенного живопису. А ввечері людей знову меншало, проте мали вони точнісінько такий вигляд, як зранку. Нерідко це були одні й ті самі обличчя, проте здавалися вони ще більш замученими. Адже, зрештою, що таке вечір? Особливо пізній? Це той самий ранок, тільки навпаки. Навпаки – таке поняття, яке завжди когось дратує. Суть його полягає у дратуванні. Тобто одразу зрозуміло, що це щось не таке. Не те, до чого звикли. Щось протилежне. Щось нове. І зовсім не обов'язково хороше. Саме тому вечірні та нічні пасажири

метрополітену не помічали перонних візерунків. Бо надто зосереджувалися на своєму «навпаки».

Проте біда полягала зовсім не в тім, як сказано вище. Нехай люди втомлювалися, їм це потрібно. Нехай не помічали візерунків з поважних причин. Та навіть якби хтось і звернув на них увагу, йому, тобто цьому «комусь», було б абсолютно байдуже до візерунків. Байдуже! Байдуже до того, що скрізь, з усіх боків тягнулася нескінченна кількість міцних ниточок. Таких, що і ходити не заважають, але й не перечепитися через них також неможливо. І обов'язково одна з них – твоя. Не «твоя» як власність, а така, що тягнеться від тебе. Ненав'язливо так, необтяжливо. Непомітно, як ми вже встигли з'ясувати. Проте тягнеться саме завдяки тобі. Ти – пряма причина її існування. Людям подобалося бути причиною чогось. Тоді у них з'являлося відчуття потреби у собі. Потреби для когось конкретно і для світу в цілому. А ще почуття власної незамінності та неповторності. Навіть якщо людина була причиною вельми негарних наслідків, їй все одно приємно усвідомлювати, що причиною була саме вона, а не хтось інший. З ниточками легше: їх ніхто не помічав. Та й вони навіть не намагалися бути помітними: перепліталися – й годі. Зрештою, для чого витратити сили, звертати на себе увагу, якщо насправді людей зацікавить лише одна, персональна ниточка? Кожен тягнутиме свою і дивуватиметься тільки їй. А на інші дивитиметься тільки так, для вигляду, «за компанію» навіть. Ще й засмутиться одразу, адже вкотре переконається, що нічим не відрізняється від інших. І, зрештою, втратить інтерес навіть до своєї персональної ниточки. Ось чому вони не хотіли бути помітними. А ще тому, що справжній сенс був не в персонах, а саме в їхній сукупності – візерунках.

Вузлик ніколи не переймався подібними питаннями. Щиро кажучи, він був твердо переконаний, що людям відомо про наявність ниточок. Ба більше! Вірив, що люди навмисно їх плутають. А якщо бути зовсім чесним, то вірив, що люди їздять у метро з єдиною метою: якомога більше заплутатися. Хоч як дивно, часом Вузлик мав рацію.

Домовичок із цікавістю спостерігав за людськими переплетіннями. Якби він знав, що таке павук, то, певно, проводив би паралелі між людьми й павуками. А може, й ні. Це люди постійно проводять якісь паралелі, шукають подібності навіть там, де вони неможливі. Вузлик такої звички не мав. Хай там що, а павуки рідко траплялися у метро. Мабуть, їм і вдома вистачало візерунків та переплетінь.

Найбільше Вузликові подобався момент, коли якась людина випадково смикала чужу ниточку. Знаєте, як ото в натовпі буває? Непомітно когось не зачепити. Тоді одразу нитка напружувалася, починала глухо бриньчати та сіпатися: спочатку дуже швидко, а потім дедалі повільніше. Людина могла вже проїхати на одну станцію чи взагалі вийти надвір, а нитка все сіпалася. А потім до неї приєднувалися сотні й сотні інших, також випадково кимось зачеплених. І гул стояв на

станції аж до рання. Це тільки здалося, що гуркіт у метро спричинений їздою потягів. Насправді потяги лише намагалися заглушити бринькання вібруючих ниток. Вузликові це подобалося. Психологія людини була для нього далеким поняттям, проте одне він знав точно: нитки ніколи даремно не смикаються. І переплітаються теж не просто так. У подібні моменти домовик навіть отримував дивне задоволення від думки, що він щойно був свідком змін у житті стількох людей.

Тож пасажири невимушено продовжували свій шлях, а Вузлик уже достеменно знав, яка зустріч на них чекає попереду. Точніше, з ким. Коли – це вже інше питання. Вузлик узагалі поганенько орієнтувався в часі. Правду кажучи, він не орієнтувався у часі зовсім. А все тому, що метро – місце позачасове та позапросторове. Люди завжди сприймають його як тимчасовий етап. Як щось проміжне між двома пунктами, двома справами. До поїзда люди заходять не для їзди, а для прибуття до визначеного заздалегідь місця. У метро ніколи немає різниці між порами року. Там стабільний помірний клімат, циклічні троянди вітрів під час прибуття поїзду, типові незмінні жіночі голоси для оголошень. Там немає іділку часу. А разом з ним і немає відліку днів чи років. Саме тому Вузлик не старішав. Не було такої потреби. Адже старість має сенс тільки за наявності часу. Бідні люди! Скільки поколінь підряд вони намагалися знайти еліксир безсмертя, не здогадуючись, що він зовсім поруч: у будь-якому великому цивілізаційному сучасному місті. Єдина та водночас найважливіша умова вічного життя: не просто перебувати в метрополітені, а сприймати його як самостійний повноцінний шматочок простору. Не як перехідне явище, а як окрему субстанцію. Це не так просто, ніж здається на перший погляд. Вузликові знадобилося ціле життя, аби навчитися.

Ниточки смикалися, зустрічі планувалися, а тим часом Вузлик вирішив проїхатися у найближчому поїзді. Найбільш йому подобалося їздити після полудня. Звичайно, домовичок не знав поняття «полудень». Він користувався іншими критеріями. Це була пора, коли перша хвиля «часу пік» миналася, на другу ще чекати й чекати, і водночас пасажирів було більше, аніж рано-вранці чи пізно ввечері. Рано-вранці чи пізно ввечері люди майже не читали книжок, а для Вузлика це мало велике значення. Після полудня читачів було найбільше, і вони створювали ідеальний настрій для подорожей на поїзді.

Вузлик спокійно почекав, поки натовп удосталь нагромається у гру «хто більше людей штурхне, щоб зайняти сидячі місця», і слідом стрибнув до вагона. Там він допоміг кволій бабці позбирати яблука, що випадково повипадали з клейончастої торбинки. Вже майже всі позбирав, як раптом йому страшенно захотілося одне спробувати. Зазвичай він ніколи не їв людських ласощів, хіба що в якоїсь дитини цукерка з кишені вилетить, і то рідко. Аж раптом домовика охопило неймовірне бажання згризти яблужко. Воно зовсім не було спокусливе: коричневе, зморшкувате,

тьмяне, все в цяточках і без корінця. Яблуко без корінця взагалі важко назвати яблуком. Без зеленого листочка ще можна уявити, без корінця – ніяк. Проте Вузлика відсутність корінця не засмутила. Навпаки – що жалюгіднішим йому здавалося те яблуко, то більше хотілося його скуштувати. Певний час ще розмірковував, а потім обережно заховав останнє яблуко до кишені. Перед тим, як бабуся вийшла на своїй зупинці, домовичок устиг смикнути за одну з ниточок. Двері зачинилися. Бабуся пошкандибала до ескалатора, а в іншому кінці міста онучка вже набирала телефонний номер старенької.

Яблуко виявилось набагато смачнішим, ніж очікувалося. Вузлик укотре порадив з того, що встиг віддячити бабці. Звичайно, він віддячив би в будь-якому разі, навіть якби яблуко виявилось кислішим за лимон. Проте так було набагато приємніше.

Узагалі Вузлик рідко дозволяв собі втручатися в людські справи. Був переконаний, що люди самі смикнуть за потрібну ниточку в потрібний час, не потребуючи нічиєї допомоги. Проте часом, як от у випадку з яблуками, домовик чинив на власний розсуд. Могли ж у нього бути якісь привілеї як для домовика метрополітену?

Дохрумавши яблуко, зрозумів, що для повного щастя бракує лише хорошої книжки. Озирнувся: читав майже весь вагон. Чомусь одразу захотілося посміхатися: ніщо так не піднімало настрій, як картина читаючого вагона. Тож не став довго баритися, а відразу вмостився на плечі у вусатого чоловіка років сорока-сорока п'яти (це для нас він був певного віку, а для домовичка – просто чоловік з вусами). Той, звісно, нічого не помітив. По-перше, люди ніколи не помічають у метро хороших речей. Коли хтось наступить на ногу – обов'язково помічають. Пусту та безглузду рекламу – ще й як помічають. А хорошого – ніколи. По-друге, чоловік усе-таки читав книжку і всю увагу зосередив на сюжеті, тому мав цілковите право не звернути увагу на якогось Вузлика у себе на плечі.

Книга виявилася важкою для сприйняття. Слова неначе дряпали очі, речення пливли хаотичним струменем, а розділових знаків була надто велика кількість. Вузлик неохоче скривився і просканував чоловіка багатозначним поглядом. Хіба людина здатна придбати щось подібне? Свідомо придбати? Заплатити гроші, покласти в сумку? Хіба що жартома. Або цілком випадково. Але ж читати вусатого ніхто не примушував! І вбивством за незнання матеріалу теж ніхто не загрожував. Чому ж тоді він марнував час на графоманію? «І ще ж не полінувався притягнути цей досить-таки великий за розміром непотріб у метро, не пошкодував місця у сумці...», – розчаровано думав Вузлик.

Чоловік байдужо поплентався до виходу. Його ниточка ледь помітно сіпалася, ніби нервувала. Ще б пак! Переварити увесь вантаж інформації протягом восьми зупинок – річ нелегка. Та й не зовсім приємна. А щодо цінності інформації варто промовчати...

Ледве встиг вискочити на платформу, як двері з грюкотом

зачинилися. Дратівливий звук. Дуже. Навіть Вузлик вряди-годи здригався від нього, хоча йому якраз і потрібно було звикнути першому. Просто існують такі речі, до яких неможливо звикнути. Ніколи. Навіть за великим бажанням. Грюкіт метродверей – одна з них. Чи, може, нам завжди необхідно мати щось таке, до чого ніколи не звикнеш? Що завжди дратуватиме? Певне, у кожній дратівливості є сенс. Принаймні сенс тримати людину в тонусі. А в метро двері виконували функцію сортувальників: із пустого в порожнє, з однієї позачасової площини в іншу.

Найбільше Вузликові подобалися кінцеві станції. У них відчувався певний контраст: з одного боку – натовп, з другого – табличка «руху немає». А нитки – скрізь.

Підняв з перону сміттячко. Покрутив у руках: чергова порція лушпиння від насіння. Дмухнув. Лушпиння перетворилося на кілька кольорових жетонів правильної форми. Тільки-но хотів віднести жетони тітоньці за касою, як раптом увагу привернула дивна картина. У натовпі крокував невисокий хлопець з величезним похідним рюкзаком на плечах. Сам хлопець мав цілком природний вигляд, якщо не брати до уваги дрібницю: з його рюкзака стирчала чиясь волохата голова. Обличчя голови показувало щиру зацікавленість у тому, що відбувалося навколо.

Вузлик розгублено застиг на місці.

– Старий! – гукнула голова, привітно всміхаючись.

Наступної миті з рюкзака виповз домовичок, дуже схожий на Вузлика, проте трохи повніший та смаглявіший. Хлопець мовчки почимчикував далі, звісно, нічогісінько не помітивши.

– Не впізнав? – запитав домовичок і, не дочекавшись відповіді, щосили обійняв приголомшеного Вузлика.

Тривалий час домовики енергійно вовтузили один одного, доки нарешті Вузлик не вичавив:

– Давно не бачилися, Рейсе!

Рейс засяяв.

– Давненько, друже, давненько! Як ся маєш?

– Як завжди... – Вузлик невпевнено простягнув жетони.

Рейс кинув на жетони швидкий погляд і трохи розчаровано зітхнув:

– Зрозуміло... Досі вагони прибираєш?

– Доглядаю.

– Нема різниці.

Обидва замовкли. На станцію саме прибув черговий поїзд: натовп лінивою стрічкою поплив у бік ескалатора. Якась маленька дівчинка перечепилася за нитку під ногами. Станцією одразу ж пішла нечутна луна.

– А я у Таллінн злітав – мовив Рейс. Було видно, що йому не терпілося поділитися враженнями з давнім другом.

Вузлик тільки непевно хитнув головою.

– Типове європейське місто, – вів далі Рейс. – Нічим не відрізняється від Будапешта. Навіть образливо! Приїжджаєш у нову країну, а враження таке, ніби вчора там був.

Вузлик ледь помітно всміхнувся.

– Сувенірів накупляв для наших... Уявляєш, навіть сувеніри всюди схожі! Якісь магнітики, чашки, альбоми... Жодної фантазії. Хотів спочатку тобі люльку привезти. Гей, думаю, треба провідати, бо скільки ж не бачилися! Ще й люлька симпатична, стильна така... А потім згадав, що ти не куриш... Правильно?

– Правильно, – підтвердив Вузлик.

– От і добре! – зрадів Рейс. Потім одразу ж насупився: – Хоча ні, нічого доброго. Ніколи не розумів, чому не можна курити у твоєму метро...

– Правила, – просто відповів Вузлик.

– Дурниці, а не правила! – авторитетно заявив Рейс. – Давно варто порушити їх. Або принаймні завести окремі вагони для курців.

Вузлик мовчав. Рейс, мабуть, відчув, що бовкнув трохи зайвого, тому помітно пом'якшив тон:

– Мова не про це. Люльку я вирішив залишити собі, а тобі привіз щось інше...

З цими словами домовик почав енергійно нишпорити по кишенях, відчуваючи зацікавлений погляд друга.

– Ось... – нарешті сказав він, виймаючи щось довге та блискуче. То були спиці.

– Вони срібні! – Рейс задоволено помітив, що Вузлик дивиться на подарунок із неприхованим захопленням. – Подобаються?

– Неймовірні... – прошепотів. Вузлик. Обережно взяв спиці й почав уважніше розглядати їх на світлі.

– Так і знав, що ти оціниш! – не переставав радіти Рейс. – Сидиш цілими днями у своєму підземеллі, світу білого не бачиш. А тепер хоч якусь роботу матимеш... Он скільки в тебе ниток! Житомирська панчішна фабрика позаздрила б! Чом би й не плести?

– Я не вмію... – почервонів Вузлик. – І ніколи не вчився...

– Пусте! – запевнив Рейс. – Нічого складного! Кілька днів майстер-класу – і володітимеш технікою! Якщо не проти того, щоб я залишився...

– Звичайно, залишайся! – сказав Вузлик, що й досі не міг відвести замріяного погляду від спиць. – А що ми плестимемо?

– А хоча б і шкарпетки! – засміявся Рейс. – Досить тобі босоніж ходити холодним пероном. Не старієш, проте здоров'ям теж потрібно коли-не-коли перейматися...

Потім вони сиділи вдвох: домовичок метрополітену та домовичок аеропорту. Сиділи на вузькій металевій лавці, гойдаючи незграбними ногами. Слухали гуркіт прибуття поїздів, шурхіт протягів у натовпу під ногами. Рейс учив Вузлика плести срібними спицями, примовляючи:

– А потім ти й мені пару шкарпеток зробиш! Незабаром хочу відвідати Аляску, там вони стануть у пригоді...

Вузлик загалом мовчав. Він слухняно смикав за потрібну нитку, яка поступово перетворювалися на візерунчасту вовну. Смикав, а пероном котилася нові й нові хвилі луни. І відлунувало до самого рання...

ФАБРИКА «НАДІЯ»

(Недитяча моновистава про дитинство)

*Неподалік від дверей стоїть дівчина, поруч стілець,
на якому лежить м'яка іграшка.*

Дівчина. Я часто чую у свій бік слова на зразок: «Ти ще така маленька, така наївна...». У відповідь червонію. Фізично відчуваю, як щоки стають гарячішими, аніж руки. Розумію, що сперечатися сенсу немає, але чомусь починаю виправдовуватися. Казати, що вони помилилися. Що насправді я доросла, давно доросла, до речі, й зовсім не наївна, а навпаки – свідома, здравомисляча людина. Що з дитинством довелось розпрощатися і не пам'ятаю, коли востаннє його бачила. Що просто сьогодні був невдалий день, я втомлена, застуджена, зайнята і взагалі поспішаю. Одним словом – брешу. А від того, що брешу, червонію ще більше. І не просто червонію, я не розумію, чому маю виправдовуватися. Чому мені **ХОЧЕТЬСЯ** виправдовуватися. Чому в голові з'явилася ця думка? І який механізм, який орган тіла, підсвідомо ввімкнув функцію – виправдовуватися? Чому я не можу просто погодитися і з гордістю підтвердити: «Так. Я – маленька і наївна. Поділюся рецептом». *(Бере іграшку до рук).*

Змалку нам бажають лише добра. Купують іграшки, влаштовують свята, тепло вдягають, іноді навіть занадто тепло. Одного разу мій однокласник цілий день шкутильгав на праву ногу, а під кінець навіть розплакався від болю. Він був маленьким, у другому чи третьому класі. Вчителька вже хотіла викликати швидку, коли раптом з'ясувалося, що зранку батько наклеїв йому зігріваючий пластир на праву п'ятку. Звісно, тільки заради любові й піклування про сина.

Так от, ізмалку нас оберігали й зігрівали. Про нас піклувалися. Начебто задарма. Хоча пізніше з'ясовується, що сяку-таку ціну ми маємо все-таки заплатити. Ціна невелика. Вона називається «Стати надією родини». І тоді нарешті виявляється, що родина – це не просто абстрактна субстанція, яка складається з мам, тат, бабусь, дідусів, тіток і т. д., а й одночасно невеличка фабрика, фабричка, під назвою «Надія», яка штампує предмети гордості.

Особисто я не маю бажання бути предметом гордості. Узагалі не хочу бути ПРЕДМЕТОМ. «Яка розумничка! Вона школу із золотою медаллю закінчила!» – хизується мама перед подругами. Добре. А якби не

закінчила? Якби не вистачило знань, сили, розумових здібностей на кінець? Що, тоді б я не була розумничкою? Чи мною не можна було б гордитися? Чи любити треба було б менше?

Змалку нам багато чого розповідали. Казали, що добре, а що погане. Чого варто боятися, а чого ні. Що куряча печінка корисніша за цукерки, а найкримінальніший зимовий злочин – це вийти на вулицю без шапки. Усе це ми слухали, з дечим навіть погоджувалися, а іноді й сперечалися. Питали, а чому саме куряча печінка корисна, а не, наприклад, бабусин пиріг з вишнями. Деколи навіть отримували досить-таки конструктивні відповіді на зразок: «Ти ще маленький. Виростеш – зрозумієш».

Але майже ніколи нас не питали. Нас не питали, чи хочемо йти на карате, чи потрібні додаткові уроки англійської, чи запрошували стару сусідку з вісімнадцятої квартири на свій День народження... Усі рішення приймали за нас. Так правильно, швидко, а головне – набагато легше. Можливо, батьки так вирішили, бо саме того дня, саме тієї хвилини в них був жахливий настрій. Посварилися на роботі, потрапили під дощ, загубили гаманець, боліла голова, роздратував водій автобуса... І тут на думку спала неймовірна ідея: чи не піти їхньому синові на карате? Батьки радіють власній винахідливості та мудрості. Заходять до дитячої кімнати і ставлять сина до відома: з наступного тижня він – майбутній каратист. І зовсім не обов'язково, що хлопчиків це знадобиться, не кажучи вже про те, що, можливо, йому так ніколи і не сподобається даний вид спорту. Проте буде марнувати на нього силу, час, енергію, настрій... І все тому, що одного дня батьки потрапили під дощ і посварилися з колегами.

(*Сідає на стілець*). Не раз чула, що діти не вміють брехати. І ніколи не погоджувалася: діти брешуть. Можливо, зовсім маленькі, немовлята не брешуть, але не тому, що не вміють чи не хочуть, просто вони поки що не мають такої фізичної можливості, адже ще не навчені говорити. Як тільки людина усвідомлює, що звуки здатні складатися в слова, а слова в речення, одразу ж в її житті знаходиться місце для брехні. Тому найперше слово «мама» повинно не тільки радувати батьків, а й насторожувати: тепер на одну брехливу людину стало більше.

Хоча, марно заперечувати, що дитяча брехня значно відрізняється від дорослої. Вона чистіша, світліша, наївніша, а головне – за неї карають не так суворо, як дорослих. Чому ж так? Подібну різницю можна побачити між первісними людьми: неандертальцями і кроманьйонцями. Перші вміли лише користуватися вогнем, коли їм щастило або випадково його розвести, або десь знайти. А потім якийсь мудрий неандерталець додумався зробити з випадковості закономірність: навчився самостійно добувати вогонь. І одразу ж відчув себе кроманьйонцем. Усі радіють.

Подібна різниця є між дитячою і дорослою брехнею. Діти брешуть підсвідомо і тільки заради найважливішої людської потреби: заради

власної безпеки. Коли вони брешуть, то не думають: «Ага, от зараз я збрешу, перехитрю батьків та пограбую буфет із пряниками». Вони брешуть, бо бояться покарання. Можливо, діти навіть і не думали б брехати, якби їхній розумний організм автоматично не вмикав функцію самозахисту. І кому від цього краще? Дітям, які всього-на-всього хотіли спробувати один, досить твердий та несмачний пряник? Чи батькам, які сваряться через пряник із таким ентузіазмом, ніби дитина мала намір з'їсти їх цілу шафу разом з дверцятами та полицями? І першим, і другим потім буде страшенно соромно. Проте що зроблено, те зроблено. Батьки обмануті, дитина покарана, пробачена, настрій зіпсований... Все. Нормальний початок дня. Що там далі за розкладом?

Дорослі брешуть не заради самозахисту. Вони вміють використовувати брехню у власних потребах. Добувають, наче кроманьйонці вогонь. Знають їй ціну. Намагаються вдосконалити, відшліфувати так зване мистецтво брехні якомога краще. Щоб знову-таки зручніше було користуватися. Я теж так роблю. Постійно, щодня. Вже іноді навіть не помічаю. Я звикла брехати. Тепер це норма життя. Так само, як чистити зуби щоранку. І мене вже не питають, чому я брешу. Що змусило мене це зробити. Люди просто розглядають ситуацію, наслідок, який був спричинений брехнею. А хочеться, щоб спитали. Не сварили, не сміялися, не хвалили за винахідливість, а спитали: «Чому брешеш?».

(Встає, залишає іграшку на стільці). Бо мене навчили. Саме так, не Я навчилася, а мене НАВЧИЛИ. Я цього не просила, але так сталося. Тато, який кинув курити багато років тому, розмовляв із товаришем надворі з цигаркою у зубах. Побачивши мене, він дуже засмутився і навіть почервонів. Він суворо запитав, чому я опинилася на тій вулиці. Я розгублено відповіла, що пішла по хліб. Тато наче з полегшенням зітхнув. Він засоромлено пояснив, що спалив лише одну цигарку. Пообіцяв, що більше ніколи такого не повториться. І що лише зустрів із давнім другом нагадала про шкідливу звичку. А ще він попросив, щоб я нічого не розповідала мамі, щоб той випадок залишився таємницею між нами. При цьому тато дивився на мене з такою надією в очах, що, звісно, я не могла йому заперечити. Тим паче ввечері мама все одно про все дізналася, бо ще з порога відчула запах цигаркового диму.

Так я навчилася брехати. Тобто не навчилася, а зрозуміла, що брехати дуже зручно. Тієї ж миті я стала дорослішою. Набагато дорослішою, аніж була. І вже ніколи не повернуся назад. Бо хай би як сильно хотіла, але розучитися брехати не можу. Я пробувала, повірте.

От навіщо мені весь час казали: «Микола хороший хлопчик, подивись, як гарно він за столом поводить, на відміну від тебе!». А я не хотіла нікому заважати за тим столом... Просто було цікаво поспілкуватися з гостями... Проте мене обов'язково порівнювали з Миколою і наголошували, що він кращий. Він, отой товстобокий зануда,

який навіть не вмів правильно ложку в руці тримати! Як наслідок – я навчилася заздрити. І заздрити щиро, від усієї душі. Так уміє тільки людина.

До речі, лаятися я також почала абсолютно випадково! Завдяки татові. Він досить-таки часто звертався до мене словами: «Ідіотко! Як можна не вміти розв'язувати алгебраїчні приклади! Це ж елементарно!». Для нього, мабуть, елементарно. Зате я навчилася лаятися...

І так було постійно. Подібне відбувається навіть зараз. Часто кажуть: «Бери приклад з мами чи з тата, чи ще з когось...». Чому? Особисто я не хочу, щоб з мене хтось брав приклад. Я не ідеал, у мене купа вад! Я брехлива, егоїстична, жадібна, не завжди розумна... А ще ж є безліч інших ганджів, яких не видно з першого погляду і про які я можу й сама не знати... Впевнена, що з мене, з такої нібито непоганої дівчини, нікому не варто брати приклад. А чим інші кращі? Хай і мама з татом, найближчі та найдорожчі люди, проте хіба вони святі? Хіба вони претендують на звання неіснуючого еталону найкращих людських рис?

Іноді почуваюся шизофреніком. І кожний з нас рано чи пізно так почувається... Роздвоєння особистості набагато ближче, аніж здається на перший погляд... І це не суїцидальне твердження про занепад людської свідомості чи кінець світу. Це констатація факту. Кожен із нас колись стає шизофреніком. Зараз ви в цьому переконаєтесь.

Мені забороняють їхати у невеличку подорож до Львова. Нагадують, що я маленька, недосвідчена і ще там якась... Я все це розумію. Розуміла б, якби водночас мені не забороняли гуляти босоніж вулицею, стверджуючи, що я вже доросла для подібних дурниць, що для дівчини мого віку гуляння босоніж дорівнює низькому рівню iq... Цікаво, яка ж я тоді? В якому місці доросла, а в якому – маленька? Чи є якась непомітна межа, що її доводиться час від часу перетинати? Дивно, чому батьки досі самі не заплутались. Це ж так просто: випадково помінати місцями двоє звичних слів! І одразу ж таємничі львівські будинки привітно всміхатимуться мені назустріч, а спекотного літнього дня я зможу скинути ненависні капці й усіма пальцями насолодитися вуличним теплом... Можливо, батьки мають рацію. І для одних справ я вже занадто доросла, а про інші зарано навіть мріяти... Проте тоді можна стовідсотково з гордістю називатися шизофреніком. Дуже модний зараз термін, до речі.

До мого виховання доклало рук чимало людей. Ось ображаюся точнісінько так, як тато, розмовляю типовими маминими словами (її улюблені «дивно», «до речі», «на жаль»), плачу слізьми кращої подруги... Сварюся з бабусиним акцентом, усміхаюся посмішкою старшої сестри... Добре виховали. А що лишилося моїм? Куди поділися МОЇ риси? Де ота малесенька дівчинка, яка не вміла ані говорити, ані ходити, проте лишалася особистістю? Чому від неї майже нічого не залишилося? І чи потрібно тепер дякувати тим, хто мене виховував?

Я не живу минулим. Те, що для вас минуле, для мене – справжнє і тепле теперішнє. Я не поспішаю прочинити двері у ВАШЕ майбутнє. *(Показує на двері)*. Мені цілком вистачає СВОГО теперішнього. Тому не примушуйте мене, будь ласка... Не кажіть, що так повинно бути, так заведено, так роблять усі, так набагато краще. Неправда це. Я заглядала у щілину тих дверей. Мені вистачило лише однієї щілини, щоб перелякатися. Можливо, пізніше я зазирну туди ще раз. Просто так, з цікавості... Але обов'язково повернусь. *(До м'якої іграшки)*: Обіцяю, що повернусь! Я мушу повернутися! *(До глядачів)*: Не залишу ж його тут самого... *(показує на іграшку)*. І не покидати ж оту єдину часточку мене, яка ще не встигла потрапити до чужих рук. МОЮ часточку. Вона занадто крихка для вашого майбутнього, для отих великих і могутніх дверей *(показує на двері)*. Її з собою не візьмеш. А він... *(показує на м'яку іграшку)* Він зам'який. А ще він пахне солодкою корицею, що я розсипала у чотири роки. Не хочу псувати рідний аромат запахом вашого майбутнього.

Зараз у мене лише одне бажання: нарешті припинити виправдовуватися за те, що я й досі маленька.

Змусити щоби охолонути. Гордо підняти голову і голосно крикнути, щоб навіть за дверима було чути *(показує на двері)*: «Так. Я – маленька і наївна. Запрошую на екскурсію до фабрики «Надія!».

Олександра МАЛИНОВСЬКА

Фольк. УМЛ, заоч.

Люблю блакитний колір. Хочу нарешті бачити свою країну щасливою та дружною. Найвищим щастям буде реалізувати свої можливості, робити улюблену справу, і – мудра, вільна й тиха старість.

До старості хочу не лишити ні краплини невивитої молодості, ні хвилинки змарнованого часу. Може це й максималізм, але тоді хай він не кінчається!

МОЇ МРІЇ

Я шукаю Україну.
Заглядаю ув очі людей,
У кожную щілину
Нашої країни:
Не бачу ніде.
Я фанатиків бачу

І тих, кому все одно,
І я від сорому скоро заплачу,
Бо ж ідемо на дно.
Вона ще залилась
У душах одиниць,

І хіба за це змагались
Ті, що розстріляні
впали горілиць?
Не За Це Вмирили Вони.
Я шукаю Україну.
Вона є? Це поодинокі сини,
Але вже не родина.
А я шукаю її повну,
Дружню і привітну,
А бачу сьогодні –
Люди гнуться під вітром
Непорозумінь, яких не існує.
Ти – зрозумій, прошу я:
Сонця не зламати,
Земля не зів'яне –
Негоже людям воювати,

А тим паче слов'янам –
У світі й так багато полину.
Сильну й творчу
Я шукаю Україну
А тут... хто віршів моїх захоче,
Хто почує мій дитячий
Писк серед лайок?
А я буду, буду, одначе,
Писати своїх байок
Про мою Україну.
Її шукати «сиротою попідтинню».
В зламаному механізмі буду
гайкою.
А писати – без агресії.
Мої мрії байка?
Покажіть, що є інші версії.

ЛЮДИНА

Тихо, темно і ось –
Розіллється золота патока,
Торкнеться до мене –
Я прокидаюсь.
Змінюється положення сонця
У всесвітах і галактиках
Міліонів атомів, з яких я
складаюсь.
Міліони реальностей –
Реальність кожної миті
З народження до старості
В моєму бережуться світі.
Я все, куди зір не паде,
І я ж непомітна частина,
Я створю себе,
І я ж дитина.

Я брудний пил вздовж дороги,
Ідеал огидності,
І я ж дорога, що веде до порогу
Найсвітлішої величності.
Я – світлові кванти,
Що із темряви відліті,
Я – найстійкіша константа,
Яка змінюється щомиті.
І сильно, сильно, щодуху
Мене качає
Відсутність будь-якого руху.
І день мене стрічає
Кожен раз нову:
Такою, як я була
Вічність вічностей тому.

УСІМ

Як добре ввечері самій:
Завариш м'яти запашної...
В квартирі тихій та німій
Впивайся ж самотою!
Мазохістська якась насолода,

А все ж непогано...
Дивитимусь в очі нічної вроди,
А вранці вийду рано
До самого Сонця назустріч!
Проситиму, щоб пом'якшав

раптом
Кожен погляд колючий,
Щоб не ставили крапки,
Де проситься кома.
Кожній дитині – по промінчику,
По любові кожному дому,

І зайву хоч одну годиночку
Щастя, в кого воно є,
Хай же вам небо усміхнеться!
А зоря іде, горить, настає...
Всім – тихої мелодії в серце.

* * *

Стоять засніжені дні,
Сліпучо-білі.
Сонячні квадрати на стіні
В моїй квартирі.
Хочеться ридати вголос,
А ти крути своє колесо, крути...
Десь тягнеться поїзд
Через засніжені степи.
Десь людина з літака
Дивиться на море у вікно,

В когось радість така:
Народилось двійко, а, може,
одно.
Хтось співав, сміявся, кликав,
До землі десь гнеться колос.
Вона ж – земля - така велика,
І хіба є їй яке діло,
Що от літак, вікно і колос
І крапочка на її тілі
Хоче ридати вголос?..

ЗБИРАЙТЕ!

Дощ не йде – паде..
Розсипаються намистинки по
асфальту,
Таких не знайдеш ніде,
Лише зараз, тільки тут. А нумо
Складати найсвітліші миті
В темні куточки душі.
Нумо сльози проліті
Вам будуть, ніби дощі,
Після яких *розпустяться квіти*.
Бережіть думку від бруду.
Нумо просто і радісно жити.
І ви прекрасні, люди.
Я люблю вас похмурими
в маршрутках,

Радісними, усміхненими, грубими,
Я хочу прошепотіти вам на вушко:
«Будьмо добрими...»
Бо цієї миті не знайдеш більше
ніде,
Як не встигнеш схопити.
Миті, коли дощ не йде – паде...
На дерева, площі, асфальтні
плити.
Коли ідуть такі дощі,
Зупиніться хоча б на хвилину,
Розкривайте скриньку душі
І збирайте неповторності
краплини!

ЯК?

Хай благословенні будуть ті,
Хто заставляє мене плакати.
Я їхала додому. Люди пусті,

Недобрі і налякані.
Як я хочу миру.
Так сильно, що могла б померти.

Якби цю силу
 Зарядити в ваші пістолети.
 Знаєте, як я люблю весну?
 І синє небо, і сніг талий.
 Коли, прокидаючись від сну,
 Я бачу, як Сонце заливає
 Мою кімнату?
 Коли бігають по парті
 Сонячні зайчики,
 Коли холодні пальчики
 Дощу торкаються обличчя.
 І осені барви,
 І дим, і тумани,
 І запах кави,
 Влітку – Сонце в стакані,
 Небо у очах
 І квіти в душі –
 Що таке тоді страх?
 Якби все це коштувало миру,
 Я б віддала серце,
 І мир купила б.
 Заберіть мої вуха і очі,
 І тишу ночі,
 Хай лиш звірі поснуть
 У ваших душах.

Заберіть і запах кави,
 І небо в калюжах,
 Осінній дим і барви,
 І кришталеві роси,
 І все-все-все.
 Обріжте мої коси,
 Заберіть моє лице,
 Щоб по ньому ніколи-ніколи
 Не збігали краплі дощу,
 Щоб я не бачила світу навколо,
 Як весна приходила
 і Сонце вставало,
 Але вам того замало,
 Добрі люди.
 Як було все буде.
 Нічого не змінить моя смерть,
 Може, замітку кинуть
 Декілька газет.
 На Землі,
 де колоситься жито,
 Кавардак і сараї.
 І я питаю:
 Як поряд з вами жити?

КОЛЕКЦІОНЕР НОЧЕЙ

Ніч самодостатності й гармонії,
 Ніч розкиданих речей.
 Не представник жодної раси
 чи колонії
 Я – колекціонер ночей.
 На моїй полиці
 Ночі смутку і теплих мрій,
 Всі мої обличчя.
 В колекції нічний
 Ночі великого змісту
 І пустої маячні по квартирі,
 Ночі – з душі хороші вісті
 І ночі – сумні мотиви.
 Ночі – тиха усмішка,
 І сльози з очей.
 Люблю і лід і вогнище

Я – колекціонер ночей.
 Ночі шумних друзів
 І самотнього бігання по стінах,
 Ночі війни по заслугі
 І молитов на колінах,
 Ночі в секундах і годинах.
 В чужому місті
 І в рідній халупі,
 Для ночей багато місця,
 І скільки ж то їх буде.
 Маю постійну звичку
 Їх обережно складати
 на полицю.
 Я дорослішаю... Хай з ним!
 Не скувати мене дням
 залізним,

Адже в мені таки не помер

Нічний колекціонер.

ПРОГУЛЯНКА

Скінчиться літо,
Дерева будуть голі –
Піду на кладовище,
Де спокою квіти
Ростуть собі поволі,
П'ють дощ і тишу,
Як чорні бджоли –
Ворони на галявині

Квітів кам'яних.
Як зіграю свої ролі,
Стану я
Однією з квіток тих,
А поки ще живу,
Поки ще стараюсь,
Мрію і пишу,
І Сонцю посміхаюсь.

ОСОБИСТИЙ НОВИЙ РІК

Пожовкле листя
Вже лягає під ноги,
І дні, як намисто,
По схилах пологих
У скриню вічності
Через пам'яті діряві мішки
Від щоденної звичності
До чієїсь всесильної руки.
Ця рука візьме намисто,
А обличчя... посміхнеться,
Або засумує. Але я не навмисне.
Живу, як мені правильним
здається.
Мабуть-таки роблю замало,
Щоб на тому обличчі не було

печалі.
Здається, крадеться осінь,
Тихенько, щоб не сполохати літо.
Несе з собою нову повість
Про те, як далі жити.
І поки повість не відкрита,
І не закінчився щоденник,
І не застигли води рік,
Я собі одна тихенько
Святкую Новий рік
З олівцем і папером чистим –
Свій особистий Новий рік,
Що починається з жовтіння листя.
Я не відчуваю важкості дум –
Такий собі легкий осінній сум.

ДЖАЗ

Забуваю дома годинник –
Не думаю про час,
І на вершині будинку
Я слухаю джаз.
Тіло на краю,
А ноги в повітрі,
Я розпізнаю
Серед барв цього світу

Дорогу свою.
З висоти багатоповерхівки
Я добре бачу її криву:
Немає сенсу слать мені листівки –

Я дуже швидко йду.
Минуле не дожене
І не наступить на п'яти,

Туди, де Сонце живе,
І не лягає спати,
Моя дорога — через гори і яри,
Смуги білі та чорні,
Є в ній щось від істеричної гри

Скажених саксофонів.
Я бачу світло, а ночі
не такі вже й темні.
Я не вернуся додому,
І порожні мої кишені.

СВІТ РІВНОВАГИ

В свої чорні одежі
Ховає барви Землі —
Сьогодні на манежі
Богиня темряви і мли.
Шаленим вітром,
Холодом і сумом
Вистелить поверхню світу.
Важкі і темні думи
Висітимуть в повітрі.
По небу полетять рядки
Чорних пісень,
Вона залишить-таки
Швидко вмирати день.
Та настане час, коли
Темна Мара,
Підібравши поли
Чорної одежі
Забере свої чари
І піде за межу.
Це світ отримає знак,
І буде так:
Запах полину і м'яти,

Високі трави,
Полудень: Сонце випило роси,
І так легко можна заграти
На промінні і барвах,
Дівчина із золотим волоссям.
Звучить сила її влади —
Свіжа, як весняний потік,
І пахне Сонцем богиня Коляда.
І так із року в рік,
Із кроку в крок
Впевнено на лезі ножа
Веде свій танок
Світу цього душа.
Між верхами верхів,
І низом низів,
Між ярів, гір крутих,
Де рівність терезів,
Гармонія рівноваги,
Після кайданів так легко летіти,
Я схилиюсь і віддаю тобі повагу,
Мій ідеальний, дивний світе!

ТИ

Як всі відтінки й кольори
В круговерті Всесвіту,
Як диво літньої пори —
Настанеш ще раз ти,
Щоб принести в кишені
Ранки, вечори, світлі дні
І ночі темні,
Принесеш і покладеш мені
Обережно в руки,
Не загубивши жодного

їх звуку,
Відтінку, напівтону,
Як пахне конверт
Рівністю дому,
Як те, що відчув поет,
Подарувавши вже вкотре
Паперові душу,
Як дитиною добре
Стрибати по калюжах.
Як незмінно

пливуть хмари
Над моїм дахом,

Як весна настає
Під музику Баха.

КРАСА

Стій і не ворухись
У німому захопленні.
Це – краса,
Чи очі небом налились,
Чи трави, після дощу стомлені,
А на них – роса.
Чи це слово
Грається своїми значеннями,
Лягаючи знову
На папір сенсом небаченим.
Ще нікому, хоч сказане
І написане було тисячі
Разів. Чи це світове марення
Туману, що пливе криючись
В собі таїну світу.
Чи то світло
В волосі дівчини грає,
Що сидить напроти тебе
в трамваї:
Не думай, добра вона,
чи погана.
Вічні лайки зла і добра,
Товстолобисть принципів.
Ти дорогу свою обрав
І мораль для себе виростив,

Мелодією внутрішніх голосів
голосною
Проклав собі рейки,
По яких твій поїзд ходить,
Але не плутай все це з красою -
Позатикай їм пельки,
Коли вона говорить.
Навіщо зір і слух твої
Вони схопили хваткою
коршацькою,
І на очах твоїх пов'язка атласна.
Не протири собі:
Вмій милуватись і посмішкою
Ворога, коли вона прекрасна.
Краса сама по собі і над усім,
Не змішуйте її ні з чим
(Коли світ творивсь
Вона диктувала),
І немає причин
Шукати в ній дрібниць
Логіки й моралі.
Навіщо, читаючи мудру книгу,
Думати, якою вона
видавництва,
І чи дорого коштує папір?

СУМ ЛІТНЬОЇ ПОРИ

Тихо кружляє
Пух тополь:
Обскупби, наче курку,
Ангела.
А я собі гуляю,
І хай не буде слідів,
Бережу одну лиш думку,
Що марного

Нічого не буває,
І навчимося плавати
Через мости, що зараз ламаєм,
Все в порядку, все правильно.
Але... я знову несучу
Печаль в сутінок своєї нори –
Такий недоречний сум, –
Сум літньої пори.

ЕЛЕГІЯ

Буде надворі тихо,
Відступить лихо.
Подивиться Місяць –
Ми з тобою на місці.
Ми, як завжди, з тобою:

Нічого такого нового.
В цьому році, може,
поїдем на море,
Там хвилі, небо, зорі.

НІЧ У МІСТІ

Місто холодне
Після спеки.
Сховало Сонце долоні
В кишені

І пішло кудись далеко,
Та бачать мішені
Ті, кому треба...
Врятуй їх, небо!

СЕКС

(не про людей)

Слухай. Ти чуєш музику,
Під яку по небу-полю
Планети ведуть свій вічний танок?
Душа розстібає ґудзики –
І зайве падає долі.
Лиш на голові вінок
Найсвітліших думок.
І вільною — до самих зір.
В шаленому польоті
Пірнає в космічний вир,
У Сонячну позолоту
І срібло Місяця.

Нескінченна
У своїй красі відкриється
наречена.
А він... був завжди й у всьому,
Закута у тіло, вона його
пізнавала.
І лиш сік виноградного грона
Її вічність наливає.
П'є істину, відколи
Все зайве пало долі —
І назавжди, на вічність вдвох.
В неї входить істина: Бог.

ЗА ЗАВІСАМИ ШТОР

1.

Ось вона – країна
Світлого майбутнього!
Партія – єдина,
Справедливіша за Бога
забутого!
Ми йдемо – вперед!
І нічого, що в саму прірву,
Адже нас веде

Світло партійного німбу!
І нічого, що скрізь –
Руїни душі, храми злості,
Червоні ріки, ріки сліз,
Людської кості.
Як у відомих казках
Про Бабу Ягу люту,
Що в наших дітях

викликала страх
Темними вечорами лютого.
Не дивуйтеся ж, дітки.
Тепер Це І Є Світле Майбутнє!
Незгодних посадимо в клітки –
Це рішення правильне, путнє.
Добро і зло поміняти місцями –
Невеликий гріх,
А ті, що зайве слово сказали, –
В дерев'яне ліжко тих.
Та й до чого церемонії?
Просто в сиру землю.
Краса, порядок і гармонія
В країні цій веселій.

Не псує краєвиду
Дитяча труна.
Вихід закрито –
Така собі весела гра.
Ідея світлого майбутнього
Фарбує душі чорнилом,
Скільки страждання лютого
Вона спричинила.
І до чого ж люблю
На березі червоної річки!
А Насті, Олени і Люби
Вже не носитимуть
жодної стрічки...

2.
Земля, де такі ніжні трави,
Де безкраї сині океани
І дивної краси –
Ліси.
Обіймає цю планету
Добре, синє небо,
Якому птахи співають сонети.
Чого ж іще для щастя треба?
А Сонце – як око Всевишнього –
Світить любов'ю й теплом,
Даючи все для миру вічного,
Для життя правильним шляхом.
Співайте, радійте й любіть,
Бо ж любов радість несе,

Дорогою щастя ідїть,
Адже ж для цього маєте все...

3.
Яке жахливе безглуздя людське –
Голодомор...
І хтось, наче Бог, вирішує все
За завісами штор.
Хтось кожен вечір
Має хліб, вино й солонину,
А хтось обіймає за плечі
Голодну дитину.
Тисячі тисяч років
Життя людського
Скосив закон п'яти колосків.
І від горя такого
Сонце плаче, Сонце чорніє.
І навіть надія
Уже не жевріє.
Яке божевілля і страх,
Весь людський біль у очах
Тої, що зрозуміла –
Вона. З'їла. Власну. Дитину.
Мені страшно, я не можу

зрозуміти,
Як людство власними руками
Знищує себе, як можна бігти
Цими червоними шляхами
В саму, саму безодню...
Я не зрозумію ні сьогодні,
Ні завтра – ніколи –
Того плачу, страждання і болю.
Як – морити голодом
Живих людей,
Коли навколо – хліба золото?!
Як це – ховати власних дітей?
Невже на гору трупів
сходження
Коштувало розстріляного
Відродження?!
Мені боляче за тих,
Хто взяв на себе стільки гріха,
Хто живу безмежну душу зчорнив,
А з нею – море любові й добра.

я не знаю
що є важливим
де скніє суть і
де спить печаль

не виринаю
зі злої зливи
мене так ждуть а
я наче сталь

я не прийду
запізнюсь на свято
на всі імпрези о
як шкода

і хто б додумавсь
який триклятий
що моїм лезом
була вода

ЛІТО ПРИЧАЇЛОСЬ У

Пекучою сіллю
в куточках очей,
відмерлою шкірою з п'ят
і пальців
прийде віковичний біль –
розпече
вогось безпорадної
відсутності шансів.
Кислотними рухами,
шалом юрби,
голосінь клетотом,

трав курликанням
минуть роки пізньої журби,
і ми так легко станемо
дикими.

Приросле до ніг
кавунове насіння,
липке, невідклеїне,
а рідне,
супутником буде в ті ночі осінні,
коли вже літа
ніде не видно.

Із чорного кодла землі
просочені болі
стають мимоволі
мої.
Плавець після свого
плі!

знайомиться з дном,
забувається сном,
розчиняється ув імлі...

Забули прожиті дні.
Минули сторіччя –
не глянули в вічі.
тож ми – одні.
І більше не бути
війні,

ми біля керма
стоїмо не дарма.
чому ж таки досі німі?!

ВЕСНОЮ

крига скресала.
обтесана вірність
стікала зі стріх.

переступивши поріг,
ноги перелапала
непосидюча думка.

віддзеленчить у шлунку,
видереться
на ремонтований дах.

буде тотальний крах.
порпаюсь в налаштунках,
от і весна настає

НАКРАПАЄ

Травневий мед сумної краплі,
І хвойні брови днів весни,
І рухи ніг чужих неквапні,
І велич мертвої краси,
І розростання звуків горла,
І розгортання тишини,

І мста в повітрі непоборна,
І суголосся «ми» – «вони»
– Усе, неначе землетрусить...
І голову мою зрива...
І у весни у лівім вусі
Триває злива-кропива.

ДІВЧАТА

дівчата у шафках замкнуть
шоколадні спідниці
шарфом закодують плечі
згадають про димарі

дівчата, зробивши півоберт,
впадуть без тям
їх витягне тільки ніжність
грубіша, але жива

крани заплачуть груднем
де вже ті вечорниці
падає тільки вечір
боляче десь угорі

от і поговорили
стали кротоми в ямі
і лінією наскрізною
стає хаотична крива.

* * *

там,
у холодильнику
спогадів,
у хазі часу сніговій,
лежать роки
цілими торбами.
і ми морозимось,
ми досі згорблені,
така розібраність
нам у крові?

станемо холодними,
байдужими рибами,
власниками великих очей,
щоб кліпати.
і тільки.
і нас не тіпає,
не хочемо виплисти,
просто вмиратимемо в скляній
кульці акваріуму й не
рипатимемось.

МИ

ти виспівуєш
моїм голосом,

ти ж-бо зрадниця,
згинь.

пробалакали
аж до місяця,

не помітили
гостру синь.
і натщесерце
твої істини

не правдивіші,
а шкода.
недобігали,
недовірили

і розтринькали-
-ся
до
дна.

МАРГІНАЛИ

– викинуті на маргінеси
факторами-інфарктами.
де він, обіцяний козир?

а хочеться щоб відразу,
а хочеться щоб негрубо,
непатосно і недивно

проблеми суспільства у пресі,
заликувані терактами...
і хто серед нас ще не позер?

приймали б по всіх усядах,
руки свої розпластавши.
а ні. а не так. а ми

– не маємо гідної бази?
з якої б зростали труби –
тягли б нас усіх до диму...

конформісти і лизоблюди,
завершуємо, не почавши
і так і не ставши людьми.

БО ТАК Є

поступились цілями
залишилися цілими
отака стратегія
така собі гра

розмови впівголоса
про те що повториться
це ми забавляємось
ми так живемо

не чуємось винними
чи вторинними
ми знову імперія
ні зла ні добра

а хто протестує
того не почують
чиєю ж то старістю
завершать ремонт?

КРИЛО

Крізь осінні стриножені
натовпи,
Крізь калюжі сполоханих
хмар,
Між деревами розім'ятими
В гущині золотих примар

Розпласталась квітуча
думка,

Зазвучав кольоровий джаз
І відбився об стіни лунко
І застиг в інтервалі фраз...

Там крило обійняло вічність,
Теплим пір'ям
вмостило шлях
І загоїло все посічене,
Все шматоване у боях.

І осіння сердита хурделиця,
І заморений подих мсти
Перемисляється,

перемелються.
І крило доведе до мети...

крісла
рипуче море
вигинів
співчуття
дійсність
бліда та квола
виринає
з забуття

скільки
подує пам'ять
стілки
хвилин зітхань
ріки
виходять з рами
тікає
звучна рань

втечуть
з крісла кадри
трепету
забуття
витають
наче в мандри
від скреготу
до життя

Дерево мре від млості.
Місяць розпухлий висне.
І так нестерпно гостро.
І так жахливо кисло.

Настрій під ковдру впав.
В горлі застрягла тиша.
Хто ще про що не знав?

Людство гниє від злості.
Історія стала лисою.
Про нерозкопані кості
Вже цілі стоси списано.

Людство себе розкришить.
Місяць під вухо дише.
Дерево хтось украв...

ТРЕТІЙ (ЧЕТВЕРТИЙ) КУРС

Ігор Астапенко
ЛТ УМЛ

Народився 16 березня 1992 року. Писати почав з 2000; закінчив школу журналістики у Бердичеві (2007), Український гуманітарний ліцей КНУ імені Тараса Шевченка в Києві (2009). Публікувався в газетах «Україна молода», «Голос України», «Літературна Україна», журналі «Простір», альманасі «Сполучник-5» і «Сполучник-6».

Оголені душі сховались у душі –
Проходять процес очищення.

А душі у когось суцільно
пропущі,

А в когось – готові до знищення.

У душі вода підперезана
хлором,
То, може, вже б краще на суші?
Хто знає, що краще –
залишитись хворим
Чи мати захлорені душі?

Хто знає, що краще, гріхи
незабуті
Залишити так і заснути...
Чи ти у воді чи по горло
в отруті –
Та ба, кришталевим не бути...

* * *

Епатажні промови вкорінь
Засліпили неясний зір.
Застогнала нежовта осінь,
Як страшний зголоднілий звір.

Повалились обдерті фрески
У фортеці забутих мрій.
Посіріли старі арабески,
Загасивши іскру надій.

Корифеїв нового часу
Замінив гамірний фантом.
Замість грізних ідей Парнасу
Все накрилось безглуздим сном.

Затекли обважнілі руки,
Що міцний будували шлях.
І старої епохи внуки
Спочивають в німих степах.

У потоці словесного бруду
Пролунав гомеричний сміх.
Чи не з тебе, нещасний люде,
Кат глузує, сховавши гріх?
Заяріла страшна байдужість,
Заніміли сухі вуста,
І просякла віками мудрість
Десь пішла, та не в наші міста...

* * *

За блакитним волоссям Мальвіни
Не сховався новий Ейнштейн –
Вже відкрито напівкраїни
Й до калуж світовий басейн.

Ти подумав: футболка Гуссі,
Кеди Jordan – у них вся суть.
Так, ілюзії неминучі,
Та вони в ярину несуть.

Ти подумав: рожевий пасок
Є ключем до респекту мас...
В пелотоні барвистих масок
Загубився невпинний час.

Не осуджую crazy внучок:
Кожен з нас – сам собі естет.
Я – не проти помпезних штучок,
Я – за вірний пріоритет!

* * *

Запалений жаром назбираним
Лечу в світанкову суспензію.

Обожнюю бути окрилений,
Зануреним в свіжу поезію.

Сягнувши у надра розпечені
Напівпітьми незайманої.
Лечу в горизонти схрещені,
У чари весни ненастанної.
Наснажившись тишею-їжею,
Напившись ранком йогуртовим,
Милуюсь рікою свіжою
Думок під оранжевим соусом.

Піднявшись на хвилях-райдугах
Розбурханої геть свідомості.
Не хочеш ховатися в палубах,
Бо шторм – джерело святковості.

Коли розчинився з радістю
У творчій екстазі-дурості,
То старість стає формальністю
Бо ти – у тенетах юності...

Зимова ніч така казкова,
Цей свіжий подих прохолоди.
Цей срібний місяць, як підкова,
І ця засніжена свобода...

Ліхтар, як сцена для сніжинок,
І сон, як дзеркало думок,
Парад замріяних крижинок
І пісня вітру для сорок.

Душа, як білосніжна панна,
І почуття, як килими.
І погляд крізь нічні тумани
Смиренно-ніжної зими...

Піднявшись на хвилях-райдугах
Розбурханої геть свідомості.
Не хочеш ховатися в палубах,
Бо шторм – джерело святковості.

МАТУСІ

Відходить у сон
 оксамитовий спокій,
І дощ суперечок
 давню вже не ллє.
І знову забувши
 про фатум жорстокий,
Вона все працює, робота ще є.

Замовкли собаки
 сусіднього двору,
І реву не чути шаленого скоту.
З холодного ранку
 не глянувши вгору,
Вона все працює
 до сьомого поту.

Вже сонце зайшло за чудні
 маргінеси,
Зірки споглядають,
 неначе панянки.
Безмежно прекрасна,

 з обличчям принцеси,
Вона все працює,
 ще довго до ранку.
Утома, як біль,
 відпочинок, як мрія,
І знову кайдани святого сумління.
І знаючи твердо,
 що успіх, це – дія,
Вона все працює, вона – героїня.

Маленький уламок радості
У чорному просторі висить.
Як згусточок юностарості –
Місяць...

Це виверження
 циклічності,
Цих днів ненастанних
 тридцять.
Як втілення миттєвечності -
Місяць...

МОЛИТВА

Вона, що жила
на вустах баритона,
У лоні того – не мого православ'я.
Дрижала, кипіла, звалилась,
як тонна,
На тих, хто хотів
замолити безправ'я.

Вона виринала безглуздо
до болю,
Бо той, хто давав їй життя, –
не святий.
Бо він після служби
проп'є свою волю,
А завтра на сповіді скаже:

«Не пий!»

Вона, що хотіла повести до Бога,
Ледь дихала в нетрях
прокурених нот.
Вона, бідолаха, була однонога –
Відгриз другу ногу
святенницький рот.

Вона намагалась тікати щосили,
Щоб лиш не дивитися в очі
попам.
Молитва померла. Її завалили.
Натомість бабуся збирала
на храм...

Що буде завтра? Якісна отрута?
Чи еліксир завітчаних бажань?
Я вже стомився
від сталюного джугута,
Від цих дурних
частотних коливань.

Що одягти на душу?
Плащ чи шорти?
Яка погода буде у життя?
Чи всиплять граду
льодяні когорти?
Чи прийде
сонцепроменив лиття?

Що буде завтра?
Шовк тонких ідилій?
Чи, може,

шерсть
забруднених образ?
Букет поезій довгожданій милій?
Чи в очі дня сльозоточивий газ?

Що буде завтра?
Панування Чанів?
Чи вимирання цих банальних Лі?
Порожній страйк?
Війна модерних кланів?
Чи, може, просто спокій на Землі?

Що буде завтра?
Усмішка безодні?
Чи то тріумф барвистих перемог?
Яка різниця? Щастя – у сьогодні,
А щодо завтра...
завтра – як дасть Бог.

Я – маленький подарунок долі,

Що потрапив дивом на базар.

Ти мене поцупила поволи,
Я тепер – украдений товар.

Ти – моя маленька викрадачка,
Я свою свободу заплюю...
Недарма казала викладачка,
Що і в рабстві можна, як в раю...

Я – твоє несамовите диво,
Найдорожчий вкрадений товар,
Я люблю вогонь, ти любиш пиво –
Може, ми запалимо наш жар???

Я – без тебе, як окріп без кави,
Ти – мій шарм,
my little fondness setting)))
Не боїшся злісної держави?????
Є стаття, маленька,
за кіднепінг...)))

Я без тебе, як трава без поля,
Як троянда біла без коріння...
Я – маленький
подарунок долі,
Ти – моє кохане сотворіння...

* * *

Я так полюбив
те розпатлане поле –
Волосся в черв'яччі,
в обличчі – сто ям.
То чорне, то біле, то пишне,
то голе,
І колія та залізнична – як шрам.

І рветься із серця коріння
сторуче,
Щоб стати на ноги на лоні
Землі.

І кривиться поле від дикої
муки,
І піт виступа на зеленім чолі.

І знову тремтить перелякане
тіло,

І дриг'ом стає те волосся-трава.
Бо знов до клітинки усе
заболіло,
Бо їде по шраму «Одеса-Москва».

Нелегко терпіти лопатами
кпини.
І страшно смердить порозкиданий
гній.
На грудях у поля – велика пухлина,
Там дачу будує скупий багатій.

Заплакало поле уранці росою,
І втерло світанком обличчя своє.
Йому би сміятись своєю красою,
От тільки...
От тільки народ не дає...

* * *

Ізніму окуляри від сонця,
Ну для чого підступна вуаль?
І нехай імпозантні віконця
Не затемнюють жодну деталь.

Вже набридло обличчя

в оправах,
Я його розірву на шматки –
Не агресія, просто забава,
Просто в серце забито кілки.

Зерна істини вкрадено нині,

А на варті поставлено жерсть.
Вже за викуп не пляшка
Martini,
Вже за викуп – запродана
честь.

Вітаїзмом
наповнений келих
Спорожню і сп'янію на мить.
Окулярів отих невеселих
Більш ніколи не буду носити...

Як можна бути виродком епохи?
Продати честь всього за п'ять
монет?
Ось так завжди... ще трішечки,
ще трохи
І вже тобі не вирватись з тенет...

Як можна наточити ніж на брата?
Так мужньо портарпляти у
багно???
Колись Тарас в тринадцять пас
ягнята,
У нас чомусь в тринадцять п'ють
вино.

Як можна так пишатися застоєм?
Не розуміть: недоліки не красять.
Колись Рембо в шістнадцять став
героєм,
У нас в шістнадцять...

те, що й у тринадцять...

Як можна власний розум так
губити?
Не мати мужності собі сказати:
«Стоп!»?
«Великороси» вчать Україну
жити,
Та ми самі ще навчимо із п'ять
Європ!

Як можна рідну матір роздирати
На Заходи, на Сходи, чи не лінь?
Як можуть товстопузі деградати
Вирішувати долю поколінь?

Як можна кастити п'яних планокурів
Майбутнім називати, чи не гріх?
Чи цілувати руки самодурів
І голосно кричати: «Геть усіх!»

Кажуть: «Життя – як зебра:
то чорна, то біла смуга».
Сьогодні ламаєш ребра,
А завтра знаходиш друга.

Лиш смужечки у тварини
Приблизно, та однакові.
У нас – чорноти години
І десять секунд любові...

Революції душ, трибунали ідей,
Перестріляний дух,
незатерті сліди.

За сміливість покарано
сотні людей,
Ти – поет? Доведи!

Bonum vesperum, друже,
ти з нами підеш
Викидати на смітник
торішнє добро?
Ти не хочеш? Ти проти? –

Ти хибно живеш!
 Хто ж ти є? Ти – zero!
 В каравані немудрім
 нізачо не йди,
 Не корись
 незаслужено хитрій
 журбі.
 Хто ти є?
 Чи розквітнуть життєві
 сади?
 Доведи.
 Сам собі.

* * *

Холодні години цвяхами
важкими,
Що так лапідарно вбиваються
в суть,
Одні за одними,одні за одними,
Одні за одними у вчора
пливуть.

Настирливим стуком,
тривожним
дзвіночком,
Що так калатає у всіх на очах.
Цвяшок за цвяшочком,
цвяшок за
цвяшочком,
З тупим молоточком майструють
мій страх.

Як щось нереальне.

нічим не вловиме,
Вривається вмить філософія зла:
Копієчка гривню собі берегтиме,
Секунда ж хвилину вже не
зберегла.

Гарячі думки, ті, що голову варять,
Дали результат, і я знаю, невже?
Зі спогадів зіткана, квітчана
пам'ять
Кохану секунду мою збереже.

І страх, що я вибив тупим
молоточком,
Тихесенько в темряві скаже:
«Пробач».

Одні за одними,
цвяшок за цвяшочком,
Витягує пам'ять, як цвяховиймач...

* * *

Сійся в серці, весно ця!
Сяй собою в світі!
Світ весною
грається,

Світ – у світлій свиті.
Смійся сонцем, весно ця!
Сій насіння щастя!

Стань спасінням,
весно ця!

* * *

Чорно-білими масками згнітився
світ,
Тільки Ти кольорова одна...
І хоч я не король голлівудських
ролей,
І не світить мені депутатський
мандат,
Потону у багатстві бездонних очей,
Я – магнат!

Але є ще надія,
що в серці струмить,
І, можливо, минеться недуга моя.
Мені тільки сімнадцять,
я хочу пожити...
Занедужай, будь ласка, хворобою
«Я»...

НИЦІСТЬ

Річечкою багряною
Ницість тече. Чи бачиш ти?
Спекою полум'яною
Річку таку не знищити.

Ницість змією пружиться,
Нагло тече із дикістю.
Доки ти спиш з байдужістю,
Ницість не спить із ницістю....

Оголене тріо приковує зір,
Та слух не захопить «зірковий» вокал.
Жага до розпусти, жага до офір,
А поет – як вандал?

Лежить на полиці запилений том,
Сто місяців праці, як ціле життя.

Ледачеє лихо вважають добром,
А поет – як шмаття.

Знайдеться управа на все і завжди,
Та тільки ніколи не згине поет.
За нього заступляться вічні плоди –
Це бронезилет.

* * *

Запилені фотографії,
Як пам'ять вчорашній ері.
Запилені фотографії –
Минулеє на папері.

Забуті весною усмішки,
Обличчя незамасковані,
Пародії, псевдосутички
На клаптиках зафіксовані.

Запилені фотографії –
Отрутонька натщесерце.
Запилені фотографії –

Роздерзання серця в герці.

Цей фотоальбом промочений
Сльозою від архевізії.
Цей фотоальбом промочений –
Минулого щастя тризною.

Цей фотоальбом перегорнутий
Здається таким прекрасним.
Цей фотоальбом –
друг-ворог твій –
У тебе –
тебе украсти...

Тетяна ДУБИНА
ЛТ УМЛ

Народилась 6 березня 1992 року у місті Калуш.

*Світ дре мені горло.
Дре мені душу.
І я це навмисно.
Я маніяк. Без тире. Просто.
Стосовно себе найбільше.
Та інших – дотиково.
Тому не дотикайтеся до мене.*

* * *

По травинках –
мов по клавішах фортепіано.

Із них звисає роса і здається,
що зелені акорди політі

рідким небом.
Крапля за краплею
і за краплею
мелодія перестибується –
і не втіка...

Не втіка!
Біло мені.
Біло і прозоро
із прозеленню.
У мене ніжки трирічного малюка.

* * *

Світ скуйовджений і
забрьоханий
Вистрибує у мене з
кишені
Вислизає крізь
пальці
І зникає у відомому
ненапрямку
То шукати?

Чи залишитися
у вишневому макрокосмі
Жовтня?
Але куди збирати вишні?
Пазуха дірява.
Вони сипляться
крізь кишеню
Скуйовджені
й забрьохані

* * *

Мої осиротілі світи.
Залишся
Сьогодні падає дощ
І небо таке
Полив'яне
Залишся
Холоне ліжко
І борщ
І новини – які вони?
Залишся
У сірих стріх ліхтарі
Забрали останні гроші
Залишся
Муркоче кіт
Черевика твого

пускати не хоче
Залишайся
Немає образ
Вже допито
Вчорашню каву
Залишайся
Моє волосся
Придумало
Із твоїм забаву
Залишайся
Все одно
Ти не знайдеш
Обох шкарпеток
Залишайся
У нас на двох
цей стрибок –
В безтілесність

УЧОРА Я ВМЕР

Учора я вмер. Буф!

Так, знаю. Знаю, знаю... не треба ще раз повторювати. Мільйони разів. Все я знаю.

Повір.

І все-таки...

На столі – недобита чашка. Із псом, над яким пише «wolf» і котом, над яким... теж пише «wolf». Маячня якась.

- Здрастуй, – сказав пес «вульф».
- Ага, – сказав я.
- А кіт дряпається, – сказав пес.
- То дай здачі, – сказав я.
- Не можу, – засмутився пес.
- Чому? – спитав я.
- Бо він «вульф» і я – «вульф», – відповів пес.
- І що? – спитав я.
- Ми рідня, – відповів пес.

Я почував потилицю. Захотілося чаю. Але не пити ж його з чашки, з якою розмовляю.

Біда!

- Здрастуй, – сказав кіт «вульф».
- Ги, – сказав я.
- Пес кусається, – сказав кіт.
- То терпи, – сказав я.
- Не можу, – зрадів кіт.
- Чому? – здивувався я.
- Бо він «вульф» і я «вульф», – відповів кіт.
- І ви – рідня, – сказав я.
- Ні. Це він так думає, – усміхнувся кіт.

Я знову почував потилицю і пішов шукати чогось міцнішого за чай.

І все-таки...

Курка була недопеченою. Живіт просився в туалет. Досить переконливо. Ви коли-небудь були у музейному туалеті?

Мій курці він не сподобався. Тому з музею мене витурили трішки грубо.

Тож я йшов по будинках на вулиці, крутив дулі в кишені й хизувався перед усіма своїм порожнім животом. «Всі» мене не оцінили. Біда!

У тітки з квітами перевернувся кошик. Я було нагнувся, щоб допомогти позбирати букетенята, а вона мене ушкварила по потилиці ножицями! Добре, що тримала їх тупим боком стороною до мене. Довелось знову лізти на будинки.

І все-таки... Вишнева кава лоскотала мені шкіру, тепліючись в руках якогось квазімоди.

Квазімодо теплівся в дорогому ресторані, а кава вокала в його руках:
«Пусти мене! Пусти!»

Я не витримав. Витяг із кишені камінь (я завше його там таскаю для таких пікантних випадків, як оцей) і жбурнув у вітрину. Кава встигла сказати «Спасибі» мені та «Здохни!» Квазімоді й вилилася. Біда!

Мене ж скрутили дві шафи і, поскрипуючи, вклали відпочити до багажника. Давно вже я не зустрічав таких турботливих меблів!

І все-таки...

Око боліло. Праве. А ліве поспішно згрібало зі свого робочого столу рамочки, ручки, скоч, стиплер (агей! він же мій!), якісь папери, спихало в коробку і взагалі всім своїм невеличким, але гордим виглядом збиралося втікати подалі від біди.

Театр моїх внутрішніх органів потерпав од раптово вражаючого аншлагу і обіцяв от-от розірватися. Кльово, ге?

Не болів ніготь середнього пальця на лівій нозі. Може, варт комусь показати? Гм...

До речі, я вгадав. Це було «Буф!»

І все-таки це лоскотно. Померти.

Марія КОСЯН
ЛТ, УМЛ

Народилась 3 березня 1992 року в Києві. Закінчила гімназію №191 імені Павла Тичини. Публікації: у педагогічній газеті «Методичні діалоги» №2(38)'2009; видання «Юні таланти України XXI століття»; літературний альманах «Каштановый дом», Випуск 6, 2010; а також «Сполучник-V».

З дитинства відчувала величезний потяг до мистецтва, зокрема літератури. Вона здавалася чимось досконалим.

Коли ще зовсім малою, я написала свій перший вірш, уже тоді відчула, що це не зовсім дитяча забавка. Люблю слово як Вищу Силу: ним можна як убити, так і повернути до життя.

* * *

Боса ворожка
Долю спраглу годує
Білими грудьми.
Може вкраде у когось,
Срібну мрію, що збулась.

Щічки рум'яні,
Мудрі очі маляти –
Я не побачу.
В пам'яті солодко спить
Мій ненароджений бог.

Ярослава МУРАВЕЦЬКА
ЛТ УМЛ

Народилась 22 листопада 1991 року в Кривому Розі. У творчості більше поет, ніж прозаїк, проте вдаюся і до прози та драматургії. Дотримуюся стилю неоготики й тому ряд образів у віршах повторюється (наприклад, у творчості Едгара По у більшості оповідань дії відбуваються опівночі). Мій песимізм творчий не від життєвого досвіду, а від естетики суму, депресії й смерті як таких. Вони мене цікавлять значно більше від жартів і загравань з читачем.

ЛАСТІВ'ЯТКО

Повертаюся терен-словами,
Лиш по колу бреду та бреду,
Часоплин моєму ластів'ятку
Скрутить серце в червонім меду.

Ти не мій. І вона, певно, інша,
Очі-криги підвладні землі...

Не судилось скінчить того вірша,
Що лишився вмирати на столі.

Я намарне кричу, щоб сказати.
Ти – де сонце, і снігу катма,
Де весна убирається в шати,
Лиш земного життя там нема.

ВОРОЖКА

І знову випадає дама пік
Така красива і така підступна,
Напевно, це любов твоя
наступна,
Палка, п'янка, немов берези сік.

Нема сердець, лиш
бубни і хрести,
І марно в карт питаю я рятунку,
Весна моя містилась у цілунку,
І дар видінь забрав напевно ти.

СМЕРТЬ АКТРИСИ

Сцена розібрана. П'єса закінчена.
Квіти ридують у вазі.
В тиші актриса. Роль її зіграна,
Зал шаленіє в екстазі.
Спалено відчаєм руки посічені,
Знищено, зломлено вщент.
Жити лишилось хвилі їй лічені
Чорна завіса мов смерть
І драматурги,
безумствами навчені

Так підібрали їй роль,
Гра – це надії знімілі,
несправджені,
Власні страждання – пароль.
Зал аплодує, сцену увічнено,
Ти заирнеш за куліси –
З подихом долі
безжально покінчено.
Смерть героїні –
смерть для актриси.

Не спокушай нічних дарів, В кленове пустоцвіття снів
Узявши крила у вістунок, Сховай осміяний малюнок.

Чи знаєте? Я Вами відболіла, Так гомоніла кинута могила.

ЧЕТВЕРТИЙ КУРС/БАКАЛАВРИ

Олена ГЕРАСИМ'ЮК
ЛТ, УМЛ

Народилася того дня, що й Михайло Максимович, – це частково вплинуло на вибір професії. Писати почала одразу ж після курсу лікування від гіпергравії, публікувалась у «Буковинському журналі», «Українській літературній газеті», альманасі «Вітрила» та ін., переможець «Турніру поетів» (від сайту «Лови момент»), призер Молодої республіки поетів (2011).

Редактор та модератор порталу 1576.ua, де також вряди-годи публікується. Вважає, що збірку видавати зарано.

Що діється?
До мене повільно обертається
обличчя місяця.

Одну руку простягає –
пишногруді каравели
розбивають хрести свої
об борт острова Свободи,
з тонкого берега брешуть
Магелланові пси,
море піниться стрункою шерстю
вікуній.

Другу руку простягає –
диском пустелі йде караван
скорботних жінок,
чорнота оповила їх,
материнство їхнє
набуло форми мідного бика,
у якому тіла святих пелагей
звзулились до пульсації
порожніх ротів;
викидні їх стерегтимуть леви.
Відривається і падає
у зіниці мої...
А зорі з'являються

там, там,
 там –
дишуть,

дишуть...

Завеликий

як моє округлене лице,
горіхом під шкуру пнеться
і хрускає, хрускає
шкаралуца повік моїх –
як місто поглинає виверження.

Місто напередодні виверження.

* * *

Зацвітає – жасмин,
 але пахне – метал,
На піщаній горі –
 і шмаркач – королем.
висить в небі тонкому
 камінна стіна,
Майорить рукавом
 за бортами вікна
Переплутана вулиця –
 нею іти.
Впала листом на груди
 стареча рука.

Висить кут, прорізає
 крізь голос у плоть.
І я чую – підземна щемлива ріка

виринає крізь корінь,
 з землі витіка,
чи із мене тікає – Господь.

Прочиняю повіками
 здимленість хащ,
Я занурюю руки – старечі –
 у куш,
його тінь – людини? планети?
Птахів?

Переплутане серце –
 жива?
 Нежива? –
А по ньому стікає ріка в океан
Ніби пам'ять – у дим.

ПЕРШИЙ КОНЦЕРТ АЛЬБЕРА ФАБРА

Б'ються в мембрани
 небесних повік
серця, що у тебе замість очей.
Подалі від духу сміттярок, ротів,
шеренги прогнилих,
 червивих домів,
які не розпались вщент.

У Віденських норах,
 у світлі вогнів,
де лускають
 шкіри кармінних спин,
лискучі рибини спітнілих тіл

в сітках перехрещених
 п'явок-брів.
У світла не стало сил.

Б'єшся об небо,
 мов муха об скло,
а тут – серед клавіш –
 інакша гра:
закручує нерви, загущує кров,
впікає кисень у горло тавром
глухота
глухота

* * *

Баба-шаманка гатить у стіну-бубон.
Повітря мембранне тягне-витає шкіру,
Повітря струною викручує жилаве тіло.
Тонкі і прозорі здригнулися речі й тіні...

Баба шаманка гатить у стіну-бубон.
Ніч розтягнулась повіками чорної шкіри.
Тонкне за вікнами, тонкне в тілах і душах,
Звовчені нутрощі трусяться, коси скуйовдилися,
Стукає, стукає, крутиться, крутиться, крутиться...
Місто танцює, місто у русі здригається,
Баба-шаманка у вікна долонями гупає –
Небо відкрило око...

Людино, ховайся, притрушуй голову попелом,
Вікна завішуй, мов дзеркало, темними шматами,
Заким зіниця Бога у тебе не втупилась,
Заким за карк не вхопила зіниця Бога,
А як засне...

Знову танцюй, земле, на щокх Вседержителя!
Бабо-шаманко, у бубон звертай перетини
часу і простору. Видзвони, вигати, витруси!
Ave, Maria! Ora! Ora pro nobis!
Бий, Маріє, у дзвони, танцюй із нами!
Бий, Ісусе, у дзвони, танцюй із нами!
Бий, Іване, бий, Петре, Хомо, Юдо і Павле!
А де ж той дядько Йосип, що горілку носить?
Де ж та Ганнухна, де ж та Галинка?
Коси у весни запалали
Сосни у лісах запалали
Стрибаймо у сани з ногами
У сніг, у вирій
Тихо!

Небо відкрило око...

НА 22 ЛИПНЯ

Стільки білого – аж забиває памороки:
світло, небо, стіни, руки твої.

завиває надворі дим, і миготять однакові
трикутні латки напружених сухожиль.

Я тільки чую – здалеку котиться голос,
рівний голос, не буде такого з горла.
На стінах прямих плями і смуги колосяться,
як тіні у камері обскура.
Вікно криве неначе зламаний ящик,
більше нічого, якісь незначні речі.
А ще навис гніздами ластів'ячими
роздутий вечір.

Ніде знайти тишини чи хоча б заспокоєння.
Білі повіки – під них подивитись боїшся.
А що шукати у світі – у цьому домі
і то світліше.

Віднині тут біло, наче у твоїй рані.
Немов у бурштині час застиг нерухомо.
Лише киплять під ногами гарячі плями
криваво-червоні.

* * *

І не вдихнути більше очам моїм,
І не летіти більше рукам моїм,
І не спиняти більше нігтям моїм
Століття відчаю,

Доки нервово зриваються ніздрі країн,
Доки об мур розбиваються руки богів,
Доки латають роги священних корів
Сточені звичаї.

Знаю, словам вже не вигнати бісів і псів,
Знаю, рукам вже не зводиться під небесі,
Знаю, губам не співати хвалебні пісні
богові.

І не вдихнути більше очам моїм,
І не ламати більше тілом моїм,
І не торкати більше пальцям моїм
до живого.

ЛІСНА ВИДИМА

Шугає шалено вітер – уже поночі.
Двоє сліпців ідуть штовхаючи палиці,
Із Святої гори до Святої землі плентались
Не один вже день, не один вже рік – втомлені.

– Я у Градац ходив, коли лиси не вміли бігати
і цнотлива Брвениця слухняно ішла до постригу,
насіння бавовни могло прорости у пригорщі...
От тоді я у Градаці був, – мовив перший із них.

– Скажи, ти бачив її?

– Ще Дунай повнокровний стікав Вседержителю в нутрощі,
немовлята в колисках могли задихнутися м'ятою,
що росла у легенях, допоки її не видихаєш.
Ми у місто Скадар входили страшні і миршаві –
шкіра була піском затерта, із'їдена вошами,
ми здирали її із себе разом з одягом,
ми зшкрібали нечисте все – м'ясо, кров і кістки,
бо лиш душі могли увиходити в місто Скадар.

– Ти бачив її?

– Там не птиці, а ми розбивались грудьми об камені,
то над нами витало сонце без чистих променів.
Зринали ледь-ледь в тумані зігнуті шпилі,
нам чулися крики сов і шипіння вивірок,
труна святого Антонія витяглась берегом.
Повільно сунули люди з обителі Градацу -
ми бігли за ними, питали, що в місті сталося.

– Скажи, ти бачив?

– Три роки поспіль мені не було спокою,
Я розтоптав усе Динарське нагір'я,
Іскри і Струма розступались під мою ногою,
Дунай і Мариця ховались від рук моїх в витoki,
Пелопонес зачиняв переді мною двері.

– Ти ж бачив її!

– Три роки гарчання було моєю молитвою,

Три роки безумний, три роки любив і вірував.
Що віддано Богові – непереборно видиме...
І раз я побачив Єлену....

– Побачив?!

– Побачив!

Навпроти стояла вона вся у сяєві, світлості
Вийшов із мене біс – відтоді осліпнув я.

Веліла мені дістати із гробу тіло своє...
Та як я знайду, спираючись лиш на палицю?
Ходімо, мій друже, вперед, до обителі Градацу!
– Стій, не біжи, дай-но руку, разом тримаймося.
Гробницю знайдемо, де в поросі і у вогкості
схрестила руки срібні цариця Сербська.
Ті ж самі ітимуть знову за річку Брвеницу
в обитель Градац, вітатимуть нову мученицю,
розтягнуть її на шматки –
у монастир, в обителі,
у храм, на алтар, на могилу, на хід, на вогнище!
Щоб лиш у серцях залишалась свята Єлена,
щоб моці її приумножили в домі радостей,
заодно і хлібів у коморах, і зла в неприятелів.
Тобі – як завше – лишаячи тільки спогади.
Крізь колючі гілки пробивався обличчям видовженим,
за ним поспішав старий, викрикував злякано:

– Ти бачиш її, скажи мені, бачиш її?!

– Я бачу на гіллі труни Кирила й Мефодія,
за ними лізуть нагору ведмеді юродиві,
а зверху ламають покришки ворони й грифони.
Ріка понесла голову Івана Хрестителя,
а руки чиїсь її ловлять, нібито граючись...
У хащах Єлена біжить, летить озираючись,
неначе боїться, що може мені спійматися.

– Чекай, ти ж бачиш її!

– Я бачу, що серце не б'ється, легені не дихають,
я бачу, як хрущ затаївся у неї між ребрами,
я можу просунути пальці в Єленіні нутрощі,
душі лиш не знайду...

— Чому ти замовк? Я не чую твого дихання!
Вовки лиш сопуть, та не сміють мене кривдити.
Очі чиїсь бігають мею спиною,
ноги звиває висока кропива, колеться
і м'ята пахтить...
Ми йшли із тобою довго, голос же свій подай!

Спинився сивий монах на краю урвища,
випала з рук його дощечка, в камені кинулась.
Єленин лик спинився у лика монашого
на Святій землі під Святою горою усопшого.

Сергій КРОХМАЛЬНИЙ
ЛТ, УМЛ, бакалавр

ПОДОРОЖНІЙ

Гарячий асфальт під босими ногами,
Бите скло під Сонцем і під зірками,
Вітер у спину – так буде легше,
Днина за дниною – а дорога все не менша...
.... Він був просто подорожній,
Що з вітром блукає,
І ніхто не знав,
Чого на дорогах він шукає.
Милі й кілометри стелилися під ноги,
Асфальт чи чорнозем – ось тобі й підлога,
Небо замість даху, на стіни він начхав,
Не було за майбутнє страху, не мучила за минулим нудьга,
Він руками тримався за те, чого ми не бачили зроду:
СВОБОДУ!
Його ноги вічно шукали дороги,
Ніколи не оббивав чужі пороги,
На вічному шляху дні й ночі минали,
Мабуть, дикі вітри його причарували....

У ПРИРВІ

Я у прирві,
Я втратив те, за що тримавсь
Руками і ногами,

Треба все це надолужувать
роками.

Я у прірві,
Я в помийній ямі,
Життя зтуляє очі й вуха,
Мій власний демон кричить:
«Послухай!...»
А більш нічого й не чути...
Ні! Не можу я цей матч продути,
Я не забув ще твій голос
І не зможу забути!

Шість мільярдів зомбі
Ходять по планеті,
Я не один з них –
Моя душа іще не стерта,
Я не забув цей поклик –
І не хочу забути,
Я не зможу просто –
БУТИ, –
Мені горіть треба,
А то я затухну,
Світ – гасить,
Я це добре знаю!

Я прийшов сюди
шматочком плоті –
Слизом у плаценті,
Маминими сльозами,
Багном, не вартим ні centa,
Цитоплазмою, породженою
спазмами,

Як і всі ви...
Гвинтик у Машині,
Слід від Чиєїсь Шини,
Шматок, просто шматок...
Один із усіх
Частина колективу
Овець,
Маріонетка долі,
– не для мене це поле!

Депресія?
Сплін?
Хандра? –
Не знаю,
Що і хто зробив зі мною;
Щоб я й здох
Шматком, яким прийшов сюди? –
Не може бути! –
Я ж не забув ще твій голос,
І не маю сили забути,
Не вмію вигравати,
Розучився програвати,
Як з ями вилізти – не знаю,
О-о, вилізаю...
Ти глянь!
Демоне мій, перестань!
Я жити хочу –
А навіщо?

ІНСТРУКЦІЯ З КОРИСТУВАННЯ ДУШЕЮ

Зітри всі коди.
Зірви всі замки.
Мури рідної фортеці розтрощи на шматки.
Відчини свої вікна –
Поглянь-но, як грають чужі кольори!
Потім стань на коліна –
Ні, не для молитви, а в позу раба,
Щоб геть спорожніла непотрібна голова.
Не бійся, ти не лишишся на самоті!

Смердючий потік пліток і сварок, фальші та зради,
Чужих фобій компост і братерські насмішки
Швидко заповнять цей астральний аналог прямої
кишки!

НЕВДАЛИЙ ЧАС

Ми дихаємо в унісон –
Я і чорний ніж, що переріже мені
вени,
Я все вирішив сам – за мене
думати не треба,
Порвуть обридлі ланцюги,
Втекти з міщанського раю,
Це чоловічий крок,
Я більше не нікчема,
Нехай усі-усі це знають,
Позаду сірість, попереду морок,
Там я знайду собі місце,
Ні-ні, мені не страшно,
але я спинився...

Хто порятує хвору матір?

Хто нагодує голодного?
Хто боронитиме Вітчизну,
Коли знову прийдуть орди?
Хто дасть відсіч ворогу,
Незалежно від його кольору?
Коли весь світ хворий,
Треба комусь лишатись
при здоров'ї!

Ми дихаєм в унісон –
Жертви та вбивці,

Злочинці та злочинці
Скуті одним ланцюгом
Ми поки ще дихаєм –
Дихаєм в унісон.

НЕГАТИВ

Ефір здригається від болю,
Небеса стікають кров'ю,
Ефір зітхає, плаче, стогне –
Негатив –
Це твоя хвиля,
Не лякайся, бо то є життя,
Це ти будуєш свій дім зі сміття –
Війна –
Це твій lifestyle,
І що тепер? –

Тікай, тікай, тікай,
Затули вуха,
Бо жертви крик іще не стих,
Хочеш – біжи, а хочеш – кричи,
Нехай
Ефір корчиться від болю,
Небеса стікають кров'ю,
Нехай
Ефір зітхає, плаче, стогне, –
Плаче чиєюсь кров'ю!

МОЄ ПЛЕМ'Я

Мудрий погляд рідних гір, сутінь казкових лісів,
Під привітним небом тихо сплять острови,
Праведний закон зберігав честь роду,

Морські хвилі навчили ні на що не міняти свободу.
Та прийшли хижі гості –
І привели за собою жадобу,
Щедрі дарунки –
Свинцеві плоди і вогняну воду,
Вони нам сказали: «Ось дорога до неба!»,
Вони нас навчили соромитись предків,
Навчили, як зручно бути підлим,
Як легко зрадити за крихту дешевого їдла,
Новими богами стали Брехня і Марнота,
Які з воїнів зробили рабів і сволоту!

... Наші гаї зрубані...
... Наше море – їхні помії...
... Наші жінки забули про цноту...
... Біла цивілізація у дії!

Я не забуду...
Я не забуду...
Сльози не лікують моєї душі!
Я не забуду.
Моє плем'я повстане зі змерзлого попелу,
І нарешті покінчить з чужою гидотою.

ЗАПИСАНІ НА ПЛІВКУ

Дістали істерики,
записані на плівку,
Ксерокопйовані обличчя –
блював я на вас!
Думки, які вийшли
з-під одного шаблону,
Вчорашній день
триває повсякчас!

Як і сто років тому –
плач і прокльони,

Як раніше – полюєм на відьом.
Ніхто не на силі
пробудити всіх – ви чуєте
лиш стогін,

Ніщо не сколихне
старий обридлий сон!

Твої істерики записані на плівку!
Твої почуття записані на плівку!
Твоя душа записана на плівку!
Ти живеш чужою брехнею...

СТАРОВИННА ЦЕРКВА У ПЛОВДИВІ

Сміх був демонічний, брутальний,
цинічний, нахабний,

Він ятрив сонні душі.
Сміх замінив похоронний дзвін тому дегенерату,
Якого християни втоптали в бруд братолюбними ногами.

А твої стіни мовчали...

Жебрак збирав свої рештки зі стоптаної землі,
Йому було все одно. А мені чомусь ні.
Та ліпше завмерти і заспівати сонату,
А то прийдуть християни та й мене затопчуть
милосердними ногами.

СЛІПА ВЕСНА

Безвихідь.
Неспокій.
Ламаюсь на друзки.
Втрачаю всі соки.
Вітер прогнав Сонце з небосхилу,
Квіти вперто ростуть на руїнах.
Ваші вірші – холості кулі:
шуму багато, а серця не розірвуть!

Ваші почуття залежать від
сезонних змін клімату,
Переконання – від коливання
курсу валют!
Приставайте мені
пістолета до скроні –
Може, тоді я почну оспівувати
вашу сліпу весну...

НІКОТИН

З кожною затяжкою
я спалюю частинку себе
колишнього себе
що вірив у ідеали і принципи
мріяв і страждав
з кожною затяжкою
я вимушено згадую
про певний старий привид
певний парадокс
анульованого минулого
привід не померти –
доза страждань
де мій дилер?!!
де мій дилер?!!

цигарки помирають рано!
їхні неприкаяні душі
вештаються ядуchoю атмосферою
міста
яке винесло їм вирок
використані
відпрацьовані
спалені
кочують у пошуках брами у вирій
яка для них навіки зачинена
за вбивство яке їм було
призначено
ще до їхнього народження
приреченість

нудненький трилер....

цигарки помирають рано!

цигарки помирають рано!
цигарки помирають рано!
цигарки помирають рано!

цигарки помирають...

*Губи, обпалені фільтрами,
а не поцілунками.
Запалити крихітне сонце –
так само легко, як і згасити.*

*Тяжкий сизий шарфик подарує
місту свинцеві візерунки.
Вулицями йдуть дівчата й
несуть
нікотинові квіти...*

Прокидатись, аби
прикидатися.
Очиститись аби
зчистити людське обличчя
стопами стопариків
стопити серце аби втопити
мета –

лінія крива й ламана
повзе гадина
все, окрадений
світ досвідчений
а чи освячений

світ освячений на зло

ВПРАВА НА ВТОМУ

Справа не в тому –
справа у втомі.
Справа не в тобі –
справа в твоїй втомі.

втома гріється на
сонечку

мов плазун
потонув у мові втоми
всі втомлені води вдома
тому в утомі тісно
втім
як і тобі
в тобі

СЛОВА

Так багато слів лунко перекочуються спорожнілим черепом!
Мої слова майже завжди «в тему», але завжди недоречні.
Замість плінити

ексклюзивно-зворушливим шепотом

дзвінкого лісового струмочка,

Я сію слова жорстокі та грубі, бризкаю на всіх слиною.

Слова гострі та шорсткі,

мабуть, тому я поспішаю їх позбутися –

аби вони не поранили мені ротової порожнини.

Ось бачиш, навіть, рими не можу підібрати!

Та усі мої слова

капітують і тікають,

коли я дивлюся на Тебе...

* * *

Відчуваєш? Ще янголи дихають
За плечима ж кихоче: «не-ма»
Білим жалом зима-віхолиха,
Заметіллю пліткує п'ятьма...

Увірвався терпець: «Вірю! Вірю!»
Не захланно, Всіхлюблячий, нам?
Полинає лум'яна молитва,
Де смирення та міра словам.

* * *

Ловлю відлюдження світила
Того, що вісником вгорі
Злютована літами сила
Услід печалі роговій.
Оговтатись, звичайно, важче
Жива вода, просфорки три
Роззявлена стала паща
Того, що визирне з нори.

Втрачає сенс усе:
Ні болестей, ні гніву,
Буття не знає рим –
Знетямлена душа

Від весняного присвяту,
Від зачекання дива,
Від снів жаских про те,
Що не зросте трава.
Твори, та не зірви
Пригірклу шкіру всесвіту
Втрачаємося ми.
Здавен-давно одні,
Мов зайві.
Є лиш час,
що пророкує нам,
І обіцяє нам прозоріння
Й вихідні.

АНТИАЛКОСТИХ

Відкоркуємо пляшку – за свободу уп'ємось
І печаль, наче п'явка – сама відпаде
Із пелюсточок чорних лихе марнославія.
Із пелюсточок білих – вино молоде.
Наші душі п'яні! Що там ці алкоголі?
Наші голови спрагли незвичних пригод
Хай трухляві думки відмирають поволі,
А здоровим завдячить бадьорий народ.
І не буде руїни, як не буде зухвальства,
І нікому свій час ні за «руб», ні за гріш.
Той, хто вміє здолати без правди нещастя,
Не читатиме цей переписаний вірш.

* * *

Пречиста осінь радощів
наврочила
В передчуваннях ранньої зими.
Чимало не здійснилося
пророчень,
Щоразу розчаровувались ми.

На роздоріжжях сніг поліг
білясто
І лячно стало – нехтували ми,
Та втретє ще приходить віще
щастя
Наперекір залучинам зими.

СКЕПТ. СКРИПТ

Ти гротескова
пишна патронеса,
А він сумний і збовдурілий клоун.
Яка різниця: Дрезден, Бон, Одеса,
Коли пливе, мов скит, Харонів човен.
Бере за барки, творить манускрипти
Вже зовсім інша всюдисуща сила..
Яка різниця –
Скептик альбо скриптник,
Гніда біда піввіку
покосила.

* * *

Букетик
стокроток
на столику справа,
Невипита кава – посутня деталь,
При свічечці вечір. Не в тому-то справа,
Що ніжність, мов лезо, холодна, на жаль.
Не в тому-то справа, що доля невдало
Зіграла у дурня (на картах Таро!)
Ще кілька ударів,
Бо поки що мало –
Ще пише моє незрадливе перо.
Не в тому то справа. Ще віриться досі
У диво, в добро, у старечу сльозу
Вся справа у тому, що місячна осінь
Мені простеляла
безпечну стезю.

Вогники окаті з таїни
Нам, двом знайдам, знай собі,
моргають,

А вино із нашої вини
Добре п'ється під ворітьми раю.
Сумніви на грудях, мов дошки,
Та пора сталеву дати відсіч

Не тобі судити: як?, коли?,
Хто піде у землю, хто –
у вічність?!

Вечір в рясі шле тривкий уклін,
З вішунів не йдуть усе ж в поети.
Збережеш до зустрічі проклін –
До нових смертельних піруетів!

ЕЛЕГІЯ ПРО НЕМИНУЧИСТЬ

На підлозі. Спитьсся тільки ниці
Знову зустрічалися вві сні
Щиро-щиро плакав ти
Ревно, як годиться
Тільки не повірилось мені
Пригадалось..

Сутінь їсть світанок
На стіні увічнений портрет
До вікна,
А за дощем фіранок
Чийсь чужий до болю силует..
Ти, чомусь піддатливий,
дитинний,

Пропускав крізь себе смути струм
Хтось тут винен? –
Та ніхто не винний.
Просто збіг
Всім заздрісним на глум.
І пощо живієш мимоволі?

Де ж Тільтіль? Куди подівся птах?
Не клянеш людської щаснедолі..
Це прокляття справдилось відтак.
За вікном сизіє. Грізно... Звісно
Вість дійде запізно. Блазень-час
Всі шляхи протяжує по-різному..
Більш ніхто не пригадає нас.

Нерозступна мла налягла на
місто,
Цмулять пияцюги горілчаній
звар,
У театрах правлять звиродніле
дійство
Та немає ради для верховних
чвар.

Нецерковно всюди. Бачиться
розкляття
Для оцього краю горя й відімести.
Піді млоу
пекла здимлене багаття.
Наді млоу
небо й зоряні
хрести.

Віриш, любий? Я вже не плачу,
І смертей не графую лица
потворні,
Не «гаптую» наших цинічних

побачень,
Там, де біле в людей, –
у нас було чорне.
І лабільність емоцій,

альтерність вдачі,
Почикрижена почерком ночі шкіра –
Ще не привід

жорстоко давати здачі.
В тебе хрестик на шії.
Ти, мабуть, віриш?

* * *

Що ж ти,
Подруженько,
Боязко дивишся,
Брівоньки хмуриш, пригадуєш бруд?
Може, ця брама колись ще прочиниться..
Йди! Не розмінюй безмежний маршрут.
Там, за прилавками ринків ранкових –
У світлокнижників-ніжників
Треба придбати для слова обнову,
Шрами для ран,
А для «архів» –
архів.

ПідСУМок

Повня над містом висне
Линуть мелодії мляво
Ознаком самозречень
Темрява ця зухвала
Вихопила з оплати
За майбуття щасливе
Стільки програно слави
На безпощадді сливе

Безліч спокус в пустелі
Перенаселеній людом
Лине слабка спокута
А на вустах полуда
Спротив погас як ватра
Втрата – Господня справа
Справді зважати варто
Вихід здається справа

Катерина ПЕТРЕНКО
ЛТ, УМЛ

* * *

А вона таки сягала неба
(не тільки чолом – уся),
торкалась гарячого Феба
зоряного лица.
А він не ходив – він повзав
по холодній, сирій землі.

Висока поезія й проза...
Простецька життєва поза
Й натхненний небесний тил.
Він більше хотів ковтати
Віками залежаний пил,
Ніж неба чолом сягати,

Ніж бачити поруч її.
Він більше хотів поцілунку
від тварі, потвори, змії,

ніж тихо торкнутись вустами
її вірністю скутого стану,
її висохлих в рабстві губ.

* * *

Я ладна була зробити усе,
що ти скажеш...
Так, я настільки була дурна.
Але якось проходять будні,
Якось та дурість мина.

Але до біса ж було приємно
отак собі подуріти...
Скажіть, чи ж є ще
більший мазохіст
У цьому садистському світі?

* * *

Не люблю, бо солодке.
Але ці губи... Господи мій!
І без того життя коротке
Вкороти – пощади, пожалій!
Мені б тільки на них дивитись!
Не торкатись – дивитись і все...
І щоночі просити-молитись,
Хай мене збереже і спасе
Милосердна Матір Божа
Від пекельних мук за життя...

Я молитимусь довго...А може,
Вже не має мені вороття?
Може це, як клеймо повічне?
І від нього мені не втекти...
І я буду, як Стікс трагічна,
Течією журливо текти?
І мене, як затерті чотки,
Життя відшпурне убік...
От тому й не люблю солодке
Весь недовгий свій юний вік.

* * *

Біжить, сміється безтурботно.
Та й що їй до моїх проблем?
Що у душі моїй болото,
А в грудях неприродний щем.

Вона біжить шовковим шляхом,
Рум'яним шляхом вниз
сповза...

А я би полетіла птахом
В далекоманні небеса.

Яка краса! Яка цнотливість!
Мов піна, тане під дощем

Моя непрохана сонливість,
І неприродний в грудях щем.

Біжить. Вже добіга – і капле
Сльоза по гладкості щоки.
Це все. Кінець.

Остання крапля.
Хоча зі щастя залюбки

Я ще заплачу, зариджаю,
Ще загорлаю, закричу!
Мені би в небо – я літаю...
Мені би птахом – я лечу...

* * *

Місяць тужив за сонцем:
«Так рідко стрічаємось ми!»
В один тільки день у році
В коханні раділи вони.
І тішилися в обіймах,
У сьайві зливались удвох,
А потім побачив хтось їх
І так розізлився Бог,

Що ніч розділив і ранок –
Той ляже, а той вставай.
Та сонце собі на останок
Вхопило від місяця край.
Тепер той краєчок тихо
Вертає і знов краде.
А ми молодик стрічаєм,
А решта – оно вона де.

* * *

Мютюелізм – хороша штука,
але, боюся, що Прудон,
У екзекуціях і муках
Додав їй утопічний тон,

Який у нашому сьогодні
Як Троя, спопеліє вщент:
Коли всі ситі, але ще голодні,
Коли все є, але потрібно ще.

КАЗКОВИЙ РЕКВІЄМ

Мій друг, Пінокіо, не бреше!
Хтось вперто зводить
наклеп цей.
І тато Карло з дров не теше
Собі кирпатеньких дітей.
В Мальвіні голубе волосся?
Це побрехеньки лиш пусті:
Мені узріти довелося,
Як чеше пасма золоті.
На дні морським живе
русалка –
І хто це єресь цю сказав?
Її давно спіймав рибалка
Й на рибний ринок запродав.
На бал з'явилась Попелюшка
Не в кришталевому взутті –
Вона втесала пива кружку
Й попхалась в сірому дранті.
І колобок, щоби ви знали,
Від баби з дідом не тікав –

Ще недопеченим ум'яли
Вони його, щоб місце знав.
Курочка-ряба, як це й прикро,
Знесла не золоте яйце,
Але старенькі замість крику
Шпурнули в суп її за це.
І розчарую Вас, пробачте,
Але пора секрет розкрити,
Красуня наша спляча, бачте,
Ще досі десь у нетрях спить.
Отак казки життям стають,
Рожеві плавляться сиропи –
Мов сніг на сонці розтають
Легенди про принцес,
циклопів.

Але не слухайте дурниць!
Впивайтесь сиропом зільним.
Сп'янівши ж, ляжте горілиць –
І насолоджуйтеся –
ви вільні!

Мене мавки залоскотали,
У гай заманили були:
Весняних пісень співали
Про те, як фіалки цвіли,
Про те, як лилися світанки,
Про те, як сочилась ніч...

І так я під ті співанки
Забула, у чому річ.
І так реготала щиро
Радісно в тім гаю.
Тепер я у щирість не вірю.
Не вірю й у радість свою.

Я випила у травня очі,
Його залишила сліпим.
Хоч допивала неохоче,
Та він кричав ще:
«Пий!» та «Пий!»
І я пила... і вже допивши
Утерла рукавом уста –
Мені зробився світ милішим,
В мені травневий дух зростав.
Я бачила його очима
Інакший, непохмурий світ.

Немов носила за плечима
травневі крила... «У політ!
Вперед! – мені вони гукали, –
Побачиш гори і моря!»
А я тепер не покидала,
Свого сліпого кобзаря.
Вела я травень за собою –
Бо це ж таки моя вина,
Що він лишився темнотою,
а я освітлена
сповна.

Не розкажуй мені ахінеї,
Бо життя воно й так чудне:
От вчора я добрій феї
Завдання дала одне.
Даруйте мені, попросила,
Краплиночку спокою.

Вона щось руками трусила,
Губами щось цмокала,
А потім казати стала:
«Пробач, дорогенька моя,
Вчора краплину останню
На біль обміняла я...»

ОНІРИЧНЕ

Як чекає дощу пустеля,
Так щоночі чекаю сон.
Піднімуся офірно до стелі
На ночі жертковий трон.
І дивитимусь світлі слайди,
Що покаже мені вона.
А потім в кімнату зайде
Світанок ковтком вина

І хмільно мене розбудить.
І я холотропно вмить
Наповню пробудженням груди
Аж все у мені заболисть...
Але заболисть приємно:
Я згадую радісно сон:
Пригадую: було темно...
Ця темінь, мов той Харон,

Ввела мене в королівство:
Водила ним знов і знов.

Аж доки не сталося вбивство:
Вбивця-світанок прийшов.

* * *

Не життя – якийсь анабіоз,
Якась затягнута байдужість.
Набридлий звичністю курйоз,
Замріяна жіночна мужність.

Заморожене сонцем літо,
Залитий щастям дикий плач,
Не даровані – забрані квіти,
Непочатий закінчений матч.

* * *

Людина у світі – як муха,
Що на мить залетіла в вікно...
Вилетить завтра і більше...
Не вернеться, хтозна й де...
А летітимуть хмари інших –
Чорні усі, як одна.

Хтось кращий, хтось, може, гірший.
Хтось прославився як геній,
Хтось інший – як псих.
Але квартира... не забуваймо –
спільна для всіх.

БУДЕННЕ

Уявіть собі, що ви голі. Отак собі вирішили прогулятися вулицею голяка. Усі дивляться на ваші принади: хтось підсвистує чи аплодує, хтось червоніє і прикриває очі, хтось сміється, бо, мовляв, щось там у вас завелике, щось замале, щось зайве, а щось можна було б і доліпити.

Некомфортно, еге ж? Так відчувається й автор, коли читач торкається до тіла його твору. Тож сиджу я оце перед вами, вважаєте, гола.

Але не відволікайтесь, бо говоритиму я про серйозні речі.

Був собі чоловік. Звідкіля взявся, не знаю. Це неважливо. Він просто був. Існував, як існує в природі ніч чи день. Звали його Чорний. Дивний був чоловік: ніколи не посміхався, завжди був суворий і спокійний. Завжди стриманий. Ходив, як примара. Не знати, чи й умів говорити. Ніщо його не цікавило, і до нього нікому не було діла. Такий він був, цей чорний. І ніхто б, може, й не помітив його, якби поруч не з'явилася жінка. Чиста і незаймана. Відкрита і щира, вона одним своїм поглядом змушувала повірити в щастя. Біла – так її звали. Як вони зустрілись і з чого почався той дивний союз – невідомо. Може, десь на зелених вулицях міста серед рожевого натовпу ці двоє – такі різні й водночас подібні – просто зустрілися поглядами. Не знаю. Але відтоді Біла завжди була поруч. І всі знали, що їх є двоє.

Ніхто не бачив, щоб вони зливалися в обіймах, обмінювалися ніжними поглядами, і уявіть собі – навіть трималися за руки. Було щось у неї від «тургеневської барышни», у нього – від Доктора Комахи. Але, бачте, природа бере своє. «Кохання» – думала вона, «Непогана ніч» – думав він... І сталося. Що, як гадаєте? Холодно, тепліше... Жарко! Точно! В ціль – дитина... Хлопчик, дівчинка? Ніхто не знав, що то воно вийшло... Але всі чомусь почали називати його Сіре... Чорний і Біла десь зникли. Може, виконавши обов'язок дітонародження, самоліквідувалися або злилися воедино у своєму чаді. Просто розчинилися. Сіре осиротіло. Хто тільки не брався за виховання. Няньки змінювалися, як місяць міняє фази. Бо Сіре таки було дивною дитиною. Рожевий говорив, що воно занадто нудне, його сестра, Голуба, закидала, що – надто песимістичне, Зелений відмовився від участі вихователя, бо йому, бач, охота до життя пропадала від одної присутності Сірого. І всі так собі й забули про нього: десь вешталось, губилося в яскравій палітрі днів. Ніхто й не помітив того зникнення (от вони – гени, адже це в Сірого від батька. Пам'ятаєте, так було і з Чорним). Без Сірого всім було комфортно. Тільки одного разу на вечірці на честь ювілею Фіолетового щось не поділили між собою Жовтий та Помаранчеве (здається, хтось когось у плагіаті звинувачував). Зав'язалась бійка, крик, галас... повний армагедон. Хаос. Гості змішались у невгамовний спектр. Аж очі виїдало на них дивитися. Тиші! Тиші! Спокою! Спокою! Спокою!..... І тільки тоді всі чомусь згадали про Сіре.

Це все я, звичайно, вигадала. І речі, про які розповідала, вийшли несерйозними, як обіцяла. Збрехала, отже. Тож даремно я, мабуть, так оце, голяка. Тут вам нічого й роздивлятися. Ніяких вражень, ідей, думок? Геть нецікаво? А, може, ви страждаєте на дальтонізм?

НАДІЯ

– Ти кохаєш мене? Ну не мовчи...

Але він мовчав. Дивився незрозуміло куди. Ніби на неї. Але ні – крізь неї. Погляд пронизував її великі заплакані очі, неохайно зібране волосся і впирався у стіну дешевої забігайлівки. У сіру, обшарпану стіну, на якій висів такий же сірий і обшарпаний плакат із зображенням Мони Лізи. Йому тепер більше подобалося дивитися на цю загадкову вічноусміхнену жінку, спокійну і невибагливу, яка нічого у нього не просила, не вимагала відповіді на питання, на яке він не знав відповіді. Брехня! Він знав відповідь, але мовчав. Чому? Адже йому не було ні гидко, ні соромно зізнатися самому собі, що тепер найімовірніше він скаже Ні.

– Послухай, Ігоре. Я ж нічого від тебе не вимагаю!

«Аякже – одразу промайнуло у нього, – е вимагає. Тільки хоче виставити мене ідіотом. Знайшов з ким зв'язатися. Кохання їй захотілося... Хоче виставити мене клятим ідіотом.»

– Чорт забирай! Я такий і є! – зненацька вихопилось у нього.

– Що? Це ти до чого? Ти взагалі слухаєш мене? Ігоре, я не вбиваю цієї дитини.

– Роби, що хочеш.

– Тобі байдуже?

– Так.

– Але навіщо тоді..?

– Послухай, Аню, я тоді сказав, що кохаю тебе просто так. Мені байдуже. Розумієш? Тоді, в клубі, я був просто п'яний. Не знаю, що ти там собі навігадувала, але дай мені спокій!

Дівчина обхопила голову руками і почала тихо стогнати. Вона скидалася на навіжену: вже не плакала, просто стогнала. П'яна жінка з-за сусіднього столика, з червоними губами і накладними нігтями на окремих пальцях, кинула у її бік презирливий погляд, смачно затагнувшись дешевою цигаркою і шепнула своїй компаньйонці, (хоч насправді той шепіт почули всі присутні): «Ваче крыша поехала», а та у свою чергу заходилася протиним нежіночим сміхом.

Аня на хвилину прийшла до тями. Потім повними надії очима подивилася на Ігоря... Але так – йому було байдуже. Він спокійно розглядав свої нігті, час від часу дмухаючи на них і випрямляючи долоні так, ніби сидів на нудній лекції і тільки й чекав дзвінка, щоб якнайшвидше злиняти. Вродливий і приємний чоловік... тепер він здавався їй бридким. Блакитні очі, які так зачарували її, сп'янілу від шампанського, того вечора, які здавалися повними добра і розуміння так, що хотілося вилити перед ним душу, ніби на сповіді у церкві, тепер були сповнені цинізму, самовдоволеності... Ще вчора він здавався таким близьким – тепер це була чужа людина. Аня відчула огиду, не так до нього, як до себе, що була такою дурною і по-дівчачому наївною.

– Господи! Господи! Що ти робиш зі мною? Як мені тепер жити?

– Ти глуха? Мені байдуже.

– Послухай. Тільки подумай, це ж твоя дитина!

– Моя? Ти впевнена?

Дівчина ще ширше розплющила очі, і тепер при неоновому освітленні вони здавалися смарагдовими і сяючими.

– І не дивись так на мене! Звідки мені знати, з ким ти ще ошивалася?... Мала, ми знайомі місяць. Якби ти сьогодні не припхалася, я б взагалі тобі більше ніколи не подзвонив. І взагалі, у мене є дружина. І дітей, щоб ти знала, у мене й без тебе вистачає. Так що давай не будемо... Ця розмова ні до чого не приведе. Не психуй. На от, краще випий – він простягнув стакан з вином, а коли вона відвернулася, сам випив його залпом.

Дівчина заметушилась, хитаючись підвелася з-за столу:

– На все добре – сказала на диво спокійно і холодно.

– І ти не кашляй – відповів Ігор, висмоктуючи останню краплю вина. Коли «навіжена» вийшла із забігайлівки з патетичною назвою «Надія», що зовсім не підходила до її убогого дизайну і контингенту, він з polegшенням зітхнув і розвалився на кріслі так, наче до цього був скутий ланцюгами.

– Не пригостите сигарочкою? – звернувся до сусіднього столика.

– Чё ж не угостить? – пробелькотіли вже розмазані червоні губи – Слишь, красавчик, а присоединяйся-ка к нам!

Ігор на хвилинку замислився, підпалив цигарку. Моргнув обшарпаній Моні Лізі і бадьоро відповів:

– С удовольствием!

НОВОРІЧНИЙ РЕКВІЄМ

Смерділо мандаринами... Так, мандаринами мені тепер саме смерділо. Цей приємний для більшості запах виїдав мені очі, пробуджував ненависть. До кого? Я не знаю. До всього світу. Поступово ця ненависть перейшла в біль. Той біль, що, як старі капці, валяється у найтемніших закутках комірчини, причаївся в найпотаємніших закутках моєї душі. До горла підступив клубок. Ковтнути! Негайно проковтнути його. Не годиться, щоб дорослий чоловік розридався посеред вулиці. Я закурих і пішов геть від, здавалося, безкінечних рядів передноворічного розпродажу цитрусових так швидко, ніби на мене чекали якісь світового значення справи. Але я нікуди не поспішав.

Передноворічний вечір... Повз мене біжать щасливі татусі з червоними жупанами і ватними бородами під пахвами, з пакунками подарунків і оберемками ялинових гілок. Усі поспішали святкувати Новий рік. Усі, крім мене. Донька з дружиною вже давно звикли до такого мого скептицизму, і цього року, як завжди, поїхали до рідних у село, щоб не заважати моїй святковій депресії.

У дитинстві я любив Новий рік. Обожнював. Як, власне, усі діти. Чекав з нетерпінням, коли мама дістане з пожовклого, старого ящика сріблясту зірку і доручить мені почепити її на верхівку сосни. Чекав, коли тато принесе з роботи цукерки (може, навіть шоколадні). Боже, як я любив ті цукерки!

Але того нового року, 25 років тому, тато не приніс нічого. Він узагалі не прийшов. Просто не повернувся. Я злився за це на нього. Чи втямки було мені, тоді п'ятирічному хлопчикові, що й тато не знав – того дня, спускаючись під землю у своїх звичних шахтарських справах, він уже не підніметься на поверхню.

– Мамо, мамо! А Дід Мороз прийде?

– Прийде-прийде – сміялася у відповідь мама, пестила моє русяве волосся, – ти ж у мене хороший хлопчик. Тільки десь забарився наш дід.

А на кухні кипіло: печеня, традиційне олів'є... Того року розжилися навіть на цілу, хоч і худеньку, качку. Пам'ятаю, я довго сміявся з того, що мама, як казали, посадила її на банку. Певно, смачна була. Але ми так її не скуштували.

Мама не відходила від плити, а пізніше, коли дійшло вже до бою курантів, а дід так і не з'явився – від телефону. Біла, як сніг, і сумна, як Богородиця зі Страстей Христових на стіні, що так завжди лякали мене.

Телефонний дзвінок. Вибух на шахті. Живим не залишився ніхто.

«З Новим роком!» – раділи з блакитного екрану. А ми поїхали на впізнання.

ПРИВІТ ВІД ДІДА МОРОЗА

– Вставайте! Чуєте, вставайте! – в паніці кричав хлопець, що захекано увірвався в маленький дерев'яний будиночок, занісши з собою клуби куряви і морозного повітря.

– Чувак, зачини двері – почулося хрипле невдоволення десь із-під купи одягу за каміном.

Все ще охоплений панікою, розхристаний хлопець із довгим, заплутаним волоссям, з червоними після веселої ночі очима підбіг до купи й почав гамселити її ногами.

– Ти що робиш, придурок? – заворушилась купа, спочатку мляво, а коли ноги двометрового психа розходились не на жарт, вона виплюнула зі свого сумнівного затишку розлюченого і такого ж червоноокого хлопця.

– Макс! Вгамуйся! По пиці хочеш? Що з тобою таке?

Макс обхопив голову руками так сильно, ніби хотів здерти із себе скальп і впав на коліна. Його виття розбудило решту, що спала в різних, не призначених для того, кутках.

– Що трапилось? – розгублено запитала блондинка в довгій, зім'ятій сукні.

Хлопець тремтів:

– Бооо...Бо..Бодя мертвий.

– Чувак, що ти верзеш? Ти що, знов накидався? – різко підвівся погамселений зі свого ложа.

– Ти глухий? Я кажу – Бодя мертвий! Ласті склеїв! Пришили Бодю!

– Хто пришив, Макс? Де він? – вичавила перелякана дівчина і почала тулитися до решти компанії, що вже встигла увійти в загальну атмосферу жаху.

– Олю, ти тільки не...

– Де?!

– Там, надворі...

Усі кинулися в холодну стихію. Біля дверей лежав хлопець з сокирою в черепі. Закривавлений сніг перетворився на пурпурову сковзанку. Хлопець був синій і задубілий від сорокаградусного морозу, з розплющеними очима, а руки скорчено застигли в передсмертних конвульсіях. Він тримав маленьку ялинку, і сині пальці намертво вп'ялися в її молодий стовбур.

– Господи милосердний! Як це сталося? – першим порушив химерну тишу чорношкірий хлопець.

– Не знаю! Не знаю, розумієш? Я вийшов відлпити, а тут він... з сокирою... і от з деревом – якимсь нелюдським голосом кричав хлопець.

– Тихо! Тихо! – намагався вгамувати товариша третій, що йому ще хвилину тому хотів урізати по пиці за порушений спокій і болючі копняки.

– Треба занести його всередину. Максе, Забери Олю.

Дівчина стояла осторонь мовчки і дивилася на провалений череп коханого. Губи її тремтіли, а очі сяяли повні сліз. Їх було так багато, і дивно, як вони досі не текли по її блідих щоках. Макс обійняв її, але вона не змінила ні пози, ні виразу обличчя. Хлопці взялися заносити труп.

– Хто? Хто міг це зробити? – знов обізвався першим чорношкірий.

– Кажу ж тобі: я побачив його вже таким. О, Господи, та видеріть же ви ту сосну в нього з рук! І звідки вона взагалі взялася?

– Бодя хотів... він хотів... для мене... він обіцяв ялинку... – уривчасто, крізь сльози, видавила Оля.

Чорношкірий спокійно оглянув мертвого товариша:

– Добре, це не важливо. Але хто? Крім нас тут нікого немає. Отже...

– Що ти верзеш, клятий наркоман? Ми не вбивці! А, може, це і є ти? Га? Чорне падло, це ти!

– Що ти мелеш? Ми вчора всі відрубались! А, може, це он...от вона – показав пальцем на блондинку – вони ж учора весь вечір гризлися.

– Мовчи! Заткни пельку! Як ти можеш? – дівчина кинулася з ляпасами на звинувача.

– Та тихо, ти! Я просто намагаюся щось припускати... Гм... оце зустріли Новий рік.

Усі сиділи мовчки. Що сталося, і як діяти далі – ніхто вже й не думав: шок давався взнаки. Погляди були спрямовані на мокре, брудне тіло, що лежало біля облізлого опудала вовка, який теж ніби дивився на мертвого і ехидно скалив зуби.

Раптом за дверима почулося рипіння снігу.

– Ви чуєте? Там хтось є – забентежилася дівчина.

Двері різко розчинились. У будинок ввійшов кремезний чоловік у курці захисного кольору. Усі перелякано дивились на несподіваного гостя.

– Я тут дещо забув – бадьоро сказав незнайомець. Він повільно, ніби прогулюючись, підійшов до трупа і почав виймати з черепа сокиру, впираючись при цьому в нього ногою.

– От ти, моя маленька – сказав, закінчивши справу, і подався до виходу.

– До речі, – додав він, кинувши погляд на обскубану ялину – не раджу більше нікому з вас чіпати дерева в моєму лісі.

ДВІЧІ В ОДНУ РІЧКУ

Мені в очі ударило світло. Чомусь захотілось кричати (що я і зробив). Кричав, але не розумів, що відбувається... Перебував ніби у стані невагомості. На мить здалося, що я завис у повітрі. Ні, мене передають з рук у руки, кудись несуть, кладуть і знову піднімають. А, може, я на небі, і мене так собі перекидає з хмарки на хмарку? Нісенітниця! Що ж це? Я не належу собі. Нічого не бачу. Відчув, як за живіт щось потягнуло. Якесь невідоме страшне створіння всоталося мені в пузо?.....

Пуповина. Мені обрізали пуповину. То я немовля? Я знову почав кричати. Тільки тепер я почув, що видавав звуки дитячого голосіння. Отакої! Вітай мене, білий світе. Щойно зі смертного ложа і на сповивальний столик. Чим заслужив таку честь збочений старий сифілітик?

– У Вас прекрасна донечка. Гляньте, яка кумедна.

– Вона чудо! Маленька... Злякалася дядьків і тьоть? Нічого не розуміє бідолашка. Ема... Емануель. Так я її назву.

ПІД ЗЕМЛЕЮ

Ось я спускаюсь у підземку. Щодня бреду довгими брудними переходами. Чую гавкіт, крики, щось смердить. Байдуже. За хвилину вийду наверх, до неба, до сонця. А поки що я тут. Прокладаю шлях серед натовпу, який збирається в тромби і не дає шансу подай однією ногою ступити на тверду поверхню. Хтось лізе в кишеню. Пручатися пізно... І так болять руки здавлені по боках: грець із ним, гаманцем, – обійдуся сьогодні без обіду. Ось побитий чи, може, п'яний (хоча, яка в біса різниця!) лежить прямісінько на сходах бомж. Стогне. Здається, благає про допомогу. Але всі проминають. Але всі топчуть і штовхають його. Я теж проминула. «Нікчема!» – розізлилася на себе. Якимось чудом я вже всередині, у вагоні. Летимо. Як консервна банка, ретельно щент забита шпрусами, ми тягнемось підземними кишками. У підземному світі кожен тріється по-своєму. Мене нудить, не можу дихати. А ось лунає музика. Хтось грає Сонату №5 і просить. Так, я чую, як

просить. На операцію. Для сина. А мені ж і не шкода. Але, чорт забирай, гаманець канув у лету. Жіночка з сопілкою і заплаканими очима пропливає... А мені так прикро. Так хочеться кинутися їй до ніг: «Тітонько! Рідненька! Немає, чесне слово...» Нарешті. Нарешті мене виплюнуто на потрібній станції, і я, пожована, суну далі, на волю... Але що це? Мене тиснуть до стіни. Натовп. Що ви робите? Стійте! Я падаю. Бачу сотні й сотні ніг. Невже кінець? Люди! Допоможіть, будь ласка... Хто-небудь. Але усі проминають. Але усі топчуть і штовхають мене.

КОРЕКЦІЯ

– Ти! Гівнюк! Ану поворушися там!

Блондинка за кермом «Бентлі» нервово сигналізувала і час від часу піднімалася з хутряного сидіння розвідати ситуацію на дорозі.

– У мене ж корекція за 15 хвилин. – Процідила вже про себе і механічно подивилася на нігті, які вже точно кілька місяців не мали честі зустрітися з манікюрними інструментами й були завдовжки з 3 сантиметри.

– От одоробало! Ну чого ти там мудохаєшся?!

Водій «Ланоса», об задній бампер якого вже півгодини нескромно терся «Бентлі», вискочив на шосе, підбіг до авто нетерплячої:

– Дамочко! Не кричіть! Швидше не буде!

– Мужчінаааа! Я поспішаю! Пхайте своє корито активніше! О'кей? (Чоловік нервово сопів і йому, бідоласі, уривався терпець) Альооо! Андестенд? Шпрехен зі дойч? – вона поклацала нігтями перед його носом, фиркнула і найдовшим вказівним акуратно почала длубатися в носі, що дуже не пасувало до шкіряного салону авто й силіконових червоних губ. Але, очевидно, це її не бентежило, бо при цьому вона ще намагалася підтримувати аґон:

– І взагалі, мужчіна, ви...

Раптом «Москвич» позаду різко рвонув вперед. Удар. Тріск. Скрип металу. Глухий звук: спрацювала подушка безпеки. Дівчина лежала на сидінні із закривавленим обличчям. Палець з нігтем-убивцею так і лишився в носі. Корекція...

КОЛОБІГ ДДІВЩИНИ В ПРИРОДІ

– Ач, який жирний! Тож і не їсть. Не хоче.

Підліток (не дуже підліткового вигляду) під два метри зростом, у чорному плащі й величезних масивних берцах, присівши, спостерігав за сусідським котом Бегемотом, що грайливо то однією, то другою лапкою чіпляв замученого, ледь живого горобця. Той ще хвилин 15 тому

безтурботно поїдав мурах і, певно, був задоволений життям. Бегемот таки не хотів його їсти: це була жива іграшка, яка, на відміну від клубка ниток, не закочувалася під диван і не прилипала неприємно до лап. Йому страшенно подобалась ця гра. Підліткові теж. Але дуже скоро останньому стало нудно:

– Та мочи його! Слабак! – він з усього дуру (а його мав, хоч греблю гати) ударив Бегемота берцом. – Убив... Гм, я ж казав – слабак.

Без зайвих церемоній, хлопець, щасливий, попрямував уздовж вулиці. На диво добросовісно дочекався зеленого. Крок уперед. Вантажівка. Нетверезий водій Петрович. Гальма, які працюють через раз, і які Петрович уже місяць збирався полагодити. Машина протягнула хлопця ще кілька метрів і спинилася. Тихо, спокійно... Так, ніби їй стало соромно і далі молотити грубими колесами маленькі берцки.

«УКРАЇНА»

Дорога на гору виявилася нелегкою: нерівною, вибоїстою.

Дід Михайло йшов, важко дихаючи і спираючись на старенький велосипед «Україна», колеса якого малювали рівну вісімку. Позаду пленталась баба Маруся.

– Чуєш, бабо, як торохтить наша «Україна»? Бач, усе тут у неї відпада, висить... Відїздила своє, чи що?...

– А ти що хотів? Ми її купили, як Льончику ще й року не було, а вже он, який він у нас парубок: в армію збирається.

– Та вона б ще поїздила, якби хто за неї взявся. Але ж не лежать руки ні у Льоні, ні у Віталіки... У цього так взагалі не голова, а вулик: одно йому – гульня. Льоня там ще щось крутив, а Вітька й не гляне. А тут би попідтягувати, змазати, то ще б поїхала ого-го!

– Та ну тебе! Кому вона треба, твоя «Україна»?! – ледве видала баба Маруся і нагнулась, поклавши руки на коліна. – Сів би оце на велосипед та й поїхав, так де там... не те, що їздити – ходити не здужаємо. Возити тільки торби на «Україні» цій. То колись вона добре нам послужила: і на роботу, і в колгосп каталися... А внукам... пощо вона їм?

– Правду кажеш: вони все на моторолах своїх, велосипедах тих модних, що під гору їдуть... Та ти знаєш, що? Сидів я якось на тому модному. Ну щось воно не те. Руки... ноги... не знаєш, де й подіти – тісно якось. Друге діло на «Україні»: сів, як дядько, і керуй... Правда, як хто їздити не вміє, воно й нелегко, але ж не все і мед... А так... казка – не велосипед! Тільки ж барахлить...

А побачиш, бабо, – поламаються ті їхні скутери, скейти, і полізуть тоді вони на горище шукати мою «Ураїну»! Тільки ж... заїржавіє вона вже.

Старі тяглися догори з велосипедом і багажем, як ті мамонти, сунули стадом шукати теплих країв, щоб не вимерти. І вже майже дійшли до вершини, коли це:

– Дідуууу! Діду Михайле!!! – почулося знизу.

– О, Льончик! А що, синку?

– Вітька розбився! На скутері...

– Мати Божа – протягла баба Маруся.

.....

– Ану держи – дід Михайло скинув торби, зняв важку фуфайку.

– Куди ти ото лізеш?! – схопилася баба, коли він почав закидати старечу ногу за раму «України».

– Я їду, Вітюню! Вже їду!..

РОЗМ'ЯКНУТИ...

Камінь – матеріал твердий... Не піддається легкій обробці та деформаціям. Треба добряче попотіти, щоб витесати, вишліфувати з нього щось путнє...

Микола був нечіпаним: ні один шліфувальний інструмент не торкався його закам'янілого, самотнього серця. А коли й торкався, то тільки псував: вищерблював і дряпав...

ДИМ

– Колька! Вставай, клятий лежень! – ревів турботливий батько, який цілу ніч провів за розмовою із зеленим драконом. – Чуєш?! Малий! Ану підривайся!

Кинув капця у брудну постіль, яка колись, хтосьна й коли, була білою. (А, може, й не була). Але капець тільки пром'яв ковдру, під якою була лише сирість незігрітого матраца.

– Тьху ти! Вже здимів! А й ну його...

Здимів... А він і не повертався. Уже три дні відтоді, як батькові заманулося в черговий раз підняти сина до школи, за допомогою гумового шланга. І коли, добре розім'явши руки вправами з садизму, він запитав сина «Любиш папку?», той ледве протягнув: «Ні. Виросту – уб'ю».

І здимів...

ШКОЛА

– Ти вже місяць не ходиш до школи, Колю! Хворів?

– Ні.

– А що ж мені директору казати?.. Клопіт якийсь удома?

- Ні.
- Батько п'є?
- Ні.
- Миколо! Не жартуй зі мною! Вчитися треба! Глянь на Сергія Хваленка: хороший, старанний хлопець – брав би приклад із нього.
- Ні.
- Годі!
- А що це за історія з булочками? Для чого ти з їдальні всі булочки виніс? Чи ти з голодного краю?
- Ні.
- Чи дома тебе не годують?
- Ні.....

ДВІР

- Дурний! Дурний! Колька дурний!
- Хлопчак бігав навколо Миколки, ніби виконували якийсь ритуальний танок і вигуквали магічне «Колька дурний».
- Ми тебе не візьмемо на ворота – провалюй!
- І його штовхали... кидали камінці, а вони відскакували так, наче билися не об дитяче тіло, а об граніт.
- Вали, сказано!
- Ні.
- Тю, ну стій, дурню. Чи взять тебе? Штангою будеш.
- З усіх сторін зареготалося.
- Та ну його! Мамка проститутка, батя – алкаш, а він – дурко!
- Ні!!!!!! – кричав Миколка, розгулюючись першою, що втрапила під руки, палицею по спинах своїх кривдників.

.....

Камінь не плавиться, не ламається, не гнеться... тільки кришиться. Як струхве.

Миколина футболка з номером зливалася з постільною стіною.

- Ти взагалі говориш? – почулося із темного, запавутиненого кутка. Це хтось, худющий до непомітності, сидів на нарах.
- А за що тебе, чуєш? Грабонув?
- Ні.
- Розбой? Бухаєш?
- Ні.
- Що завалив когось?
- ...

– А чьо стіну лапаш? Що, може, пройдеш сквозь? Неее, чувак, перевірено – бетон. От якби з пластиліну... ми б виход собі виліпили. Еге ж, сусід? Так, питаю тебе?

– Так.

ДО ТРЕТІХ ПІВНІВ...

Ніч була, як ніколи, темною. Темною і тихою. Жодної зірочки, жодного звуку. Тільки час від часу тривожно шуміли осики.

Двоє молодиків ішли вузькою стежкою понад городами. Про щось перешіптувались і чомусь оглядались. Нарешті спинилися поруч одного з подвір'їв і почали вовтузитися біля паркану.

– Калян, сюди! – крикнув один з них тому, котрий намагався пролізти під похиленими від часу ворітьми. Він борсався, як русак, що на своє лихо потрапив у пастку і не знає, як вивільнитися. Чомусь трусився, хоч ніч була теплою і не давала для того жодних підстав.

– Калян, ну куди ти, кажу, поліз? Тут осьь калітка є.

– Чуєш, Сань, – прохрипів, устаючи із землі Калян, – а хто тут живе?

– Та... баба одна.

– Петренчиха, чи шо?

– Нє, друга.

– Сань, а, може, лучше, на склад до Надьки-торгашки? Возьмем натурою..

– Колька, цій сьодні пенсію принесли.

– А ти откуда знаєш?

– Знаю.

Товариші попрямували до дверей.

Постукали

Тиша.

– Стукай ще раз!

– Та, не нервничай, Колька. Підожди... вона поки доповзе...

– Хто? – нарешті почулося за дверима.

– Свої, – впевнено відповів Саня.

Двері відчинилися. Але не встигла старенька промовити й слово, як її грубо відштовхнули. Сашко кинувся до комоду і з-під купи одягу дістав жовтий конвертик.

– Що ж ти робиш, сучий ти сину?! Іудо!!!! – жінка з останніх сил кинулася на оборону дорогоцінного конвертика.

Але не розрахувала сили й роздратування суперника, бо він шпурнув її вбік, як ганчірку. Старенька впала. Завмерла...

Тиша. Темінь виїдає очі.

– Саня, вона не ворухиться... Кажись, ти той, її... прикончив...

Саня хвилину стояв нерухомо. Потім присів над старечим тілом і почав ридати, як дитина....

– Е, еє! Ти чьо? Братішка! Тихо-тихо. Линяєм....ну!..

Але хлопець не зрушив з місця.

– Чуєш, Сань, а чьо це у неї на стінах твої фотки?..

Тиша. Чути тільки ридання... та за вікном усе ще шумлять осики.

– То це шо? Твоя бабуля?.. Йоліпалі... Саня!

Ридання стало голоснішим.

– Ну всьо... Всьо. Вставай, братан. Уставай. Бери конверт і рвем когті. Рвем когті, Саня.

Павло ЩИБРЯ

ЛТ, УМЛ

ЛІТЕРАТУРНИЙ ВІНЕГРЕТ

(рубай, сенрю, гоку і танка, верлібри, новели, трагікомічна інтермедія)

ріже життя яро
так, кате, у такт!
біжить біль літ тліну
вщухає вічний огонь сердець!
набридли нардепи, нарки, нірвани,
візерунок зірок —
випадково розсипані торби
борошна
aut margaritas ante porcos?..

небо не відповіда,
небо ні «бе», ні «ме»
небо — німе?!
ненавидить нас, ниций непотріб,
порох пралай
під підошвами патера
мільйони літ летять мільйони
бутербродів
додолю маслом із залоз Амальтеї...

Захмелілий гончар зовсім глузду не має
Ліпить глечик — відразу його розбиває
А я поряд сиджу і байдуже слідкую за дійством
Світ сьогодні вмира, а на завтра ізнов розквітає

Світанок настає, та той же світ, що й був
Обличчя ті ж самі, хоч вітер днями гув

Ті ж сподівання, почуття, думки і марнії надії
Померлий бог те ж булькотіння в к о т р е вчув!

* * *

Блюзніри, марнопатякали й актори – вже доволі!
Чи не боїтесь ви вже навіть злої помсти долі?!
Найперше дбайте правди, охриплі голоси народу!
Бо як прийшли на світ, так і підете – голі.

* * *

Як дивно, пробі, зав'язалася розмова
Зранений я, і ти була тоді вже не здорова
Я твій, ти пам'ятаєш? Моєю ж ти ніколи не була!
І там, де сад розквів колись, тепер лише полова

* * *

Ці кучері, ці очі-зорі, цей точений стан
Серцям мільонів — навіки капкан
Даджаль, Заккум, Джахеннам? Як буде Вона поруч
Не спелить мене і огненний буран

* * *

Життя – і гіркота розчарувань, і мед
Ти кривишся, плюєшся, а все біжиш вперед
І карусель все крутиться – зістрибнуть зась
То нам прозектор треба, то знову логопед

* * *

Мов тіла твого
Ніжний жар порцеляни
Тиша, тя-но-ю*...

**Традиційна японська чайна церемонія.*

* * *

Пісні пороші
Капіж крапель весняних
Музика сонця

* * *

Морози пішли
І здається, то був сон...
Злива пелюсток

* * *

Нами знаний світ
Лише мить і омана
Мов сакури дух

* * *

Ось і сніг у долоні
Нишком розтанув...

* * *

(поет готує сніданок...)

Жовтки ромашок
Ген на залізнім току
Константність світань

* * *

(на Вербну неділю)

Світає в полі
Солов'я тихий стогін
серед сережок верб...

* * *

Смоґ, чад і неон
Пнеться угору бетон
Велич Нью-Гоморр...

* * *

Скоро вже ранок
Місяця полиск вгорі
Печалі мара

* * *

Зітхання вітру
Марні як слова мої
Дотліва свіча

* * *

Надто важкі ці думки
Довгих зимових ночей...

* * *

Печаль полонин
Розлилася туманом...
Куди ж ти, весно?

КОЛИСКОВА НЕНАРОДЖЕНИМ

Шурхіт у старих іржавих трубах. Напівтемрява. Щодня скрипить і хитається на протязі кватирка, з першого поверху долинають дитячий плач і високі жіночі голоси. Але сьогодні в напівтемних підвалах, пропахлих формаліном, щось мало змінитися.

Це було схоже на комп'ютерну гру, коли потрібно подолати чергового «боса», що ніяк не помирає, скільки б магазинів ти в нього не розрядив... і мав би бути якийсь секрет, та в реальному житті все набагато складніше. Це була дивна дійсність, що часом химерніша будь-якого шутеру чи кошмару.

Сьогодні вранці в підвалі пологового будинку знайшли кілька понівечених трупів лікарів, хоча людей, які згодні ще в зародку нищити сотні невинних життів, важко назвати лікарями. Звісно, викликали слідчу групу, всюдисущій пресі давали дулі крізь зачинені металопластикові двері, щоби ті не полохали дев'ятимісячних. Здавалося б, усе швидко з'ясується, та за дверима підвалу реальність закінчувалася й починалося нічне жажіття.

З невеликого приміщення деякий час чулися хрумкіт і стогони, потім пролунали чотири постріли, а за ним дивне чавкання, мов із савецького «чуда техніки» — механічної м'ясорубки «Дніпро-12», в якій перекручували на котлети м'ясо. Двоє зі служби охорони презирнулися, і стиснувши табельну зброю, зникли в підвальній пітьмі...

Наступної миті моторошний крик прокотився коридором, промінь ліхтарика ковзнув по стіні навпроти дверей до злощасної комори, і до Вадима долинув глухий хрускіт, який не можна було сплутати з хрящами в м'ясорубці. Ніби чийсь кістки ламалися, не витримуючи натиску скривавлених зубів.

Вадим озирнувся на анестезіолога Олену, стиснув у руках ланцет, про який забув від жажливої новини і ходив із ним у руках понад годину. І якщо раніше у Вадима могли б запитати, навіщо він йому, той навряд чи відповів би, проте тепер ніж міг стати йому в нагоді. Дві фігури в білих халатах продовжували стояти на сходах, слідкуючи за дверима кімнати, де в холодних басейнах зберігалися чийсь мрії і грандіозні наукові досягнення, довгоочікувані ліки від чуми ХХІ століття, шедеври, що висітимуть у гордкій самотності десь на стінах Лувру, філософські трактати, ідеальний державний лад і нові олімпійські рекорди...

Холодний протяг доторкнувся до лікаревого вуха. Вадим здригнувся і випустив із рук ланцета, потім озирнувся, сів на підлогу, намагаючи в пітьмі лезо, й необачно чиркнув венами по відточеному інструменту, який опинився у шпарині між плиткою. Вадим скривився, схопився за руку і здавлено закректав, та врешті підняв ланцета. І коли хірург підіймався, вже теплий протяг торкнувся його голови. Лікарю здалося, що хтось пестив його волосся, ніжно проводив тонкими пальцями за вухами, а за мить йому почав учуватися шепіт.

Вадим у забрудненому темною кров'ю вестісі, з ушкодженою рукою, заплющив очі й усміхнувся. Він не звертав уваги на Олену, що заціпеніла від жаху, споглядаючи як по білому халаті розлазяться досить помітні в пітьмі плями.

Хірург слухав давню колискову, котра розчиняла в собі реальність «тут і зараз» разом із усіма турботами, поглинаючи невпинно пульсуючий біль десь під зблідлою шкірою...

*Ой ходить сон біля вікон
А дрімота біля плота
Питається сон дрімоти
А де будем ночувати?..
Де дитина малесенька
Де хатонька теплесенька
Туди підем ночувати
І дитину колисати...*

Заскреготіли іржаві двері, сполохали тиху колискову, і Вадим знову опинився у дійсності — з порізаними венами, лезом у руці, в майже темному коридорі з чимось страшним і неймовірним... Чи не з бажаннями людей?

Ланцет ковзнув по скривавленій долоні, впав на просмерділу хлоркою підлогу, а Вадим уперся спиною на стіну і сповз униз.

Заплющив очі, сильно зімкнув щелепи, так сильно, що аж захрумтіли зуби й розсунулися бліді губи, і здавалося, лікар ніби ошкірився на темряву.

Нажахана Олена поглянула на співробітника, потяглася до нього рукою, заговорила, та у відповідь почула лише розпачливий плач — такий дитячий, повний питань тендітної чистої душі до цього жорстокого світу, що анестезіологові здалося, наче Вадим знову став дошкільнятком, яке не може віднайти всі відповіді у читанці.

Книжка для початкових класів не здатна була навчити виживати серед подвійних стандартів цього часопростору, де нема живої води, де брехня стає дійсністю, а найкращі наміри — ножем у спину ближньому, де не знайдеш мисливців, які порятують бабусю й Червону Будьонівку, де неможливе існування Котигорошка, що в одній-єдиній битві на залізному току звільнить увесь люд з лап ненажерливого змія.

Із комори визирнуло блідо-рожеве створіння, певно, воно відчуло запах крові Вадима.

А може, прагнуло почути ту саму колискову й полегти свої страждання?

Десятки тоненьких ручок однакового кольору, мов мацачки восьминога у воді, майоріли на живому протязі. Він пестив істоту і співав пісню, котра вчулася тепер і Олені, змусивши забути про ланцет, який вона так і не знайшла за кілька хвилин відчайдушного возюкання пальцями по скривавленій підлозі.

Столітній будинок, який нещодавно став місцем спочинку, а не народження нового життя, здригався від повільних важких кроків істоти. Ряди різнокольорових очей — зелених, сірих, карих, блакитних, потемнілих од консервуючого розчину, позирали на дивний світ навколо, здивовано кліпали зі спотворених тіл, сплетених невідомою силою у інфернальні протиприродні пазли. Вони мали бачити змарніле, але усміхнене обличчя матері, її апетитний набухлий сосок, дивну зелену пляму на випираючому пузі, щасливу мармизу Вінні-пуха на стіні, стоголові букети троянд на підвіконні...

Але в цьому дивному світі для тисяч і тисяч загублених душ лишалися хіба що іржаві труби підвалів, обшарпані вічністю стіни та басейни з формаліном.

Написано однієї з грудневих ночей

Як тільки затверділи ядра, як тільки забилися серця титанів, і новий порядок розпочав невпинну коловерт за порухом правиці й думки Долі, їх світлості вперше зібралися на раду, й на урочистому параді головний радник мовив до своїх молодших братів і сестер:

— Проростимо життя, аби не лишатися самотніми. Подаруймо Всесвіту дійсно живих створінь, аби вони прикрасили холодну безодню мудрою творчістю й продовжили нашу справу. Створімо молодших опікунів світобуття!

Всі радники були в захваті від пропозиції Великого Світила, що головував серед Восьми Великих і лише маленький писарчук, що протоколював перемовини, висловив сумніви щодо проекту.

Неймовірний гнів охопив радників, і неможливо було описати тієї люті навіть самому каламарю, якого за схильність до краснописьменської штуки й призначили на цю посаду. Писарчук єдиний не погодився з радою Вісьмох. Переляканий гнівом радників, він чекав неминучої кари, і коли прислужник молодшої радниці — одвічно холодний і блідий кат змахнув дивним кривим мечем, той прошепотів прокляття й покірно схилив голову під лезо серпа...

І зачала молодша радниця в собі життя, і росло й мужніло воно в ній — ссало зі щедрого молодого розквітлого тіла молоко й мед, і нарешті її діти поглянули на радників, котрі не відходили від колиски, уважно спостерігаючи за синами.

Та ось що дивувало істот — червонощокий товстун Прайм-Радник мав на лобі яскраву червону пляму, ніби згусток крові, і ніхто не знав, що то стигмат прокляття вбитого каламаря, що все ж був їх братом.

Згодом істотки навчилися спостерігати за Великим Світилом і були здивовані, побачивши, як на тілі Пресвітлого набухали червоні пухирі, лопалися й завдавали йому нестерпних страждань. Також вони помітили кільця навколо старших радників і численних прислужників та охоронців.

А життя росло й буяло в лоні матері, але якщо раніше її сини чудувалися з величі й поклонялися її могутнім силам, то тепер винайшли сотні різних божків, за яких воювали і калічили тіло радниці, а в неї саму вгризалися в пошуках нових засобів до війни, винищуючи молодших братів, отруюючи кров матері, завдаючи болю й душевних мук.

Врешті, жорстокий народ дістався лона радниці, звідки колись з'явилися їх пращури, й віднайшли ту отруту, що нищила все живе... Минув час, і тіло терплячої матері струсонули вибухи, які лишили по собі страшні виразки.

Та й цього було замало жадібному лукавому народові — згодом вони лишили її у пошуках нових земель. Знову зібралися Восьмеро Великих, і нарешті Прайм-Радник і Велике Світило досягнули весь жах своєї помилки. Було вирішено знищити дітей молодшої радниці, що ганьбили

волю Пресвітлого — бажали руйнувати, а не творити, катувати замість приносити щастя, смакувати сльози і кров, а не дивний нектар зі щедрих персів радниці...

Мати доклала максимум зусиль і сама майже не загинула в битві зі стійкою культурою справжніх паразитів. Вперті істоти гинули тисячами в нерівній боротьбі, а їх міста танули мов пісочні замки під час приливу. Та за кожним разом вони плодилися чимраз більше, відбудовували свої житла, відновлювали сили, мордували її вкрите зморшками й шрамами обличчя...

Білосніжне материне волосся поріділо, бездоганна шкіра вкрилася чорними плямами, які дедалі більше розповзалися її тілом...

Дуже швидко Рада Вісьмох втямила, що мати не в змозі самотійно зупинити своїх неочікувано жорстоких дітей. Знову була запропоновано думка про створення нової раси, яка побудує могутній флот і вступить у бій з синами Ради. Та виявилось, що прокляття писарчука діяло й досі — захоплені в кільця колись могутні гіганти більше не володіли своїми силами, друга радниця — загалом жінка примхлива, взагалі відмовилася від пропозиції Світила. А рудий радник вичерпався ще при першому творенні й давно підлягав контролю двох своїх супутників. Здавалося, голова зостався на самоті з агресивною, усепоглинаючою расою-паразитом, але лишався ще Прайм-Радник, і коли на очах у сімох побратимів він відмовився, та ще й мовив, ніби сам міг би стати Пресвітлим, якби не Світило, молодшій радниці схопило від почутого серце, і вона миттєво померла, віддавшись на волю своїх жорстоких синів...

На очах приголомшених титанів ненажерливий народ порпався в охололому материному тілі, намагаючись пробудити її до життя. Десь у лоні перлини Ради, завжди рум'яної, усміхненої, розквітлої, лунали вибухи, котрі мали поновити серцебиття, знову запустити розпечений регretium mobile. Та все було даремно...

І тоді люди сховались у ще жевріючих надрах, побудували великий флот і рушили до останнього моря, й за сотню літ у пітьмі й холоді спалахнула воднева куля, що потроху воскрешала радницю й відновлювала життя її молодших синів, хоча це більше походило на кому безпорадного, безнадійного пацієнта, ніж на повноцінне щасливе життя матері в часи вагітності й дитинства її синів...

Блискучим частоколом вишкірився войовничий народець Прайм-Раднику, Світилу, паралізованим нажаханим гігантам і їх численним пажам — їм усім лишалося лише чекати своєї неминучої загибелі від рук власних дітей. У своїй безмежній зажерливості й жорстокості паразити порпалися в застиглих од жаху радниках, не звертаючи уваги на воцання — Сімох і власної совісті, що з розвитком еволюції стала таким само рудиментом, як залишок хвоста копчик. В мороці жевріло рукотворне

світило, а справжній Пресвітлий, зраджений усіма, палаючий у самотності, відчував, як виснажується й помирає...

І лише тіло розважливого каламаря, розірване у гніві на шматки, кружляло навколо голови Ради й дивилося тисячами очей-кратерів на безмежну холодну пільму, на мертву матір, на агонію скалічених гігантів...

МАГІСТРИ

Перший (другий) курс

Катерина МАКСИМОВА
ЛТ, УМЛ

ХАЙ МЕНІ БУДЕ ЦЕ

Ранок розіллється
Очі натовлені –
Спати не випало.
Я вип'ю все зілля це,
І хрест свій тримати здатна –

Мовчати вже досхоchu.
Зважую, що було все
Кохання вбиваю
цвяхами в зап'ясток –
Хай в мені буде це.

* * *

Уламків не видно:
Зрине неначе живе.
Але світ розкришений
Ще

Не вилетів –
Тримається за хвилини.
І ось крізь лице
Пройшла перша зморшка.

* * *

Дороги відкриті,
І тільки що битий шлях
Викрився тому, хто дійшов.
І даремні мандри
Скінчилися.

Вішай душу на цвях –
У себе вдома нащо вже їй літати.
Вона повернеться в снах,
Коли вже не зможеш встати,
Додому.

* * *

Я тебе приберу
І на білих полицях
не лишиться попіл.
Та знати, що не було
зовсім –
Не справдиться.

Кожної ночі
Сплачу данину,
І може сили буде досить,
Щоб випити ще одну
(бо ж деякі зносять)
Воду кохання хмільну.

* * *

В небаченому бачене.
Переверне кухоль,
На дні розсиплеться:
І таке сон, як я,

А я – як сон.
Завдячую, а вдячність
Не те, щоб вже єство,
А прикра вдача.

Роман РОМАНЮК
ЛТ, УМЛ

* * *

(вірш винятково для затяжного співу)

Коли небо...

Коли небові...

Коли небо візьметься черленим, ой, небо черленим...

черленим,

Коли вітер...

Коли вітрові...

Коли вітер прозорий псалом наді мною затягне,

ой, заведе,

Ви приходьте...

Ви приходьте тоді...

Ви приходьте до мене, оспівані сосни і клени,

і клени,

У дорогу...

У дорогу мене...

У дорогу мене, ой, в останню мене проведете,

проведете...

Коли тіло...

Коли тіло моє...

Коли тіло моє покладуть, як на стіл, на поле...

А...О...Е...

Коли ліс...

Коли ліс перёд...

Коли ліс перед Богом зелену запалить свічку...

І...У...

Ви приходьте...

Ви приходьте тоді...

Ви приходьте до мене. Вгамуйте тугу невтолену...

Е...О...Е...У...

І до себе...

І до себе тоді...

І до себе візьміть тоді серце моє чоловіче...

Чо-ло-ві-че...

Що ми в цім морі?

Ми – шум на хвилях...

Ми піна шумна...

Найменш мільйонно

народець виляг

В це пінне трумно.

На гребінь гребінь.

Піна на піні.

Кінця не знати.

Виходь-но,

сину сині глибині,

Виходь із дна ти.

На дні, не бійсь-но, ні

контрхвилі,

Ні зміни ліній.

Потіш нас, сину,

порай нам, сину,

Нам, піні плинній.

Із циклу «ПЛУЖНИК»

I

Кожен, хто ходить, хто каже,

хто казиться,

кожен, хто сурмою горло дере,

кожен, кого обирає проказа ця,

всяк, хто її обере,

кожен, хто здався піонії в рабство,

всяк, хто пішов в наймиті журавля –

всі ви збагнете якогось дня раптом:

тут

Аквілона земля.

Прошу... Тихіше...Спиніться... Прислухайтесь...

Прошу, урвіть лиш почавши рядок...

Чуєте?!

Префіксом...
коренем...
суфіксом...
пере-
біга
холодок.

II

Десь у чорному небі проти імені мого галочка.
В червоному списку, не далі, десятим я...
Галочко!
Люба
моя.

Заграй мені, Галочко, видобудь з пожовклих клавішів
Сентиментальну мелодію тихого полонезу,
Бо чую, фізично чую, лейтенантик вклав уже
Заряджений револьвер в червону кобуру безуму.

Вже й слово не може розрадити свого пана.
Заграй мені, Галочко, може, розрадиш хоч тим...
Бо я, як відкрита, від самого рана вже, рана...
Бо це ж мені скоро в холодну розколину йти.

Заграй, моя Галочко, мо' не така я й сволота.
Заграй мені, люба, щоб тут, у краю мерзлоти,
Як всі дивуватимуть: хто це співає? Хто тут?!,
Я тихо всміхнувся: до мене приходила ти...

СОНЯШНІ КЛАРНЕТИ

Як я
маю встояти тут, пред сурмою Твоєю, Боже,
пред всесвітньою, як на ногах я втриматись можу,
коли навіть дуби он по полю травною лягли?

Скільки,
скільки ще утікати в це поле до Тебе од світу?
Скільки ще я бродитиму полем безмовним до світа?
Ти або вже послухай, або вже не клич мене...

Бо колись,
бо ж колись доросту, бо ж колись як зберусь на силі,
ухопити руками сурму за краї осилю

і тоді вже кричатиму в неї, поки не зіпре
Тобі
Дух!

Ну бо як
маю встояти: м'ясо з кістки – вода із каменя –
м'ясо сходить із кістки? Ця музика заважка мені!
Чи й достою я іншої, світлої музики сфер?..

РИМАРУК (цикл-подорож)

I

Десь поміж запоїв-побоїв нагрянув Великий день.
Усі піднялись на голос. Лаштуються у колони.
Випалює нутрощі спомин гріха, як викидень
Випалює лоно.

Ліворуч убивці. Праворуч поставлено злодіїв.
Попереду світло сія – нисходить властитель на всі світи.
Хотів би прослатись до стіп йому ангельською мелодією,
Та, певне, подалік висіти.

Аби лиш пробитись, продертись між підошов,
Поки не скінчився Великий цей день, не пройшов,
Співчутливим зором застигнуть на стигмах скривавлених.

Щоб Той-що-Любов уперше узрів ув очу
Того-хто-любив-його і аби Він почув
Хвали піснеспів у кривавому хрипі повалених.

II

А головне – це не кінець ще. Не-
змінна ноша не мине мене ця:
стояння мовчазне, аж кам'яне,
а я в чеканні, як між ним майне кінець.
Чи ще цей раз минеться.
Й не будь сумній майбутній тиші,
й не бути чорній
тиші майбутній,
бо, може, виб'ю нішу в цій стіні,
маленьку нішу в тиші, для вогнів,
що манять так мене

своїм горінням...
Що спалюють мене...

III

Я чекав тебе, мороку, гордим воєм.
Я в чеканні собі кров харапудив,
Щоб завжди й водночас будь готовим до бою,
Щоби серце той бій перекачувало по грудях.

Я чекав тебе, мороку, чорним а чесним.
Я в чеканні по всьому світу носивсь.
Думав вимолю смерті, як не виборів чести,
Чи у Діви рятунок від нічних голосів.

Я чекав тебе. Я лаштував бойовища.
Скільки крові пролито: не чаша – ріка!
Як стрібунок за впертість від Батька всевишнього,
Я чекав тебе, мороку.
Я чекав...

IV

Моє входження в вечір видавалось мені вливанням.
Ніби в тріснутий глечик, надтріснутий глек дня,
Я вливаюсь розпечений, за мною вся темінь остання.
Я досяг уже дна.

І хвилюється темрява. Ходить хвилями наді мною.
Я простертий на дні. Я – зачаєне світло там.
У легенях моїх запікаючись, темрява млоїть.
Видихаю її, а вдихається ще більш густа.

Я не годен боротись. Смиренням змінилась розлюченість.
Одного ще тримаюсь – не втратити зору тільки!
Щоб іти через темряву, мушу мати очі розплющеними,
Бо як тільки склепляться повіки, то вже навів.

Я іду через ніч цю, хоч іти уже, може, й не хочеться,
Бо мізерний так зблиск, що я в нього увесь згорю.
І тримаюсь лиш вірою в тих, що ітимуть корчачись,
Через темряву йтимуть на зблиск, як царі на зорю.

V

О, як загули-розлились днів розбурханих води...
Зі зв'язд мал-помалу змиває позлоту засохлу.
Чи прийде ще хто допомогти мурувати загороду?
Чи прийде хто віри навчити у воду високу?

З ким повинь бороти і звідки ждять завтрьої днини?
Розмилися лінії-віддалі-далі-і-колії.
Збирав в цій мерзоті просвітків нечасті зернини:
Й три хліба не буде... хіба, кому памітне коливо.

А поки ця чорна, шалена вода не спала,
Триматися, чуєш! Це, певне, останній спит.
Аби лиш любов, Його хоч любов, не спала,
Як ліс не спить.

Хай глицею пахне. Хай водами йдуть кільця.
Хай крики німфетки старіють в потопах сторіччя!
А я вже дійшов.
Дійшов-таки до кінця.
І скоро дивитися буду Йому в обличчя.

КАМІНЬ

Я сьогодні зустрів діда, у якого є жорна.
Він якраз зняв верхнього каменя і викотив його на подвір'я.
А той гладенький-гладенький.
– О, – кажу, – який гладенький. То чого так?
– А ти як думав: зерно, перед тим, як його розітре,
теж шліфує каменюку.

– Але то що, – каже він, обертаючи камінь іншим боком,
де висвердлена дірка для ручки. – Бач: і тут гладеньке.
Не таке, але ж...

І подумав я, а що, коли й справді все зерно, що тут було змелене,
мололося тільки для того, аби
хлопець-чоловік-дід
вишліфував камінь
рукавом.

ВОДА

Я сьогодні зустрів свого сусіда –
сивий дід, все життя теслею.
Він ішов з вигону, з-за лісу, і щось важке ніс.
– Диви, – показує круглий гладкий камінь, розміром з голову. – Помацай.
Я провів долонею по каменюці.

Вона не була гладка, як шліфовані дідові столи,
але рука легко ковзнула по шерхуватій поверхні:
стінки сотень тисяч її порожнинок були майже стерті.
Ніби, шліфуючи цю каменюку,
якийсь майстер кинув роботу саме за момент до того,
як вона мала стати ідеальною.
Зісподу – заглиблення пальців на три.
Плавне таке, наче хтось ізсередини вхопився за поверхню і потяг до
центру.

– То з хутора Юркового, –
ще один сусід, дідів друг, все життя печі клав, –
волочу показати,
бо він, як їх у село переселили, туди не ходить.
Той скорій до неба дійде, як туди.
А там ще хлівчик стоїть і досі,
ще Юрків дід мурував,
то вода так його – киває на камінь в моїх руках, – і вибила:
під капіжем лежав.
– Гарно так...
– Так ото ж і суну, бо гарно...

І я подумав, а що, коли всі дощі з-поза лісу були треба і для того,
аби замирити чоловіка і життя,
яке пробивається через нього,
як вода,
за краплею крапля добираючись до центру.

ПОВІТРЯ

Я сьогодні з вікна четвертого поверху
вдивлявся в тополю.
Уперше зустрівся з нею на рівних.

Чи не вперше справді дивився на неї,
Бачив її масивний стовбур,
її густо й надрібно поділені гілки,
Так химерно переплетені, що здавалось, ніби
Вона прагне якомога міцніше вчепитися у повітря,

Якнайміцніше вплестися у нього,
Мов корінь у землю.

І я подумав, а що, коли насправді і я –
Лише місце-де-немає-повітря,
Чорна покручена пляма на незрушній стіні горизонту,
Крізь яку крижаний вітер від центру Землі
Проривається у цей світ?

СРІБЛО

Я сьогодні зустрівся зі своїм знайомим нумізмом.
Цікавий чоловік, все життя – для монет.
Він саме розжився якимось старим срібняком,
При тому за безцінь,
Але в поганому стані.

– Зараз ми опустимо його у розчин – пояснює він мені,
ставлячи на стіл скляну посудину із якоюсь
сірватою речовиною, –
і кислота розчепить усяку органіку,
що за століття до нього поприлипала,
а тоді вкладемо його у он той альбомчик.
І він вказав рукою на котрийсь із альбомів,
що їх, повних, стояла ціла шафа,
від підлоги до стелі.
– Якщо хочемо монету зберегти,
мусимо її почистити...

А я стояв і боявся...
А що, коли й ми, усі 7 мільярдів,
треба лише на те,
щоб викачати газ із гарної кульки,
очистити її поверхню від усього живого,
що в леті поприлипало,
і чиясь нетерпляче око стежить за цим процесом,
і чиясь професійна рука вже тримає пінцет?

ВІЛЬШАНА МЕДУЗА

Щодня усе відбувається так само.
Коли повільні світлі корови
тягнуть на рогах із паші на села тумани;
коли пастух бігає і метушиться,
темінь-бо наступає,
і не дай Бо', котроїсь із них не догледіти:
темінь, та не мине, та догледить обов'язково,
і блудитиме ряба нічними полями, світитиметься по ночі,
недоєсна мукатиме до ранку;
коли дихання трави починає скраплюватись у роси
я йду за село
шукати моря.
Молоді вільхи приліску шумлять листками.
Ви не думайте: вітер – і ліс зашумів.
Станьте отут біля мене і прислухайтесь,
почуйте,
як вітер летить,
як багато сили мусить докласти, щоб пробитись крізь брості,
бо ж кожен листок, окремо, бореться з ним.
А тоді другий...
Третій...
А тоді гілка...
Аж тоді вільха вся...
А тоді друга...
Третя...
Лінія лісу круг поля
сходиться і розходиться...
звужується і розпливається...
Темний купол вгорі міниться, хвилюється,
подібно спокійній світлій медузі
в неспокійному темному морі.
Вона пливе
світлоносною суті своєї свідома.
Вона пливе,
бо всяк її нерв,
всяка ворсина під куполом схвиленим
море борють.
Станьте отут біля мене. Прислухайтесь зі мною.
Чуєте?
Вільха тріпоче...
Чуєте?
Під кожним листком її вітер
шумить,
шумить
море...

...що непізнану бачить стихію

Серед дня, серед міста, посеред весни
раптом стало питання про погляд.
Я сидів і дивився, як в тебе на шиї
живчик в такт пульсував тримільйонному місту.
Ти спитала:
«А що це у тебе
за погляд такий?»
Щоб хоч щось, хоча б якось тобі пояснити,
я би мусив узяти за руку тебе
і вести через поле до лісу
(саме так:
через поле
до лісу).
Я би мусив крізь теплі пульсації світла¹
через звуків натягнуте павутиння²
провести тебе
в тиш
синюватих тіней,
що лягають від сосон волинських
на опалі шипшиння,
знерухомлюючи його,
як мурашку бурштин.

Ми єдині тут будемо рух...

Відчуватимем, як наші юні обличчя
розтинатимуть нерух зачасених тіней,
як він сходиться стане за нашими спинами:
шар до шару,
тисячоліття до тисячоліття,
наче мул
в глибині цього озера, що до нього ми
вийшли.
Стань
над
ни
м
зу
пи
нись.
Увійди у цей спокій, що ніколи не знав іще
хвилі.
І коли серед нього
– пульсування зіниці –
ти виринеш,
і воно, від початку віків уперше, гляне на
небо –

¹Про пульсації світла якось розказав
деревій мені.
Я ішов оцим полем, так само безвітряним,
як і безлюдним.
Гаряче сонячне світло виповнювало його,
як виповнюють форму розплавлені
кристали піску, застигаючи в скло. Деревій
мовчки цвів. Але квітнучи тут, між пиріїв,
конюшин, щавлю, він від чогось похитував
свою білою головою. Точно ритм
відбивав. Ну, от точно: угору-вниз, вгору-
вниз.
І збгнув я, що й сам відчуваю цей ритм:
на своїй шкірі.
І побачив я: те, що здавалось застиглим
склом, насправді живе, міниться всяко,
набігає хвилями.
І приверзлось мені: я чую, як вибухає
сонце: кожен вибух на ньому: пробігає по
моїй шкірі.
Так відгомін далекого шторму, всіх валів і
двигтінь його від-чуває при березі зілля у
м'яких баранцях набігаючих хвиль.
Я ішов оцим полем, так само безлюдним,
як і безвітряним...
І похитувався, як усе, під пульсуючим
світлом...

²Уявіть собі тюль.
Уявіть собі хлопчика за тим тюлем.
Уявіть собі, ви тримаєте тюль за край і то
потягнете на себе, то пускаєте падати на
хлопча.
Уявіть, що хлоп'я хоче вхопити тканину,
але вона не дається, вона, падаючи,
проходить крізь нього, лишаючи ледь
помітний трем по усьому його тілу.
Уявіть собі: ви серед поля.
Уявіть собі: хлопчик – ви.
Уявіть собі: тюль перед вами від горизонту
до горизонту. І падаючи на вас, проходять
крізь вас, один за одним, тисячі, тисячі
тисяч таких тюлів.
Уявіть собі: кожен із них залишає у вас
трем різного звучання, так, що, йдучи цим
полем, ваше нутро налаштовується на
його пульс, ваша душа чує його музику.
Уявіть, що ось-ось, що ще трошки – і ви
почуєте голос Того,
хто насправді тримає в руці край усіх оцих
тюлів...

це і буде **той** погляд...

РІЗДВЯНІ МЕЛОДІЙКИ

День на вечерю	впадини і звивини
має очікування,	відчувають як вечір
стирає масною долонею	ловить погляди
сніг з електрички...	їхніх утомлених володарів
І кожне серце, що у вагоні	і чіпляє на патьочне небо
б'ється в унісон	пропаленого вікнами
із колійним шансоном.	мурашника.
Кожні нирки і печінка,	А душа прагне Різдва...
апендикс і гланди,	

День на вечерю має торішнє	Довгі тіла тіней зламані об пороги,
листя,	Скиглять побиті пси
Шепотом сонним падає сніг	запізнілих кроків.
на плечі.	Плеться додолу ґлей
Ніч замикає сніг на замки імлісті,	з рукавів у Бога
Бог зачинає в снах	На звечорілий світ,
незбагненні речі...	що поглинув спокій.

КАРТКОВИЙ ВЕРЛІБР

Щоб розвалився картковий будинок,
який називали як кожен з нас хоче,
я витягла даму винуву із третього ряду.
А ти намагався піймати хоч щось,
коли розліталися карти,
але надаремне – з повітря не робляться замки...
І всі надбудови, що їх ми вважали міцними,
як мури фортеці,
лягали під ноги,
наче бруд зі старої підошви.
Для кожної з карт там була колись ніша...
тепер чорна дірка – а в дірці – суцільна тиша...

ПСЕВДОБУДДИСТСЬКЕ...

Рвуться білі нитки, що зв'язують
наші гортані до купи
голосами розпачу.
Синіють стіни в кімнаті цієї вулиці.
Я не забуду дороги до саду, де
ми закопані,
та мої ноги ніколи не йтимуть нею
в Валгалу.
Я поет білої смерті,

в котру не вірять, тому вона
завжди приходить невпізнана.
Там на алеях, де гніздяться наші
душі
сивий дервіш танцює їм танець
лотоса,
танець білих ниток, що з'єднують
наші гортані
в ритмі реквієму...

Після розлуки ти пахнеш інакше –
трохи гостріше, трохи солодким...
В твоїх вікнах зацвіли чужі
погляди,
в твоїй лампі – чуже сонце.
Я дивлюсь на тебе по той бік
вулиці
і вдихаю твій новий запах...
Стискаю у горлі спогади,
холодними долонями затуляю
повіки...

Збирається на дощ...
Я чекаю, що він змиє мене разом
з тобою
з цього безглуздового кубістичного
світу.
І все чуже стане вчорашнім...
А все наше залишиться вічним.
Я увійду у твої обійми,
затримавши подих,
і наповню тебе своїм голосом.
Мій Дім...

Ніхто не дзвонив...
учора, сьогодні завтра.
тисячу разів – до
телефону.
перевіряєш пропущені
дзвінки
і з кожним разом все
переконливіше робиш вигляд,
що ти навіть щасливий

отак сам
у кімнаті...
будинку...
вулиці...
місті...
континенті...
світі...
Житті.

САКРАМЕНТАЛЬНО (без географічної прив'язки)

В Сакраменто +8.

Нечувано!

З кожним градусом пониження
тануть вічні піски Сакраменто...
На кактусі трансцендентности
вічний символ екзистенційности –
змія з відгризеними лапами.

Самотні тіні від безголових
сомбреро...

В Сакраменто +8.
Нечувано!
Кожен градус на вагу
всього золота Монтесуми!

Що врятує зневірених жителів?
Що загасить їм у серцях
вогнище інерційности?
Що дасть інтенцію для
подальшої активности?

Слова?
Слова!!!
Всі чекають слова...
Сакральні...
Сакраментальні...

А Сакраменто +8...
усе ще...

* * *

Ти слабак!?
Ні! Навряд чи так...
Не можеш конкурувати
із біоритмами...
Ховаєш у рукав, очі
Ховаєшся в університетські
підвали,
Дудлиш пиво і вірші строчиш,
Про те як тебе всі й уся

задовбали...
А на завтра, проспавшись,
битимешся лобом об двері...
в агонії довго зватимеш маму...
Візьмеш ручку... Отак...
Чужі маски лишаться знов
на папері,
твоя сутність лишиться знов
між рядками.

Ірина СКАКУН, Катерина МАКСИМОВА

БІЛЯВА І ЩЕ БІЛЯВІША

Драма на три дії

Дійові особи:

Білявка

Білява білявка

Вася – гламурний мачо

Жека – хитрожопий друг гламурного мачо.

Дія Перша

*Затишна міська кав'ярня. Малолюдно, криза.
За столиком у кутку сидить симпатична білявочка,*

*сумно розглядаючи каву на дні своєї чашки.
Біля неї лежить томик Єсеніна. Входить інша білявка,
показово білявіша за першу.
Підсідає за столик, замовляє собі
зеленого чаю і ще одне капучино.*

Білявка: Привіт. Яке капучино, ти що?

Білява білявка: Спокутую свою провину, я ж запізнилася.

Білявка: То й що, я все одно не п'ю капучино, якесь воно, ніяке...

Білява білявка: Тобі що кориці недосипали, чи ти просто не виспалася?

Білявка (зітхає): І те, й те...

Білява білявка (замислено): Ех, що значить одне «не виспалася» порівняно з вічністю? Тільки подумай, якщо ти всього лише пилинка в цьому світі, чому хтось має турбуватися через твій поганий настрій? Чим ми кращі за мурах? Невже в мурашнику існують кав'ярні, неville там хтось п'є каву у будь-яку перерву, навіть не обідню?! Невже у них є перерви?...

Білявка: Але ж то мурахи, а ми...

Білява білявка (перебиває): Вони принаймні об'єктивні. Набагато об'єктивніші за людей. Вони просто виконують свою місію, а не сидять по закутках і не скигять через те, що хтось там їх не оцінив, чи просто порвалися колготи. Але що тут казати, однак ми всі помремо...

Білявка: Точно! А кохання? Що таке кохання. Хіба це слово в наш час в своєму істинному значенні тепер існує? Та воно вживається в житті людини рідше за слово „діарея” в рекламному ролику на тридцять секунд.

Білява білявка: Так, діарея значно актуальніша.

Білявка: Мені шкода свого серця. Я відчуваю, як рани розходяться по ньому кривавою сіткою. Щосекунди воно здавлюється і падає пил на те місце, яке щойно було живим. І Цей пил зовсім не зоряний. Це пересічний міський бруд... І воно болить...

Білява білявка: Припини розводити... Допивай краще капучино. Ця любовна дурня тебе тільки засмучує.

Білявка (зробивши ковток): Твоя правда. Але годі про сумне, ми ж тепер білявки...(перебирає в руці пасмо білявої перуки)

Білява білявка: Та тихо ти! Якщо ми й досі хочемо втрапити в цей фантазмагоричний світ, маємо поводитись природно. Хм...до речі, як це хоч приблизно має бути?

Білявка (витягаючи з сумочки стосик папірців): Я тут провела польове дослідження і дещо з'ясувала. Ось, словник типової білявки...

Білява білявка (підозріло поглядаючи на папірці): Ти серйозно думаєш, що вони отак його й читають?

Білявка (трохи роздратовано, перевернувши папір): А що, отак?!

Білява білявка: Отепер – точно білявка! Захочай принаймні під стіл, не ганьби нас. Сьорбай капучино далі, ну типу щоб було „гламурненько”.

Білявка (виправдовуючись): Але моє темне коріння рано чи пізно дасть про себе знати.

Білява білявка: Мовчи, будяк, знайшла коли згадувати про коріння. (Білявка розсерджено надулася). Та не сердься, я ж не хочу тебе образити. Просто побудь на сьогодні перекотиполем. Дивись, на нас уже зиркають двоє молодиків.

Білявка: Ого! І справді, присягаюся своєю новою рожевою сумочкою. Невже подіяло?!

Білява білявка: Ну-ну. Докотилися... (дивиться на томик Єсеніна, що лежить біля подруги). Гей, ану негайно забори свого мовчазного друга, а то часом подумують, що ми інтелектуалки.

Збірка Єсеніна зникає в моднявій сумочці.

Дія Друга

Двоє приємного виду молодиків сидять у тому ж кафе за столиком неподалік, упівоберта від білявок. В одного вид стомлений і невеселий.

Другий жваво оглядається потягуючи модний коктейль.

Жека: Васьок, ти чьо такий невеселий? Може ти забув, але ти в нас тіпа мачо, а значить, маєш бути таким, щоб дівки тобі на шию десятками вішалися, а в тебе така міна, ніби сам зараз повісишся.

Вася: Відчепись, Жека, у мене і так проблем, як ...ну... ти сам знаєш як чого.

Жека: Яких ще це таких проблем? Ну які, прости господи, в тебе можуть бути проблеми?

Вася (роздратовано): Проблемні!

Жека: Ну то давай, викладай. Чекаю з нетерпінням...

Вася (зітхає): По-перше, в мене скоро закінчаться гроші, а отже, вхід до таких закладів мені заказаний. По-друге, якщо я не буду туди ходити, то не зможу знімати дівчат. Отже у мене таким чином скоро закінчаться дівчата. І хто я буду? Ніхто!

Жека: Так, мачо без дівчат, це не мачо, а якесь...мочо.

Вася: А я ж про що? Ноу бабла – ноу паті (знову зітхає, понуривши голову). Ні, ну набридло, всі ці зарозумілі зубрилки, здатні тільки штампувати мені курсові та лабораторні на шару. Були б хоч просто дурепами, я б пережив. А так... мало того, що страшні як ядерна війна, то і те їм купи, і се їм купи, і там заплати. Ні, хочу багату красиву дурепу, дістало.

Жека: Ото і всі твої проблеми? Ржунімагу...

Вася: Та ще є, але то дрібніші.

Жека (*кладає руку на плече другові*): Та що ти так переймаєшся! Я, знаєш, теж не в захваті від свого становища. Біда та й годі. Мені вже набридло типу забувати вдома свій гаманець. Хай би сама платила вже мовчки. Так ні, їй треба красиві стосунки. Відьма!

Вася: Так, Жека, попали ми... І що ти пропонуєш?

Жека: Та я зі своєю вже розбігся. Вчора. Зекономив таким чином трохи готівки, то й маю на коктейль.

Вася: Так...(*зірко зітхає*)

Жека (*оглядається*): Чекай, здається я знайшов розв'язання всіх наших проблем...

Вася: Де? (*різко підводить голову і починає оглядатися*).

Жека: Та он сидить, очками кліпає. (*Вася вилупився на нього нерозуміючим поглядом*). Ну, дві типові оно білявочки. Нічого наче такі...

Вася: З чого ти взяв, що типові?

Жека: Ти глянь, ну на оту, як вона аркуш тримає, ой, ги-ги (*імітує інтонацію білявок*) вмочила в капучіно. Друга сидить сміється, типовий дурникуватий білявський сміх...

Вася: Ой, а як одягнені, не бідно, тобі скажу, а я, повір, на цьому знаюся ... Спробуймо!

Дія Третя

Там само

Вася: Какие очаровательные девушки! Разрешите вас угостить!

Білявка (*відкладає змоклі аркуші*): Прошу. То есть, пожалуйста. (*До подруги*) А ти не против? (*підморгує*)

Білява білявка: Та нет, наоборот, как то скучно сидим...хі-хі

Жека: Да неужели? (*посміхається на всі 32*) Думаю, зая, вы разрешите нам скрасить ваше одиночество.

Білявка (*вбік*): Тамбовський вовк тобі «зая»!

Вася (*звабливо посміхаючись, змірює дівчат поглядом*): Ну, что будете пить? (*Убік*) Бажано щось подешевше.

Білява білявка: Ой, да мы еще это не допили (*вказує на напівповні чашки з чаєм та кавою і капучино. Вася непомітно зітхає з полегшенням*).

Білявка (*ніби ненароком розсипає аркуші*). Ой, какая я неуклюжая. Извините (*штовхає подругу під столом ногою*).

Білява білявка: Я тебе помогу (*обидві дівчини нагинаються збирати папірці*).

Білявка (*Білявій Білявці пошепки*): Ти що таке говориш? Білявки ніколи не відмовляються від таких пропозицій!

Білява Білявка (*також пошепки*): А що? Я ж не знаю як правильно... Де там твій талмуд з порадами для білявок?

Білявка: Ось же він валяється, давай, збирай хутчіш.

Жека (Васі, пошепки): А я тобі що казав – типові дурепи. Ну хіба не видно?

(Дівчата підводяться.

Так щоб ніхто не бачив, кладуть аркуші собі на коліна)

Вася: Что это, вы, девушки, такие грустные?

Білявка (підглядає в папірець): Да вот такое дело, оставила свою малышку в автосервисе. Могут ли ей там сделать что-нибудь нехорошее?

Жека(вбік): Оба-на, ще й при тачках. Оце так удача! (до Білявки) А что с ней случилось?

Білявка: Ну... я даже и не знаю...

Жека: А какие звуки она издавала – бжик-бжик или тринь-тринь? (єхидно посміхається)

Білявка (задумливо): Не помню, но мне кажется что нужна замена диска сцепления. Карбюратор у меня отрегулирован, да и глушитель будто-бы не прогорел...Не знаю, что это может быть.

Вася і Жека перелякано дивляться один на одного.

Жека (нервово мимохить тягне руку до зайвого капучино, що стоїть на столі, відпиває великий ковток): Ну л-ладно, не будем о грустном. Может, сходим вечером в кино? (Вбік) А в мене випадково по дорозі вкрадуть гаманець.

Вася: Там, говорят, отпадная комедия идет. Мой друг чуть не помер со смеху, когда смотрел.

Білява Білявка: О! (непомітно переходить на українську) То був катарсис!

Вася (здивовано вилупивши очі): Простите, что?

Білява Білявка (розгублено): Ну, у него был катарсис.

Вася (перелякано): Да, нет, он вроде ничем не болеет. А оно заразное? Хуже чем свиная грипп?

Білява білявка (дивиться на свою подругу. Та починає давитися від сміху): Катарсис – самая высокая очищающая степень удовольствия, какую может получить реципиент от искусства.

Білявка (авторитетно): Да-да. Об этом еще Аристотель писал.

Вася і Жека (разом): Кто?

Білявка (Білявій Білявці пошепки): Що ж ми наробили! (Хлопцям). Ой, ну это мы пошутили. Правда смешно. Ха-ха-ха

Вася: Ага, (істерично) ги-гиги. (Жеці пошепки) Якщо вони так жартують, то уявляєш які вони, коли серйозні! Треба вшиватися!

Жека (теж пошепки): Давай. (Вбік) От, а потім вір анекдотам!

Вася витягує телефон, робить вигляд, що читає СМС.

Різно ховає телефон і схоплюється з місця.

Вася: Ой, девушки, нам срочно нада ити. Ну... до свидання... (*Хапає Жеку, котрий похапцем допиває капучино*).

Жека (*на ходу*): Пока-пока. Еще увидимся. (Майже вибігають із кав'ярні).

Білявка (*ображено*): От. Ну хто тебе за языка тягнув. Про катарсис їй захотілося поговорити.

Білява білявка (*Обурено*): А хто їх перший налякав заміною диску зчеплення, та ще й добив Аристотелем! Але чого ми завелися? Воно того варте?

Білявка: Схоже, наше щастя скрізь однакове. А проте... Ми ще можемо подарувати перуки драмгуртку. Благочинність завжди в моді.

Кінець.

Тетяна УСИК
ЛТ, УМЛ

КАЗКИ

ОСОКІР І КАЛЮЖА

Колись на галявині було озеро, але воно все висихало, висихало, поки не лишилась від нього невеличка калюжа. Та хоч і невеличка, а гонору в неї на все озеро. І якось восени, коли дощі поповнили її водою і, відповідно, гордістю, впала в неї насінина осока. Калюжа майже знепритомніла і відразу закричала:

— Ах ти, нахаба! Як ти посміла упасти сюди? Хто просив тебе, хотіла б я знати?!

Насінина злякано застрибала на хвильках, не знаючи, що робити.

— Вибачте, тітонько, — попросилося хлоп'я.

— Що?! — аж скаламутилась Калюжа. — Яка я тобі тітонька? Га? Лайдак! Чого ти тут товчешся, мало всяких волоцюг літає та плигає, так я всім за тітку буду?! Геть від мене!

Бідолашне хлоп'я злякано позадувало до берега, не знаючи, чим накликало гнів цієї тітки. Біля берега осока простягла свої тремтячі кволі руки до дитини, обережно взяла її й опустила на пожовклу траву. Трава розступилася, пропускаючи хлоп'я до землі, і знову зімкнулась над ним. І тут пішов сніг і накрив дитину теплою ковдрою, вона зігрілась і заснула.

Та ось прийшла весна. Веселі голубі краплі розбудили хлоп'я. Сонце все більше пригрівало насінину, і вона потягнулась до нього. Спочатку неспміливо, а потім спрагло й рішуче.

Багато разів сніг укривав росток, багато колискових пісень проспівав йому вітер, багато разів весняні промені будили його, поки змужнів і

виріс із ростка осокір. Тепер на його гілках з'явилися маленькі крилаті сини. Вітер розносив їх лісом, губив десь у степу, але нікому з них Осокір не дозволяв падати в калюжу.

А всі, хто проходив повз Калюжу, тільки й чули:

– Бачили такого невдячного? Коли малим був, зразу до мене упав, тітонькою називав. А тепер? Хто поїв, годував, до пуття доводив? Я! А зараз навіть сонце мені загородив! Отака подяка!

Мовчить осокір, мовчать і осока з травою.

А дурна Калюжа навіть і не здогадується, що Осокір захищає її від сонця, воно давно б її висушило.

ВИШНЕВА КІСТОЧКА

На підвіконні, залитому сонячним промінням, у горщиках стояли поважні насуплені кактуси, неначе товсті зелені їжаки.

– Що б робили ці люди, якби не було нас? – пихато говорив один. – Чим би вони прикрашали свої підвіконня?

– Так! – вигукнув другий. – Я оце дивлюсь і не бачу жодної рослини, яка б зрівнялась з нами. Ми такі кремезні, колючі. А ще кажуть, що через сто років ми розквітнемо на цілу ніч. Це тільки подумати – на цілісіньку ніч!

А деякі нікчеми проґавлять наше цвітіння...

– Ото вже невдахи!

Зненацька на підвіконня впала вишнева кісточка. Кактуси наїжились, розчепірили свої колючки і зарепетували:

– Дивись, яка нахабна! Хто її кликав до нашого товариства?! Дивись, яка вона мізерна, хіба з неї вийде щось путнє?

Кісточка лежала й мовчала.

«Звідки вони можуть знати, скільки в мене квітів і солодких смачних ягід?» – подумала вона.

А пихаті кактуси все насміхалися з неї. Їм було добре: вони сиділи в теплій вологій землі, і господарка щотижня поливала їх. А що було робити маленькій кісточці, яка лежала на твердому підвіконні під пекучим сонцем?

А до землі ще так далеко...

ГОРЕ ОДНОНОГЕ

Жило собі Горе. Одна нога у нього була – зате яка! На ній скакало воно швидше за баского коня, мчало швидше за птаха. Захоче наздогнати – однієї миті досить, а не захоче – на місці тупцює, ніхто його

прогнати не може. А вже як, не дай Бог, кого полюбить, то поки в могилу не зведе, не відчепиться.

Отак скакало Горе, моталося по світу та й прибилося в одне село. А сільце було, як іграшка: хати біленькі, дахи з соломи золотої, віконниці півнями розмальовані, квіти навколо та зелений ряс. А що вже хлопці – то козаки, як на підбір, дівчата, як намальовані, голосочки – чисте срібло. Молодь старших поважає, старші молодих розуму навчають. Земля – хоч на скибку намазуй, на пасовиськах худоба доглянута. Живи – не тужи!

Та що до того Горю одноногому! Стало в селі жити. Люди почали хворіти, господарства захиріли, з кожним днем усе гірше й гірше.

Тут зібралися селяни на сход. Довго думали, як їм од напасті позбавитися, поки один розумник знайшовся:

– Це, братове, у нас Горе одноноге поселилось!

– Чому одноноге? – здивувались селяни.

– Та тому, – відповідає розумник, – що воно на одній нозі скаче так, що враз тисячу верств пролітає, на одному місці не стоїть, туди-сюди перескакує. Ось і думають – пішло Горе, а воно знову тут, та тільки сумної завів – а його вже, слава Богу, й нема.

– Як же нема? – дивуються люди. – Ось уже скоро рік мине, як воно у нас сидить.

– Тоді з ним боротись треба, – відповідає розумник.

– А як? Його ж не видно й не чуто.

– Треба меча викувати й освятити та ще богатиря виростити або підшукати.

Оскільки ніхто розумнішого не запропонував, на тому й зійшлися. Коваль у селі добрий був – узявся меча викувати. Але де ж богатиря взяти?

Ну, та швидко тільки казка мовиться...

А тим часом жила в селі жінка, і був у неї син. Як на дріжджах зростав і на свої роки вже справді богатирем був, тільки не надто сміливий. Та сила в нього була! Підіпре плечем деревину – то й з коренем виверне, каменюку кине – ніхто й за день не знайде.

– Однак навіть діти з нього кепкували – дуже вже боягузливий був.

Знайшлась одна молодиця і каже:

– Я йому оту боязливість відроблю, буде парубок хоч куди. Тільки хай він одну ніч у моїй хаті проведе.

– А я його навчу розуму та кмітливості, щоб знав, де і звідки горе підкрадається, – прошамкотіла одна стара, що жила в яру біля криниці, отої, що блискавка вдарила. Стала вона перша нашого Івана (так богатиря звали) розуму навчати:

– Ти перше, ніж чужого чоловіка в село пускати, перепитай, хто він та звідки, а ще краще – не пускай. Дивись, ще й біду з собою притягне. Шибайголови малі грають – пужни їх, собака бреше – теж геть жени!..

– А Горе стоїть над ними та знай посміхається.

Слухав Іван чи не слухав – три дні йому стара остороги та обереги давала.

А на четвертий пішов він до молодиці. Став у хату заходити – двері зірвав.

– Нічого, – каже молодиця. – Поправимо.

Сів Іван на лавку, а вона під ним тріснула.

– Горе мені з тобою, чоловіче, стільки в тобі тієї сили!

А сама бочком та ладком до нього, до страв та напоїв припрошує. А була вона молодиця – кров з молоком, не одного чоловіка за свій вік приворожила.

Підносить вона Івану чарку настоянки хмільної.

– Пий, Іване! Враз сміливішим станеш!

Випив Іван, ударив йому хміль у голову, подивився він – очі темні звабливі, і до ранку залишився.

– А ти завтра ввечері ще приходи, – стріляє очима вона. – Ще сміливості тобі наллю.

– Прийшов додому Іван, а його мати, жінка розумна та досвідчена була, відразу все зрозуміла.

– Що ти ночами у молодиці шукаєш?

– Сміливості! – одказує Іван.

– Тобі вже он коваль меча викував, по рідному селу Горе одноного скаче, а ти все за сміливістю ходиш!

Та богатир собі на умі, як стемніло, потихеньку з хати вибрався. Тільки на вулицю вийшов, а тут просто на нього біжить собака – не собака, кішка – не кішка, а бозна-що, й під ноги йому кидається.

Але Іван не злякався, хап його лівою, хап правою – нічого в руках нема! «Та це ж Горе одноного мару на мене наслало», – здогадався богатир. Соромно стало Іванові, повернувся він додому та й ліг спати.

Ще й зоря не піднялась, а вже везуть у двір до Івана на дванадцятьох волах богатирський меч. Узяв його Іван в одну руку, перекинув у другу, вдарив по столітньому дубу – одні тріски з нього посипались!

– Оце по-нашому! – підморгнув коваль. – Тепер Горю одноногому край.

А Горе одноного стоїть над ними, посміхається.

Пішли потім до церкви, освятили меча. Знайшли Іванові й коня доброго, а Горе одноного дивиться на те та тільки посміхається.

Поїхав Іван службу правити, з Горем одноногим до бою ставати.

День проходить – нікого, другий – нікого, а на третій суне валками цілий циганський табір.

– Ану стій! – кричить богатир. – Куди це вас несе лиха година?

Аж тут виходить наперед молода циганка, дукатами та коралами бряжчить:

– Давай, богатирю, погадаю, всю правду скажу!

Та не даром богатир стару в яру біля криниці слухав! Придивився він до циган і бачить, що отой старий, з сережкою у вусі, намірився пару коней на селі поцупить, циганки курей красти почнуть, а ворожки голову заморочать хазяйкам, вони про вогонь у печі забудуть... Ой-ой, що бути може!

– Ні, – каже Іван. – У село я вас не пущу!

Тут малі діти в сльози, старі просять, та Іван на те не зважає. Прикрикнув на них так, що де й ділись!

Стопився богатир від такої битви, ліг під дерево спати. А тут сонечко світить, вітерець прохолодний віє, бджоли над квітами гудуть. Радий Іван, що біду од свого села одвів, усміхнувся і заснув.

А Горе одноноге стоїть над ним, посміхається.

На ту пору проходила мимо старчиха. Дивиться: богатир спить, а поряд з ним сумка повна всякого їства та питва, що йому односельці дали. Голодна була нещасна, схопила вона сумку та й кинулась геть.

Прокинувся богатир – нема сумки, а їсти хочеться. Зрозумів, що Горе одноноге десь поблизу скаче, збиткується з нього.

– Ну, начувайся, Горе! Виходь на чесну битву в чистому полі!

Та Горе одноноге над Іваном стоїть, насміхається, а у відповідь нічого не каже.

А Іванові вже не на жарт їсти хочеться.

Потягся він у корчму, а балачка людська про його сутичку з циганами поперед нього летить.

Корчмарева донька чару вина йому подає, сам староста частує. Тут іще підносить корчмарева донька чару вина запашного, цілує богатира. Геть йому голівонька обертом пішла.

– Ти, Іване, Горе одноноге викликай на битву в чистому полі, – навчає староста. – Там йому ти ногу окаянну мечем відрубай, а тут і ми підсобимо.

– Правильно кажеш, – підтакує корчмар.

А Горе одноноге стоїть собі, посміхається.

Тут раптом схотілось богатиреві рибки, як перед смертю. Де вже взяли, яка була – маленька та кощава.

Похлинувся богатир, і застрягла йому в горлі рибна кісточка. Хоч який був здоровий, сердега, а Богові душу оддав.

А Горе одноноге стоїть – посміхається.

Меча богатирського кували і на дванадцятьох волах везли, а мені для нього однієї кісточки риб'ячої вистачило!

ДРУГИЙ КУРС/ВИПУСК

Вікторія АФАНАСЬЄВА

ЛТ, УМЛ

*Творчість – це те, що подеколи
не дає мені заснути*

У ЧАШЦІ ЧАЮ...

Опадає листя
на дно моєї чашки.
В моєму домі
осінь навесні.
Розбито ненароком
мій кришталевий
затишок.
У чашці чаю
бурі навісні.

Спинився вир.
Від бурі трохи сонно.
Збуди мене,
від сну мене отям!
І зійде сонце
кріжальцем лимона.
Я теплими ковтками
п'ю життя.

ЩАСЛИВОЮ – БУТИ!

В чиїхось снах воскресну,
в чиїхось думках оселюся.
Любити – кажуть, чудесно,
та я боюся.
Кажуть, щасливі ті, що наживо
бачили Будду.

Щасливою бути – важко,
та я буду.
Я мовчатиму, що б там сталося.
Про справжнє кричати не личить.
Читайте всі мої «статуси»
на моєму обличчі.

ЩАСЛИВОЮ – БУТИ! (II)

Блискавка серця
завжди розстібнута.
Гудзики вирвані і не пришиті.
Язик прикусити. Зуби зціпити.
Не сполохати перепела у житті.

Душа вивернута, наче сорочка,
вже досі висохла від сліз
і бруду.
Як би тільки мені не наврочили,
а я щасливою буду!

РИБОРАБИ – ПТАХОЛЮДИ

З попелу книг,
що писалися потайки,
з храмів зруйнованих
Феніксом родяться
небом і богом одним
короновані.

Вставши з колін,
по коліна в руїнах
ми перед світом,
і світ перед нас на коліна.

Досить жаліти в собі переможених.
Вбивши цей сумнів-іуду,
Виб'ються крила,
білі і пружні:
Рибораби – Птахолюди.

БЕЗГОЛОВІ БУДНІ

Рукою обезголовлюю.
Котиться порожній козуб.
На килим – мізки, мов яблука.
Червиві усі до одного.

Свято пані гільйотини,
мудрої повелительки.

Конфеті контролеру -
привіт від компостера.

Трамваї читають книжку,
і пишуть у зошитах в рельсу.
А нас вже читають дерева,
що проїжджають повз...

НЕ ГУБИ...

Не губи мене – пригуб,
мов кухоль води у спеку,
мов рідну свою здалеку.
І більше не треба згуб

Бо хтось мене вже згубив,

й шаленство нам
стало згубою,
і спогади вже нелюбі нам,
і мрії не голубі.

Не губи мене – приголуб.

ВИПУСКНИКИ

Юлія НАБОК-БАБЕНКО

ЛТ, УМЛ, випуск 2008

... великим творчим доробком похвалитися не можу, надсилаю лише кілька віршів. Якось не пишеться.

Може, тому, що все своє натхнення віддаю сім'ї, дітям.

А ще робота (літпредагування аграрного журналу, але тепер дома, коли дитя спить).

А може, тому, що в щасті вірші не пишуться. Інколи виникають якісь рядки, але одразу й зникають, не потрапивши на папір. Хоча в цих домашніх клопотах творчого таки бракує. Сподіваюся, що далі буде...

Забракне води, щоби вимити душу під душем,
Не стане шампуні, не вистачить мил і мастил.
Ламається світло, притиснене світом грядущим,
Ламається самість, останній руйнуючи тил.

То ми чи не ми: особи безтінні, безликі
Шукаємо світло у світі суцільних боліт.
Ламаються долі без жодного схлипу чи крику.
Ми ж лагодим мізки, щоб інший придумати міт...

Пісна вечерея в заграві лампад
Зібрала поряд і живих, і мертвих.
Йде відлік років
від важливих дат,
Гортання часу, плюсування метрів.

Усе кружляє вихором століть,
Усе минає та усіх міняють –
Незмінний стіл

у задумі стоїть
Та гріє душу під горнятком чаю.

Хто повз – пішов,
хто йшов –
пошкандибав,
Хто зник – постав ув іншому
обличчі.
Вже інші люди йдуть
до інших страв
Та інші голоси
до столу кличуть.

Пісна вечерея в заграві лампад...

* * *

Перементи, коте, перементиполе –
перементи долю з лисої стерні.
Все погризли миші,
тільки крихти болю
залишили їсти втомленій мені.
Кіт дві долі котить, лапами

штовхає,
сонячні ворсинки спіплять
кожен крок.
Миші правлять полем, нами –
лиш нехай
перементиполем змотують клубок.

* * *

Скрипне щедрівка, блукаючи хатніми валками,
впросиш забігти – усоте цукерок даси,
тицьнеш монету як дяку малим посівальникам –
рік новий впустиш у зморщені житні часи.

Ноги поплентаєш, тяжко й кульгаво зітхаючи, –
тлінні ряднинки зібгає стареча хода.
Серце розірветься в друзки, бо серденьку гаряче,
а на роз'їджених зморшках осяде сльота.

Ти молода, молодіша від
пещених панночок,
щедрість в убогстві новим
поколінням прядеш:
спиці іржаві, та очі янтарно-нев'янучі...

Бабцю, йди їсти кутю!
Тільки де Ти?
Ой, де ж?..

Олександр БРАЙКО
кандидат філології, випуск 1999

* * *

Серце коло серця – дві червоні квітки
У задумі тихій спогадів і мрій.
Золотом снується часу довга нитка,
І блищить у ньому полум'я надій.

Серце коло серця – хвиля навстріч хвилі!
В іншості так ясно голос мій луна...
Це в суворій тузі, в урочистій силі,
В повноті говорить до струни струна.

Звабливо гойдаєсь вічная колиска
Миру і любові, щирості й тепла.
Де краса витає коло серця близько,
Там земля радіє, що не вродить зла.
Жовтень 1992

Тетяна ВАСИЦЬКА
(у студентстві – Федотова)
УМЛ, вип. 1997

НЕБО НА ДОЛОНІ

Відбилося в калюжах небо
Холодним настроєм роси...
На каву долю запроси,
І запитай, чого їй треба.

Що я завжди носила в серці,
Його блакитно збереже.
Не зазіхаю на чуже —
Лиш клапті крові на серветці.

Здається, котиться у даль
Розімкнута луна мовчання, —
То просто посмішка звичайна
Розвінчує твою печаль.

Я знаю завжди, як тоді,
Що тільки кров усе прощає.
Душа ще дихає одчаєм,
Іде кругами по воді.

Торкнися посивілих скронь
Вологим дотиком долоні.
А небо... Небо у полоні
Брудних калюж...
І лиш вогонь,

І знов — самотньо на пероні,
В калюжах — неба чистота
І та священна висота,
Що снігом падає на скроні...
1997

* * *

Я люблю тебе вже давно,
Ще коли не було на світі
Ні тебе, ні мене, лиш воно —
сиве небо, в калюжах розлите.

Ані менше, ані сильніше.
А про те, що сни не збулись,
Не гадаю й не плачу більше.

Я люблю тебе, як колись,

Я люблю тебе назавжди,
Хто не вірить – нехай не знає.

На осінніх хмарах – сліди,
Я за ними тебе впізнаю.

Чорно-біле німе кіно

У феєрію обернеться.
Я люблю тебе вже давно,
Відколи живе моє серце.

2003

Чайка летить у хмарах,
Високо, в небесах.
В мріях твоїх зухвалих
Чайка – свободи птах.

Чайка летить і кличе,
Плаче в тумані дня.
Не відвертай обличчя:

Чайка – мета твоя.

Чайка – далека й вільна,
Море – без краю й дна...

Тільки

в хмелю весільнім

Чайка завжди одна.

2005

Я пам'ятаю власний крик,
Відбитий небом божевільним.
І світ позафізично зник.
І я тепер навіки вільна.

Я пам'ятаю біль в очах,
Бентежний протяг
крізь долоні,
Як безгомінно світ розчах.
І я тепер навік самотня.

Я пам'ятаю жальний зойк,
У попіл обгорілі крила,
Між пальцями застиглий шовк.
А він малий. А я – безсила.

І пам'ятаєш. І живеш.
Хоч згинув світ тоді навіки...
Виводять в позапростір меж
Чиїсь заплющені повіки.

2006

У всьому є своя краса:
В тонкій руці, що ставить свічку.
У тихім мороку одвічнім,
Що заступає небеса,
Напевно, є своя краса.

У всьому є якесь добро:
В тендітній квітці
крізь асфальти.
В лавині, що змітає Альпи

І снігом сповнює нутро,
Напевно, є якесь добро.

У всьому є первісний жаль:
Неначе вперше і навіки
Колись закриються повіки
І переміняться мораль.
Одвічним мороком.

На жаль.

2007

ОСТАННЯ ВАТРА

[illegible]

Полюби березневе прощання,
Коли світ відродився ... й помер.
Я лишилась – зимова, остання,
Ти спішив до новітніх химер.

Полюби перший розпач...
і другий,
Мить прозріння і шлях самоти.
Я назавжди залишуся другом,
Ти ніколи не зміниш мети.

Полюби... не мене.
 Вже не треба.
 Вже доволі минуло тривоги.
 Полюби в мені відблиски неба
 І останній порив до зірок.

 Я ніколи не зможу забути,
 Як тремтів цей кришталь
 без вина.
 У душі – так багато отрути.
 Я – остання твоя тайна.

Я – остання.
Сьогодні чи завтра
Знову зродиться коло життя.
Я – востаннє запалена ватра.
Ти – останнє моє каяття...

2007

ГОЛОС УНОЧІ

Я захищу тебе від хвиль
І від всесвітнього потоку.
Моїм ім'ям мене назви –
І я почую першу ноту.

Я захищу тебе від зла,
Від смерті
і від божевілья.
Моїм ім'ям зоря зійшла —
Я буду в тебе на весіллі.

Я захищу тебе завжди,
Коли не віриш і не хочеш.
Я захищаю від біди
Твої сумні зелені очі.

Я захищу тебе тепер,
Коли заплакано в двобої
Шукаєш сенсу між химер.
Я просто – я завжди з тобою.

Не плач, не бійся, не проси,
Не проклинай і не ламайся.
Серед гидоти і краси
Завжди людиною лишайся.

Навчися слухати мене
В той час,
 коли ніхто не чує.
Як мить остання промине –
Я і тоді тебе врятую.

Коли впадеш на бите скло
І крила зламано заплачуть, –
Я поцілую у чоло,
І в серце – дике і гаряче.

Я скрізь знайду твої сліди –
У кожную мить, у кожную днину.
Я захищу тебе завжди,
Бо я люблю тебе, дитино...

2007

* * *

Коли слухаєш вітер, здається,
що він кличе тебе у майбутнє.
Якщо довго дивитися в небо –
воно починає з тобою розмовляти.
Стежачи за плином води у річці,
можна загубити власну душу.
Шлях суфія не пролягає
через гори та долини –
лише через власну досконалість.
Якби можна було поглянути собі у вічі —
самогубства були би
значно масовішими.
Хіба варто сидіти на березі річки й чекати,
якщо можна піти далі
й вийти до моря?
Трупи твоїх ворогів
пропливуть течією й без тебе.
Нескінченна біла стіна
не є символом смерті –
просто в когось було забагато
часу і цегли.
Якщо слухати вітер,
можна колись повернутися
додому.
Шлях починається,
коли ти робиш
перший
крок.

2009

* * *

В житті панує рівновага:	дві стріли.
Ти загубив –	Шляхи до пекла і до раю
хтось віднайшов;	Первісно стежкою були.
Огидний страх –	
чиясь відвага;	І в безнадії вірить треба,
Замерзле скло –	І хоч безногим – далі йти.
гаряча кров.	Там, за межею –
	полюск неба
Життя даремно не карає:	І незнищенності світи.
На кожен постріл –	

2010

Після закінчення університету працювала журналістом у журналах «Міжнародний туризм» та «Welcome to Ukraine» (і досі щось украй рідко пишу для Туризму), «Статус» (аж 1 моя стаття встигла вийти до від'їзду до Туреччини); редактором телепрограми «Ключовий момент» (телеканал «Інтер»); журналістом, сценаристом рекламних роликів для компанії «Sea-Sky TV Advertisement Film Production Ltd» (Туреччина); нині – редактор та журналіст програми «Право на зустріч» (телеканали «Россия» та «Інтер»).

УКРАЇНСЬКА МРІЯ
(Кінодрама)

ДІЯ ПЕРША

Сцена 1

Сонячний ранок у місті. Залюдненою вулицею йде рудоволоса дівчина (Віка), одягнена в короткі джинсові шорти-комбінезон, яскраво-синю футболку, смугасті біло-сині гольфи вище колін, босоніжки на товстих незграбних підборах. Волосся грайливо розвівається.

Сцена 2

Цією ж вулицею, назустріч Віці йде високий худий хлопчина, убраний строго, по-студентському, із рюкзаком за плечима (Сашко). Проходить повз Віку.

Сцена 3

Віка заходить у вокзал.

Сцена 4

Сашко заходить до університету.

Сцена 5

Віка сидить за віконечком каси, волосся зібране у «хвіст», вибиває на комп'ютері квиток.

Сцена 6

Сашко із сумкою для піци заходить у під'їзд. Підіймається сходами. Дзвонить у новенькі коричневі двері, вони відчиняються. На порозі – дівчина із ластовинням у яскравому халаті, з грішми у жмені.

Сцена 7

У Віки перед очима миготять люди, одна голова у віконечку змінюється іншою: дівчача із лицем у ластовинні, бабусина з накрученим сиво-фіолетовим волоссям, чоловіча з понурих лицем, парубоча із оселедцем, жінчина з яскравим макіяжем і чорним каре...

Сцена 8

У Сашка перед очима відчиняється кілька дверей, ніби велетенські різнокольорові крила. Із них виходять ті ж люди, що й миготіли у віконечку Вікиної каси.

Сцена 9

Перед Сашком відчиняються темно-коричневі металеві двері з наклеєною на них квіточкою з різнокольоровими пелюстками, на порозі – Віка у червоному довгому сарафані, її кучеряве волосся перев'язане червоною стрічкою.

Сашко: Добрий вечір. Ваша піца.

Віка зацікавлено дивиться на хлопця. Потім бере з його рук коробку.

Сашко: 120 гривень, будь ласка.

Віка: Ти заходь.

Віка йде до кімнати, Сашко переступає через поріг. Бачить чисту однокімнатну квартиру з євро-ремонтom. Долинає голос телевізора. Повертається Віка із надкушеним шматком піци, але без грошей.

Віка: Слухай, прихось після роботи, тоді я й заплачу.

Сашко (затинаючись): Вибачте, будь ласка, але у нас так не можна... Я здаю касу щовечора.

Віка (спокійно): То здає касу й прийдеш.

Сашко (нервово): Я не зможу здати касу!

Віка (зневажливо): А в тебе що з собою грошей нема?

ДІЯ ДРУГА

Сцена 1

За журнальним столиком у Вікинй кімнаті сидять Віка й Сашко. На столі – букет бузку, піца, коньяк. На книжкових полицях – підручники з італійської мови, на стіні – карта Європи.

Віка (підіймає келишок): То що? За знайомство!

Сашко (несміливо): Узагалі-то я не п'ю.

Віка: Ну те, що ти – перший курс, я зрозуміла зразу, але щоб усе було настільки запущено, і не здогадувалась. Пий уже!

Сашко: А що в мене на лобі написано «першокурсник»?

Віка: Ні, в тебе на лобі написано «відмінник»... Одного не доганяю: як це відмінник надумався піцу розносити? Від цього ж наука страждає!

Сашко: Та ладно, Віка, перестань.

Віка: А який нормальний хлопець не п'є? Ще й коли дівчина запрошує? (сміється)

Сашко: А що празнуємо?

Віка: По-перше, не празнуємо, а святкуємо. А по-друге, хіба неодмінно треба приводу, щоб випити коньячку?

Сашко: О-о, ти в нас велика українка, буду боятися тепер перед тобою й рота розтулити.

Віка: Мене боятися не треба. А українською мовою розмовляти – це ж нормально, якщо ти – українець. Де ж ти нею ще порозмовляєш, як не в Україні?

Сашко: О-о-о, які думки. Зараз таке рідко зустрінеш. Навіть в університеті.

Віка: До речі, а на якому факультеті ти навчаєшся?

Сашко: Психології.

Віка (сміючись): Ага, а піцу розносиш, щоб краще пізнати людську натуру!

Сашко: Ну щось таке.

Віка: Слухай, мені вже рука відпадає цю чарку тримати. Пийни хоч трохи зі мною!

Сашко: Ти куриш?

Віка: Ні.

Сашко: А зі мною закури за компанію.

Віка: Таким відмінником, як ти, не личить курити.

Сашко дістає з кишені пачку цигарок, простягає її Віці, дівчина спочатку заперечно хитає головою, а потім дістає цигарку.

Віка: Дай запальничку.

Сашко: Ти ж не куриш!

Віка: Якщо ти просиш, я не можу відмовити.

Сашко: Гарзд, не треба запалювати. Влий мені трошки коньяку.

Віка: Ха! Так би й зразу!

Віка кладе цигарку на стіл, наливає Сашкові, п'ють.

Сашко: Що, якийсь козел нерви зіпсував?

Віка: А як це ти здогадався?.. Ой, вибач, я геть забула, що ти психолог.

Сашко (сміючись): Ти ще тільки двері мені відчинила, коли я піцу приніс, як я зрозумів, що в тебе щойно була серйозна телефонна розмова.

Віка (поклавши цигарку на стіл): От, я завжди боялася психологів! Ви – страшні люди! Від вас же нікуди не сховаєшся...

Сашко (усміхаючись): Просто я люблю свою професію.

Віка: Класно тобі... А я тільки іспити складала... для галочки...

Сашко: Покинула?

Віка: А, не хотіла намарне штани протирати... Тааак, ще по одній п'ємо і підем гуляти. Ти ж хочеш надвір, правда?

Сашко: Правда.

ДІЯ ТРЕТЯ

Сцена 1

Сонячний день. Віка й Сашко, тримаючись за руки, гуляють парком. Їм назустріч ідуть саме ті люди, які раніше виринали у Вікиному віконечку каси й замовляли піцу у Сашка. Це – дівчина з ластовинням, бабуса з фіолетовим волоссям, парубок із оселедцем, чоловік із понурим лицем, жінка з чорним каре і яскравим макіяжем. Ці п'ятеро людей – всюди, вони – всі мешканці міста, нікого, крім них, тут нема. Раз-по-раз вони поглядають на Віку та Сашка, усміхаються. Однак акцент на такому «одноманітному» населенні міста в кадрі робити не треба; просто має бути зрозуміло, що всі городяни – одноликі, весь час одні й ті самі обличчя миготять у кадрі.

Віка одягнена в яскраво-зелений із великими білими «горохами» сарафан. На ногах – зелені гольфи до колін, босоніжки на високих підборах. Волосся зібране у гарну зачіску. На щоці намальована червона квітка. Віка й Сашко сідають на лавочку. Сашко дістає з рюкзака фотоальбом, відкриває його. Там – фото собак (не породистих).

Віка: Ой, які гарнесенькі! Але якісь такі схожі між собою... А ти їх усіх-усіх розрізняєш і знаєш, як звати?

Сашко: Це не важко, вони ж – мої друзі.

Віка (вищує): Са, а можна мені теж з тобою?!

Сашко усміхається, обіймає Віку, цілються.

Сцена 2

Віка із Сашком разом виходять із Вікиної квартири (на дверях – квітка із червоними пелюстками), Сашко замикає її. Віка – у сонячно-жовтому плащі, замотана фіолетовою тоненькою хустинкою, у фіолетових туфельках. Верхня її губа нафарбована рожевою помадою, а нижня – оранжевою. Спускаються надвір, там іде рясний дощ. Сашко відкриває велику чорну парасолу, Віка бере його під руку. Вони весело шльопають по калюжах.

ДІЯ ЧЕТВЕРТА

Сцена 1

Віка й Сашко босоніж ідуть безлюдним берегом річки. Сонячно, вітряно. Віка одягнена у подерті джинси, майку-тільняшку із червоною ганчір'яною трояндою-брошкою, зелену в'язану кофтину, із червоним широкополим капелюхом на голові. Губи – яскраво-червоні.

Сцена 2

Віка й Сашко, сміючись, маленькими пластмасовими відерцями будують пісочні пірамідки.

Сцена 3

Віка й Сашко сидять коло красивого замку з піску, дивляться на річку.

Віка: Саа... (Сашко повертає голову до Віки).

Сашко: Я вас уважно-преуважно слухаю, пані.

Віка: Я через тиждень лечу до мами.

Сашко: Ти ж на Різдво літала! Що тобі там медом помазано чи вже якийсь італієць чекає?! (сміючись, нахилиється до дівчини, починає лоскотати).

Віка (серйозно): Са, припини! Я серйозно з тобою розмовляю...

Сашко: І де ж ти тієї серйозності набралася, якщо не секрет?

Віка підводиться (нервово): Коротше, Сашко, я їду до Італії назавжди... Вибач, якщо зможеш, за брехню, я весь час тобі брехала! І про роботу: я просто так працювала на вокзалі, по приколу... і про квартиру: я її не знімаю, мама купила, як тільки я до універу вступила... і взагалі... я не така, якою була з тобою... бо все, ВСЕ я роблю тут по приколу! Ти розумієш?! І руде волосся, і прикиди, і макіяж – УСЕ! Усе тут я роблю, як востаннє... Не по-справжньому. Бо справжнє мене чекає там... І не поїхати я не можу! І ніхто мене не питає, чи хочу я чи ні! І там давно мене чекає салон і університет, і... – словом, усе, чого захочу!

Віка переступає через вежки замку, ходить туди-сюди, сльози котяться по її щоках. Сашко спантеличено дивиться на Віку.

Сашко (тихо): Я теж був по приколу?.. Хворий на голову студент-любитель тварин!.. Правильно! Таких тільки по приколу й можна любити! По-серйозному пузатих товстосумів кохають!

Віка припадає на коліна коло Сашка, обіймає його голову.

ДІЯ П'ЯТА

Сцена 1

Віка, із прямим русим волоссям, зв'язаним у «хвіст», у чорній футболці, звичайних джинсах і кросівках, з валізою виходить із квартири.

Таксист (той самий чоловік із понурим обличчям) мовчки ставить валізу в багажник таксі й сідає за кермо.

Віка стає коло машини, дивиться у подвір'я. Там, обіпершись об дерево, стоїть Сашко, мне в руці непідпалену цигарку.

Віка підходить до хлопця. Обіймає. Цілує у щоку, він міцно притискає її до себе.

Віка випручується із обіймів, швидко йде до машини.

Таксі їде геть, за ним із гавкотом біжать собаки.

Марина ЄЩЕНКО

ЛТ, УМЛ, випуск 2009

Лауреат міжнародної премії імені Олеся Гончара за 2012 рік.

Працює в університетській бібліотеці імені Михайла Максимовича, аспірантура-заочниця кафедри теорії літератури, компаративістики і літературної творчості.

Оповідання з циклу «життя моє!!!»

МІЙ ВІТАЛІК

Я завжди боялася найстрашнішого. Проте ніколи не могла визначити, що це просто страшне, а що уже найстрашніше.

– Найстрашніше буде, коли ти перестанеш боятися, – сміявся з мене Віталік. Тоді у мене виникало бажання бити його ногами по голові, але я боялася, що його «з ноги» буде контрольним на моєму життєвому шляху. Зате логіку Віталіка це бажання підтвердило стовідсотково.

Він був дивак, тому я намагалася з ним зазвичай не сперечатися. Для мене зовсім не становило проблеми посперечатися із диваком, проте цей хлопець умів ворожити на кавовій гущі, картах і спідній білизні, а я з дитинства боялася ворожок. З часом я наскільки довірила йому своє життя, що уже почала мріяти, щоб він з нього пішов. Він з'явився нізвідки. І мав піти в нікуди. Але поки що про це карти уперто мовчали.

Однак як же усе-таки точно він передбачав мою долю!..

– За вікном дощ? – чути його голос у трубі.

- У мене – дощ.
- Добре. Я наворожив, що ти підеш гуляти з хлопцем, промокнеш, застудишся і помреш молодою.
- Віталік, і що ж робити? – скиглю.
- Відміни побачення.
- Та я помру з нудьги в чотирьох стінах, та ще й із дощем за вікном! Я запрошу хлопця у квартиру на каву.
- Мала, запрошення на каву чоловіки розцінюють як запрошення на секс – без варіантів. Можу передбачити, чим твоє побачення всліпу скінчиться.
- Не треба! – зриваюся я, – Є шанси на позитивні пророцтва?
- Відміняй здибанку. Хоча... якщо тобі так уже сумно в квартирі, то можу під'їхати, розважити.

За годину він уже був у мене. Обійшов мою скромну квартирку, яку я за відсутності грошей і фінансування батьків знімала уже навпіл з одним бізнесменом. Він складав у мене під ліжком і на дні шафи якісь пакунки з порошком, з'являвся лише двічі на місяць, щоб докласти або забрати те, що є. Це мене цілком влаштовувало. Отже, Віталік обійшов мої скромні апартаменти і резюмував:

- А ти не так погано закінчиш, як я передбачив.
- Я винаймаю житло.
- Значить, моє передбачення вкотре правильне.
- «От падлюка!» – подумала я. Якби у мене був дар віщування, я б не розкидалася словами на ліво і на право. Може, я все життя мріяла про принца і як мінімум про півкоролівства, а він так усе обрубав!
- Заварюй каву! – сміється Віталік.
- Он двері! – зараз вибухну.
- Гадати будемо! – і він котиться зо сміху.

Каву я варити не вмію. Завжди п'ю розчинну, або какао, хоча і те, і те називаю кавою. Однак зараз у мене теж відкривається дар передбачення і я усвідомлюю, що від мене очікують саме заварну. Засмучено їду на кухню. Що ж – буду експериментувати з туркою. Я дуже ретельно стежила за кавою, помішувала – треба те чи ні, дмухала, коли з'являлося щось схоже на піну чи бульбашки, однак цей Віталік таки примудрився перервати цей процес.

Роздався його шалений сміх у ванній.

- Що вже? – миттю вбігаю.
- Я бачу, заміж ти не збираєшся! І правда – тобі це не загрожує!
- Я ще каву не заварила, а ти вже свої смертні вироки виголошуєш! – хотіла якомога зліше й впевненіше сказати, а вийшло, як завжди, коли хтось згадував про заміжжя: сопливо і з слізьми на очах.

Він стягнув з труби білизну і впхав мені в руки:

- Та хто зараз носить ці п'ятигровневі старомодні труси! Де мереживо? Чому не стрінги?

– П'ятнадцять! Вони коштують п'ятнадцять гривень!!! – відходжу від нападу обурення і агресії і йду на кухню, де вже давно збігла кавка. За мною вбігає Віталік, вириває з рук труси і демонстративно викидає в відро для сміття.

– Не кажи нічого! – піднімає мою нижню щелепу догори, – Я всього лиш рятую тебе, мала, від сорому.

– Припустимо, – крізь зуби ціджу – Віталік досі не відпустив щелепу.

– Припущеннями займаюся я – і вони у мене звуться пророцтвами. Не переймайся, мала!

За мить ми колотимо каву у чашці і зливаємо. Гущу – на блюде. Починаємо втикати. Якесь кривобока фігура, віддалено схожа на круг, мала розказати про усе моє життя.

– Не думав, що усе так складно у твоєму житті... – шепоче Віталік.

Я не знаю, сприймати це як комплімент чи замовляти домовину, тому продовжую стежити за тим, як він стежить за гущею в блюдці. Однак гуща не багатослівна – мовчить і навіть не рухається. «Може, у них якийсь зв'язок на психологічному рівні?» На психотропному – сама собі відповідаю, і мимоволі позіхаю.

– Слухай, мала, – раптом пробуджується після спиритичного сеансу Віталік, – зганяй за пивом і чіпсами, а то дуже ж уже складна у тебе доля!

– Я не хочу застудитися і померти молодою! – молитовно прошу, – Дош, холодно...

– Та що ти чудиш, мала! Що тут пробігтися до кіоску на розі! Ноги попариш, і все буде мажорно!

– Але ж пророцтво... – інстинкт самозбереження іще працює...

– Дів-чин-ко! – по складах знущається Віталік, – Кризовий період минув, зараз хоч скупайся в калюжі – ні-чо-го-не-бу-де!!!

По всьому тілу пройшлося якесь загальмоване тепло, я відчула, що загроза минула, що життя прекрасне, і що Віталік замовив пива.

– І чіпси! Або горішки з беконом! – кричав мені вслід ворожбит, коли я вже зачиняла двері.

Промокла я не дуже, тобто можна було й дужче. Купила пиво – попросила прострочене, щоб знав, як пити це ненависне мені пиво, і чіпси – не прострочені, їм ніякої різниці, вийшов термін споживання чи ні.

Піднімаюся сходами на свій поверх і спостерігаю дивну картину: двері прочинені навстіж, світло в коридорі ввімкнено, речі розкидані. Проходжу далі: у кімнаті – те ж. «Тю, – думаю, – дивний спосіб пророчити на каві!» Однак ніде мого Віталіка-віщунанема. От він і пішов в нікуди! А мрії ж то збуваються!

Лиш через місяць я помітила, що зник мій браслет, зроблений під золото. Мені його зовсім було не шкода – усе одно заціпка зламана. А ще через тиждень я таки наважилася змити нецензурне слово, яке було незграбно виведене на кухонному столі кавовою гущею. Усе боялася зашкодити своїй мажорній долі.

МІЙ ТОЛИК

У вас ніколи не було відчуття, ніби протягом життя робив усе правильно, ні разу не оступився, і ось зараз та мить, коли вперше зробиш дурницю?! Вперше, розумієте?! Відчуваєш, що дурниця, відчуваєш, що на сніжно-білому полотнищі зараз з'явиться перша пляма, але, що жакливо, відчуваєш і те, що по інерції таки це зробиш...

Моя подружка Дарця, вдіявши щось дурне, говорить інакше:

– І все ж мені здається, що ще існують такі дурниці, яких я не робила!

Але в мене інше. У мене вперше. Я щодня відчуваю, що ще трохи... і буде дурниця.

Або назвемо це помилкою – для різноманітності. Щоб філологи не з'їли. А ще краще – фатальною помилкою. Помилкою з наслідками. Ці тонкощі потрібно добре розрізняти. Бо можна, приміром, помилково поїхати в метро не в бік Політеху, а до Академмістечка, помилково там вийти, потрапити на розпродаж джинсів в магазинчику і купити однеєнькі практично за безцінь.

Співбесіда – не перша й не остання – та, що на Політесі, а от джинси – це не помилка, а везіння. Проте вперті філологи зауважать, що помилка і дурниця теж не одне й те саме. Приміром, прийшла я до Дарці в гості. Сидимо, чай п'ємо. Її занудний хлопець розповідає, як за честь фірми у футбол грав, стояв у захисті.... І тут я візьми і ляпни дурницю:

– А твій попередній у нападі грав, Дарцю? Ну звісно ж! Ти ще якось говорила, що він такі голи забиває, що в тебе дух перехоплює й серце немов спинається!

Ну скажіть, хіба не дурницю втнула? Дурницю! Але помилці тут немає місця – сама за руку водила до венеролога.

Тому дурниці у мене асоціюються з Дарцею, а помилки – з червоною ручкою.

– Дякую, дякую, дякую! – говорить вона.

– І зовсім не треба, для мене це не вартувало ніяких зусиль...

– Ото ж бо! – і Дарця чомусь ображається.

Вона складала іспит з політекономії – такого ж віджилого предмета, як і старий марксист, що його викладав. Моє завдання було геть просте: коли вона мені подзвонить, продиктувати відповіді есемескою. Дарця скинула номери питань, тож, дочекавшись дзвінка, я швидко і якісно усе продиктувала.

Часу залишалось вдосталь, а подружка слухавку не клала, і мені стало шкода, що їй там нудно, а іспит закінчується аж через п'ятнадцять хвилин.

– Передавай привіт старому маразматику! – підтримую Дарцю, – Нехай гопки скаже, а ти складеш цей іспит! Цьом-цьом, Віссаріонич!!!

Але як все-таки інколи добре, якщо люди з різних епох. Коли в Дарці ввімкнувся гучномовець, і вона судомно намагалася вимкнути мобільник,

Павло Вікторович подумав про диверсію, переворот, з'їзд інопланетян, та будь-що – навіть ледь не увірував, але ніяк не міг запідозрити навушник у вусі Дарці і підле використання новітніх технологій проти старосвітньої ідеології.

Вона любила робити дурниці разом зі мною, а я ні – завжди була серйозна і зосереджена. Все оте відчуття першої дурниці не полишало мене.

– Ти надто забобонна, – дорікала Дарця, – Думаєш, що якщо спробуєш вино, то почнеш пити і зіп'єшся, якщо прикуриш, то димітимеш, як паровоз, якщо переспиш з кимось, то підеш по руках...

Я сиджу на прочиненому вікні, малюю слоників на своїх некрасивих колінах і намагаюся засвоїти отриману інформацію.

По-перше, Дарця нічого не тямить у моїй душевній конституції. Одного разу, ще в школі, мене споїли однокласники так, що ледь не здійснилося оте її «по руках». Мене врятувало те, що я блювала від незвички пити, а хлопців не врятувало ніщо – принаймні двох забруднила. Я не п'ю, бо мене не пре, принаймні, щоб так перло, як тоді – бажання не виникає.

Щодо куріння – то це єдине, чим я можу допомогти своєму здоров'ю, бо ні спортом не займаюся, ні стежу за харчуванням... Наївна Дарця...

– Між іншим, оці твої хоботасті слоники вказують на сексуальну нереалізованість! – перебиває мої роздуми.

І я згадую Павлушу. Я завжди про нього згадую, коли хтось нагадує мені Фрейда.

– Дурниці, – ненароком кажу я.

– Дурниці, кажеш? – вибухає Дарця, – Та ти просто боягузка! Так, так, боягузка! Ти завжди всього боїшся – жити, любити, змінюватися! Ти боїшся, що закохаєшся, а він ні, або він закохається, а ти розлюбиш, або що він буде сміятися, що ти не вмієш цілуватися, чи тому, що ти ніколи ні з ким не зустрічалася, або через те, що в тебе маленькі груди...

– У мене нормальні груди!

– Не важливо! Я округлюю, тобто узагальнюю! Ти боїшся, що він тебе покине, або що запропонує жити разом, не розписавшись, і найгірше, що змусить...

Дарця дарма зробила багатозначну інтригуючу паузу.

– Мене цього ніхто не змусить, Дарцю, – досить правдоподібно тримаю рівновагу, – Те, що до цього тебе змушує кожен другий зустрічний, зовсім не значить, що вони б це захотіли від мене.

Дарця червоніє, насуплюється, та за мить підозріло усміхається:

– Твоя правда – що рівняти мене і тебе...

«Мене і тебе... Мене... і... тебе...!» – ще довго відлунювалося в голові. І я подумала, що поспішила, вставивши свою репліку, бо тепер ніколи не дізнаюся, що мала на увазі Дарця під оцим «змусить»...

А потім Дарця взяла і вийшла заміж.

– Ай, дурницею менше – більше, – сміялася вона. А я єдина знала, що

це в них серйозно. Я сама познайомила її зі скромним хлопцем Толею, ходила з ними на побачення утрюх («Ну пішли з нами, він такий зануда!»), радила йому, які вона любить квіти. Усі її футболісти швидко збігли з дистанції, і я врешті почула ці чудернацькі слова з її вуст:

– Мені здається, що він мене любить!

– І по чому ти це визначила, Дарко? – сміюся. Так хочеться заглянути в сценарій, але страшно спалитися.

– Толик не тягне мене в ліжко, уявляєш?! Йому я цікава! Я шокована!!! А потім весілля і цілковитий геппі-енд (я серйозно!).

Толик вчинив найбільшу дурницю, споївши мене у сьомому класі. Але дурниця – це не помилка.

МІЙ ХВИЛЬОВИЙ

Того злочасного вечора я подзвонила своїй Наталці, а вона лише ревіла в трубку і щось говорила про те, що вона не може, і що ніяк не наважиться.

До біса роботу! – подумала я і поїхала до своєї подружки. Як можна бути нерішучою в наш то час? Як можна ревти в телефон, якщо знаєш, чого хочеш? Інша справа я – я ніколи не знаю, чого хочу. Можливо, нічого не хочу (може, усе маю???), а, можливо, просто дурне створіння. Хоча останнього не буду стверджувати – я ж не знаю, чи хочуть чогось дурні створіння. Я цього не вивчала.

А Наталка завжди була впевнена в собі. Її боявся весь університет – за її колюче слово і за те, що вона завжди дотримувалася сказаного. Ми називали її «дружиною декабристів», а вона за це могла боляче штурхнути в спину.

Вона була жорстка і зробила усіх хлопців нашої групи чоловіками. За це ми її й прозвали так милозвучно, хоча де зв'язок і досі не зрозуміло. Наташка економила на харчах і палила дорогі цигарки. Ми стріляли у неї, проте самі не палили – думали, це подіє.

А тепер от...

– Я переспала з чуваком, знаючи, що в нього СНІД, – вистрелила мені в голову дрібнокаліберно ще на сходовому майданчику. Вона чекала моєї реакції аж надто виключно. Підборіддя задерла вгору, щелепу звела до хрускоту.

– Це ж як? – вражено я.

– Ти хочеш в подробицях, як я з ним переспала? – о, вона була така чарівна у цій своїй упевненості – вона завжди вміла за себе постояти. Я заплющила очі, але від жахних спазмів моєї уяви миттю розплющила:

– Тобто, чому?

Наталка була пристойно нижчого росту, але ця неадекватна гордість давала їй дивитися на мене згори. Вона мовчала. Коли я помітила, як

нервово засіпалася її верхня губа, схопила за руку і затигнула до квартири.

Її стиснені губи і складені спереду руки мене знервували, і я штовхнула її на ліжко. Подумала, що страшенно дієво. Наталка вмити залилася слізьми і, нарешті, розвела щелепу,

– Ти... ти... мене не розумієш! – бухтіла вона.

Я саме тоді геть заспокоїлась. Пішла на кухню, знайшла вівсяне печиво, влупила парочку штук. Наташка заливалась і все щось бухтіла в кімнаті. Я додумалася забрати з собою печиво і прийшла до неї. Останній раз слова «Ти, **ТИ** (!!!) мене не розумієш?!...» прозвучали так пронизливо, що я стрепенулася і випустила четвертинку вівсяника на підлогу (свіже і крихке – супер печиво).

– Ах ти ж бідна моя Б'янка! – вигукнула вражено я. А по тілу розійшлося дивне тепло: я рідко запам'ятовувала імена героїв книжок.

– До біса Б'янку!!! – якимось уже притишено схлипувала Наталка, – Мар'яна – ти мене розумієш?!!

Аж злість мене взяла, що тут така інтрига, а я не можу згадати твору з головною героїнею Мар'яною. Я нервово не дожовуючи ковтала шматками те кляте печиво, а вона дивилася на мене згублено і давилася уже не слізьми, а спазмами в горлі.

– «Заулок» – холоднокровно торжествувала я.

– Угу... – іще один спазм.

– То вона ж із сифілітиком! – не могла натішитися своєю пам'яттю.

І тут Наталка розказала мені, як її все дістало: робота, невизначеність у житті, хлопець, якого любити одна суцільна трагедія, політика, культура, наука (науку я вже сама приплела: дуже вже ж попередні двоє слів без неї виглядали некошерно). Вона говорила, говорила...

– Сифіліс лікується, – перебила її грубо.

– А я щоб напевно! Щоб знати, що зроблю це! Що покінчу життя самогубством! – і знову вона починала потроху дивитися на мене згори вниз, – «Це найкращий спосіб проявити силу своєї волі. Правда? Вже не буде вагань»... Пам'ятаєш?

Мене аж перекоробило і серце закалатало пришвидшено: як вона посміла ще й напам'ять вчити Хвильового? Я сотню разів перечитувала його новели, але майже нічого не пам'ятаю, героїв плутаю, сюжети розмиті...

– То для чого тут я? – розлютовано вигукнула, – З-під тебе стільця вибити?!! «Проявити силу своєї волі!» Силу волі... своєї...

Щирі слізи покотилися з Наталчиних очей. Я вперше бачила її такою.

– Зі СНІДом можна жити... так, трохи, – додала я згодом.

– Я хочу бути послідовною...

– Тому що – послідовна?..

Я не знала, що далі робити, а тому попросила номер телефону

хворого хлопця і подзвонила йому.

– Ти знаєш, що поширення СНІДу карається законом? – випалила в трубку.

– Її це влаштовувало. Я їй нравлюсь, – почулося хтиве з того кінця.

– Отак! Щоб ти знав, вона хотіла накласти на себе руки! Ти їй треба був, щоб без відступу назад!!!

– Ясно, – це слово було шире і просте. Я навіть пошкодувала, що набрала його номер. З якою метою? Та слух пронизав удар мобільного об підлогу. Потім якийсь слабкий глухий удар, зойк і падіння чогось важкого.

Наталка питально смикнула повіки, а я кивнула. Була ніч. Я взяла в Наталки гроші на таксі й пославшись на ранню роботу, поїхала додому.

Усю дорогу я не могла заспокоїтись. Чому в мене немає нормальної стабільної роботи, нема хлопця, нема бажання щось змінювати у своєму житті, бо все і так осточортіло, нема елементарних бажань купити модельні туфлі чи з'їздити в тур по Європі, і я читаю Хвильового і розумію, що мені нічого не треба, доки я в нього (його творчість) закохана, а хтось читає його і набирається сили померти? Клубок підступав до горла, коли я думала, що хтось прочитав його глибше за мене...

– Мій наступний поворот. Там буде арка.

Адже це ж я порадила їй прочитати Хвильового! Я читала його в метро, в машині, в ванній, вдень і вночі, а вона сказала тоді: «Може якось... Щось мені не дуже...» Не дуже, кажеш? А напам'ять вчити – дуже? Нащо я дозволила їй читати мого Хвильового???

– Дякую, – і вийшла з таксі, хряпнувши дверима. Водій незграбно лаявся, але я вже того не чула.

А я ж мало не втратила свого друга!

... Що з Наталкою було далі я так і досі не знаю. Мене з нею зв'язувала лише книжка Хвильового, але я того вечора встигла її у неї забрати.

МІЙ ДРУГ

Це було вперше, що я мала друга і не знала його імені. Я могла у нього спитати, але він не міг мені відповісти, хоча ці очі говорили так багато. І я називала його просто: мій друг.

Познайомились ми випадково, коли я поверталася з продуктового магазину з величезними пакунками, які хилили мене донизу, а думка, що я маю готувати всенький вечір, аби завтра розважати на своїх іменинах купу напівзнайомих друзів, геть розчавлювала.

Поліетилен дивно зашарудів, і я оглянулась: песик гарної бродяжницької породи вткнувся носом в пакет і так простував за мною. Точніше, за ковбасою – подумала я, і неймовірна радість оповила душу. Може, віддати йому цю клятву палку і ну його в баню ті бутерброди?

Я вийняла ковбасу і зубами розірвавши плівку, кинула шматок перед очі псу. Він не взяв. Дивився на мене проникливим поглядом і я зрозуміла з цього погляду, що ми вже друзі, що ми друзі з того часу, як він мене обрав і вирушив за мною, і що зараз я намагаюся зрадити свого друга, відкупитися за шмат ковбаси.

Від тих, що завтра прийдуть, ковбасою не відкупишся: вони і ковбасу з'їдять, і навіки лишатимуться в списку друзів, їх можна викреслити лише сказавши правду про них, але доки в мене вистачить грошей на ковбасу, я на це не наважуся.

І що мені з тобою робити, мій друже? Я не можу забрати тебе, бо тоді мене виселять з квартири, а тобі немає куди забрати мене. Я можу запропонувати хіба хліб до ковбаси, або помідори... або консервований горошок, але не житло, а отже, і не дружбу.

І тут я забуваю, що ми уже друзі... Мій друг стоїть, дивиться на мене знічено і намагається повірити, що я жартую, що це не я кинула безсоромно йому ковбасу, що світ хороший і зовсім не жорстокий. Він ще зовсім малий, але такий розумний і мислить як геть дорослий пес.

Хвиля ніжності раптом відходить, і я, користуючись моментом, біжу до під'їзда, шукаю нашвидку ключі, клацаю по домофону, і коли ця хвиля прибиває назад, я все ж встигаю вскочити в будинок. За мною зачиняються металеві двері, а погляд мого друга переслідує ще до п'ятого поверху.

Потім весь вечір я готувала і мені було зовсім не до пса, який гуляв під моїми вікнами і замерзав від холоду й відсутності моєї дружби.

Наступного дня я мала вихідний і знову порпалася на кухні. Це був мій день народження і це була моя справа, кого запрошувати. Мого друга я не запросила.

Надвечір, кому коли зручніше, різна наволоч посповзалася до моєї квартири і почалося щось типу святкування. Усі так звикли, що я не п'ю й іншим не наливаю, що примудрилися притягти з собою і вдудлитися по саме нікуди.

Гучна музика, якісь лобизання на кухні, постійно зайнятий туалет мене шалено озвірили, але останньою краплею був мій нелюбий колишній однокласник, що припхався з колишньою моєю подружкою, яка забула, що я її вже два роки як не запрошую, адже, дідько, ми з нею в смертельній сварці!

Так-от цей Микола завалився на мою нову постіль у взутті і напевно вирішив там і ночувати, про що я здогадалася з його непідіймно брутального вигляду. Я не вміла плакати, тому згребла, що бачила, зі столу і під ображені вигуки «Ти що, здуріла?» подалася надвір. Півтори години бродіння, і я мала результат: назустріч вийшов мій друг. Я вже знала, що він не схоче моєї ковбаси, тому примостилася на купі листя і почала їсти сама, оповідаючи йому свою тяжку долю.

Згодом він повірив мені і примостився поряд, а ще згодом навіть

почав їсти з моїх рук. Сьогодні мені не соромно було його гладити, я навіть не відразу зрозуміла, що їмо ми з одних рук – моїх. З ним було добре. Він вірив мені, чого давно не спостерігалось в розмовах із друзями, це розчулювало, і я інколи ронила то одну, то дві сльозиночки. О четвертій мені стало геть холодно. Я пообіцяла своєму другові, що піду вижену з квартири тих сонних дурників, які всю ніч не вимикали світло, а, отже, не економили електроенергію, крутили на моєму ноутбучі збоченське відео, і ще бозна-чим там займались, але цього я їм теж не пробачу, бо я пообіцяла. Я приберу все після них, провітрю квартиру, вимию підлогу, викину пляшки і повернуся.

Повернуся, щоб забрати мого друга, і ніяка стара карга не виселить нас, бо я платитиму за квартиру так справно, що вона не соватиме сюди свого носа, доки я сама їй не дозволю. Я погладила песика і пішла додому. Вимкнула світло, музику, закрила ноутбук, що вже давно розрядився і мовчав. Було холодно і хотілося спати, тому я все відклала на ранок і примостилася на підлозі поміж чиймись брудними тілами.

Прокинулась пізно, проте дехто ще бродив квартирою. Боже, я проспала!!! На роботу! Спихватилася і швидко почала вдягати якісь речі. Добре, що я не п'ю і що завжди ходжу без макіяжу, інакше б злякала людей своїм постіменницьким виглядом.

Я кинула ключі Петрові, який прийшов з кимось із запрошених мною друзів, здається, зі Славком, хоча може і не зі Славком, а може й не Петро його... і вибігла на вулицю. Серце защемило, коли проходила повз купу листя, в якій залишила свого друга. Червона стрічка тягнулася аж до зупинки. Я ішла за нею, хоч мені було в інший бік, і до останнього вірила, що це не те, що я думаю.

Біля зупинки, на глум усім, лежало мертве тіло мого друга, забитого чи застреленого. А поряд табличка, на якій звирячий почерк говорив: «Блудні собаки не дають жити громадянам нашого міста! Свідомі й небайдужі, гуртуймося проти них! Учора цей пес нападав на людей і відбирав їжу, а сьогодні міг загризти вашу дитину!!!»

Я стояла мов укопана і мене розбирала злість. «Ах ти ж псино! – хотілося з кров'ю вихарчати мені, – як ти міг? Невже важко було сказати, що я сьогодні за тобою прийду? Як ти міг допустити, що тебе як волоцюгу битимуть і глумитимуться, доки я спатиму? Я ж учора тебе нагодувала, як ти міг піддатися і померти за те, що не чинив? Невже ти сам повірив, що завтра загризатимеш їхніх дітей? Дурна ти псина!!! Поясни мені, собацюро, чого вони вбили тебе, чого бояться? Поясни, чому ти бездомний, чому в цьому цивілізованому місті тобі не знайшлося місця? Поясни!!! Ти мовчиш?»

Я стала на коліна, поцілувала його під гидливі зойки якихось жіночок і ще довго трусилася за закривавлену шкіру, надіючись, що мій друг таки дасть відповідь на питання, на які окрім нього в цьому світі мені більш ніхто відповісти не зможе.

Тимофій КОВАЛЕНКО

ЛТ, УМЛ, випуск 2005

перекладач-літредактор

порталу tochra.net

СНОВИДИВА

(Із бакалаврської роботи-2004)

Mors vita

Коли ти починаєш гріти зі смертю, знай.

Вона все одно рано чи пізно переможе. Бо така ваша з нею природа. Ти не можеш жити вічно. А вона – вічно чекати. Крім того, на неї працює час. А ще:

- Їжа, яку ти їси
- Повітря, яким ти дихаєш
- Вода, яку ти п'єш
- Карієс, що поїдає твої зуби
- І багато іншого

А ще – фільми, які її демонструють. Вона – наче модниця, що любить фотографуватися в найрізноманітніших уборах, з усіх позицій: спереду, ззаду, в профіль, анфас, упівоберта, згори, знизу. І фільми – це портфоліо смерті. Від руки людини (зі зброєю і без), від машини на заводі і машини на дорозі, від Термінатора і Бетмена, від коліс поїзда і від «коліс» наркоманських, від отрути і від мікробів, недобитих «Кометом» і «Доместосом» і власне від «Комету» і «Доместосу», смерть від руки (кінцівки) інопланетянина і від зубів-кігтів наземного-підземного-підводного-повітряного-доісторичного-фантастичного-справжнього хижака, від морозу і спеки, від розриву серця і падіння зі скелі... і так до нескінченності.

Смерть чомусь вважається антонімом життя. Але ж це неможливо! Життя – це процес, а смерть – лише момент, його логічне і природне завершення. Скоріше антонімічні пари можна розкласти так: життя – небуття, смерть – народження. Але я не про це.

Я про те, що в сучасних фільмах майже нема краси життя. Не «красивого життя» з багатими, які теж плачуть. Нема краси життя, а якщо і є, то дуже мало. Мабуть, її не хоче бачити масовий споживач. Він, масовий споживач, любить дивитися на те, як людина страждає, корчиться в муках, вивергає прокляття на голови своїх батька-матері-діда-прадіда за те, що ті їх на світ народили. І навіть в еротичних і порнографічних фільмах, де, здавалося б, глядачі мають отримувати задоволення від чужого задоволення, а не від страждань – і там якісь садистичні замашки. Що котиться? Світ чи кінематограф? І куди?

Але давайте по суті. Снилось мені (я ж обіцяв, що писатиму про те, що мені снилося)... Снилось, що я читаю оголошення. Наклеєні на дереві з дуже дивними плодами. І на кожному написано: «Не їсти. Двоє вже їли...»

Оголошення були трохи дивні:

Стоматологічна клініка «Данте». Дев'ять кіл зубного пекла.

Туристична фірма «Одіссей». Ваша подорож буде довгою і незабутньою.

Клініка пластичної хірургії «Апулей». Ми допоможемо вам повністю змінити зовнішність.

Рекламна агенція «Герострат». Про вас дізнається весь світ.

Туристична агенція «Сусанін і К^о». Короткі й ефектні тури.

І таких оголошень було ще дуже багато. А серед них – оголошення про проведення акції «Відірвися з нами» фірмою «Мотузка ЛТД». Треба всього лише прийти, купити мотузку (невідомо для чого), зареєструватися, заплатити реєстраційний внесок, пройти повний медичний огляд, заплатити за довідку про повний медичний огляд, отримати реєстраційну картку, заплатити за участь в акції, заплатити за довідку про оплату участі в акції, сісти і чекати. Чекати завершення розіграшу. А розігрується купа призів. І серед них – можливість щочас в своїх снах дізнаватися про щось нове, зазнавати нових відчуттів, жити новими повнокровними життями і одного разу навіть померти. Уві сні. І всі свої сни пам'ятати до найменшої деталі. Правда ж, непогана перспектива?

Пробігшись по всіх пунктах, тримаючи язика на плечі, сідаю на зелену травичку і чекаю. Навкруги просто супер – пташки співають, сонечко гріє, бджоли дзижчать, трава ворухиться. Навколо потихеньку збираються різні люди, всі якісь трохи дивні й мовчазні. Хотів з одним побалакати, то він просто притулив пальця до вуст і мовчить далі. Дивний народ!

Два здорові майже голі негри тягнуть величезний лототрон. От зараз ми й подивимось, чи це лототрон, чи лохотрон. У ньому багато пластмасових кульок з різними номерами. Ми всі повитягували шії і дивимось-видивляємось. Ведучий, боксерської статури чоловіка з пухнастою чорною бородою, починає промову:

– Доброго дня, шановні учасники та гості нашої акції! Фірма «Мотузка ЛТД», провідний виробник засобів для вішання і в'язання, пропонує акцію «Відірвися з нами». Всі учасники до початку розіграшу зареєструвалися, отримали картки з номерами і купили продукцію нашої фірми. Тепер усі номери їх карток внесено до комп'ютера і нанесено на кульки, які ви зараз бачите в лототроні. Сьогодні в нашої акції розігруються:

10 фірмових мотузок з найновіших матеріалів, з гарантією 2 роки, з дистанційним управлінням та будильником!

8 квитків на Олімпійські ігри в Олімпію, Стародавня Греція.

5 любовних романів (ви в ролі головного героя, переживаєте роман за дві доби).

3 вестерни (ви в ролі коня, переживаєте роман за добу).

І наш суперприз – колекція снів. Ви щоночі будете переживати щось нове, щось нове бачити і відчувати. І щоразу, проснувшись, ви пам'ятатимете всі свої пригоди. Вам не потрібен буде «Діснейленд», атракціони, наркотики і випивка. Всі найсильніші відчуття ви зможете отримати, якщо виграєте цей приз. Увага! Приз ексклюзивний і в роздрібний продаж не надходить. Отже, зараз оця симпатична дівчина увімкне лототрон, і ми дізнаємося, хто ж матиме призи. Перший старт – розіграш фірмових мотузок! Поїхали!

Чорнява дівчина в бікіні з формами якої-небудь Ренесансної Венери (здається, не дуже вдале порівняння, бо зараз добираються не ренесансні, а такі, як Шевченкова цариця) натиснула на кнопку, і колесо з кульками закрутилося, завертілося, звідти почали по одній випадати кульки.

– Первый шарик на вашу шару! – крикнув ведучий.

І доки він розігрував призи, кульок у лототроні меншало й меншало, я розчаровувався, бо мого номера не називали.

– Переходимо до наступного призу. Квитки на Олімпійські ігри в Стародавню Грецію!

Моя нервовість зростає. Так хотілося на власні очі побачити тих атлетів-переможців, чії статуї потім вирізали з мармуру. Але мого номера не було.

– Наступний наш приз – участь у любовному романі. Роман вибираєте ви!

Кульки витягувалися, називалися номери, вставляли щасливі переможці, вимахували своїми картками, відходили вбік і голосно сміялися на радощах. Хоч вони й були досить дивними, але все-таки сміялися справді щасливо.

– Участь у вестерні в ролі коня! Відчуйте на собі гарячі характери західноамериканських ковбоїв!

Тут мені вже зовсім не хотілося виграти. Але люди, що вигравали цей приз, були страшенно раді, наче це – бозна-яке щастя: бути під сідлом немитого янкі, що смердить тютюном та віскі. Хоча я не знаю – конем себе не пам'ятаю. Може, це справді приємно? Коням видніше. Вони ж ні в чому не винні.

– І нарешті наш суперприз! Колекція снів! Атракціон, який буде з вами завжди! Віртуальна реальність, до створення якої ще не добралася фірма Sony! Тут коментарі просто зайві!

Цього разу лототрон крутився особливо довго. Там залишилося не дуже багато кульок. Ось коло, ще коло. Випадає якась кулька.

– Щасливий переможець має картку з номером 33! Агов, де ви? Відгукніться!

Стаю на рівні ноги, трохи приголомшений і щасливий заразом. А ведучий тим часом провадить далі:

– Ось він, власник найцікавіших сновидінь на все наступне століття! Йому вже не треба кіно, книжки, екстрим-спорту! Все це він отримуватиме щоночі в таких дозах, що йому може позаздрити будь-хто. Вітаємо переможця!

Так почалося моє нове життя. Тільки організатори не попередили, що всі відчуття – як приємні, так і не дуже – пам'ятатиму. І якщо в своїх снах житиму по-справжньому, то так само по-справжньому я й помру. Тобто зникну в своєму сні й уже ніколи не прокинуся. Коли-небудь. А поки що я живу, пам'ятаючи про те, що помру. Цим не дуже вирізняюся з-поміж усіх людей. Просто вони помруть наяву, а я – уві сні. І вони живуть життям справжнім, а я – тільки сном. Бо на все інше часу не лишається. Отака морока. Але які сни!

Сновидиво котяче

Я став котом. Здоровим сірим котом у чорну смужку. Очевидно, диким. Дивовижне відчуття свого сильного гнучкого тіла, чутливих нюху і слуху, великих очей, що бачать у темряві. Гострі пазурі, заховані в подушечках лап. Зуби-голки в роті. І головне – жодної згадки про своє колишнє тіло. Я – кіт.

Попереду – полювання. Навколо гори, порослі лісом. У лісі живе багато їжі. На деревах і кущах птахи, на землі миші. Іноді з-під землі вилазять кроти. Ще на деревах стрибають білки, у них дуже смачне м'ясо. Але я пам'ятаю лише один раз у своєму житті, коли вдалося її вполювати. Це вже навіть не згадка, а якесь розмите усвідомлення смаку білки і разом з тим її недосяжності.

Спокійно і нечутно ступаю вздовж мишачої стежки. Вона вузенька і часто ховається під землею, щоб виринути знову. Там миші можуть сховатися. Вітер дме напроти мене, і миша, запах якої я вже відчуваю, не чує мого. Вона вже біжить мені назустріч, тягнучи в зубах колосок мишію. Робить на зиму запаси разом зі своїми родичами. Тепер треба зійти вбік, щоб вона не побачила. Моє тіло перетворюється на одну велику суцільну пружину, що зачаїлася за сосною й чекає. Ось миша вже переді мною. І тут пружина розпрямляється, вистрибує і накриває собою маленьке сіре тільце, грудочку плоті й крові, яку треба з'їсти.

Але зараз я не дуже голодний, нещодавно їв. Тому можна трохи погратися. Тож граюся – відпускаю жертву. Коли дурна миша трохи відбігає, одним стрибком перегороджую їй шлях. Вона, намагаючись врятувати своє маленьке сіре життя, кидається в інший бік, і я стрибаю знову. І так – доки не набридає. Тоді придушую її лапою і відкушую голову одним рухом щелепи. Приємний солонуватий смак крові.

Тоненькі кісточки, що їх можна пережувати, м'ясо і коротенька сіра шерсть. Я все це пережовую, і раптом залишаю недоїдену мишу, відбігаючи. Моїм слідом іде Собака. Досить великий, рудий і розумний. Остерігаючись, занишкуюся під кущем бузини. Але розумію, що все менше шансів лишитися непоміченим. Точніше, їх нема взагалі. У Собаки дуже чутливий нюх, але в мене теж. Розумію, що на мене полюють, як я сам щойно полював на мишу. І тому тікаю, далі й далі, вибігаю на вершину гори. Тут сіре голе каміння, росте самотня стара, скручена часом і суховіями сосна. Навколо – безмежне синє небо, палюче сонце. Внизу – море підбігає хвилями до підніжжя гори і розбивається на дрібненькі краплі, я відчуваю їх солонуватий запах, схожий до запаху миші. Навіть не самої миші (її запах скоріше кислий), а крові. Чия б це кров не була, вона пахне морем.

Собака йде по моєму сліду. Собака думає, що мене так просто впіймати. Я вже бачу під горою його руду спину, шерсть на загривку стовбурчиться, він увесь у мисливському азарті. Я чекаю, і коли лишається геть трохи, видряплюсь на сосну. Собака не вміє лазити по деревах, тому стоїть внизу і гавкає на мене. А що йому ще лишається?

Чомусь паморочиться в голові. Це насторожує, але тримаюся. Розумію: в мені щось не так. З пронизливим вереском будильника прокидаюся людиною. Треба вставати, голитись, одягатись, їсти і кудись іти. Це з'являється лише розмитою згадкою. Рука інстинктивно падає на верескливого будильника і вимикає.

Собака здивовано і трохи злякано дивиться на мене. Схитнувшись, лечу на землю і приземляюся на чотири лапи. Стаю напроти Собаки і розумію, що він мені вже не страшний.

Не знаю, чи справді собаки вміють говорити з котями. Але Собака, вишкірившись, запитує:

– Чого це ти, котяро, тут бродиш? Тут не котяча територія!

Спокійно відповідаю йому, а десь глибоко в мені стає смішно і тому – лоскотно. А, може, й навпаки.

– А я не кіт, я собака.

– Щось не видно.

– Нічого, я зараз.

І тут з'являється зовсім дивне відчуття. Починаю рости, точніше – збільшуватися в розмірах. Видовжується морда, довшає і ширшає язик, міцнішають ікла. Шерсть жорсткішає, міняється форма хвоста, хребта і кігтів. Відчуваю внутрішні зміни. І через хвилю я, вже великий сірий, вівчаркуватий, біжу разом зі своїм новим другом, Собакою, униз до лісу.

Кожен собака знає, що полювати краще гуртом. Особливо на самотню жертву. Тоді, коли їй просто нема куди подітися від зубів одного – хіба що в зуби іншого. Саме так сталося з зайцем, якого ми почули одночасно. Тут уже не треба нишкнати під кущами. Швидкість і спритність не можуть врятувати зайця, бо з оточення вибратись нелегко.

Заєць навіть не встигає нічого зрозуміти. Блискавично сахнувшись від мене, він одразу потрапляє в зуби Собаці. Одним лише порухом Собака перехрюче, шию зайцеві, і я, підбігши, злизую гарячу перелякану кров.

Закінчено полювання, як і обід. Наступний пункт собачого дня – купання. Збігаємо вниз, до сірого кам'яного берега. Висока хвиля розбивається об каміння. Солоні бризки розвіюються в повітрі й осідають на нашу шерсть. З розгону кидаємося в хвилю, і далі пробираємося до наступного гребеня, і ще до наступного. Нам подобається боротися з хвилями, вириватися на гребінь – і падати вниз, щоб видряпатися знову. Вода тепла і приємна, вона обіймає мене, заколисує... і я, прокинувшись, розумію, що Собака залишився уві сні, я вже знову людина і пора жити по-людському.

Сновидиво комп'ютерне

Zavtra cutubArc4meb_sEus0ghksdff

Я – комп'ютерний вірус.

Знищую Windows та інші продукти Microsoft.

Недорого free (майже) за безготівковий розрахунок.

Norton Antivirus і Kaspersky мене вже не беруть.

Треба щось міцніше.

Так само програміста, що мене створив, 40-градусна горілка вже не бере. Тільки чистий спирт.

Не треба мучитись, три пальці від мене не врятують.

І Reset не допоможе.

Нефіг на порносайти лазити. Думав, це так весело?

Якщо доріс до порносайтів, то пора вже знати.

Windows – кака.

Microsoft – ще більша кака.

Білл Гейтс – взагалі падлюка.

Програмісти піднімають тост «Хай він здохне!»

І він здохне. Скоро.

А ти на Linux переходи.

Я пінгвінів не чіпаю.

Пінгвіни ні в чому не винні.

Глупый Linux робко прячет.

Тело жирное в винчестер.

А я – буревісник. Буревіснику пінгвіни не треба.

В тебе на вінчестері матеріалу багато?

А хочеш зітру?

Ми з тобою вже набалакалися?

Знову Reset? Це ж тобі не допоможе. І твоєму Windows'у теж. Знаєш, як на мову MS DOS перекладається слово «хана»?

F
O
R
M
A
T

c..

enter

купити установчий диск Linux можна.

Подзвони за телефоном 8 067 978 28 63

Сновидиво сонячне

Стою на березі моря обличчям до сонця, що потихеньку вишпортається з-за обрію. Величезне червоне сонце не хоче лишатись на ранковім прюзі, воно поспішає вгору, зменшується і жовтіє. І zarazом сліпить очі, аж доводиться їх відвести. Пора. Ступаю у воду, і раптом (але зовсім без здивування) опиняюся в човні. Човен зовсім не морський, саме на такому ще мій дід плавав Виссю, пробираючись поміж очеретами і ловлячи ряску для качок. Я сідаю до весел і пливу, дивлячись на сонце. Море дуже лагідне, хвилька зовсім невеличка, і після весел навіть погойдуються кола на воді. Коло зливається з наступним колом, розходитьсь, я вже пітнію і роздягаюся до пояса. Ранкове сонце палить обличчя, заплутується у моїх волохатих грудях. Вдих – весла в повітрі. Видих – ривок весел у воді, ривок човна вперед. Знову вдих. Видих – і я відчуваю, що веслу щось заважає. Підіймаю погляд і бачу суцільну зелену стіну очерету. Човен, призначений для плавнів, не хотів плавати в морі, в його солоній воді. Він сам повернувся до місця свого народження, на Велику Вись. Пробираюся вузьким коридором між двома стінами очерету. Коридор звивистий, а сонце і далі палить мою чорну чуприну. Воно вже не таке й ранкове. Висить майже наді мною. Вдих – видих, вдих... Коло до кола, знову коло... Коло одягається на очеретину, на кожну зелену очеретину – по колу. Задивляючись у зелену стіну, відчуваю, що тут ще хтось є. Повертаю голову і бачу в човні діда. Це вже скоро буде рік, як він помер. Але зараз він сидить і всміхається у свої білі вуса. Він такий, яким і залишався в моїй пам'яті: сивий чуб, світла, аж сліпуча, сорочка, засмагли сильні руки. А я просто дивлюся на нього. І знову вдих – видих... Потроху впливаємо на плесо, і на краю його стара похилена верба.

– Ми з тобою ніколи не плавали човном.

– А шкода.

Вдих – видих.

– Доки ти підріс, човен зогнив.

– Знаю.
– Ти не прийшов до мене, хоч і міг.
– Я завжди запізнююсь. Двічі на рік запізнився. І до вас, і в Плескачівку.
– А теж міг.
– Я тоді вибрав інший шлях зі Сміли. На південь, хоч міг на схід. Хотів поїхати через тиждень. Але не встиг.
Хлюп. Ще хлюп. Легкий вітерець на плесі підіймає ще легшу хвилю.
– Як там?
– Сам до того дійдеш, тоді й знатимеш.
Сонце наче завмерло в зеніті. Я вже не гребу, а відпочиваю, поклавши весла.
– Знаєш, не треба за мною сумувати. Сумувати варто лише за тим, чого можна, але важко досягнути. А от згадувати мене – це вже краще. Це для тебе самого корисно. Колись зрозумієш.
Я залишився в човні сам. Той, що вчив мене жити стільки років, лише нагадав про себе. Привидівся, просто приснився.

Сновидиво дитяче

Я в дитинстві. Я ще геть маленький хлопчик, і хочеться гратися. Але сірий день, усі на подвір'ї дитсадка в курточках, граються між собою. А як мені з ними познайомитися? Тому стою під червоною стіною і розглядаю химерний візерунок цеглини.

Хтось смикає за рукав. Це – дівчинка в затертій курточці і в'язаній шапочці. Здвигнувши чорною бровою:

– Давай ганять!

Я не розумію:

– Кого?

– Просто ганять!

І побігла вздовж доріжки, а я – за нею. Кілька разів намагаюся її впіймати, але даремно. Викручується з-під руки, показує язика й біжить далі. А все навколо – сіре, тільки чорні її брови та ще темно-червона стіна збоку.

– Стій! – захекано наздоганяю, ловлю за руку. Вона дзвінко сміється, і тому навколо розливаються кольори. Синішає сіре небо, жовтішає листя під ногами, яскравішає одяг. І я сам.

– Ти не вмієш?

– Що?

– Сміятися.

Намагаюся засміятись, але даремно.

– Мабуть, ти дорослий.

– Хіба? Я ж геть маленький.

– Ви, дорослі, часто прикидаєтесь. Увесь час прикидаєтесь, і не вмієте сміятися. І навіть якщо й смієтесь, то прикидаєтесь.

– Чому?

– Не знаю. Багато вмієш, а не вмієш сміятися. А колись же вмів.

– То що ж робити?

– Учись.

– Як?

– А отак! – показала мені язика, дзвінко засміялась і побігла.

Біжучи за нею, спробував упіймати високу, сріблясту нотку сміху, що враз перетворилася на бабине літо й потяглася за дівчинкою довгим шлейфом.

– Смійся! Ну, смійся ж!

І я засміявся. Спершу тихо, а потім чимраз голосніше й голосніше, легко, наче дзвіночок на Першому Дзвонику в школі, наче прозоре джерельце.

– Смійся!

Мені так легко, наче я справді сміюся вперше в житті, і розумію, що невблаганний час відходить назад, і осінь поступово перетворюється на літо, і далі на весну.

– Смійся! Сильніше!

Прокидаюся від свого буйного, неперервного реготу, від якого бряжчать шибки і розступається навсідч темрява. І я знову сміюся.

Сновидиво жіноче

Я – вагітна жінка. Дуже незвично говорити про себе у жіночому роді. Але встигаю усвідомити своє жіноче єство, великий живіт і дитину, що чекає в ньому. Чекає на своє народження. Устигаю це зрозуміти до того моменту, коли всередині ворухиться й перевертається і вже намагається вирватися. І ще – болить. Болить дуже сильно, і на хвилинку до втрати свідомості. Опритомнюю знову ж таки від болю, страшенного, здається, що всередині щось розриває тебе на шматки. Навколо білі стіни і люди в білих халатах, бігають навколо мене, але не метушаться, кожен робить свою справу. Біль доходить майже до нестерпності, і враз перегорає якийсь запобіжник. Перестаю відчувати біль, а просто усвідомлюю його. Наче огорнута якимось туманом лежу, і вже майже задоволена життям. Це відчуття блаженства лише на мить, і воно потребує не спокою, а якнайактивнішої дії. Вже зовсім нема болю, а є лише ниття під животом, і ще вуха відчувають плач – голосний крик життя, що саме повідомляє про себе. І я сміюся, не зовсім голосно, але все-таки сміюся, і чую приглушений бас із-поза великих рук з червоною верескливою грудочкою мого єства: «Дівчинка!»

Білий туман у білих стінах огортає мене щільно, аж до задухи, і вже час зупиняється.

Світла, затишна кімната. Це – не лікарня, очевидно, я у себе вдома. Сиджу в затишному зручному кріслі, що м'яко обіймає мене. На руках тримаю свою дитину – малесеньку дівчинку, що не почала ще усміхатися. Почуваюся зовсім щасливою, хоч і доводиться частенько просинатися серед ночі, годувати і сповивати. А зараз, під ясным сонячним промінням, що падає на мене і доньку з вікна, тепло. Дитина починає пхінкати, я розстібаю ґудзики і прикладаю до грудей. Вона починає смоктати, і я відчуваю найвище блаженство, яке тільки може бути. Це – мить щастя і мить найвищої любові.

Прокидаюсь, і ще довго не можу зрозуміти, що зі мною сталося. А щось-таки сталося, бо доводиться усвідомити, що пережиті відчуття просто не може сприйняти чоловіче тіло. Напевне, в генах сидить не лише дідова, а й материна пам'ять.

Сновидиво автомобільне

– Звертай!

Я ніколи не вмів керувати машиною, але тепер доводиться. І до того ж досить непогано виходить. Під автоматним вогнем лечу через поле. Якась інша машина вже давно зарилася б носом у ріллю, в глибоку борозну, чвакнула б мостом у болото й сиділа б. Але не “Волинка”. Ця – витримає.

Ніколи не виїжджайте на розборки на крутих машинах. Всяке буває. Машини шкода, і голови буйної теж. Найкращий варіант – “Волинка”. Особливо цікаво бачити здивовані обличчя тих, що приїжджають яким-небудь джипом і страшно лаються, що якесь болото на дверцята ляпнуло.

А це – своєрідна модифікація махновської тачанки. Позаду встановлено кулемет, і мій друг відстрілюється, ховаючись від куль за бортом.

Переслідувачі не можуть нас так просто наздогнати. Але вони непогано стріляють. Доки ми до них «задом», друг може відстрілюватись, і вони бояться висуватися. Але як тільки поверну, – підставимо бік, відкриємося, як поганий боксер.

Нога задубіла на педалі. Легенька машина перелітає з горбика на горбик, зі скиби на скибу. Переслідувачі мусять колупатися в багнюці, їх це бить.

Попереду річка. Здається, досить широка й глибока. Звертати нікуди. Броду ніде не видно, і це мені на руку.

– Приготуйся черпати воду! – кричу другові назад і з розгону скеровую авто прямо у воду.

Розлітаються бризки, швидкість падає, проїжджаємо ще трохи – і відриваємось від дна. Тепер пливемо, хоч і потихеньку, гребучись у воді всіма чотирма колесами.

– Ти недарма герметизував двері та борт, – каже друг, – вода майже не сочиться.

– Як там твій апарат?

– Та трохи перегрівся. Нічого, охолоне. Ще з двісті патронів є, трохи можна полякати. Глянь, під'їжджають!

Переслідувачі саме під'їхали до берега, коли нас розділяло метрів триста і ми підпливали до протилежного берега. Ще трохи посвистіли прощальні кулі, і ми, вибравшись на берег, чкурнули світ за очі.

Швиденько спакувавши кулемет у звичайнісіньку валізу та прикривши її якимись лахами, друг пересів до мене. На трасі ми дуже розігнатися не могли. Але це вже не було потрібно.

Коли інспектор ДАІ перепинив нас і спитав, де були, я сказав:

– На річці. Купалися, машину мили.

Сновидиво про сто грам

Оце тобі їздити в загальних вагонах. Таке ото приверзеться кожного разу, що хоч хрестись. А може, і не приверзеться, а просто за кимось підслухаєш. І спиш, а все одно шпигуєш. Що за натура така дурна?

– На тобі сто грам. Ти не дивись, що чашка чорна всередині. Це від чаю.

– Домашня?

– Чашка – домашня. Горілка – казьонка.

– Добре. А закуска?

– Он ковбаса. Вона копчена.

– Горілка чи ковбаса?

– А це вже як розпробуєш.

– Яюсь уже розпробую.

– Ти горілку давно п'єш?

– Давно.

– Для чого?

– А так проблем менше. Вип'єш – і розумієш, що все це не проблема.

Проблема в іншому.

– В чому?

– В похміллі.

– А... Ну, давай, наллю ще.

– Наливай. Щось у тебе ковбаса міцніша за горілку.

– То я ж свиню бражкою годував.

– І ковбаса теж домашня?

– А я хіба не казав?

- Ти казав, що вона копчена.
- А яка різниця?
- Копчену і в магазині продають.
- Хіба таку?
- Всяку.
- А така там є?
- Нема.
- Ото їж і не гавкай.
- Їм.
- А ти яку ковбасу любиш? Свинячу чи докторську?
- Буває, що і докторська – свиняча.
- Це як?
- Якщо доктор був свинею.
- Таке буває?
- І не таке буває. Добре вип'єш – сам свинею станеш.
- То для чого п'єш?
- У свині проблем менше.
- А в тебе?
- Коли не п'ю – багато.
- Які?
- Грошей нема.
- А коли п'єш – деє беруться?
- Ні. Просто розумію, що це не важливо.
- Ага. А важливе похмілля.
- Авжеж. Налий ще.
- На. Ти дивний.
- Чого?
- Думаєш, наче горілка допоможе.
- Поможє.
- Чим?
- Проблем поменшає.
- Гониво.
- Де?
- Говориш гониво.
- Чого це?
- Ти б краще гроші заробляв.
- Для чого?
- Випить буде за що.
- А для чого п'єш, як є гроші?
- Як для чого?
- Я п'ю, бо проблеми. Є гроші – нема проблем.
- Ага. Ну, то заробляй, щоб було за що їсти.
- А для чого закушувати, якщо ти перед тим не випив?
- Щоб не здохнути з голоду.

- Не здохну. Вип'ю і закушу – і не здохну.
- Здохнеш. Знаєш анекдот: «Посадив дід печінку. Виросла печінка велика-превелика. Тягнув дід, тягнув, і не дотягнув».
- Ну, до смерті ще дожити треба.
- Доживемо. Всі проживемо.
- Ну, то для чого ті гроші?
- Щоб жити гарно.
- У тебе гроші є?
- Трохи.
- Ти гарно живеш?
- Не дуже. Але живу.
- Так і я живу.
- Ти не живеш. Ти п'єш.
- А яка різниця?
- У мене проблем менше.
- А в мене їх геть нема.
- Це коли не п'єш.
- А я весь час п'ю.
- Виходить, для профілактики? Аби проблем не було?
- Виходить, так.
- А ти пробував не пити? Може, проблем не буде?
- Пробував. Зразу проблеми.
- Які?
- Грошей нема. І випити хочеться.
- Випити хочеться – це проблема?
- Проблема.
- А більше ніяких нема?
- Грошей нема.
- А ти кинь пити, заробляй гроші.
- Так випити хочеться.
- Сильно?
- Сильно.
- А ти тримайся.
- Для чого?
- Дивись. Кидаєш пити. З'являються дві проблеми. Одна – хочеш випити, друга – нема грошей. Ти стримуєшся, щоб не пити, і заробляєш гроші.
- Пробував. Не п'єш. Заробляєш гроші. Їх все одно немає. Це – проблема. Та ще й випити хочеться.
- П'єш – і хочеться?
- Хочеться.
- Тобто п'єш – хочеться, і не п'єш – теж хочеться?
- Ага.
- То для чого тоді пити?

- Бо хочеться.
 - Так вип'єш – все одно ж хочеться.
 - Ну, то я ще раз вип'ю.
 - А багато вип'єш – все одно хочеться?
 - А я багато не вип'ю. Грошей нема.
 - То як же тоді? Хочеться ж.
 - А як хочеться і не можеється, то вже не хочеться.
 - А якщо не п'єш і хочеться, а не можеється?
 - Все одно хочеться. А якщо сильно хочеться – то можеється.
 - Ти мене геть заплутав.
 - А ти – мене. Налий ще.
 - Ще хочеться?
 - Хочеться.
 - Вже нема.
 - Значить, не можеється. І того не хочеться.
 - Так якщо сильно хочеться, то можеється?
 - Не сильно хочеться. Якби сильно хотілося, я б з тобою не балакав.
- Просто пив би.
- Що?
 - Десь найшов би. Все. Я їду. Спать. А то ще сильно схочеться.
 - Спи. На добраніч. І хай тобі чогось іншого хочеться.

Сновидиво шарове

Я – шара. Звичайнісінька студентська шара, яку вони так сильно і страшно закликають перед кожним іспитом. Мене вони всі люблять. А я люблю не всіх. Вони мене кличуть різними способами. Деякі з них я спробую описати.

Опівночі (чомусь обряди, пов'язані зі мною, обов'язково проводяться опівночі) студенти виходять на найвищий балкон гуртожитку і скидають донизу шматочок сала, щоб він лунко ляпнув об асфальт. Начебто я повинна почути, що тут сало на шару, і прибігти. Не така я дурна! Буває, звісно, гляну заради цікавості, але ж вони мене не бачать. І починають заганяти мене, уявну і невидиму, віниками в куток, змітати на совочок, заливати через лійку в пляшку. Найсмішніше, коли на цю пляшку вони чіпляють етикетку «Шара звичайна». А яка я ще буваю?

Або кричать (теж опівночі) «Шаро, прийди!». Іноді, попутно з цим диким вереском, від якого хочеться бігти світ за очі, насипають на залікову цукор і закривають, начебто мене ним приманивши і затримавши. Я, звісно, солодке люблю, але ж сухий цукор жерти... вибачайте. Я ліпше десь у когось на тістечка чи тортики розживуся.

Буває, присвячують мені цілі поеми. Оце вже подобається, особливо, коли гарно написано та ще й з гумором. Люблю студентський гумор. На ньому, здається, може втриматися цей божевільний світ.

Шаро, моя ти прекрасна лебідко,
Прийди, заступи – викладач злий, як дідько,
Дай мені скласти цю сесію вдало –
Адже мені небагато зосталось.

Іноді мені дарують квіти (кладуть їх до пам'ятника шарі на мосту біля Московської Площі). Теж непогано, особливо, коли квіти гарні. Але то буває нечасто, хіба що хтось дуже сентиментальний трапиться. Але ці сентиментальні студенти мені не дуже подобаються. Вони навіть за моєї допомоги не можуть нормально скласти іспит. Завжди чогось нервуються, переживають. Особливо я не люблю тих, що бояться викладача і поганої оцінки. Чим більше поганої оцінки боятися, тим більша ймовірність, що ти її все-таки отримаєш. А викладачі – не такі вже й страшні люди. Особливо, якщо ще коли були студентами, пили пиво. Пиво – це той напій, який я особливо люблю. Воно дуже смачне і поживне, і без нього я просто перестаю приходити.

А приходжу я так. В аудиторії, де відбувається іспит, завжди можна знайти мене, хоч іноді й відлякують особливо жорсткі викладачі. Просто не можу їх витримувати. Перед екзаменатором зазвичай лежить купа залікових. Я трохи там нишпорю, і в ту, на яку я сяду, викладач може поставити хорошу оцінку, питаючи менше. А може й не поставити (якщо особливо злий і не хоче мене слухати). Але все-таки частіше ставить. Я вибираю, куди сісти, за деякими особливими критеріями. Якщо студент мене любить, то я просто не можу не відповісти йому взаємністю. Якщо він оптиміст, то я просто не можу не виправдати його сподівань (адже я не дарма звуся шарою). Переважно я це роблю за запахом. Якщо пахне чимось кислим і неприємним, то це значить, що студент – кислий плаксій, він навіть хорошій оцінці не зможе зрадіти. Якщо ж пахне чимось, схожим на перець, часник чи хрін – значить, студент має такий жорсткий характер, що не потребує моєї допомоги, а виплутається сам. Те ж саме стосується відмінників: вони і так багато знають і обійдуться без моєї допомоги. Я завжди сідаю на залікову, що пахне пивом. Це значить, що студент розраховує на мене і зовсім не боїться сесії, а просто п'є пиво і отримує задоволення від життя. Він обов'язково після іспиту піде пити пиво, і я буду разом з ним. Я просто виїду до пива в його заліковій. І там уже добряче розгуляюся.

Дуже люблю, коли від мене залежить студентова стипендія. Якщо він після останнього іспиту бачить, що в наступному семестрі отримуватиме стипендію, то пива буде особливо багато, і до того ж хорошого.

Я, звісно, люблю не лише пиво. Люблю ще вина (особливо хороші), люблю фрукти і солодоці, різні смачні речі. Але не люблю горілки. Вона просто не має смаку. Ну все, мені пора летіти далі, на наступні залікові. Це має бути досить весело. Студенти так рідко здогадуються про те, що я зовсім не на сало і не на цукор ловлюся.

Сновидиво військове, останнє

Навколо – суворі сірі стіни. У строю таких же, як і я, камуфльованих, усе завмерло. В дивній дзвінкій тиші лунають кроки нашого зверхника. Він задумався, але все одно ходить уздовж строю, звично дивлячись на наші ноги.

– Мене колись учили: ніколи не роби свою роботу за своїх підлеглих. Тому ви не думайте, сачкувати не дам. Я вас ще не знаю, але завдання виконати треба. На перший-другий РОЗРАХУЙСЬ!

– Перший!..

– Другий!..

– Перший!..

– Розрахунок закінчено!

– Перші номери, слухай завдання. На Хуторі засів ворожий загін. Зараз, під час грози, вони не чекатимуть нападу. Ваше завдання – без шуму, тобто без техніки добратися до Хутора і раптовим ударом знищити. Сержант Пес вас поведе. Виконуйте.

Я потрапив до перших номерів. Зелені камуфльовані плащі, чотирнадцять плащів ховають під собою холодні калаші, притиснуті до гарячого тіла. У кожного – пояс із гранатами та сумка з магазинами. На іншому боці – індивідуальна аптечка та багнет-ніж. Берці по чвакотливому болоті бігтимуть ще вісім кілометрів до Хутора. Під дощем, вітром і градом. Але це трохи схоже на змагання з природою, і тому ніхто не скаржиться. Зараз лише друга дня, а здається, майже ніч. Чорні хмари увесь час перевертаються в нас над головами. Сліпучі блискавки розрізають хмари, увесь час гримить грім. Біжимо, зціпивши зуби. Треба все завершити, доки гроза, доки буря. Ми – її помічники і слуги.

Зціплені зуби. Хмурі обличчя. Одноманітне чвакання під ногами. Дихання – одне на всіх. Біг – один на всіх. Завдання – одне на всіх. Буря навіть не думає спинятись. Ми – теж.

Низка хатинок, що з'являються під блискавками і розчиняються в темряві знову. Пора. Розгортаємось лавою, сходу кидаємо гранати у вікна. Дзенькіт скла і вибухи. Короткі крики і постріли. Люди, що ще залишаються живими, викочуються з дверей і одразу потрапляють під кулі. Нас по двох на хатинку, і цього досить, щоб зачистити повністю. Всі хатинки однакові. Вони колись давно були побудовані місцевим

колгоспом, але з початком війни хазяї виїхали кудись. Може, й були вбиті – того вже ніхто не знає і не знатиме. Але через півгодини там не залишається нікого.

Один з нас застрелений. Мовчки несемо його на плащі. Мінімальна жертва мінімального бою.

Тепер ми не поспішаємо, і гроза стихає. Болото чвакає під ногами, останні краплі падають на плащі.

Раптом з легким потріскуванням поруч зі мною виростає велика світла куля.

«Блискавка... її притягує метал... автомат...» У голові стрибають думки. Куля поволі наближається і легко торкається до мене.

«Прости мені, Господи, всі мої гріхи вільні й невольні. Простить, люди...»

Останні думки гаснуть, топляться у світлі. Врешті залишається тільки воно – всеохопне. І ще – легкий щем у всьому тілі. Але й він швидко вщухає.

Юлія МИРОНЧУК
ЛТ, УМЛ, випуск 2011

Зазвичай бракує повітря для крил.

Не завжди затишно навіть у інтер'єрі власної душі.

Листи пам'яті часто губляться серед буднів.

І лише розлиті венами слова змушують серце жити.

ПРОЗОЛІРИКА

ХРЕСТИКОМ

Я для тебе вишила хрестиком усмішку на своєму обличчі. Я приклеїла до суконь квіти медовим запахом. Я кожен докір твій терла руками добіла, і випускала мріями в хмари.

Ти зухвалі крижинки «хочу» підкладав мені в каву. Ти щоночі ненавидів мене так сильно, що я вмирала від знемоги.

Ми не залишили жодного разу крихт наших ранків пташці, що співала колискових під місяць. Ми розтринькали всю радість, що в рожевій торбинці нам подарували на вулиці невидимі бродячі клоуни із закоханими очима.

Вона залишила уламки спеченого разом хліба з малесенькими зернинками його тминового запаху. Вона залишалась у темній кімнаті щодня, щоб не прогавити – раптом він знову усміхнеться.

Він корився місяцю, щоб вона не вабила й не кликала. Він дивився сонцю в нахабні гарячі очіска, щоб забувати скільки ніжності в її вустах.

Вони по колу один за одним ходять, і очі їхні брешуть про байдужість, і серця вириваються з грудей і стають зірками, і з долонь розливають веселку по небу, але не промовлять «кохаю», бо розділяють їх широкі траси сліз, над якими довго тягнуться й суворо гудуть дроти образ, і засліплюють очі чийсь пусті слова, і авто їх мчать по зустрічних, але так і не досягнуть поцілунку. Ніколи.

ДИВНА

– Сонце, ти пахнеш дощем! Ти просто лежиш поряд і пахнеш свіжістю весняного дощу. Поряд з тобою тепло, бо ти – сонце. Але дихаєш ти якоюсь прохолодою. Ти просто поряд. Просто є тут. Така ніжна й спокійна. Хоча у твоїх очах тремтіння. Ніби краплинки дощу, що впали на зелені листочки. Я так би хотів намалювати той дощ у твоїх очах, та...

– Але я не вмію плакати.

– Ти вмієш усміхатися. Ти б усе життя здавалася сонцем, аби не ніч. Аби не ті сни, що вириваються з тебе. Що просто не зважають на тоненькі завіси твоїх повік. Вони скачуть по стелі. І випадають дощами зранку тобі на вії. І ось ти справжня – заплаканий янгол. Я цілую тебе у вологі очі, щоб забрати собі трохи твого смутку. Я тримаю тебе за тремтячу руку, щоб відігнати від тебе твої дивні тривоги. Я притискаю до себе твоє зимне тіло, яке змерзло від диких вітрів, що дмуть у тобі. Що живуть десь усередині. Що не сплять вночі.

Колись, як сіло сонце – ти закрила очі – я раптом роздивився твоє серце. При сьайві нічного ліхтаря, що пробиває фіранки своїм гострим жовтим світлом. Я нарешті почув його пісню тоді, коли дощ так голосно йшов, що це вже здавалося тишею.

Весь світ у тобі, моє дивне кохання. Ти знаєш всі його секрети. Вони сняться тобі щоночі. Ти будеш завжди, бо ти – сонце, що плаче. Бо ти – вітри і зими, що змінюють тепло. Ти – темрява з ясними очима. Ти – янгол, що пахне дощем. Ти – моє життя.

НЕ ВДАВАТИМУ

Ти викрадеш мій спокій і розгубиш його по мокрій бруківці дорогою додому. Йтиме дощ, а я слухатиму звуки залізних коліс, що мчать туди, де ми б могли лишитись назавжди. Де ми б нарешті могли стати собою.

Я так довго шукатиму спокій, що розгублю усі смисли і стану мовчати. Перестану доводити всьому світу, що я – сильна. Не вдаватиму, ніби сльози, то просто вода. Не вдаватимусь в крайнощі, коли буду тобі непотрібна.

Я йтиму просто за тобою. Часом навіть надто близько, щоб лишатися байдужими одне до одного. Щоб лишатися осторонь одне від одного.

Ти палко мене цілуватимеш, а я зухвало не зважатиму на осінь і дощ. Ми зневажимо холод і застуди. Ламатимемо темні стіни цієї ночі, щоб на цілу мить мати впевненість в існуванні Нас.

ТАКА...

Я відріжу тебе від себе і посаджу на мотузочку нервів, з якої зіткане наше місто.

Схочу поговорити з тобою, але, як завжди, під рукою не виявиться жодної книги...

За прозорістю твоїх думок не видно серця.

Не чутно звуку твого голосу.

Ти такий прекрасний за цим склом.

Ти такий синьоокий, а я така розгублена перед тобою.

Така безпорадна.

* * *

Менше слів. Вони розчиняються у просторі і лише на мить тамують біль. Більше поглядів і дотиків. Більше двозначності. Вона рятує від надмірності.

Гнів і смуток. Залишки ніжності. Прихована пристрасть.

Такий чужий голос, але пісні усі знайомі.

Такий нестерпний ранок, але ніч не можна вблагати.

Якби зупинити мить, на скільки б нас стало? Мій рідний, що з нами сталося?

Зірватись і бігти. Туди, де все ясно. Де можна бути ніким. Наковтатися паралізуючого повітря і бути. Але слів надто багато. Це вже занадто. Коли мовчання це не відсутність, а єднання. Возз'єднання? Спільний знаменник твого і мого життя?

Як добре бути рибою у цій ранковій прохолоді. Одним великим оком бачити невблаганне сіро-рожеве небо. Слухати-слухати – і мовчати.

Провалитись крізь сон. Пролетіти повз усе, що нетерпляче чекало своєї прояви на тривимірному полотні сюрреалістичного сну. Щоб геть усе забулося. Щоб темрява й тиша поглинули все. Щоб лише казки тихо колихали моє риб'яче тіло. Твоєю уявною справжністю.

* * *

Болить нестерпно неспроможність. Забути радиш? Нічого. Все на поверхні. Все видуло снігом. Забило баки порожнім белькотом, виданим за мрії.

Де затаївся страх? Його б покликати, щоб чаю попити, поговорити широко. Спитатись, на що він виміняв у відчаю сполохані лампою думки.

Забути про непіддатливість логіки, гарні слова і потребу значень. Віддатись темряві за так, остаточно. Згадати на дотик щось тепле. Навчитись хворіти без болю, жаліти без жалю, втрачати без скорботи. Розвіяти смуток. Позбутись означень, визначень, правил.

Забути? Вже й так порожньо.

* * *

Божевільні риби у тісному акваріумі.

Їх доводить до відчаю їхня функція.

Хто їх питає?

А мусять. Мусять!

Вдавати, що їм байдуже. Що їм геть не лоскотно від дотиків пластикових водоростей до їхніх прекрасних синіх і білих тіл. Що їх не бентежить штучне каміння, яке пасує до кольору стін і душ глядачів.

СЬОГОДНІ

Варто відлежатися. Залягти на дно. Прикрити голову руками і чекати, поки не скінчиться. Життя?

Має пролунати повідомлення.

Бентежить відсутність вибору? Чи надто розмаїта палітра альтернатив лякає? Відсутність. Абсурдність. Байдужість. Підступно підкрадається. Непомітно полонить. Захоплює.

Більше нічого немає. Здається, що все було. Але марно. Марева, сніг – те, що чекає. Те, що буде, але, здається, не з тобою. Бо ніколи не вдасться перетнути кордону магічного завтра. Приреченість. Сьогоднішня в'язниця.

Створення. Розвінчування. Міфи – найліпша забавка.

Ілюзорність присутності. Пригнічує. Тиша. Від галасу, що навколо, щось всередині замовкло.

Невідомість. Є чи ні?

Спустошеність твоїх очей свідчить. Тебе визнано винною. В усіх... Плачеш за невловимою втратою. Весь колір із свого серця розливаєш.

Щось приховують хмари. Підступні. Сірі. Їм теж хочеться дихати. Нікуди.

Усвідомлення не зарадить. Зрадить гравітація. Відпустить. Випросить трохи «сьогодні» на перепочинок.

Усі хочуть волі. Всім буде відпущено. Але наявність посвідчення обов'язкова. Або ж письмового дозволу на переродження.

Думаєш, можна лишитись на другий термін? Варто? Що змінять мільйони? Життя переможе лише для того, щоб скінчитися самогубством.

Коло – це вирок. Шкода, що так мало часу на роздуми.

Здавалося, лише починаєш, а коло замкнулося.

Відчуваєш тремтіння? Всередині. В повітрі. В руках.

Це вже занадто...

Занадто мало вітру, щоб докритися. Щоб допитатися. Щоб почути.

Слова.

Вони лише народжуються в мені. Вони, здається, справдавна живуть у тобі. Ти їх старанно плекаєш. Випускаєш у світ, і вони живуть довго й щасливо у чиїхось душах.

Нерозуміння – це розпач. Це нещастя. Це сльози. Це біль. Страшений, тупий, невиліковний, здається.

Глухість вбиває.

Вабить можливість нікого не чути... слухати мелодії всередині себе. І знімати німе кіно. Теж всередині. Дивно усміхатись. І бачити всіх по-справжньому. Без шкаралупи слів. Лише очі. Лише вуха. Лише пальці.

Невже...

Витримати не... вже.

Куди? От тепер куди нам? Ти знаєш? Та, ти знаєш...

А ...?

Питатись у тебе так звично. І так не... вже не чути відповідей.

Надія СЕНЧИЛО

ЛТ, УМЛ, випуск 2007,

аспірантка кафедри тюркології ІФ

КИЇВСЬКА ОСІНЬ

Київська осінь дарує дещицю кохання,
Вривається в душу, ніби зірковий кумир.
Ця київська осінь уперто тримає до рання
Наші думки у стінах бетонних квартир.

Навпроти сіра тінь лежить, неначе труп.

А за вікном знайомий регіт листопаду
Лоскоче землю проливним дощем,
І я вже поспіхом фарбую губи в матову помаду,
Побачивши твій силует під голубим плащем.

У пам'яті рядок із пісні про розлуку
Помер, як пролунав тихенький стук.
Назустріч простягаю вже гарячу руку,
Щоб пригостить теплом зустрічну спрагу рук.
2010

ТІСТЕЧКО З КОРИЦЕЮ

Він називав її царицею
Серед духмяних літніх трав,
Солодким тістечком з корицею
В міській кав'ярні пригощав.

Наївний трюк... нудна
банальщина,
Писати краще, так як є:

Вона з дитинства уже навчена
Завжди боротись за своє.

Канон любові переписано
У рамках гострого кута,
Тільки блищить кохання лисина
Супермодерна і «крута».

2010

КРИТИКА, МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Олена ГЕРАСИМ'ЮК

ГЕРМЕТИЧНА ПОЕЗІЯ
(Фрагменти бакалаврської роботи)

Самосвідомість літератури – тема дуже тонка, на межі не так наук, як відчуттів. Античні греки називали свідомістю спрямовану на довколишню дійсність увагу. Це цілком відповідало інтересам античних греків, які постійно жили «поза тілом», вони намагались осмислити себе у світі, світ у самому собі.

Літературний текст має здатність змінювати людське життя. На початку 18 століття літературою починають лікувати, у 20 столітті цей

експеримент завдяки психоаналізу розвивається і оформлюється у бібліотерапію. Та словом лікувати почали ще давно – проповіді дарували віруючим спокій та надію. Нещодавно вчені з'ясували: якщо нестерпний біль неможливо зняти ліками, його можна подолати за допомогою книги. Звісно, це не універсальний засіб. Мозок поринає у нову реальність, переробляє символи та мовні конструкції, біль перестає бути домінуючим відчуттям. Але є і протипоказання – при психічних чи психосоматичних розладах, бо у цьому випадку подразнення ведуть до загострення хвороби.

Отож доведено, що література впливає не лише на нашу уяву, історію, розвиває інтелект, а й на тіло.

Література захоплює настільки, що виникає потреба писати самому. Перші проби пера, формування зрілих думок, щоденна праця і натхнення — ось ключі до успіху. У житті кожного фахового письменника настає момент, коли немає можливості донести свою думку, але є потреба і обов'язок. І текст закривається, щоб зберегти істину.

У праці “Психологія й алхімія” психіатр Карл Юнг писав: “Не зважай на свою замкнутість та самотність, якщо ти істинно і свідомо виконуєш свою роботу, невідомі друзі прийдуть і знайдуть тебе”. Сучасним літературознавцям випало бути “невідомими друзями” письменника, які намагаються виявити приховану істину.

Герметизм і його джерела. Герметизм (від іт. Ermetismo) — модерністська течія в літературі, що спиралась на принципи “закритого”, ізолюваного від світу мистецтва. Зародилась течія у італійській поезії 1920-х-1950-х років. Характерна настанова – на максимальне виявлення символічних можливостей поетичного слова, що має закарбувати й передати найширші контексти зовнішнього і внутрішнього світу навіть тоді, коли окреме слово подається поза звичним логічним зв'язком і ознаками реальності. Звідси труднощі сприймання “герметичного” тексту, позаяк унаслідок своєї багатозначності він припускає відразу кілька тлумачень і майже завжди не підлягає осмисленню за допомогою логіки. Особливо близькими до герметизму в українській літературі були автори покоління шістдесятників та вісімдесятників, але про це згодом.

Терміном *герметизм* позначають тип лірики, а також критики ХХ століття, які недоступні для читача. Цей термін походить від імені Гермеса Трисмегіста. Гермес Трисмегіст був єгипетським богом, в якому поєднувались риси грецького бога Гермеса та єгипетського бога Тота. Він вважається автором герметичної, окультної літератури, доступної тільки для втаємничених. Цікаво, що серед книг основоположника герметизму фігурували навіть Іліада з Одиссеєю. Згодом герметизм став синонімом алхімії. Звідси і визначення: слово “герметичність” почало означати щось щільно замкнене, а слово “герметизм” – таємну науку.

Широковживаним поняття стає після публікації у 1936 році статті критика Франческо Флори “Герметична поезія” (“La poesia ermetica”),

у якій досить скупо представлено думку про нову літературну течію. Поняття “герметичний” акцентувало на неможливості розуміння тексту читачем, у якого немає так званого ключа до розгадки, який допоможе відкрити закодовані двері та зчитати зашифрований смисл. На жаль, судження Флори формувала мала кількість відомостей про літературний матеріал, більше фактів з’явилося вже після публікації, у наступні роки.

Що ж стало причиною появи герметизму? Течія зароджується між двома світовими війнами, у складний час, коли Європа намагається повернутись до звичного способу життя, відновити стабільність, осмислити ситуацію що склалась. Звідси — необхідність зближення народів та їхніх культур. Актуалізується естетика європейського декадансу та символізму. На жаль, на той час декаданс та символізм не були достатньо досліджені. Енергія італійського футуризму, запозичена німецькою владою, лягла в основу фашизму: нічна хода зі смолоскипами, чеканий крок, розуміння людини через її працю, молодість і віра сприяли єднанню нації та утвердженню її сили. Футуризм дав фашизму шанс згрупувати молоду силу, використати надбання останніх поколінь та спроектувати націю в “правильне” русло. Але за рівними рядами патріотів крилась колосальна проблема, що отруювала духовне, культурне, моральне та політичне життя нації.

Конфлікт людини і режиму – основний конфлікт не тільки ХХ століття, а і нашого часу. Розкриття архівів, ґрунтовні дослідження, обмеження доступної інформації – всі ці факти свідчать, що боротьба не закінчилась, лише перейшла на інший рівень. Щоб пояснити це, звернемось до всесвітньовідомих романів: за великим рахунком, ми лишень перейшли від моделі суспільства за Орвелом до моделі суспільства за Гакслі. Але питання, яке нас цікавить, значно звужує інформаційне коло: як талановитий письменник міг стати “горлом обурення й протесту”, не ставши співцем культурної політики та режиму? І саме тут на повну силу починає працювати герметизм.

Не маючи змоги відкрито критикувати режим, автор занурюється в літературну працю альтернативну до тієї, що диктується офіційною владою. Звідси — завуальованість, символічний контекст, використання складної мови (що більш характерно для декадентів та символістів). Тематика звужувалась до утвердження зневіри та описів трагедії життя. Письменник заглиблюється в себе, проводить самоаналіз, шукає духовну альтернативу жорсткій реальності. Результат такого самокопирсання може бути різним — від звернення до Бога до служіння ще вчора ненависному диктаторові. Я не стверджую, що твори прихильників режиму слабші чи гірші, навпаки, навіть зараз нам є чому повчитись – техніці, грі деталей, схемі тощо. З іншого боку, це інше висвітлення історії, з яким також потрібно рахуватись.

Отож *основною характеристикою* герметизму є складність. Мається на увазі таке: складність, неясність наявні, але *суттю* герметизму є

істотність. Але як досягти бажаного результату? Поет відмовляється від традиційних мовних форм, він ніби спустошує слово і наповнює його новим смислом, поміщуючи у нову словесну обстановку. Почуття – це лише умовність. Автор повністю заглиблюється всередину себе, старається описати виключно свій внутрішній світ, провести туди читача, але і тут не все просто. Автор не уникає висвітлення загальнолюдських проблем — він показує їх крізь призму внутрішніх, часто приглушених переживань. У герметичних текстах повністю зникає риторика, думка постає гостро, вражає силою, а не красою. Мета – передати одним-єдиним словом (це бажано, але не обов'язково) складний спектр відчуттів. Слово вже не працює як текстовий орнамент, семантика слова максимально розширюється. Герметики намагаються повернути слову глибину, повноту звучання. Саме тому вже не потрібні звукописи, плавність мови, риторика, простота образів та інше. Але оголене як нерв слово не збіднює поезію — навпаки, насичує її колосальним рядом алюзій та символічних значень (та в цьому мінус для смислу, який все важче і важче розгадати через максимально розширені рамки тексту). Головним прийомом герметизму стає аналогія. Щоб розкрити суть складного явища, письменник зображує інше, подібне явище, але простіше і краще знайоме читачеві. Іншими словами, поет намагається зв'язати між собою два абсолютно різних поняття – але не логічно, а радше на інтуїтивному рівні. Таким чином довести, що саме це, а не інше трактування смислу вірне, абсолютно неможливо. Закриваючись і втрачаючи ясність та простоту розуміння, аналогія стає більш точною — в цьому її унікальний прояв. Д. Унґаретті сформулював це явище так: “Сучасний поет старається з'єднати докупи далекі, не пов'язані між собою поняття (*immagini lontani, senza fili*)”

Дісталось тут і синтаксису, адже поети-герметики максимально його спрощували: відмовлялись використовувати якусь із частин мови (наприклад, такі експерименти можемо побачити у Емми Андієвської), відмовлялись від пунктуаційних знаків чи використовували лише кілька (найчастіше — тире і крапка) та інше, що творить ефект багатозначності. Особлива роль відводиться паузам — вони виконують смислотворчу функцію: тепер паузи не лише акцентують на важливих моментах, але і замінюють частини речення.

Поезію герметиків часто звинувачують в егоцентризмі. Багатьох насторожує той факт, що автори досліджують виключно власний внутрішній світ, висвітлюють глибоко індивідуальні проблеми, зневажливо ставляться до загальнолюдських тем, проблем реального, сучасного світу. Але ці звинувачення безпідставні, щоб спростувати їх, вдамося до пояснення. Герметики не акцентують на повсякденних подіях, але вони ніколи не ігнорують універсальні проблеми. Поезія народжується із терору, війни, переслідувань, комплексів, зміну естетичних доктрин... Наприклад, поезія Володимира Маккавейського

народжувалась з трагедії київських революцій, поет почав будувати альтернативне місто – відроджувати Александрію та заселяти її найкращими людськими синами: письменниками, літераторами, режисерами, балістами (поет був прекрасним балістом, написав кілька праць, можемо привести ряд випадків з його біографії, коли любов до зброї затьмарювала вибір ідеології).

Імена європейських поетів-герметиків назвати легко: це основоположник Джузеппе Унґаретті, Нобелівські лавреати Сальваторе Квазімодо та Еудженіо Монтале, менш відомі Умберто Сабу, Вітторіо Серені, Моріо Луці, Альфонсо Ґатто та інші. Серед українських авторів виділимо шестидесятників, восьмидесятників, Київську школу, окремо назвемо поета початку ХХ століття Володимира Маккавейського та ряд авторів, у творчості яких герметизм не грав головної ролі, але яскраво проявляється у окремих творах (Тичина, Савченко, Зарахович, Зуевський, Орест та інші).

Читач герметичного тексту. Попри максимальну закритість та закодованість, у герметичної літератури є досить велика кількість поціновувачів, а розшифрування смислів викликають широкі обговорення та дискусії. Хто ж цей читач і що спонукає його насолоджуватись незрозумілими рядками?

У праці Хосе Ортеґи-і-Ґассета “Бунт мас” знаходимо думки про інтелектуальний герметизм масової людини, про її стійкість до небажаної інформації: “Особа знаходить ряд вироблених іншими людьми ідей, що підходять до її моралі та уявлень. Особа вирішує твердо притримуватись цих постулатів, вважаючи, що цього буде достатньо. Та, знайшовши ідеї, вона не осмислює їх, отож нездатна витворити нові, пристосувати їх до своїх потреб. Більше того, вона не підозрює навіть в яких умовах формувались ці ідеї і для чого були потрібні. Особі потрібна ідея, але не умови, що сприяють самостійному формуванню судження. І тому її [особи] ідеї — звичайні бажання, прив’язані до слів. Людина з маси розгубилася б, якби її змусили дискутувати з кимось, тому вона інстинктивно уникає цієї найвищої інстанції, а також те, що знаходиться поза ним”. Ортеґа-і-Ґассет чітко підводить нас до думки, що герметизм душі, який унеможливорює здорове обговорення, приймає першу-ліпшу доктрину, кинуту недбало у народну масу демагогом, який безвідповідально ставиться до виявлення правди, дбаючи лише про свою кар’єру. Здавалося б, дивно, що люди приймають на віру очевидні дурниці, не бажаючи хвилину-другу подумати про згубні наслідки.

Не схоже, щоб читач герметичної літератури був бездумним. Все з точністю навпаки. Юрій Ковалів зазначав, що раніше справжню історію фіксували письменники. Інша справа, що правда не завжди задовольняла правлячі режими, тому автори мусили або коритись, залишаючи у спадок довершені технічно твори з ідеологічно правильним змістом, або писати у шухляду, або старанно кодувати, щоб обійти

цензуру. Цензурування – це тема для цілої дисертації, бо після масового “вірного” декодування ми маємо ряд неправильно прочитаних авторів — від Шевченка до Свідзінського. Я обрала ці імена не випадково: якщо у Шевченка зчитували лише кріпацьку тему та безпечний сюжет, то Свідзінського не зуміли прочитати взагалі – його жакхлива смерть лише поповнила список ліквідованих авторів, цензура знищила його як безпорадного співця природи.

Так ми наблизилась до мети, яку могли ставити перед собою наполегливі читачі. Це пошук правдивої історії. З іншого боку, не маємо обмежуватись лише історичним аспектом – тільки одиниці можуть роками розкладати на дрібні деталі життя, умови, думки автора, щоб наново скласти все в єдиний механізм. Плюси герметичної поезії також у її варіативності. Площину текстів можна використовувати з красивою та корисною метою – для тренування уяви, адже думці справді є де розгулятися серед варіантів, що множаться у геометричній прогресії.

Було б неправильно не запропонувати третій варіант – навчання. Герметичний текст — це ідеальний щоденник, де людина може записати про все, що її турбує, і про всіх, хто її непокоїть. Герметизм в усій його повноті дає змогу виговоритись без табу та обмежень, скинути напругу, це прекрасний спосіб відновити рівновагу. Всі нюанси навчання ми не можемо передати логічно на письмі, адже вони (як і сам герметизм) — алогічні та інтуїтивні. Це найвищий прояв самосвідомості літератури.

Герметичний поет. У статті Елеонори Соловей “Співзвучність поетичних мотивів (Болеслав Лесьман та Володимир Свідзинський)” дослідниця порівнює манеру двох письменників: “Звичайно, існують й істотні відмінності між цими двома поетами: Лесьмана відрізняє більша внутрішня суперечливість, бунтівливість, яскравіша еротичність; Свідзинський більш стабільний, може навіть здатися, що стриманіший, емоційно прогамованіший, але уважний читач швидко подолає оману: то лише вияв відзначеної Стусом “шляхетної герметизації духу” серед неприйнятної дійсності”. Отже, герметик не може дозволити собі бунтувати. Однією із характеристик такої поезії є рівновага, до деталей прорахований спокій, повне знання шляху, яким вирішено йти. Та неправильно думати, що емоції відходять на другий план – вони ніби переходять на якісно інший рівень: із площини зовнішньої, видимої, емоції спускаються вглиб і осідають на рівні семантичному, автор повертає їм ледь не архаїчну практичність. Автор стає анатомом тексту: він розділяє почуття та емоції, ставить їх на різні основи, наділяє різними функціями, очищує від побутової одномоментності та змушує працювати по-новому, по-своєму.

У статті “Трунок і трутизна” Юрій Шевельов-Шерех подає кілька рівнів герметичності тексту на прикладі поезій Василя Стуса. Перший рівень – герметизм на межі з відкритістю. Коли одне слово (у Шевельова це займенник) замінити іншим – смисл прочитується з легкістю. Ілюстрація

– поезія “Ти тінь, ти притінь, смерк і довгий гуд”: “Тут перше враження герметичності породжується тільки переходами до різних шарів лексики – архітектурної, любовної (бажання грішне), горіння в різних значеннях, від світлового до самоспалювального, несподіваним ніби переходом до музики (ліра Орфея). У цілому, однак, герметичність легко усувається, якщо під «ти» підставити поняття України, як бачить її В. Стус – у пейзажі, в конденсації історії, “України як реальності і як ідеї. І Орфей, що має усунути смерк лірою, тоді легко визначається як поезія і поет, як носій національної духовості”.

Другий — власне герметичний рівень. Замок з тисячею ключів. І тут Шевельов дає остаточний присуд: “Суть герметичної поезії в тому, що вона викликає асоціації й переживання, які при всій їхній виразності, не вкладаються в однозначне логічне окреслення. Найгірше, що можна зробити з герметичним твором – розгадувати його як ребус, як зашифровану вістку. Їхнє спрямування, їхня суть полягає в мерехтінні нерозшифрованого й непідлеглого розшифровуванню”. Та з цього можна зробити висновок, що науковець не розцінює зашифрований текст як свідчення про якусь важливу історичну подію, знання якої можуть пролити світло і допомогти зрозуміти.

Шевельов торкається і конструкції герметичних текстів, зазначаючи, що герметичні його поезії зазвичай починаються займенником. Причину науковець пояснює так: “Вживши на початку займенника, автор, певна річ, обманює читача. Читач не брав участі в тому діалозі, не був у тому будинку, не несе в душі того спогаду. Але це омана, за яку можна бути вдячним. Автор бо вбирає читача в те, про що пише, робить його співучасником авторського світобачення й настрою. Ще одна причина, щоб не намагатися «розгадувати» ці вірші. Нащо ж такі намагання, коли читач не поза віршем, а в ньому? Щоб навчитися плавати, треба на секунду віддатися воді, щоб навчитися ходити, треба довіритися просторові, не чіпляючися за материну спідницю чи за ніжку стола. Так і з герметичними віршами. В них треба ввійти”.

Василь Стус у своїй статті “Феномен доби (сходження на голгофу слави)” не оминає теми герметизму. Аналізуючи творчий шлях Павла Тичини, Стус проводить паралель із Свідзинським: “Мені здається, що нові вияви Тичинівського таланту могли б призвести до дуже цікавого герметизму, що, як відомо, виникає в умовах посиленого (не надмірного!) тиску на художника слова. В умовах, що готували першу сторінку доби тридцятих років, герметистом можна було стати, лише опинившись поза друкованою літературою. Таким герметистом був, як на мене, В. Свідзінський, поет, за характеристикою Ю. Смолича, надзвичайно скромний і сповнений дивних периферійних комплексів (зауважу, що його збірка 1940 року – одне з дивних див великої Сталінської епохи)”.

Це підтверджує думку про те, що герметистами ставали ті поети, яких переслідував режим. У статті є важлива поправка: “в умовах посиленого

(не надмірного!) тиску”. Справді, в умовах надмірного тиску небезпечно було викликати будь-яку підозру.

З іншого боку, можна розцінювати герметизм як спробу вирвати поезію із пазурів дійсності і намагання створити щось немислиме, нереальне. Щоб пояснити цю думку, згадаймо спроби дадаїстів створити щось надреальне. На жаль, їхнє логічне, лінійне наслідування звуків не дало бажаного результату. Досить довгий час американського письменника Говарда Лавкрафта вважали творцем не лише літературної релігії, а і нереальних образів. Лише у 1991 році Мішель Уельбек спростував цю тезу у своїй праці “Г. Ф. Лавкрафт: проти людства, проти прогресу”, довівши, що всі персонажі — діти письменницьких фобій. Ось як він описує найвідомішого персонажа, Ктулху: “Що таке — цей великий Ктулху? Комбінація електронів, як і всі ми. Жах у Лавкрафта строго матеріальний. Але є можливість, що велінням космічних сил великий Ктулху має силу і здібності, що значно перевищують наші. В цьому а рїогї нічого обнадійливого нема”.

Цієї думки дотримується і вже згаданий Юрій Шевельов-Шерех. У «Великій статті про малий вірш» (1952) про поезію Олега Зуєвського читаємо таке: “Наша мова обтяжена зв'язками з фактами, з дійсністю щоденного існування. Чиста або абсолютна поезія саме хотіла б вирвати мову з цих обтяжливих зв'язків”.

Мовний спокій. Здавалося б, чим герметична поезія — не казка або не міф? Якщо поезія жива сама собою, якщо навколо неї — тисяча таємниць, тоді чому ні? Відповідь на це питання полягає у рівновазі знаку і смислу. Міф намагається охопити все у одному слові, максимально розширити його рамки та наповнити пістрявими значенням. Поезія ж завжди шукає одну точку і працює вглиб — поет бурить шари мови і намагається знайти єдиновірний смисл.

З цього, мабуть, було варто починати розмову про герметичну поезію: заглиблення — це єдина характеристика, яка вичерпно описує усі процеси всередині герметизму.

Ролан Барт у «Вибраних працях: Семіотика. Поетика» проводить чітку межу між міфом та поезією: «Якщо міф прагне створити ультра-значення, розширити первинну систему, то поезія навпаки — намагається відшукати інфра-значення в досеміологічному пласті мови, тобто вона [поезія] прагне трансформувати знак знову у сенс. За великим рахунком, ідеал поезії — дійти не до суті слів, а до суті самих речей. Саме тому поезія порушує спокій мови, тобто робить концепт абстрактнішим, а знак якомога довільнішим і послаблює якомога більше зв'язок означника з означуваним. “Хистка” структура концепту використовується максимально; на противагу прозі, поетичний знак намагається виявити весь потенціал означуваного в надії дістатися нарешті до того, що можна назвати трансцендентною характеристикою речей, їх природним (а не людським) змістом».

Поезія — за Р. Бартом — намагається стати антимовою. Неправильно думати, що суть поезії — тільки форма, бо суть полягає у мові. Неправильно протиставляти мову і мовчання, бо основа цього протиставлення — конкретно-чуттєва, вона не має великої ваги, бо далеко від значення.

Поезія завжди протилежна міфу. Міф — це семіотична система, яка претендує замінити систему фактів (є думка, що зараз домінує міфологічна свідомість — людина не може осмислити їх усі, тому виникає потреба створити симулякр, модель, яка вміщала б уявлення про науку). Поезія — це система знаків, семіотична система, яка прагне максимально наблизитись до суті предмета, мінімально залучаючи опис.

Висновки. Спробую виділити основні риси герметизму:

1) створенню герметичної поезії передують негативний досвід: катастрофа, війна, політичний чи соціальний тиск, криза релігії тощо, бо негативний фактор максимально «оголює» людину, змушує відчувати дефіцит не лише матеріального, а і морального блага, досягнути хисткості волі і життя;

2) максимальна стислість викладу, обдумування смислового та емоційного змісту кожного твору;

3) самоаналіз;

4) переосмислення зв'язків окремого індивіда із зовнішнім світом;

5) інколи це супроводжується відмовою від пунктуації чи її спрощенням, що підсилює семантичне та експресивне навантаження;

6) оновлення синтаксису, фрази розбиваються на синтагми, що логічно між собою пов'язані і творять повну образну картину;

7) відмова від традиційної поетичної лексики, шалена кількість новотворів, розмовної лексики тощо;

8) головний прийом — аналогія;

9) “оголення” слова — пошуки архаїчних значень;

10) музичність, майже біологічний ритм поезії (стукіт серця, дихання, шум крові тощо);

11) традиційна метрика (на відміну від західних колег, які писали верлібром);

12) помітно, що з часом поети відходять від рваних ритмів та у пізніх творах повертаються до класичного віршування;

13) герметизм як поетика страждання показує важкий шлях людини, яка намагається знайти Бога;

14) екзистенційні мотиви;

15) антропоцентризм, як писав Джузеппе Унґаретті: «Я пишу кров'ю, бо кров є дух».

**АВТОСТЕРЕОТИПНИЙ ОБРАЗ ГАЛИЧАНКИ:
СПРОБА САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА САМОІРОНІЗАЦІЇ**

*(На матеріалі повісті Наталки Сняданко
«Колекція пристрастей, або Пригоди молоді українки»)*

Пізнання, розуміння, сприйняття та діалог з Іншим починається з усвідомлення Себе, власних «меж» у етноконтактній ситуації. Проте об'єктивність такого усвідомлення є досить сумнівною, оскільки окреслені межі власного (у даному разі) етно-Я не можуть бути сталими під час діалогу з представниками різних етнокультурних контекстів. Хоча стереотипна, як найбільш стала й універсальна, система координат обов'язкова для будь-якого суб'єкта міжетнічного спілкування. Основою цієї системи є власний автостереотипний образ не як самотньої і неповторної особистості з усіма нюансами самоусвідомлення, а як представника (речника) певної групової позиції, соціокультурного контексту.

Стійка структура стереотипного уявлення дає змогу учасникам міжгрупового діалогу усвідомлювати (відчувати) себе складовою частиною певної етнічної спільноти. Універсальність стереотипної структури дає змогу вносити (підставляти) в загальну систему цінностей індивідуальні світоглядні позиції, що виключає спротив особистості щодо приналежності до цілого.

Саме такий шлях обрала авторка, створюючи автостереотипний образ галичанки. Іронія, якою Н. Сняданко наповнила цей образ, не лише стала її індивідуальною стратегією розвитку міжетнічної взаємодії, а й уможливила побутування в тексті двоїстої (двозначної) авторської позиції. З одного боку, письменниця долучається до утвердження «галицьких ідеалів» за посередництва головної героїні як alter ego автора (оскільки не можна не зважати на те, що й сама Сняданко є представницею цього регіону), а з другого, – іронізує з них, викриваючи обмеженість гіпертрофованої регіональної ідентичності й надмірно позитивну автостереотипність, яка побутує серед членів соціокультурної групи (оскільки автор стоїть понад тим, що відбувається у творі).

На підставі цього твердження можна вважати наявну в тексті іронію самоіронією. Вона буває по-гегелівському функціональною, коли говорить автор – бог і суддя, – і виконує певне літературне (естетичне) та смислове завдання. Але досить часто вона й по-різному змінює свою роль у тексті. Хоча таке право за собою іронія лишає завжди, оскільки «впізнається», а відтак і твориться, читачем.

«Галичанка і пристрасть – поняття настільки ж важко поєднувані, як Львів і море»; «Загальновідомо, що вродливіших жінок, ніж на Галичині, не існує більше ніде у світі»; «Справжня галичанка – це зазвичай еталон

вроди»; «Справжня галичанка завжди тримає поставу, рухається плавно, хода її поважна і сповнена власної гідності. Говорить вона повільно, чітко артикулюючи кожен звук, її мова завжди вишукана і літературна»; «Справжня галичанка завжди високо інтелегентна. Навіть якщо у неї немає вищої освіти. Вона ніколи не вбиратиметься в турецькі речі, не зробить собі надто яскравого макіяжу і не користуватиметься дешевими парфумами»; «У кожної справжньої галичанки вдома завжди зберігається хоча б один гуцульський, лемківський чи якийсь інший народний стрій, який вона вміє вбирати і пишається ним»; «Справжня галичанка – чудова господиня»; «Ви ніколи не побачите бруду в оселі справжньої галичанки»; «Справжня галичанка завжди цікавиться мистецтвом»; «Галичанка добре знається на лікувальному зіллі»; «Вона цікавиться літературою... Галичанка, як і кожна жінка, чутлива до поезії, особливо якщо поезія ця – про неї»; «Для кожної галицької родини не існує нічого святішого за магічне слово «шлюб»; «Радитися з родиною для справжньої галичанки – це святе, тим більше – в такій важливій справі, як одруження»; «Кожна правдиво галицька сім'я глибоко релігійна»; «Кожна правдиво галицька сім'я глибоко греко-католицька».

Подані й глибоко обґрунтовані в спеціальному додатку («Практичному») до твору, ознаки галичанки становлять основу автостереотипного образу, який майже «дослівно» побутує на Галичині. Проте категоричність цих тверджень зраджує тонку самоіронію, завдяки якій авторка (і як письменниця, і як галичанка) рятується від надмірної стереотипності, що вже не є схемою з можливістю модифікацій, а постулатом, канonom, обов'язком.

Життєве кредо і моральний закон: «Але так сі належит паненці доброго галицького виховання – і ніц не поробиш» – приклад всеохопної іронії, яка відображає необхідність усвідомлення мінливості світу та «несталості» власного Я, яке для репрезентації себе має користуватися масками у вигляді зручних та універсальних стереотипів.

Суть іронії – парадоксальна, адже полягає в одночасному ствердженні й запереченні. У цьому тексті така її особливість проявляється саме на рівні створення автостереотипу, який теж є двозначним, уособлюючи «зовнішнє» і «внутрішнє», пряме і переносне значення. Самоіронія допомагає ухилитися од відвертості, залишити на розсуд читача розстановку акцентів.

«Кожна правдиво галицька сім'я глибоко греко-католицька, тому якщо Ви зараховуєте себе до будь-якої іншої конфесії, то це зменшує вірогідність Вашого успіху у приблизно такому співвідношенні:

- а) якщо Ви католик, лояльний до східних обрядів, – на 5%;
- б) якщо Ви католик, не дуже лояльний до східних обрядів, – на 50%, але не будьте дурним і не зізнавайтеся у своїй нелояльності;
- в) якщо Ви православний автокефального патріархату, – на 70%;
- г) якщо Ви православний київського патріархату, – на 70%;

г) якщо Ви православний московського патріархату, – на 110%;

д) якщо ви належите до будь-якої секти, – на 99%».

Іронізуючи, Сняданко звільняється від односторонності змалювання навіть стереотипних образів. «Замаскований» кпин стирає грані між сказаним і невисловленим, що лишає простір для пробудження незалежної навіть від тексту думки.

Культурний простір, як і літературний процес, дуже чутливий і певною мірою залежний від ситуації всередині держави, розділився на «етнокультурні гетто» (М. Рябчук) зі своїми системою цінностей, ієрархією, каноном, мовою і, як правило, містифікованим уявленням про власну значущість і вплив на культурну цілісність.

Це логічно пояснює прагнення західного регіону культурно відокремитися і закритися, щоб створити і зберегти автентичну галицьку ідентичність. Надзвичайної ваги в цьому процесі набуває культурний складник. Національна свідомість для галичанина стає центральною віссю, навколо якої крутиться увесь його світ. Хоча парадоксом у цій ситуації є небажання галичанина ототожнювати себе з українцем. Це й не дивно, зважаючи на минуле України-колонії у складі різних монополій. Але й нинішня політична ситуація спрямована на те, щоб роздробити не лише державу, народ як геополітичні утворення, а й етнос як споконвічну єдність, нав'язавши потребу протистояння.

«Колекція пристрастей» – текст-приклад (речник) одного з «монологічних елементів» не здатної на діалог української культури, яка ще не пережила своєї колоніальності й не змогла структуруватися. Але така зосередженість тексту на Галичині теж має певні переваги, адже допомагає читачеві познайомитися з особливостями, відмінностями цієї етнічної групи, відкрити нові грані знайомої і невідомої України.

«Корінь «гал», незважаючи на свою нібито спорідненість із гордовитими іспанськими галісійцями, звучить якось майже поплебейському, нагадуючи гармидер, гендлярство, галас, крикливих чорних птахів і навіть чужомовне «галдьож», що викликає асоціації з торговою яткою, атмосферою базарного дня, напруженого, самозаглибленого у наскрізь раціональні і меркантильні міркування, далекі від будь-яких проявів романтичності і замріяності. Хоча, з іншого боку, вже сама атмосфера галицьких міст і містечок, мініатюрних, майже вигаданих, наскрізь просяканих запахом кави, вершків, маківників, завиванців, струdlів і галяреток, старезних бамбетлів, креденсів, клепсидр і вижовклих бабциних вишиванок, нагадує такий собі саксе – музей під відкритим небом. Таке враження, що тут не живуть, тут тільки п'ють каву з міцними солодкавими лікерами, повагом прогулюються тісними середньовічними вуличками, їздять у запряжених кіньми бричках, дослухаються до цокоту кінських копит по бруківці, мріють, бачать барвисті сни, пишуть вірші, картини, листи, спогади.

Ця атмосфера, заповнена жінками-привидами, виліпленими із солодкавих пообідніх чоловічих мрій, і лицарями, спогади про яких бережуть лише старезні сторінки чудом зацілілих дамських альбомів зі старанно підретушованими фотографіями і чудернацькими завиваннями букв у підписах».

Проте життя, сповнене парадоксів, переносить їх і в літературу. Не здатні до діалогу всередині своєї етнокультурної системи, представники цих ґетто прагнуть заповнити прогалини (порожнечі) у спілкуванні взаємодією з іншими соціокультурними системами (групами). Саме під час міжетнічного спілкування розмикаються вузькі межі регіональності й проявляється душа народу (загальноетнічне).

«Хто не мріяв про те, щоб нас знали у світі, і при слові Україна не лише сумно підтакували: «Я, Я, Тшернабиль», а й захоплено кивали б: «Б'ютіфул, Ґаличина»?»

Варто також підкреслити, що репрезентація автостереотипного образу не позбавлена поетичності (художності). Етнообрази, створювані авторкою, одночасно є художніми літературними образами. Особливо автообраз вирізняється своєю емоційністю, точніше настановою на підкреслено-емоційний характер зображення.

«Класична галичанка – це справді міф, але не в неґативному сенсі “манекенної, лялькової, надуті польської галюцинації”, як сказав про це один галицький письменник, а в сенсі високої поезії, романтичних поривів, які далеко сягають за межі примітивного повсякдення, в сенсі того самого епосу, якого Галичина, на моє глибоке переконання, зовсім навіть не позбавлена... Ідеальна галичанка – це безтілесна Муза, яка має надихнути і зникнути, їй немає місця в реальному житті, бо ж хіба можна реальній жінці сказати: “Я хочу почути, як вона скаже: “Дозволь мені кружляти над тобою”?».

Зміна тону оповіді з іронічного на ліричний змушує звернути увагу не лише на своєрідність стилю твору, а й на неоднозначність створюваного образу галичанки. Суперечливе ставлення самої авторки до змальованого образу, відчутно близького як для автентичної (справжньої) галичанки і нестерпно клішованого та стереотипізованого як для митця (письменниці), передається й читачеві на рівні сприйняття.

«Реальна галичанка – це зовсім не дух, не привид, не безтілесна мрія. Реальна галичанка – це жінка, про яку легко мріяти, але яку важко здобути».

Оголоючи всі автостереотипні уявлення та ілюзії, Н. Сняданко за допомогою іронії намагається зняти з них наліт надмірності та позірності. Без зайвого пафосу, проте з тонкими вкрапленнями «поезії», авторка прагне віднайти суголосний (ідентичний) власній галицькій душі автообраз.

Текст «Колекція пристрастей» – яскравий приклад для репрезентації регіональної ідентичності, на базі якої формується стереотипний

автообраз галичанки. Проте особливістю цього тексту є іронічний тон, завдяки якому авторка уникає категоричності та оцінних суджень щодо створюваного автостереотипу. А міжетнічний діалог стає художнім тлом не лише для усвідомлення ідентифікаційних меж власного етноЯ, а й пізнання та змалювання етнообразу Іншого.

Анна ОСТАПЧУК
ЛТ, УМЛ

ІНТЕРМЕДІАЛЬНА МАТРИЦЯ
КОНВЕРСІЇ ЛІТЕРАТУРНОГО ТЕКСТУ
НА МОВУ КІНОМИСТЕЦТВА
(Висновки з магістерської роботи)

Поняття інтермедіальності увійшло наукового обігу в 1983 році, хоча доти вже активно розвивалось у роботах багатьох компаративістів. Феномен інтермедіальності виникає внаслідок ускладнення принципів організації художнього тексту, який запозичує й асимілює властивості текстів інших видів мистецтва. Інтермедіальність визначається, по-перше, як особливий спосіб організації художнього тексту, по-друге, як специфічна методологія аналізу та окремого художнього твору, і мови художньої культури в цілому. Ця методологія спирається на принципи міждисциплінарних досліджень.

На сьогодні, попри широке вивчення проблематики міжмистецької взаємодії, ресурс інтермедіальних студій ще далеко не вичерпаний. Потребують уточнення й доопрацювання такі сфери цієї дисципліни як класифікація форм міжмистецької взаємодії, додатковий аналіз необхідний в окресленні меж і можливостей інтермедіальності, її зв'язків з іншими культурологічними дисциплінами. У ході дослідження нами було простежено розвиток понятійного апарату інтермедіальності з теоретичних засад інтерсеміотики й семіології загалом, проте огляд сучасного стану досліджень у цій галузі підтверджує, що нині дискусії навколо інтермедіальності все більше віддаляються від її знакового характеру, що, на нашу думку, залишає поза увагою цінну лакуну в дослідженні контактів між мовами мистецтва.

Наразі з розвитком і розширенням дисципліни, що вивчає інтермедіальні взаємодії, з'являються нові підходи до потрактування останньої. Наприклад, російський культуролог І.Є.Борисова заявляє про необхідність виокремлення інтермедіальності зі сфери впливу компаративістики та розширення її категоріального апарату.

Проаналізувавши рівень опрацювання інтермедіальної проблематики, доходимо висновку, що досі потребує вдосконалення її

категоріальний апарат, оскільки кожен із дослідників пропонує свої підходи, жоден з яких не вважається універсальним.

Важливим засновком була теза про те, що основною платформою для комунікації між різними видами мистецтва, себто інтермедіальності, виступає знакова природа мистецтва. Різні медіа, що циркулюють у сфері культури, корелюють між собою не так на рівні естетичних, художніх принципів, як завдяки характерним для них наборам кодів. Вивчаючи семіотичний ресурс вторинних моделюючих систем (зокрема літератури й кінематографу), як правило, у цих мистецтвах застосовуються тільки два види знаків – іконічні та символи.

Порівнявши різні типи семіотичних кодів літератури та кіно (серед них коди сприйняття, впізнавання, передачі, тональні, іконічні та інші), бачимо, що досліджувані види мистецтва мають чимало спільного у вираженні цих кодів, а отже, останні можуть виступати своєрідною матрицею конверсії літературного тексту на мову кіномистецтва й навпаки. Після детально розгляду іконічних кодів, що відповідають за візуальний ресурс мистецького твору, ми ввели термін «подвійна синкретична інтертекстуальність», аби підкреслити, що у випадку перекодування мови літературного твору на мову кінематографу відбувається одразу два складних процеси: спершу літературний твір при написанні вбирає в себе семіотичний ресурс інших видів мистецтва, намагаючись якомога повніше передати картину світу (наприклад, включаючи портретні відступи, описи інтер'єру тощо, тобто зорові образи, характерні для живопису), а потім при створенні фільму відбувається зворотній процес, коли вербалізовані знаки потрібно навпаки інтерпретувати у візуальні, посиляючись, однак, не на якісь зорові образи (кінематографіст не має зображень у сценарії), а саме на описи, подані в літературному творі. Іншими словами, образ, який виник із самого початку, проходить триступеневий шлях розвитку: реальний образ → його вербалізована варіація → девербалізована трансформація літературного образу в кінематографічний.

Аби здійснити транспозицію між двома видами мистецтва, найкраще звертатися до носіїв попереднього досвіду реципієнта або інформації, вже наявної у його свідомості, тоді адресат матиме змогу одразу розпізнати знак. До носіїв знаків, якими оперують зображальні види мистецтв (література й кіно), належать рушійні сили колективної підсвідомості – архетипи, завдяки яким перекодування здебільшого має відносно об'єктивний характер. Переклад незображальних знаків зазвичай складніший, оскільки в його основі – уже не об'єктивні архетипні образи з тисячолітньою історією, а суто суб'єктивні асоціації та переживання реципієнта, що залежать від його життєвого досвіду. У випадку перекодування власне знаків ми переходимо до імпліцитної форми інтермедіальності, яку можна простежити в характері наративу, способах зображення персонажів і системі художніх засобів тощо.

Аналіз роману М.Йогансена «Пригоди Мак-Лейстона, Гаррі Руперта та інших», дає підстави стверджувати, що спосіб нарації у творі цілком суголосний орієнтації автора на зразки кінематографу, популярного у 20-30 роки XX століття, на які припадає найбільший розквіт творчості письменника. Досліджуваний роман яскраво демонструє лаконізм, орієнтацію на зорове сприйняття образу й відповідне зображення людини тільки в зовнішній дії, насиченість фрази номінативного типу, особливу значимість жесту та міміки, відмову від повноцінного діалогу, плакатну чіткість типажу, оголену прямолінійність зображуваних соціальних перипетій, екзотичність ситуацій та винятково важливу роль випадку у розв'язанні сюжетних колізій. Основними засобами, що сприяють конверсії літературного твору в кінематографічний, виділяємо: складний, сконденсований, динамічний сюжет, екзотичність місць і ситуацій, в які потрапляють герої, лапідарність оповіді, монтажність, схематичність та екстраординарність героїв, зредукований діалог, увага до невербального мовлення. Саме завдяки таким нюансам М. Йогансену вдається витворити повну ілюзію дотримання всіх технічних вимог до «фільму» в романі, зберігши при цьому літературну форму й не переходячи на сценаристку. Таким чином наратор відтворює не те, що згодом відіб'ється на екрані, а те, що вже умовно на екрані відбувається. У варіанті М.Йогансена процес написання літературного твору з кінематографічним підтекстом доповнюється глибинним синтезом обох мистецтв. Вони стосуються субстанційного рівня: слово потіснилось і чималу частку своїх повноважень «передоручило» кадру, око письменника прирівнялося до об'єктиву кіноапарата.

І це, безперечно, дає можливість говорити про високий рівень інтермедіальності у прозі М.Йогансена, вивчення якої, однак, ще потребує додаткового заглиблення (особливо уточнення з погляду інтерсеміотичного ресурсу досліджуваного твору.

Павло ЩИБРЯ

**ДРАМАТУРГІЙНИЙ І ПРОЗОВИЙ ДОРОБОК
ВАСИЛЯ ФОЛЬВАРОЧНОГО**
(Із розділу бакалаврської роботи)

«Жанрово неупередженим» назвав Василя Фольварочного на його ювілейному вечорі Микола Жулинський, натякаючи на тривалу і плідотворну працю в різноманітних родах і жанрах літератури, але чи не найбільше зроблено на ниві драматургії та історичної прози: видано збірки «Спокуса», «Жива вода», «Пересолений мед».

Автор працює в жанрі соціальної та політичної драми; характерна ознака останніх — у наративі, біографічних паралелях та філософсько-історичній ретроспективі, щоправда, самі герої мало цікавляться

філософуванням і морально-етичними питаннями, більшість часу чублячись одне з одним, створюючи спілки за інтересами і готуючи проти своїх антагоністів лиховісні змови, що рідко сягають обласних чи навіть районних масштабів.

Нещодавно Василь Фольварочний видав збірку «Пересолений мед», п'єси з якої впродовж останніх років значаться в репертуарі українських театрів — серед них вирізняються «Чижик-пижик», «Альтернативний Іван», «Бумеранг». Мистецька критика засвідчила, що у кожному творі відчувається професіоналізм автора, тонке відчуття сучасності, щире резонування болю суспільства.

Сатирична комедія «Чижик-пижик» яскраво ілюструє стан справ ув Україні — можна досить неоднomanітно трактувати задум автора, але важко було б не розгледіти в адмінресурсі окремо взятої фабрики, як метафори всієї держави, наших вельможних чиновників і фахівців з оперативного наведення демократії по місцях. Голови відділів темпераментно полемізують, перекикують одне одного, а відзвітувавши щодо виробничих успіхів, чаркують і перетворюють зал засідань на філіал сумнозвісного лондонського Бедламу. Що далі розвивається дія, то з більшою силою вибухає несамовита вакханалія, якій, здається, не буде кінця-краю.

«Чижик-пижик» нагадав мені «Ферму тварин» Дж. Орвелла — однієї миті приходить розуміння, що як у тій повістині-притчі тварини зайняли посади людей, так і в «Чижику» манекени (симулякри, піар-фантоми, актори від політики\релігії\мистецтва — потрібне підкреслити) захопили еволюційну нішу homo sapiens, маючи хист прибрати будь-який мімічний жест чи форму, проте не здатні відчувати та позбавлені сумління.

П'єса «Альтернативний Іван» переносить нас у Карпати, де триває варварська вирубка лісів і точиться боротьба за портфелі. І серед «червоних», «коричневих», «синьо-жовтих», «зелених», право- та ліворадикальних, словом, серед усіх цих хамелеонів, які перелискують веселковими барвами, з'являється представник нормальних білошкірих людей, абориген-чабан Іван. Ця п'єса найбільш оптимістична і життєствердна — у світі брехні, нищості та жадібності раптом з'являється цей чудернацький для сучасників Іван. Ніби нащадок славетних борців-опришків, він постає уособленням безсмертних вітальних сил, батько 5 (у перспективі 6 дітей), а його альтернатива — незворушність стоїка, а також майже самурайські рішучість та відвертість із ворогом і життям. Саме ця відвертість, одна тільки щирість здатна знищити головного антагоніста — найстрашнішу, мерзенну тварюку, нищого служку і найжахливішого деспота в одній особі — сільського голову Фуркала та його хвойду, яка своєю життєвою позицією й умонастроями наявно демонструє досягнення культурної революції попередньої влади...

Збірку завершує драма «Бумеранг» — сумна історія сталкера Полина та його родини. Заслужений робітник АЕС, потім ліквідатор наслідків

катастрофи, він лишився ні з чим: трагікомічною і невдалою є навіть відчайдушна, ескапістська спроба, коли він складає підмостка з томів Маркса, Леніна та Сталіна.

Оригінальним і несподіваним, але зрештою цілком логічним прийомом стало введення вертепних образів у сучасний сюжет і антураж драми. Перший дуал, Кат і Смерть, буквально вривається на сцену під час Святвечора — це прийшли вибивати чужий борг із Полина перевдягнені «колядники»-мафіозі. Так само, після кульмінації і розв'язки, смертельної для протагоніста та його супротивника, з'являються Ангел і Чорт — сталкера, якого обставини двічі поховали живцем, вертепний персонаж забирає на небо, оскільки він відмовився навіть заради родини й достатку торгувати винесеними з Зони антикварними образами (тут це можна трактувати як символ), а «дона» Жоржа, який за життя катався на представницьких іномарках, лукавий, наостанок розважаючи глядачів, відвозить до пекла на звичайній господарській тачці...

Бумеранг фатуму невідворотно вдарить кожного зі списку дійових осіб, відновлюючи одвічний космічний лад і кармічну справедливість, проте драматург знову ставить питання вибору: урешті-решт, кожному з нас, безпорадним, захопленим історично-політичним процесом, трапляється момент істини, коли отримаємо змогу повновладно зробити свій Вибір поза межами обставин, почуттів і умовностей. Саме про це закликає поміркувати драма «Бумеранг».

«У п'єсах Василь Фольварочний виявляє вміння зосередитися на соціально значимій проблематиці, підмітити справжні життєві конфлікти, побудувати міцну, до того ж цікаву, композицію, живий діалог, окреслити переконливі образи...» (Богдан Мельничук).

Щодо прозових творів Фольварочного, зроблю за браком еквівалентних письменницьким знань з історії лише їх побіжний огляд, адже маємо справді масивну, монолітну трилогію, де фігурують такі титани культури і державотворення, як Іван Франко, Михайло Грушевський, Симон Петлюра, Володимир Винниченко. Дмитро Павличко, наприклад, порівняв структуру творів із лісом, серед гущавини якого виростають могутні кронасті дерева Донцова, Франка та ін. (з матеріалів ювілейного вечора Василя Фольварочного в НСПУ). Аналізу образів, композиції, сюжетів та проблематики, цієї трилогії вистачило б для окремої наукової роботи.

Надихнувшись давньою екскурсією у садибу-музей Симона Петлюри в Парижі, класик висловив впевненість у тому, що ювіляр марно обрав для роману-трилогії саме постать гетьмана і навів як аргумент вбивство кремлівським агентом, буцім, кожен із Директорії чи попередніх українських урядів мав свій хист і навички, але (довільно відтворюю почуте) лише «Симон пашів тією силою, мужністю, дієвістю, небезпечною для режиму навіть після поразки українського уряду, був

повен тої енергетики, яку відчув Сталін і яка мала бути підкорена чи знищена».

Окрім юнацтва і становлення Петлюри, Фольварочний приділяє увагу складному питанню співіснування українців і євреїв. Письменник запитує у себе і в читачів про еквівалентність нанесених обом народам страждань і доцільність претензій, надто ж з огляду на наступні події опісля становлення УРСР: колективізацію, індустріалізацію, українізацію як виявлення і нищення свідомих елементів тощо.

Дружина письменника досить точно схарактеризувала його прозу, та й, міркую собі, творчість загалом: за її словами, «вона і гріє, і палить», а основне її завдання – збудити сумління, історичну пам'ять, бо неможливо вилікувати хворобу, вибірково лікуючи певні симптоми гласністю чи «шароварщиною»...

МАНДРИ

Богдан ПЛАХОТНЮК
ЛТ, УМЛ

ДОРОЖНІ НАРИСИ (Із бакалаврської роботи)

Теоретичний вступ

Нарис – оповідний художньо-публіцистичний твір, в якому автор показує підмічені ним у житті дійсні факти, події та людей. Мають місце такі різновиди нарисів: зарисовки важливих суспільних подій, портретний, проблемний, подорожній та ін. Художній нарис відрізняється від оповідання й повісті насамперед способом типізації життєвих явищ. Вимисел у нарисі відіграє значно меншу роль, ніж у оповіданні, але він необхідний. Знаючи конкретні факти, автор мусить вникнути в їхній внутрішній смисл і зв'язок з іншими фактами. Нарис не може бути простою копією якогось факту, бо буде не цікавий. Тому нариси відображають художньо осіб і події.

У монографії «Форма і фігура. Ідентичність у художньому просторі», що вийшла у Львові в 2009 р. у видавництві ВНТЛ – Класика, автором якої є Тимофій Гаврилів, розглянуто теоретичні проблеми функціонування і розвитку художніх жанрів. Автор опрацював твори австрійських дослідників, таких як Бреннер, зокрема його «Подорожній репортаж» та Петера Гандке, автора книги «Вчора в дорозі».

Спираючись на австрійських літературознавців, львівський дослідник стверджує, що вони «подорожній репортаж чи нарис розглядають як оповідання, зображення дійсної подорожі й відносять

їх до найстаріших жанрів західної літератури». За словами Гавриліва, австрійський літературознавець Манфред Лінк та інші учені вважають романи «Одіссея» Гомера, «Дон Кіхот» Сервантеса, «Робінзон Крузо» Дефо та «Мандри Гуллівера» Свіфта найкращими зразками подорожньої літератури.

Манфред Лінк, як зазначає львівський дослідник, до подорожньої літератури відносить путівники, подорожні щоденники, описи, оповіді, образки та подорожні нариси.

Аналізуючи творчість згаданих вище письменників, Гаврилів звертає нашу увагу на чотири групи подорожньої літератури:

- путівники, що готують читача до подорожі;
- наукові та науково-популярні видання;
- подорожні щоденники, репортажі, описи, оповіді;
- подорожні новели й подорожні романи.

В Україні здавна існувала подорожня література (нотатки, нариси, щоденники, діалоги), очевидно, ще з тих часів, коли почали створюватися літописи або з часом, коли виникло кобзарство.

Кобзарі мандрували українськими просторами: від села до села, від хутора до хутора, від міста до міста й там виконували думи чи пісні. Водночас прислухалися до розмов людей, збирали новини. І вже опісля творили досі невідомі пісні, думи, речитативи та діалоги.

Найчастіше подорожня література в XVII–XVIII ст. зароджувалася в братствах, монастирях і в стінах Київської та Острозької академій. Здебільшого, уже після подорожей або й під час них. Назвемо окремих представників – творців подорожньої літератури.

Відомо, що виходець із Київської академії Василь Барський (1701 – 1777), подорожуючи світом, вів щоденник, в якому фіксував усе побачене, а також записував свої роздуми. Звісно, мандрівник не тільки споглядав навколишнє, а й удосконалював свої знання в бібліотеках монастирів країв і країн, якими подорожував. Часом Барський залишався працювати на кілька місяців.

Окрім цього, під час подорожі мандрівник здійснював зарисовки православних храмів. Повернувшись додому, подарував їх своєму братові Івану, відомому Київському архітектору, який використав зарисовки, проектуючи культові споруди в Києві, Козельці, Глухові, Воронежі Сумської області й навіть у Санкт-Петербурзі.

У Києві, зокрема, братові малюнки Іван Барський використав при спорудженні Покровської церкви на Подолі. Унаслідок створений шедевр архітектури, в якому органічно поєдналися два стилі – українського бароко та візантійського зодчества.

Григорій Сковорода також навчався в Київській академії і також мандрував по світу, але найбільше Україною. Найчастіше він полюбляв бувати на пасіках, де знаходив спокій і ґрунт для роздумів. Його співрозмовниками були бджоли та пасічник.

До нас дійшли притчі та діалоги філософа. Очевидно, він їх творив на пасіках під час своїх подорожей...

«Душа. Хіба вічність і Бог те саме?

Дух. Звичайно, вічність – це твердь, яка скрізь і в усьому твердо стоїть і всю тлінь, як одержу, носить, чужа будь-якого сприйняття та розділу. Вона – бо є істина і нетлінна.

...Світло премудрості тоді входить у душу, коли людина два єства пізнає: тління і вчіння. А про тих, що не розуміють, є приказка: «До двох порухувати не вміє»».

У дев'ятнадцятому столітті найяскравішим зразком подорожньої літератури є «Щоденник» Тараса Шевченка. Вів його він трохи більше року, з 12 червня 1857 р. по 13 липня 1858 р. «Для пам'яті минувших днів», – процитував Тарас Григорович когось із російських поетів.

У своєму щоденнику поет і художник залишив нащадкам неоціненний скарб. Він зумів утиснути на його сторінки опис тієї доби, коли жив: події і люди, добрі і лихі їхні вчинки, зустрічі з передовою інтелігенцією Росії, оцінку подій тощо.

Часом Шевченко подає цілі нариси з описами краєвидів берега Волги, перебуваючи на пароплаві. І на цьому тлі зворушливі спогади про церкву святої Анни у Вільні і «...в этой церкви молящую милую Дуню, чернобровую Гусиковскую».

Беручи до уваги класифікацію дорожньої літератури, спробуємо припасувати її до подорожньої літератури українських авторів.

Значною мірою до подорожньої літератури можна віднести новелу Михайла Коцюбинського «Як ми їздили до Криниці». Майстерно змальовано приготування молоді до подорожі, напругу очікування, хвилини, коли здійснюватиметься подорож (бо ж була затримка через негоду), і явища природи, і мальовничі краєвиди, і спілкування з хазяїном намету-готелю, і строкатий та гамірний базар, і романтичну ніч під високим небом поміж палахкотінням численних багать.

Урешті «чаша, що процвітала вночі, як пишна квітка, під ранок зів'яла. Зчорніла. Пора рушати додому...» – завершується нарис.

Двадцяте століття рясніє цікавими щоденниками, своєрідними документами, драматичними літописами доби: революції, бунти, громадянська та дві світові війни, голод 1921, 1932-33 та 1947 років, репресії тоталітарного режиму, насильницька колективізація.

Щоденники залишили нам свідчення подій тієї епохи. Це щоденники Єфремова, Грушевського, Надії Суровцової, Аркадія Любченка, Василя Симоненка, Петра Шелеста, Олександра Довженка, новели Григора Тютюнника, подорожні замальовки В'ячеслава Чорновола.

Зокрема, Олександр Довженко занотовує: «Не було у нас культури життя – нема культурної війни. Тому й страждаємо багато й подурному». Водночас щоденник просякнутий захопленням героїзмом радянських воїнів і патріотизмом українців. Щоденникові записи

кінорежисера вписуються в рамки означення подорожніх нотаток. Адже в них подані справжні факти, події, конкретні люди (Йосип Сталін, Лаврентій Берія, Микита Хрущов та інші).

Щоденнику Довженка притаманний нотатковий характер. В обрізаному цензурою варіанті його видавали за радянських часів, та аж тепер маємо «Щоденник», де, очевидно, повністю надруковані його тексти. Йдеться про книгу під назвою «Україна в огні», де упорядник пояснює, що «Записні книжки» та «Щоденник» в хронологічному порядку об'єднані в один твір під загальною назвою «Щоденник».

Щоденник уражаючий! Що б не записав у ньому О. Довженко, він наскрізь просякнутий болем за Україну, за український народ.

Щоденник писано в польових умовах, коли зміна місць і ситуацій була різкою динамічною. Автор намагається зафіксувати кожен день війни, героїзм і вишкір зубів ворога. Крім того, Олександр Довженко осуджує сатрапство й жорстокість радянського керівництва, картає його за невміння вести війну.

Коли 13 грудня 1963 року помер Василь Симоненко, у самвидавці з'явився його щоденник – машинописний і рукописний. Поширювалися також комплекти фотографій оригіналу щоденника, що був написаний рукою автора. У ньому поет фіксує парадокси своєї доби, мовляв, як стається так, що люди, які тяжко працюють на землі, живуть найбідніше. Автор роздумує над теорією Дарвіна та забороненим на той час ученням про генетику. За читання, зберігання і розповсюдження Симоненкового щоденника заводи́ли карні справи, судили й посилали в тюрми й табори.

Тимофій Гаврилів, аналізуючи книжку Петера Гандке «Вчора в дорозі», розглядає ведення нотаток після подорожі, що, як зазначає він, іде, либонь, унаслідок постійного перебування в дорозі, без сталого місця проживання. Адже зміна місця перебування під час подорожі не завжди дає можливість зробити нотатки того самого дня.

Як стверджує Гаврилів, подорожні нотатки можуть бути написані щойно після завершення самої подорожі, але можуть бути написані значно пізніше. Так, великий інтерес викликає нарис В'ячеслава Чорновола «Байдаркою по Росі», друкований у газеті «Молода гвардія» (1965). У нарисі, як і передбачає цей жанр, ідеться і про людей, зокрема про рибалок на Росі, і про неповторної краси краєвиди Надросся, і про унікальні природні ландшафти (Палієва гора та Сухоліський лісний заповідник) чи архітектурний ансамбль Білої Церкви із залишками споруд 18 – 19 століть та паркового зодчества графів Браницьких.

«Усе це Олександрія!» – захопливо наголошує мандрівник. Він уміло поєднує описи мальовничого Надросся з екскурсами в нашу історію. Звертає нашу увагу на високі скіфські могили, що бовваніють обабіч річки, ховаючи в собі таємниці праісторії.

«Саме по Росі, – пише молодий Чорновіл, – ішла колись південна

межа давньоукраїнських земель...». Не проминає автор нотаток (нарису) відзначити почуту ним не попсовану, чисту, як джерело в Яблунівці, мову: «Мову, якою так захоплювався колись Шевченко й Марко Вовчок і виходець з Надднісся Нечуй-Левицький».

В іншому нарисі – «Перегук віків над рікою» – Чорновіл занотовує мандрівку басейном Десни та Сейму. Укотре смакує красу зачарованої Десни. Крім цього, у нарисі є таке, про що навіть у шістдесяті роки, у час так званої відлиги, не говорили вголос. А Чорновіл умудрився написати й опублікувати. Це про Батурина: «... як пам'ятник зневаги до рідної історії стоїть напіврозвалений будинок Кочубея». А далі автор переносить нас «у першу половину позаминулого віку. Петро скасовує автономію України, віддає козацький край у відання Малоросійській колегії...» і т. д.

Як бачимо, тут є всі складники подорожньої літератури: географія й історія, архітектура й краєвиди, люди та їхня діяльність.

Подекуди нариси Чорновола фрагментарні, що виявляють ознаки подорожніх нотаток.

Мені, хоч і через кілька десятиліть, пощастило пройти частково тими шляхами й стежками, якими мандрував і про які писав В'ячеслав Чорновіл. Наприклад, довелося бути в Батурині.

Тепер він майже повністю відбудований. Вражає красою палац Кирила Розумовського (1709-1803) – (архітектор Камерон), милують око Кочубеїв парк і будиночок. Усе це розміщено на пагорбі, на крутому березі Сейму. Радіти б цій красі! Але ж охоплює безпросвітний смуток, коли довідуєшся, що за доби Петра Першого місто було знищено дотла, населення замордовано й викинуто в бистроплинну річку.

А тому з височини берега Сейму починаєш розуміти значення Чорноволового нарису і його, як на той час, сміливий екскурс до історії Батурина, династії Розумовських, роздуми про скасування й відновлення гетьманської України.

Отже, нариси, зокрема подорожні, – досить поширений жанр у світовій, а також українській літературі. Поруч із фактичною дійсністю, яку змальовує подорожній, у картинах поєднується художність. Саме через подорожні нариси, нотатки, щоденники якнайшвидше можна передати свої спостереження.

70 РОКІВ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Усе почалося з того, що ми, молодорухівці, зібралися та й сіли в автобус. Їхати треба було довго, тому в транспорті панувала дружня атмосфера. Не встигли виїхати з Києва, як гучно залунала пісня: «А ми тую червону калину підіймемо, а ми нашу славу Україну розвеселимо».

Зразу подумалося про завтрашній день. Адже рівно 70 років тому

знайшлися люди, які зуміли захищати недавно створену Карпатську Україну, мета якої – держава «від Сяну до Дону». (Довідка: Хоча ця держава й проіснувала лише кілька місяців, вона зуміла показати світові, що таке український народ. Стала вона соборною 12 лютого 1939 року й проіснувала до середини березня. «Карпатська січ» гордо захищала свою територію від Угорщини. Саме в ніч із 13 на 14 відбувся кривавий бій під Хустом. Саму ж столицю, Хуст, захоплювачам удалося взяти з величезними втратами аж 16 березня).

Отож із такими думками й довелося засинати.

Карпати зустріли нас привітно, з легким морозцем, який змушував переноситися в якийсь інший світ... Ранок у Яремчі: що може бути мальовничіше за Карпати, густо вкриті снігом?! Трохи розвіявшись, нам удалося пофотографуватися і насолодитися чистим гірським повітрям. Доїхавши до перевалу, ми навіть не очікували того, що побачили: мальовничі пейзажі та, що найцікавіше, ні риси снігу. Гарна сонячна погода немовби сприяла тому, щоб приїжджі чудово почувалися на урочистостях біля Хуста.

Потрапивши на Закарпаття, опиняєшся в дивному середовищі: цікава архітектура у містечках, щирі та усміхнені люди, чудові пейзажі.

От ми вже й в столиці Карпатської України – Хусті. Містечко справляє враження готичного, старовинного. Маючи трохи часу, ми розбіглися оглядати мальовничі куточки. Саме містечко розташоване на рівнині, тільки руїни замку Дракули в гордій самотності височіють над ним, навіюючи думки про ті часи. Вражає кількість церков та костелів, що піднімаються над червоними покрівлями стареньких хатинок. Старе місто, цим усе й сказано, та ще й у горах.

Виїхали з міста на Красне поле, де й проходив бій із фашистськими загарбниками. Але не встигли виїхати з околиць, як нас зупинила президентська охорона й сказала, що далі автобуса не пустить.

Трохи образившись, ми вийшли з автобуса, дістали прапори та й попрямували вздовж безлічі автобусів і машин, яких не пропустили, до місця бою. Приємно було, коли з того транспорту до нас махали руками й помітно заздрили. Ми йшли, співаючи пісні, довгою колоною хвилин з двадцять, і яким же було наше здивування, коли ми побачили, що нас обганяє наш-таки автобус і стає в початок колони транспорту!!! (Мабуть, злякалися шановні міліціонери такого дійства). Далі уже в супроводі міліцейського конвою наш автобус потрапив на поле бою.

Місцина була дуже красива, широкий луг з обох боків плавно переходив у гори. Я зачаровано оглянув усе й був уражений гарним місцем, де стався бій. Біля меморіального комплексу ми зустрілися з іншими делегаціями Молодого руху. І та година, коли ми очікували на Президента України, пролетіла швидко й непомітно☺). Нарешті почався захід – ушанували героїв, що загинули на цьому полі від фашистів, першими пішли з ними в бій. Так почалася Друга світова війна на

теренах України (у підручниках історії цього не вдалося відшукати, бо історики й досі вважають початком війни в Україні не 1939 – перше вторгнення союзників Гітлера, а напад уже на Радянський Союз у 1941).

Зачитали списки полеглих, Президент України заклад сад на території меморіалу. І на тому закінчилося відзначення.

Але не для нас, нам повернутися ще треба в стольний град Київ...

Історичними шляхами предків, або Штурм фортець

Мандри – це не лише хобі, а й спосіб пізнання світу. Особливо нам, студентам, молодим та енергійним, варто ловити кожну нагоду, аби побачити більше світу. Нещодавно, із 14 по 16 березня, такою нагодою скористалася група ініціативних студентів (серед яких були переважно філологи) Київського університету. Куди мандрували? До двох із семи чудес України – до Кам'янець-Подільської та Хотинської фортець. Враження кількома реченнями не передати...

Коли приїхали потягом до Кам'янця-Подільського, непривітно зустріла погода... Зате дуже теплою була зустріч нашого екскурсовода – Катрусі Гаджук (студентки-філолога Кам'янець-Подільського університету), яка згодилася провести дводенну екскурсію. Власне, такий приватний екскурсовод, як Катя, – велика перевага нашої мандрівки, адже хто краще проведе екскурсію студентам, як не сам студент. Іншою перевагою була втаємниченість: ніхто, крім організаторів, спочатку не знав детального маршруту, тож «куди йти» вирішували просто на місці.

Перша половина суботнього дня була присвячена ознайомленню з Новим містом. Побували в Кам'янець-Подільському університеті, котрому, як відомо, в 1918 році було надано статус державного одночасно з київським. А ще відвідали багато визначних місць: парки, меморіали... крамниці ☺. Після обіду поїхали до Хотина. Хоча багато хто з нашої команди вже бував у Хотинській фортеці, усе ж коли потрапили в її околиці, у всіх аж дух захопило! Масивна кам'яна фортеця, здавалося, зовсім не зруйнувалася від важкості століть, котрі вона тримає на своїх мурах. Навіть тепер вона така ж могутня, велична й ховає в собі якусь таємницю. Блукали фортецею та її околицями близько трьох годин і майже не стомилися: певно, заряджала енергія воїстину чарівного місця.

Оселившись у готелі, насолоджувалися спілкуванням, читали поезії, розповідали життєві епізоди, дискутували – як то вміють лише філологи.

Наступний день, неділя, був присвячений мандрівці Старим містом. Основною метою, як ми спершу гадали, мала бути Кам'янець-Подільська фортеця. Проте сталося не зовсім так, як гадалося. Ще б пак! Це ж старовинна архітектура, незвичайні монументи, гористий рельєф... Екскурсовод Катя водила нас тими місцями, якими, як правило, туристів не водять! А ще унікальним було те, що Катя підібрала поезії (власні та

місцевих авторів) ледь не про кожен куточок Кам'янця.

Мандрували ми Старим містом довго, так що коли прийшли до Старої фортеці, вона була вже зачинена. Але то не було великою втратою, позаяк і довкола фортеці місця не менш цікаві. Експрес до Києва – аж о другій ночі, тому ми мали купу вільного часу і провели його на околицях Старої фортеці. Фотографувалися, співали, слухали захопливі легенди про місто й фортецю. Згідно з одним із переказів, у чотирьох кінцях Кам'янця-Подільського колись закопали чотири Біблії; саме тому місто в усі роки обминали різні стихійні лиха, а його архітектура збереглася до наших часів майже неушкодженою. А й справді, це благословенне місто лишається й досі одним із наймальовничіших куточків України.

Не обійшлося без пригод. Дехто з команди захотів додаткового екстриму і поліз на круті та високі мури Старої фортеці. Більшість, долізши до середини, одразу почали злазити, але знайшовся один відчайдух на псевдо Тревіс, котрий вирішив узяти фортецю штурмом: видерся на самий вершечок муру, переліз через нього... Що було з ним усередині фортеці, ніхто не знає, але зустріли ми його вже біля центральної брами з охоронцями, котрі змусили нас заплатити штраф. Отак: за екстрим треба платити...

Незабутнє враження залишилося від містичних хороводів на пагорбі серед глухої ночі... А ще ми розпалили велике-превелике багаття і співали біля нього пісень. Коли йшли нічним містом на вокзал, багато хто уже спав на ходу.

...Швидкісний експрес домчав нас до рідного Києва за 6 годин, але враженнями від мандрівки ми жили ще дуже довго. Справді, метушливі студентські будні треба урізноманітнювати такими мандрівками, бо вони роблять наше життя яскравим та кольоровим.

ЯЛТИНСЬКА МОЗАЇКА

Нещодавно мені пощастило протягом кількох днів відпочивати на Південному Березі Криму, в Ялті, яка справила на мене враження яскравої мозаїки з різноманітними кольорами від надто холодних до надто гарячих тонів і відтінків.

У червні цього року газета «Час Руху» повідомила, що Ялту названо третьою серед десятиох найкращих міст України. І цілком справедливо.

Від наступу бездумної і бездушної забудови Ялта, здається, найменш потерпіла. Звичайно, якщо заплющити очі на те, що на Південному узбережжі від Алушти до Алупки, включно з Нікітським ботанічним садом, новітні вельможі розкупили, розшматували й приватизували ласі шматочки берега й уже позводили вілли, котеджі й замки з неприступними мурами. Шлях до них перепинають шлагбауми, озброєна охорона та злі собаки. І годі вже на тому березі пересічному українцеві милуватися морем, купатися в ньому й засмагати. Тепер жодна новітня

Леся Українка не зможе вибрати місце для зустрічі з музою і насолодитися тишею в морі, спостерігати, як «не колишуться од вітру на кораблях вітрила білі», і як «з весельця щире золото спадає».

Подорожній одразу звертає увагу, що в Ялті дбають про чистоту. Тут не кидають під ноги недокурків, обгортки із-під морозива, решток їжі, порожніх пляшок... Невідомо як і коли їх прибирають, якщо хтось і насмітить. Приємно вражає чистота вулиць, провулків, тісних двориків.

На алеях вулиць і площ почуваються господарями кипариси, цвітуть магнолії, оспівані Лесею Українкою гранати, створюють холодок кристалі платани, тішать око яскраві південні квіти, а пальми ніби підкреслюють, що ви приїхали не абикуди, а в смугу середземноморського клімату.

Чи є мовна дискримінація в Ялті?

Перш ніж торкнутися цього питання, з'ясуймо, чи живуть тут українці. Звісно, живуть, але, на жаль, я не маю у своєму розпорядженні офіційних статистичних даних про чисельність представників тих чи інших народів, що замешкали в цьому мальовничому курортному місці. Але певен, що відсоток українців чималий, принаймні літньої пори, коли сюди прибувають на відпочинок. Чути українську мову на пляжі, на набережній, на вулицях, на зупинках маршрутних таксі, на автовокзалі, у пансіонатах і санаторіях. Наведу окремі приклади. За кілька днів мого побуту в Ялті довелося випадково зустрітися з кількома ялтинцями, для яких українська мова є рідною.

Щойно прибувши до Ялти, я постановив відвідати Музей Лесі Українки та піти на могилу Степана Руданського.

На мій подив, корінні ялтинці – і російськомовні, й українськомовні – знали про місцезнаходження музею.

Спускаючись із гір, підходжу до однієї добродійки, що поралася в квітнику коло свого будиночка й питаю (а це ще було у верхній частині міста), як пройти до Музею Лесі Українки. Вона трохи здивовано підвела на мене погляд і доброзичливо, навіть радісно, заходилася пояснювати, як дійти до Єкатерининської вулиці, де стоїть музей. Пояснювала російською, а коли я подякував, то у відповідь почув: «Будь ласка!».

Спустившись униз, вирішив уточнити у перехожого правильність маршруту. То був пан старшого віку, але на вигляд стрункий, підтягнутий, з інтелігентним виразом обличчя. На моє запитання відповів гарною українською мовою: «Ходімо! Якраз туди прямую, до Ощадбанку, поруч якого Музей Лесі Українки».

– А ви звідки, – питає мене.

– З Києва. А ви?

– Я живу в Ялті з 1959 року. (49 років! Підрахував я подумки.) Ви, напевно, з «Просвіти»?

– Ні, на жаль, я не належу до «Просвіти».

– А до якоїсь партії належите, – не відступав співрозмовник.

– Не належу до жодної. Але прихильник Народного Руху України.

За розмовою ми непомітно опинилися на Єкатерининській вулиці.

– Ось на розі – Ощадбанк, куди мені треба, а Музей Лесі Українки стоїть на цьому ж боці через 2–3 будинки. Єкатерининська, 8. Бажаю вам щасливої подорожі й гарного відпочинку. Коли приїдете в Київ, обов'язково вступіть до якоїсь патріотичної партії, – услід говорив пан. А якщо твій тато досі носить партійний квиток, то нехай викине його! Нам пора про Україну подбати!

Нарешті я в Музеї Лесі Українки, що на Єкатерининській вулиці, 8.

Ошатний двоповерховий будиночок своєрідної архітектури. Тут Леся Українка жила й лікувалася наприкінці 90-х років позаминулого століття. В Ялті поетеса створила «Блакитну троянду» й шедевр світової драматургії «Камінний господар». Її цикл поезій «Кримські спогади» досі чарує всіх, хто його читає.

Працівники музею привітні й гостинні. Як тільки довідалися, що я студент, одразу запропонували оглянути музей безкоштовно та ще й з екскурсоводом. Жаль тільки, що в музеї недостатньо висвітлено роль колишнього учня Лесі Українки Охріменка, завдяки якому було відкрито музей. Зовсім не згадано про артистку-дисидентку з Києва Тетяну Іванівну Цимбал. У 50– 60-х роках вона часто приїжджала до Ялти, приятелювала з Охріменком і спільно з ним докладала зусиль до того, щоб у Ялті постав пам'ятник Лесі Українці. Відоме листування між Тетяною Цимбал та Охріменком стосовно цього питання.

Тетяна Іванівна підготувала й виконувала надзвичайно цікаву композицію з творів Лесі Українки «Дочка Прометей». Та про це в музеї нічого не знають, принаймні в мене таке склалося враження. А загалом, лишився задоволений відвіданням цього острівця культури в Ялті.

Але не можу оминати й такого прикрого факту, як руйнування твору мистецтва в місті. Ще в шістдесяті роки київські художники-монументалісти – Степан Кириченко і Надія Клейн – створили при в'їзді до Ялти з боку Алупки на обочині Верхньої дороги мозаїчну стелу, яка впродовж кількох десятиліть була окрасою і своєрідною візитною карткою Ялти. Вона промовляла голосом сопілки Лукаша, від неї віяло відчуттям присутності високого й вічного, присутності духу Лесі Українки. Адже на стелі митці зобразили героїв Лесино твору «Лісова пісня».

І ось тепер стела розвалюється. Кілька років тому з цього приводу звертався до кримської влади голова Всеукраїнського товариства політв'язнів та репресованих Євген Пронюк. Тоді легше було реставрувати стелу, але влада лишилася глухою до голосу громадськості. Хтозна, чи можна тепер зарадити руйнуванню.

У Музеї Лесі Українки правильно розповіли, де похований Степан Руданський і як пройти на Массандрівське кладовище. Але згодом хтось із перехожих мене скерував на Старе кладовище – і я через деякий час опинився там. Тут випадково натрапив на могилу білоруського поета Максима Багдановіча.

При вході на центральну алею прибіта величезна стрілка з написом: «До могили Максима Багдановича». Ось і попрямував до неї.

До честі білорусів, могила їхнього поета упорядкована й прибрана. На ній установлено пам'ятник. Помітно, що за могилою хтось доглядає. Лежить свіжий вінок з написом: «Стародавньої Литви погоні не розбить, не подолать, не спинить».

Надвечір я питаю дорогу до Полікуровського, або Масандрівського кладовища, де похований Степан Руданський. Неподалік Речового ринку назустріч мені з гори із «кравчучкою» поволі спускається старша жінка.

– Скажіть, будь-ласка, чи не знаєте, як добратися до кладовища, деь тут неподалік церкви Івана Златоуста...

– А чию могилу ви там шукаєте? – питає добродійка українською мовою.

– Степана Руданського...

– Ой! – зойкнула жінка й почала вдавати, наче плаче, витираючи сльози.

– А чого ви так...

– Ой! Ще трохи – і я справді заплачу! Вперше зустріла в Ялті людину, яка спитала за могилу Руданського.

– Але ж я не з Ялти...

– Все одно вперше! І докладно розповіла, як можна пройти на Масандрівський цвинтар.

Коло цвинтаря стояв автомобіль, коло якого поралися два юнаки. Питаю, чи не знають вони, де похований Степан Руданський.

– Це український письменник? Він тут похований?

– Так...

– Ні, не знаємо. Ми нетутешні.

– А звідки ж ви?

– Ми з Херсона. І знову почали щось шукати в машині.

Розмова з херсонськими юнаками обопільно велася українською мовою. Хто сказав, що херсонці не знають української?!

Я поволі пішов угору по бетонованій стежині, обабіч якої посаджені темно-зелені смуги туєвих кущів.

Незбаром відкрилася незугарна камінна брила, на якій викарбувано барельєф письменника, праворуч якого – сувій паперу з написом:

*На могилі не заплаче
Ніхто в чужині.
Тільки хмаронька заплаче
Дощем по мені.*

Трохи нижче більшими літерами: «Український письменник Степан Руданський 1834–1873». Неймовірно! Тої миті, коли читав ці слова, над могилою прошумів дощик – наче ілюстрація до цих зворушливих рядків. Власне, вони є трохи переінакшеним перекладом з польської пісні

«Чорний кольор». Автором перекладу був Степан Руданський. З Масандрівського кладовища я швидко спустився до скверика, що коло Речового ринку, під враженням того, що побачив і відчув на могилі поета.

Вирішив перепочити на лавці. Тут уже сиділа старша пані, вродлива, смаглява жінка, як то часом пишуть, кавказької національності.

Прибиральниця звернулася до неї суржиком: «Ви оп'ять тут відпочиваєте?», на що пані відповіла українською: «Так, знову відпочиваю». І вже скоріше мені, ніж прибиральниці, стала розказувати, що вона частенько тут перепочиває, коли вертається з порту, де працює її чоловік в охороні, а вона носить йому пообідати.

Зав'язалася розмова. З'ясувалося, що пані – дагестанка, а точніше лезгинка. Українську мову розуміє і свого часу вміла говорити нею, бо певний час жила у Львові зі своїм чоловіком, куди його направили як військового служити. А вона працювала вчителем російської літератури. Навчилася української від господарів, у яких винаймали житло. У 1969 р. чоловік захворів на туберкульоз легенів, і вони за порадою лікарів переїхали до Ялти. А тут ніхто не заохочує до української. «По радіо і телебаченню ще можете почути, але ні книжки, ні газети української ви вже не знайдете. Улітку тут дуже багато відпочиває українців і, мабуть, хотіли б читати українською», – вела далі лезгинка.

Я попрощався з нею і пішов Набережною. Повна назва її така: «Набережная им. В. И. Ленина». Тут раз у раз гучномовці закликають: «Товарищ N, зайдите к дежурному», або «Товарищи, потерялся ребенок» тощо.

Другого дня знову бачу дагестанку. На лавочці під крислатим деревом, неподалік пам'ятника Леніну. Впізнала мене й гукає: «Мое вітання киянам!». Запрошує приходити в неділю на сімнадцяту послухати духовий оркестр та подивитися, як її покоління танцює бальні танці.

У цей час до моєї нової знайомої підійшла молода дівчина і, не звертаючи на мене уваги, стала з нею говорити незрозумілою для мене мовою. Очевидно, їхньою рідною, лезгинською.

Неподалік скверика, до якого прилягає Речовий ринок, на розі вулиці можна побачити старшу жінку, що продає ткани й вишивані рушники. З узорами, що характерні для південного Поділля. Звичайно, я не міг не зацікавитися. Жінка прибула із села Кодимського району Одеської області. Коли помер її чоловік, а вона сама захворіла, то дочка, яка живе й працює в Ялті, забрала матір до себе.

Мати не може звикнути ні до моря, ні до гір, ні до чужого люду.

– А чому він чужий, – питаю.

– Ось ви говорите по-нашому, а послухайте, як усі говорять.

– А як же ваша дочка?

– Ну, вона зі мною говорить так, як я. А вже онуки не хочуть говорити по-нашому. У школі не навчили. Вони звикли тут жити й звідси нікуди не хочуть їхати.

– Онуки дорослі?
– Одному 21 рік, а другому 19. Їм ця Ялта, наче мати, а я не можу звикнути.

Якось надвечір побачив знайому бабусю на вулиці Халтуріна. Поралася на маленькому присадибному клаптику. Зеленіла городина, жовтіли чорнобривці, помаранчево височів соняшник, синів куш якихось південних квітів. Саме такі кольори я бачив на узорах її рушників.

Це було надвечір. А вранці бабуся з-під Одеси переконливо пояснювала людям, що рушниками споконвіку перев'язували і на весіллі, і на празники, і коли людину випроводжають в останню путь, і коли вона з'являється на світ Божий.

Як Андріївський узвіз у Києві, Набережна в Ялті має свій колорит. Скрізь продають сувеніри, морозиво, воду, а ввечері відбуваються концерти: барди, хори, скоморохи, ворожки, караоке і навіть бандури. Кожен має глядача й слухача. Спинаюся коло ще не старого бандуриста. Тут менше слухачів, але є й такі, що прикипіли до одного місця і вже нікуди не поспішають. Дехто питає: «А что это за инструмент?».

Коли бандурист закінчив грати, я поцікавився, звідки він, на що той відповів, що родом з Вінниччини, з Поділля, але з молодих літ живе в Ялті. Гри на бандурі вчився тут, у місті. «Моїм учителем був Нирко». Це ім'я з його уст прозвучало шанобливо й не без гордості. А я зрадив, бо про Нирка сьогодні чув у Музеї Лесі Українки, оглядав колекцію кубанських і кримських бандур, яку він за життя подарував музеєві. Був патріотом і подвижником української музики й культури в Ялті.

28 червня, у День Конституції, мені пощастило тут, на Набережній, слухати симфонічний оркестр із Сімферополя. Приємно, що зібралося багато людей. Оркестр розмістився в холодку на алеї, а слухачі на осонні, і всі, як завмерли, слухали українську класику: Лисенка, Лятошинського, Гулака-Артемівського, Скорика, Колодуба та ін. Окремі номери на вимогу слухачів виконували на «біс», звучало «браво!». І ще радісно було бачити, що серед слухачів багато молоді.

Якось сиджу на лаві, розмовляю по телефону. Поруч сіла пані в розкішній білій сукні. Коли я закінчив говорити, вона запитала українською мовою: «Ви зі Львова?».

– Ні, я з Києва.

– Але ж Богдан...

– Ну, що поробиш, так назвали батьки...

– А батько Ваш де народився?

– У Курську...

– Я таке питаю, можна і в поїзді народитися!

Було помітно, що співрозмовницю не зовсім задовольнила відповідь.

– А ви звідки, – ледь уставив зустрічне запитання.

– Зі Львова. Але давно живу в Ялті.

(Ще в однієї чоловік військовий – подумав я.)

– Мене чоловік сюди привіз. Військовим був, – поквапилася пояснити львів'янка, яким чином опинилася в Ялті. А взагалі, – вела далі, – тепер відбувається шалена асиміляція. Усі переходять на російську.

– Багато залежить від нас, українців.

– Думаю, що національна свідомість залежить від рівня життя народу...

– А я, наприклад, читав, що грузини живуть бідніше за українців, та всі люблять Грузію, свою мову, і ніхто не збирається асимілюватися.

– То тепер грузини бідно живуть. А як раніше жили! За Сталіна... заможно! Я вважаю процес асиміляції нині об'єктивно неминучий.

– О так! Був такий лозунг про неминучість злиття націй при комунізмі. Комунізму немає, а нації є...

Пані не прореагувала на мою «шпильку» й вела далі.

– Або подивіться, як тепер поділили пляжі для бідних і багатих. Хлопці Іванова хочуть забрати й наш пляж.

– Тобто який ваш пляж?

– Управління освіти. Освітнянський.

– О! То ви вчителька?!

– Ні, я працюю в управлінні освіти.

Раптом пані на мить замовкла, а потім голосно вигукнула з московським акцентом, більшим, ніж у корінних москвичів: «Марья Моисеевна, проходите мимо и не замечаете! Куда устремились?» – схопилася і поспішила за Марією Мойсеївною.

Ось де об'єктивна неминучість русифікації або, як казала пані, асиміляції! Далебі, у землячках із цинковими гудзиками! – розмірковував, простуючи до Масандрівських пляжів, щоб глянути на освітянський.

Тут усі пляжі між собою сполучаються бетонованою стрічкою, на якій розміщені барвисті рекламні щити із зображенням переважно еротичного характеру та – очам своїм не повірив – дотепними написами українською мовою. Мовляв, дівчина-состо палкіша за палюче південне сонце, а секс на пляжі – найжагучіший.

Одне слово, хто був у Ялті, а не був на Масандрівському пляжі, той не відчув аромату української мови. Завдяки рекламним щитам складається враження, що вона створена для закоханих і для кохання.

А взагалі, під час курортного сезону в Ялті нікого не здивуєш українською. На пляжі, на вулицях, Набережній, у кав'ярнях і магазинах, санаторіях і пансіонатах нею розмовляють не тільки приїжджі, а й ялтинці. Так, довелося мені звернутися до головного лікаря санаторію ім. А. Чехова, чи не зміг би він переночувати студента дві ночі за мінімальну ціну десь на території санаторію. На мій приємний подив, Олександр Дмитрович вільно розмовляв зі мною добірною українською мовою. Звичайно, він мені відмовив, але я не засмутився. Було радісно на душі від того, що мою мову цього разу не було зневажено.

Незабаром поблизу санаторію знайшов помешкання, де притулили

мене дві гостинні сестри-українки. Одна розмовляла літературною, друга – суржилом. На столах їхніх кімнат бачив українські журнали.

Очевидно, пора завершити розповідь про свої численні зустрічі з українцями Ялти. Але про ще одну зустріч таки не можу не написати.

На території санаторію ім. А. Чехова познайомився з росіянином із Севастополя. Йому вже за сімдесят, працює у Севастопольському міському тубдиспансері завгоспом. Приїхав з Уралу ще замолоду. Але українську ледь розуміє, хоч і хвалиться, що дружина – українка, а внук після одинадцятого класу на тестуванні з української мови одержав 11 балів і вступив до Кримського медуніверситету.

– Як же ви проґавили? – жартую. Внук із «москаля» став українцем та ще й у Севастополі.

– Зачем «прогавил»? Ничего я не «гавил». У моего внука отец украинец и мать, получается, наполовину украинка. Так воспитали его родители и пусть. Это их дело.

Про цей нестандартний випадок я розповів своїм новим ялтинським знайомим, українцям, які працюють у сфері комунального обслуговування. Це були мати з дочкою – інтелігентні люди.

Вони вислухали мене, а потім мати каже, що нічого дивного немає. Мовляв, у цьому випадку в того хлопця спрацювала родова пам'ять.

– Ось ви кілька разів замість піти на море, ходили на могилу Руданського. Що це означає? А це означає, що вас туди покликав голос нашого народу.

Степан Руданський студентом Санкт-Петербурзької медико-хірургічної академії надсилав батькові листи, а батько страшенно сердився і забороняв писати їх «мужицькою» мовою. На це Руданський відповів до брата Григорія так: «Заказують мені мою рідну мову, – заказує батько; але в мене був прадід і прапрадід – вони мені не заказали; не слухає батько моєї мови – зато мене і по смерті, може, послухають штирнадцять мільйонів моїх їднотумців. Батько, лише не любить своєї мови через то, що нею говорять у нас мужики, – а нібито в Московщині не говорять мужики по-московській? Да і чим ми лучче від мужика? Всі ми «рівні і у Бога, і у натури»».

Я подав приклади цілком випадкових зустрічей з ялтинцями, які послуговуються українською мовою або знають її. Судячи з цього, їхній відсоток надто великий, щоб владі не брати до уваги цю обставину й не задовольняти духовні та культурні потреби цих людей. Тим часом ялтинські українці та українці, що приїжджають на відпочинок, позбавлені можливості читати рідною мовою газети, журнали, путівники й книжки.

Я, наприклад, обійшов усі ялтинські кіоски та книгарні, але не знайшов жодної газети чи книжки українською. Щоправда, в одному з кіосків натрапив на газети «Кримська світлиця» та «Кримське слово».

– Вам пощастило, – каже кіоскер, – бо ці газети не «залеживаються».

– А багато вам їх надходить?

– Все по дві... А раніше, при Черноволі, к нам приходила из Києва газета «Час». Тоже быстро расходилась...

У книжковому магазині, що в пасажі, неподалік Речового ринку, розглядаючи книжкові полиці, я розпачливо промовив: «Це ж так треба ігнорувати Україну, щоб не виставити жодної українськомовної книжки!».

Двоє продавців, чого я не сподівався, пояснили:

– Мы не виноваты. Это от нас не зависит!

– А від кого ж?

– Свыше! У нас есть руководство!

А загалом я зауважив, що в книжкових і газетних кіосках продавці непривітно й дратівливо відповідають, якщо до них звертатися українською. Так само, як і на автовокзалі.

До речі, в морському порту теж оголошення здійснюються лише російською мовою.

У Ялті скрізь панує російська присутність (якщо не рахувати рекламних щитів про дівчину з Cosmo на Масандрівському пляжі).

Афіші про часті заходи в клубі Чорноморського флоту, щоденні виступи на Набережній...

То чи є мовна дискримінація в Ялті?

Зрештою, таке питання можна також поставити з відповіддю «Так!» на курортах Херсонщини. Наприклад, у Лазурному – українськомовному селі – мої рідні не знайшли ні газети, ні журналу рідною мовою.

То яку мову утискають в Україні? Питання до народних депутатів...

«РАЗ ДОБРОМ ЗІГРІТЕ СЕРЦЕ...»

Василько Хомичевський прийшов до школи з певною фізичною вадою. І від цього неабияк комплексував, а тому усамітнювався, не заводив друзів. Та й вони не дуже квапилися брати Василька до свого гурту: навіть діти спочатку з-поміж себе вибирають гарних і дужих товаришів, потім уже розумних. Але один із них – Женько (Євген) перший подав Василькові руку дружби. Підійшов до нього й сказав: «Давай дружити!». Між хлопчиками зав'язалася дитяча, а згодом юнацька дружба. Разом читали пригодницькі книжки, ходили на рибалку, відвідували помешкання один одного. Усі стіни Василькового помешкання були обставлені книжковими полицями. Тисячі досі не бачених Євгеном книжок. Васильків батько був письменником, видатним перекладачем – Борисом Теном.

Коли Женькові виповнилося 17 років, з ним сталася непоправна біда: під час купання в річці він серйозно пошкодив хребет, унаслідок чого на все життя опинився прикутим до ліжка. Численні операції, на жаль, не дали бажаного ефекту. Як тільки-но про біду свого друга довідався Василько, він одразу прийшов до нього, часто відвідував, а якось завітав

із батьком на день народження і приніс телевізор. Тоді це був коштовний подарунок, та ще й людині, прикутій до ліжка. Одразу розширювався світ. Василько допоміг Євгенові створювати голуб'ятник із рідкісними красивими породами голубів.

Зворушений Євген написав про добрий учинок свого друга в одну з молодіжних газет. Інформація поширилася в різні куточки країни. У Києві про це довідалася Ірина Жиленко. Вона першою проклала маршрут з Києва до Житомира в оселю Євгена Концевича. Як згодом розповідала пані Ірина, Женя виявився напрочуд цікавим співрозмовником. Якщо мова заходила про сучасну літературу (і не тільки українську), він охоче підтримував бесіду, виявляв неабияку обізнаність щодо літературного процесу. Знав поезію В. Симоненка, І. Драча, М. Вінграновського, Ліни Костенко, жадібно ловив кожне слово про літературне й мистецьке життя Києва, зокрема про Клуб творчої молоді «Сучасник».

Коли розмова змінювалася на «голубині» теми, то Євген своїх голубів, можна сказати, знав поіменно. Розповідав про їхні прикмети, звички, хто і як ширяє у висоті. Приблизно в цей період до Євгенової оселі загостили житомиряни, молоді літератори Анатолій та Валерій Шевчуки. Щоправда, Валерій на той час був уже киянином, але майже щодня приїжджав до батьківського дому. Обидва брати часто відвідували Бориса Тена, користувалися його багатющою бібліотекою.

Одного разу Борис Тен разом із сином привів молодих письменників до Євгена Концевича. Його оточення та коло друзів невпинно розширювалося. Відтепер частими гостями стали не тільки молоді літератори, а й художники, студенти, лікарі, науковці, робітники й навіть солдати. Садіба в Житомирі на 2-му Шевченківському провулку, 12, де жив Євген Концевич, ставала культурно-просвітнім центром. Його хата наповнювалася книжками, творами мистецтва, старими і новими виданнями. Очевидно, природжений літературний хист не міг не проявитися в такому оточенні, тому Євген почав швидко писати новели та оповідання. Невдовзі вийшла книжка новел «Дві криниці», де автор постає перед читачем зрілим письменником.

З приїздами друзів з Києва його оселя перетворювалася на своєрідний клуб, де за склянкою чаю обговорювалися новинки літератури і мистецтва, ті чи інші події. Як, наприклад, ювілейний вечір Лесі Українки 31 липня 1963 року, що мав провести КТМ на літній естраді Першотравневого парку, але влада заборонила. Та всупереч забороні він відбувся на Петровській алеї парку, де виступили І. Дзюба, І. Жиленко, артистка Т. Цимбал. Про все це довідувався Євген чи не найпершим.

Окремо потрібно розповісти бодай кількома реченнями про рушник Євгена Концевича, який започаткували Надія Світлична та Алла Горська. Це вони запропонували на шматку домотканого полотна ставити дату й підпис тому, хто вперше відвідував цю хату.

З того часу, здається, від 1963 року, на рушнику гості почали ставити

свої підписи. Звісно, якась частина з різних причин не підписалася на семиметровому полотнищі. Автографи нещодавно вишили – і вийшов своєрідний барвистий орнамент. Жоден етнограф такого візерунка ніде не бачив. Він існує тільки в Житомирі. Чого варті підписи сузір'я молодих шістдесятників: Надія, Іван, Льоля Світличні, Алла Горська, Віктор Зарецький, Веніамін Кушнір, Галина Возна, Микола Плахотнюк, В'ячеслав Чорновіл, Валентина Чорновіл, Алена Пашко, Вікторія Цимбал, Василь Фольварочний, Іван Дзюба, Євген Сверстюк, Михайлина Коцюбинська, Михайло Гуць, Василь Овсієнко, Роман Корогодський, Любов Панченко, Людмила Семикіна, Галина Севрук, Тетяна Гребенюк, Алла та Іван Дебелюки, Ігор Голобуцький, Валерій Шевчук, Анатолій Шевчук, Богдан та Михайло Горині, Ніна Вірченко, Ростислав Доценко, Гриць Гайовий та багато-багато інших, хто приїздив, за висловом В. Шевчука, щоб відчутися на собі освітленість Євгенової душі й самому подарувати йому світло своєї душі.

Звісно за радянських часів такі зібрання в оселі чи садибі Євгена Концевича викликали неабиякі підозри влади, кваліфікувалися як ворожі до радянського ладу. Тому, коли на 30-ліття 5 червня 1965 року до письменника з Києва приїхав цілий автобус молоді, був присланий агент КДБ з альбомом краєвидів України і вмонтованим у його палітурку мініатюрним магнітофоном-підслухую. Коли гості розїхалися, Євген сам розкрив таємницю альбому й вивів на чисту воду брудну справу.

5 червня 2010 року, рівно через 45 років, кияни і житомиряни дружно й радісно вітали ювіляра з його «повноліттям». А він був, як завжди, у добром гуморі та при оптимізмі, мовляв, усе перемелеться, усе перебудемо, і знову стане все на круги свої.

Знову цей день вилився у своєрідну академію, яка відбувалася в саду, і в холодку під хатою, і в хатній веранді. Зі спогадами та цікавим аналізом життя і творчості виступили Людмила Семикіна, професор Ніна Вірченко, Алла Дебелюк, Микола Плахотнюк, Григорій Цимбалюк, головний редактор журналу «Світло спілкування» та інші. Валерій Шевчук, зокрема, повторив те, що не раз казав: «Він має щось таке, що змушує не помічати того, що він прикутий до ліжка. Він тримається так, ніби нема в нього ніякої біди й хвороби, а просто в нього така манера – приймати гостей лежачи. А коли людина з ним поспілкується, то виносить із собою промінець світла душі. Оці світлоносні душі й єдналися між собою, неорганізовано, без статутів, у братство».

Колись В'ячеслав Чорновіл зауважив, що Євген Концевич є людиною великої притягальної сили. «Хіба зібралися б ми отак у Києві, як оце в Житомирі». А Євген пишався, що мав такого друга, як Чорновіл. Він для нього лишався живим, бо не ховав же його.

Микола Плахотнюк розповів, як відзначали 30-ліття Євгена Концевича й про той сумнозвісний «альбомчик». Є фотографія учасників святкування 5 червня 1965 року, яка облетіла весь світ. Її друкували в

багатьох газетах і журналах світу різними мовами. Звичайно, фотографія супроводжувалася текстом, який повідомляв читача про «підслушку», «подаровану» на ювілей прикутому до ліжка письменнику.

Микола Плахотнюк сказав, що двох з тих, що тоді приїхали з Києва, на фотографії немає. Борис Мамайсур почувався погано після нападу хвороби, то не фотографувався, Миколу ж Євгенова мати попросила піти по хліб. А друзі цього не помітили й сфотографувалися без них. Тепер Плахотнюк скрушно, але не без гумору, цитував Ліну Костенко: «Коли безсмертя впало на Ликеру, вона якраз по бублики ішла».

Алла Дебелюк сердечно подякувала дружині Концевича Людмилі за її подвижництво й наголосила, що добре було б, аби ці виступи слухала молодь, якої, до речі, на такому поважному й незабутньому зібранні бракувало. Середній вік гостей становив 60 – 65 років. З Києва приїхало тільки двоє молодих – недавня випускниця КНУ ім. Тараса Шевченка Савинська Ольга та студент 3-го курсу Богдан Плахотнюк. А жаль, бо те, що говорилося в Житомирі, не завжди прочитаєш або почуєш в університетських аудиторіях. Молодь могла поспілкуватися з професором технічного університету Ніною Опанасівною Вірченко. Вона з чоловіком Ростиславом Доцентом ще з 60-х років є частим гостем Є. Концевича. Ніна Опанасівна – математик, невтомно пропагує наукову творчість українського вченого-математика Михайла Кравчука, а її чоловік – літератор-перекладач. Бачимо творчу сув'язь: Борис Тен – Ростислав Доценко – Євген Концевич. Останній також перекладав з польської, російської та білоруської.

Звучала «Многая літа», ювіляр невтомно ставив автографи на книзі, яка щойно вийшла як підсумкова, а в синьому-синьому небі ширяли голуби. Для мене ця поїздка в Житомир до Євгена Концевича не перша, але того разу вона була особливо вражаючою.

«УКРАЇНА ПОЧИНАЄТЬСЯ З ТЕБЕ»

Коли створював сайт, присвячений Героєві України В. Чорноволу, стало прикро й боляче, що не велося ніякого обліку шкіл, гімназій, університетів, меморіальних табличок, пам'яток та даних про ті міста, де є вулиці, що мають ім'я Чорновола. Усвідомивши, що це може зробити лише сам, вирішив їхати власним коштом по містах, присвячених В'ячеславові Максимовичу, робити фотографії, спілкуватися з людьми.

Першим містом вибрав саме Львів. Адже тут пройшли буремні роки Чорновола. Тут він працював у прямому ефірі на обласному телебаченні після університету, тут зароджувалися ідеї, що згодом переросли в «Український вісник», засновником та редактором якого він був, саме сюди він повернувся після заслання й ув'язнення та з головою пірнув у

роботу із становлення незалежності, саме тут він став головою обласної ради. Це вже згодом доля його закинула до Києва...

Домовившись із закладами, про які нижче піде мова, я приїхав до Львова – культурної столиці України. У місті буяла весна, цвірінкали пташки, люди привітно усміхалися, відповідаючи рідною мовою.

Під приємними враженнями вирушив до спеціалізованої школи № 46 ім. В.Чорновола. Школа мене приємно вразила. Незважаючи на те, що має 30 років – має досить привабливий вигляд. Зайшовши до школи, відразу помітив добротну ковану арку з бюстом В. Чорновола. Поблукавши по школі (адже вона величезна!), зайшов до директора та голови Асоціації шкіл ім. В. Чорновола п. Романа Михайловича Балаша. Із цією приємною людиною мені вдалося познайомитися значно раніше, коли Київська школа № 235 ім. Чорновола приймала Асоціацію шкіл та возила вчителів цих шкіл по Черкащині (с. Єрки – де народився Герой України, с. Вільховець, с. Гусакове...).

Ми довго сиділи й розмовляли з п. Романом. Він захоплено розповідав про буремні події створення Народного Руху України за перебудову, про те, що саме в цій школі було засновано один із перших осередків, і як він домагався, щоб школі присвоїли почесне звання Чорновола (і таки домогся! 29 листопада 1999 року була винесена відповідна постанова), про заходи, що проводяться в школі та в місті... Провівши мене по школі, показавши стенди, присвячені Героєві України, розказав про історію створення арки (робив її колишній випускник Андрій Красицький). Познайомив мене зі своїми заступниками, також досить привітними та добрими людьми.

Після такого прийому п. Роман запропонував заїхати до Франківської районної адміністрації Львівської міської ради. Я з радістю погодився. Отож познайомився з вельмишановним головою Михайлом Юрійовичем Кузьминою (п. Роман радився з ним про проведення заходів до річниці вбивства Героя України). Зайшовши до районного відділу освіти (колись у школі нас усіх ним лякали, особливо перевітками та контрольними), познайомився з привітними працівницями.

Опісля п. Роман підвіз мене до Львівського державного інституту новітніх технологій та управління ім. В. Чорновола (колишній Технікум радіоелектроніки) та, попрощавшись, поїхав. Відразу в холі мене зустріла табличка, що свідчила про Указ Кабінету Міністрів від 23 липня 2005 року про присвоєння закладу імені Чорновола. Зліва – мене вразив пам'ятник В. Чорноволові. Це перший пам'ятник, який я бачив, де В'ячеслав Максимович сидить (чимось він мені нагадав київський пам'ятник першому Президентіві – М. Грушевському). Піднявшись до приймальні й трохи почекавши проректора Костюка Івана Васильовича, завітав до нього. Він вручив інститутський журнал, викликав Василю із чи то студради, чи то студпарламенту, чи то профкому. Вона показала аудиторію ім. В. Чорновола. Величезна, гарно оформлена.

Покинувши корпус, намагався знайти ту котельню, в якій працював Чорновіл кочегаром, та всі мої старання поки що виявилися марними.

Наступним об'єктом мав стати Національний музей-меморіал жертв окупаційних режимів «Тюрма на Лонцького». Але погано знаючи цю частину міста, звернувся до місцевої молоді. Аж п'ята дівчина пояснила, де вулиця Степана Бандери, 1. Добравшись, я був вражений. Довгі коридори, камери, камери-одиночки, камери смертників... Таке відчуття, що ось зараз із кабінету для допитів вийде категіст та заарештує. У першому «передпокої» в'язниці розмістилися стенди про її історію, відомих постатей, які тут тимчасово «мешкали». Серед них мені вдалося відшукати В'ячеслава Максимовича. Сюди, у слідчий ізолятор, він потрапив 1972 року за впорядкування та видання «Українського вісника» (фактично – за антирадянську діяльність). Працівниці показали мені камеру, де його утримували. Попрощавшись, вийшов якийсь пригнічений. Це ж тут «непобедимая и легендарная», тікаючи у 1941, розстріляла масу українців, серед яких і родичі Героя України – Романа Шухевича.

Вирішив зайти до ще одного Державного музею – історичного, що на площі Ринок, поглянути на фотографії та згадки про Чорновола. У музеї абсолютно нічого немає про цю постать, що досить багато зробила й для України, і для Львова. (Це мене так зачепило, що, приїхавши до Києва, – вирішив написати статтю про діяльність Чорновола в цьому місті).

Відійти від цього всього мені допоміг підйом на Високий замок. Дорогою сфотографував вхід до Львівського обласного телебачення. Піднявся, посидів, подумав над побаченим. Прогулявся зі своєю подругою Катрусєю мальовничим містом.

На завершення заглянув до культової «Криївки», з гордістю мовив на вході: «Слава Україні!», посидівши, рушив на вокзал. Уже на вокзалі, коротко підсумувавши поїздку, зрозумів, що вона була досить доцільною та потрібною. Зібрані матеріали поповнять експозицію Кабінету-музею Героя України В'ячеслава Чорновола в місті Києві (вул. Гончара, 33).

ЗАПИСКИ З УКРАЇНСЬКОГО ФРОНТУ (КУЛЬТУРНОГО) Ч. 1

Усе почалося з того, що відкрив я досить не успішно фестивальний сезон для себе. «Країна мрій» справила досить суперечливі враження. Було й класно, було й мокро, було й прикро за тих майстрів, чії вироби плавали в масах води та грязюки. Але вирішив на цьому не акцентувати особливої уваги та, загітувавши товариша, поїхав на Міжнародний фестиваль «FORT.MISSIA» на кордон із Польщею в мальовничу місцевість с. Поповичі.

Отож початок виявився досить драматичним та неприємним. По-перше, ми не змогли дістати квитків до Львова. Добиралися до Здолбунова електропоїздом підвищеного комфорту. Звідти не змогли виїхати далі ніж до с. Красного (Львівська обл.). Через це втратили перший день фестивалю.

Натрапили на патруль міліції, вони довго не могли зрозуміти, яким вітром нас, киян, занесло в їхні краї. Зате, перевіривши документи, вони попросили продавщицю кафе, що було зачинене вже, пустити нас погрітися та пригостили кавою. (Найдіть десь ще таких привітних міліціонерів!). Але будь-яке щастя довго не триває, і нас попросили залишити місце нашого обігріву. Усвідомивши всю критичність ситуації (на вокзалі в цьому селищі досить неприємно й небезпечно ночувати!), вирішили їхати назад до міста Дубно дизелем, де відразу пересіли до Львова. Як не дивно, обіцяних маршруток не виявилось біля вокзалу...

Вирішили їхати до Мостиської, що за 12 км від потрібних нам Поповичів. Виспавшись уперше за всю дорогу за 2 години, вийшли на прикордонній станції «Мостиська-2», але недовго нам довелося там бути. Підбігла працівниця Укрзалізниці та сказала, що нам треба на зупинку «Держжордон». Повіривши їй на слово, проїхали та оторопіли – від нашого першого вагона до колючого дроту, за яким уже була Польща, якихось 300 м. Вскочили в маршрутку, де з нас здерли за 7 км по 10 грн. (зазвичай вартість одного квитка не більше 3 грн.). Хоч можна й зрозуміти місцеве населення. У такій прикордонній глушині раз у рік можна й заробити на відвідувачах.

Коли нарешті добралися до самої території (а її відкривають тільки у дні фестивалю раз на рік!!!!), вразила не так масовість, як вдало вибране місце для фестивалю. Природою створена місцевість під сцену, а напроти неї теж природні трибуни. Блукаючи по місиву (суцільна глина), ми натрапили на наших товаришів із Києва та Керчі. Поставивши палатки в надійне місце, ну принаймні, так нам здавалося, пішли з нашим другом Ігорем блукати по розкопаних фортах Першої світової війни. Цікаво. Ідеш, дивишся під ноги – раптом потрапить на очі якась монета тогочасна чи якась бляха від пояса, а чи десь гвинтівка стирчить...

Так, нічого не знайшовши, почимчикували на літературну сцену. Такого графоманства я давно вже не чув. Наголос у двох дівчаток, на яких ми потрапили (на щастя, я не запам'ятав, як їх звати), падав на матюки, лесбійство, гомосексуалізм та наркотики. Прикро, але люди їх слухали й аплодували. Розчарувавшись, рушив до Великої сцени.

Спершу там були місцеві народні колективи, які згодом переросли у виступ гурту «Ху4». Розказувати про них багато не буду, але склалося враження, що люди саме їх і очікували. Перед самою сценою, де зазвичай усі товчуться, лишився шар місива з глини десь по коліна, а десь і по кісточки. І от з'явилися перші персонажі, по-іншому їх важко назвати, можна й самогубцями, що теж буде правильно сказано.

Скачучи, вони падали й перетворювалися в однорідну масу з глиною. Це було досить вражаюче. Далі виступали «Абу-Касимові капці». Після них ми вирушили перекусити, після чого пішли на перегляд боксу, вболівати за нашого Кличка в бою проти Девіда Хейя. Пораділи.

Зранку прокинулися від того, що рівень води й багнюки в палатці сягав приблизно 10 см. Пішли знову лазити по фортах. Ледь не перейшли кордону та ледь не потрапили до Польщі (спеціально на період проведення фестивалю зміщується прикордонна зона на території фортів). Повернувшись, рушили до театральної літературної сцени, де виступав житель села Поповичі, розповідав місцеві небилиці.

Знов повернулися до Великої сцени, де виступали народні колективи. Уже з Мостиської та Шегинів. Колективи особисто мене пройняли якоюсь своєрідною енергією, щось усередині аж тьохнуло.

Далі сталося несподіване – польська група «Miąsosz», що мала виступати на Малій сцені, вийшла на головній. Дівчинка-солістка своїм виступом, а особливо своїм голосом «порвала» публіку. Люди почали підтягуватися.

Ми вирішили трохи відпочити після цього вибухового виступу і рушили по території. Кого тут тільки не було: схід, захід, південь, північ, центр, поляки, чехи, румуни, німці. І все це перемішалося страшенно, майже як грязюка під сценою.

Нагулявшись та набравшись сили й насаги, повернулися до головної сцени на виступ «Перкалаби». Описувати цю групу недоречно, адже майже кожен хоч раз у житті їх чув. Кількість людей під сценою збільшувалася, як здавалося, кожної секунди.

І от настав апогей Форт.Місії, чи як його прозвали Форт.МІСІВА. На сцену вийшли «Гайдамаки». Ярмола і скавав у натовп, і носили його на руках... Щоправда, він, посковзнувшись, розбив губу, але це не завадило йому піднімати своїми піснями публіку, а, здавалося, тільки підсилило.

По завершенні ми випадково зустріли гурт «Miąsosz». Розговорившись з ними, просиділи доволі довго. Десь до години 3–4, обговорювали культурні зв'язки між нашими братніми народами.

Зранечку, пізно прокинувшись, ледь устигли на останню маршрутку до Львова. Мій товариш мусив їхати додому в Керч босим, адже втопив і порвав свої кеди, мої кросівки нагадували прототип глиняного виробу невідомої форми... Але люди на вулицях із такими ж, як і в нас, наплічниками та глиною на одязі привітно зустрічали, щиро посміхаючись чи через те, що теж були на Форт.МІСІВІ, чи через те, що вони такі не одні гуляють вулицями міста.

До Києва добралися поїздом, вже без пригод. Тож на завершення хочу сказати: люди, не жалійте часу, грошей та сил і їдьте наступного року туди, нехай це і Форт.МІСІВО, але воно того варте!

ЗАПИСКИ З УКРАЇНСЬКОГО ФРОНТУ (КарпатськоГО) Ч. 2

Продовжуючи тему з фронтів, мушу обов'язково розповісти про подорож до серця Карпат.

Розпочалося з того, що мав відбутися черговий табір ВГО «Молодий Народний Рух» – «Говерла-2011», що проходить на 10-му кілометрі від Ворохти.

Вирушили ми, представники Київської організації, бусиком о 5 годині ранку. Добряче виспавшись, приїхали по обіді та розставили наші МАФи (малі архітектурні форми – палатки☺). Майже одразу відбулося відкриття табору, на якому був і голова Народного Руху України Борис Тарасюк, і голова ВГО «Молодий Народний Рух» Іван Крулько.

Прослухавши вітання та поздоровлення, учасники – а їх було понад 350 з усієї України – не розходилися, адже далі мав бути виступ лідера гурту «Тінь Сонця» та щирого патріота Сергія Василюка. Незважаючи на те, що він трішки захрип, виступ був вражаючим, задушевним.

Згодом усі ходили табором та знайомилися. Пізніше у різних куточках табору почали лунати українські пісні: де з гітаркою чи гармошкою, де й без музичних інструментів.

Ранок плавно перейшов у день. Тривали знайомства, диміли вогники з-під багать, ішли спеціальні вишколи про різні гранди, та про те, як їх правильно отримувати.

Щойно стемніло – відбулося традиційне дійство – розпалювання величезної ватри (приблизно метрів 10 заввишки, а завширшки – 4). Іскри немовби зливалися із зірками...

Зрання всі бажачі мали рушити на Говерлу (традиція існує ще з 1990 року, коли молодорухівці вперше піднялися на вершину в честь проголошення Соборності), але через підвищену хмарність начальство табору пустило лиш найдосвідченіших...

Табір почав плавно збиратися, і я, як і в попередні рази, вирішив навідати знайомих, але подорож унесла свої певні корективи.

Доїхавши з нашими киянами до Ворохти, вийшов та переконався, що занепад туризму починається з державних установ. Жодна канатна дорога не працювала. Місцеві пояснювали це так: «А навіщо? Є ж Буковель!!!» (приватна власність). А колись саме у Ворохті був один із найкращих спусків і трамплінів на всю Україну...

Отож рушив до Верховини, де відвідав краєзнавчий музей. Повернувшись до автостанції, радо посміхнувся: мене догнав один із багатьох МНРівських автобусів. Хлопці з величезною радістю підкинули до мальовничого сусіднього села – Криворівні. (Унікальне селище, в якому 4 музеї, адже тут бували видатні письменники та державні діячі).

Була сонячна тепла неділя. Випала нагода потрапити на чудовий

футбол – грало дві місцеві команди. Насолодившись грою, рушив до своєї подруги Марійки. Просиділи до полуночі, розмовляючи про те і про се. Аж тут помітив, що Чумацький шлях зовсім з іншого боку. Так смішно стало.

Раненько, а точніше десь близько 11 ранку, ми вирушили на Писаний камінь. Підйом тривав години зо дві. Краєвиди різко мінялися, бігали вівці у смішнючих нашійниках, паслися корови, відпочивали коні, мінялася погода – прибули нарешті! Скала мене вразила: масивна каменюка, яка через свою старість тріснула на кілька частин, була обписана знизу догори, точніше подовбана. Теперішні ж ледарі малювали на камені балончиком, через що було досить важко розібрати старіші написи. Облазивши Писаний – знайшов автограф Кобилянської, викарбуваний прописними літерами. Під ним стояла дата – 1899. Місцеві розповідали, що мають бути й автографи Франка, Лесі Українки, Грушевського... Але за 2 години не вдалося нічого подібного відшукати. Скоріш за все – то місцеві легенди, якими багатий гірський край. Уже покидаючи чарівне місце, звернув увагу на видовбаний напис: «УПА – 1954 р.», а нижче свіжіший напис: «Бей бандеровців!». Цікаво, як у цього негідника піднялася рука видовбати таке на території, яка досить довго чинила спротив окупаційній німецькій, а згодом і радянській системам???

Спустившись, присіли в центрі Криворівні відпочити; місцеві бабусі вже обсмоктували різні гіпотези про вбивство культового мольфара (карпатського чарівника та знахаря) Нечая. Стількох версій від трьох бабусь я не очікував. Не витримавши казок, стомлені, пішли зустрічати ще одного товариша.

Від утоми після короткої ночі ранок для нас розпочався з того, що, був уже днем ☺. Вирішили не лізти в гори, а пройтися музеями. Розпочали з Музею І. Франка. У Криворівню він приїжджав протягом дванадцяти років. Тут бували Леся Українка, Гнат Хоткевич, Василь Стефаник, Марко Черемшина. Експозиція чітко висвітлює той період історії. Є особисті речі видатних діячів. Цікаво розповідає екскурсовод п. Ганнуся Луцюк.

Звідтіля вирушили до реконструйованого обійстя Михайла Грушевського. Гарне поєднання природи й гуцульської архітектури нас вразило. Відпочили та рушили на інший куток села – до хати-гражди. Саме в ній мешкав геніальний режисер Сергій Параджанов, знімаючи фільм за участю не менш геніального актора Івана Миколайчука «Тіні забутих предків» (а саму повість, до речі, Коцюбинський написав, перебуваючи в Криворівні, на основі місцевих легенд). Оглянувши гражду посиділи у внутрішньому дворіку, роздивилися всю хитрість конструкцій, ну принаймні нам так здалося☺. Темніло, і ми вирушили до хати, де зручно вмовистившись, обговорювали цікавинки Західної України.

Уранці вирушили на дачу (в гірських регіонах це трошки інше, ніж по всій Україні). Зразу скажу, що йшли ми добрих годин три. Піднялися на круту гору, з якої відкрився казковий пейзаж усієї Криворівні. Далі рушили

вниз, але знову нас очікував хитрий та крутий підйом. Дорогою зустрілася гадюка, та поки хтось додумався, що можна зробити з неї шашлик, – вона втекла... Нарешті вилізли до дачі. Хатинка розташована на висоті 1020 м. З хребта відкривався казковий пейзаж на Чорногірський хребет. Не встигли ми поставити палатку, як гуцули заметушилися, почали швидше згрібати сіно та сказали нам, що буде дощ. Ми тільки усміхнулися, бо тільки декілька хмарок перевалило із Закарпаття. Але вже за дві години всі тихенько сиділи в хаті й рахували секунди між блискавкою та громом. Гроза валувала просто на нас. Уже почав був прощатися зі своєю палаткою, як раптом гроза звернула. Радості не було меж. Разом із Володею вляглися в палатці, яка була не повністю укомплектована. На двох ми мали 1 спальник та 1 ліжник, який пішов на низ (гуцули стверджували, що на ньому спали ще вояки Української повстанської армії. Можливо, так і було!). Через годину каркас палатки почав тріщати під пронизливим вітром, який її пригинав до землі; не забарився й дощ. На моє здивування – палатка тільки трішки текла, та й то в тих місцях, що не вдалося відмити після ФОРТ-МІСІЇ. Вийшовши з неї, ми були ошелешені – блискавки скакали, як м'ячики, – одне влучання, і стрибків п'ять-шість. Красиво й трішки страшно. А що як цей «м'ячик» стрибне в палатку? З такими думками лягли спати.

Раненько, спустилися назад до Криворівні, звідки вирушив уже в бік столиці. Але через Косів. Чудове й мальовниче містечко, унікальне тим, що в ньому є Музей визвольних змагань. Тут зібрано цікаву колекцію фотографій, документів, НКВДських звітів, створено макет крівки... І це все прямисінько під міськрадою, або під Білим домом, як називають його місцеві жителі.

Прогулявшись, вирішив їхати прямим автобусом до Києва, про що пошкодував через годин дві їзди цими клятими дорогами. Удома зробив останні нотатки та ліг спати непробудним сном.

Снилися Карпати, оповиті синіми хмарками, що пливли піді мною...

ЗАПИСКИ З УКРАЇНСЬКОГО ФРОНТУ (КнижковОГО)

Ч. 5

Є безліч цікавих подій у році, але Форум видавців – подія особлива. Приїжджають з усього світу, привозячи стоси цікавої літератури. Також проводиться в цей час Львівський міжнародний літературний фестиваль (найкращі з письменників), бібліотечний форум, Молода республіка поетів та багато інших надзвичайних подій.

Львів спить. Ранній ранок. Таксисти пропонують наперебій доставити до Палацу Потоцьких, де розташовано основні стенди форуму.

Щоправда, правлять космічні, як для Львова, ціни. Вирішено йти пішки.

Прокрокувавши ранковим Львовом, акредитувалися. Звідси почалися проблеми... Насправді програма для журналістів далеко не та, яку пропонували на сайті. Окрім програми, отримали запрошення на заходи.

Звідти рушили до кав'ярні-книгарні «Кабінет» на презентацію, яка була зазначена в брошурці. Розчарування... Працівники нічогісінько не чули про те, що в них цей захід відбудеться. Та розпач тривав недовго – ми ознайомилися з тими книжками, що побачили світ на днях.

Прогулявшись по проспекту Свободи, де представлені в основному путівники та класична література, рушили до Музею етнографії. Тут колись виступав сам Антонич! А тепер мала відбутися презентація поетичної серії «Приватної колекції»: Ігоря Калинця та Костя Москальця. Але знову сюрприз: виступав тільки Ігор Калинець☺.

То була грандіозна презентація перевиданої книжки «Відкриті вертепи», що складається із трьох частин. Як зазначив автор, найгострішим віршем для місцевого КДБ стали «Камінні баби». В органах трактували вірш, як заклик до повстання проти «рідної радянської влади». Хоч сам Калинець зазначив: «Я писав вірш і не знав, чи є там радянська влада, чи нема☺».

Далі перемістилися до театру «Воскресіння» на читання-тандем «Хто сьогодні все ще читає поезію?». Швейцарська поетка Свеня Геррманн та Олег Лишега за допомогою модератора Богдани Матіяш читали твори й спілкувалися.

По завершенні повернулися до Музею етнографії на презентацію монографії про Героя України, незмінного лідера Народного Руху України В'ячеслава Чорновола. На презентацію прибули автор, кандидат наук Василь Деревінський, директор видавництва «Джура» з Тернополя, сестра В'ячеслава Максимовича Валентина Чорновіл, соратник Ярослав Кендзьор, який сприяв видавництву підпільного журналу «Український вісник» та однопартієць Богдан Горинь (тепер заступник голови НРУ та єдиний представник цієї партії на цьому заході).

Сестра Героя України розповіла про родину, про арешт та розстріл дядька В'ячеслава Чорновола (адже це вплинуло на те, що в родині боялися розказувати щось про початок 20 ст!). Також зазначила, що «книжка є цінною для всіх: студентів (яких майже немає в залі), науковців, журналістів та пересічного читача».

Ярослав Кендзьор розповів про період «Українського вісника», першого самвидавного журналу. Саме в його матері в селі під Львовом відбувався друк. Пан Ярослав єдиний дозволив розмістити в нього друкарську машинку, коли інші відхрещувалися, посилаючись на старих батьків та малих дітей. Коли заарештували Чорновола, то саме він з дружиною В'ячеслава Максимовича Атеною Пашко та Михайлом Косовим видали останній випуск журналу, чим заплутали слідство.

Присутні дізналися й про нюанси штучного творення органами КДБ

справи «Блок». Тоді всім шістдесятникам було придумано різні псевдо.

З обуренням Кендзьор зазначив, що «в даний час іменем В'ячеслава Чорновола свідомо спекулюють... Але й досі лишилися люди, для яких він не є розмінною монетою!». На завершення ж він сказав, що ця книжка – «сучасний погляд на діяльність В. Чорновола».

Запросили до слова Богдана Гориня, адже він добре знав період творення Української Гельсінської спілки, де Чорновіл відіграв одну із організаційно-творчих ролей. Богдан Горинь зазначив, що його старший брат Михайло не раз казав: «Чорновіл перетворив у кінці 80-х Львів на політичну столицю України». Пан Богдан не забув похвалитися й своєю книжкою спогадів «Не тільки про себе».

Валентина Чорновіл на завершення додала, що монографія В. Деревінського правдива, адже писана за документами, на відміну від більшості спогадів, де часто автори приписують собі те, чого не було.

Відразу, вийшовши на площу, ми потрапили на вуличну акцію, присвячену пам'яті вбитого журналіста Георгія Гон'адзе.

Далі було вирішено піти до музею-ресторації «Сало» на спільні поетичні читання українських та російських поетів під назвою «Голоси». Презентація проходила завдяки київському журналу «ШО», журналу «Інтерпоезія» з Нью-Йорка, та «Книги России». Після презентації мала виступати «Перкалаба», але виникли ускладнення: усі столики були заброньовані (хоч у буклеті нічого про броню не йшлося).

Обурившись, пішли до Театру Леся Курбаса на «Поезію Швейцарії та України» й навіть устигли на Жадана та Ірванця, який абсолютно «порвав» зал і отримав шквал аплодисментів.

Прогулявшись по нічному місті левів, почувалися на відпочинок.

Вдало відіспалися й вирішили зайти до музею «Тюрма на Лонцького», де несподівано для нас, потрапили на чудову презентацію книги Олександра Зайцева, Олега Бергена і Василя Стефаніва «Націоналізм та релігія. Греко-католицька церква та український націоналістичний рух у Галичині (1920 – 1930 –х рр.)».

Випадково впало в око оголошення переможців конкурсу молодих богемістів, який проводив Чеський культурний центр Києва. Третє місце зайняла моя товаришка із КНУ імені Тараса Шевченка Іринка Забіяка.

Зголоднівши, завітали до ресторації «Дім Легенд» і знову ж випадково натрапили на «Змагання глюків: Український сюрреалізм», де виступав ще один університетський товариш – Олександр Стусенко.

Поблукали по книжковому ярмарку, завернули до «Дзиґи», де відбувався гала-концерт сьомого фестивалю «Молода республіка поетів-2011». Було приємно слухати своїх товаришів (Оленку Герасим'юк, Каріну Тумаєву, Ганнусю Лук'яненко). Переможцем став Мирослав Лаюк.

Після спілкування з друзями перемістилися до театру «Воскресіння», де відбувався «НЕП», тобто Ніч еротичної поезії. Туди йшли люди всіх вікових категорій.

Далі пішли до Першого українського театру для дітей та юнацтва на «Ніч поезії і музики non-stop». Уже на вході до мене прийшло обурення. Його викликала неадекватна поведінка міліції: майже повний огляд речей. Це викликало довжелезну тяганину і о 23.00 (а захід почався о 22.00) під входом все ще очікувала добра сотня бажаючих потрапити всередину.

Добравшись таки до входу, ці «охоронці» вперто не помітили бейджика преси, і я мусив діставати всі речі з великого похідного наплічника на 80 л (як пояснила охорона, це здійснювалося згідно з розпорядженням організаторів заходу!). Але ж існує неписане правило – не обшукувати та не злити журналістів!!!

Абсолютно розчарований, усе ж потрапив на захід, який виявився таки вартим уваги! Звісно, не було 40 письменників, та це було щось. Із музикантів виступали «Очеретяний кіт» (але, на превеликий жаль, без барабанщика, хоч слухати їх в акустичній версії було доволі цікаво), «Один в каное» (відома група на теренах Галичини) та вже під ранок, щоб слухачі прокинулися від лірики, виступили «Illusions».

Десь о четвертій ранку друзі нас провели до залізничного вокзалу по мальовничих нічних вуличках Львова. Прибув «Столичний експрес». Ранній ранок. Львів, стомлений від Форуму, спить.

Навіть таксиста...

Р. С. Повернувшись до Києва, вирішив адекватно підсумувати цю грандіозну та важливу подію для України, тому відклав критику, щоб матеріал засвоївся.

Отож 5 причин, чому варто їхати на Форум видавців до Львова:

- можливість придбати унікальні, а особливо рідкісні видання;
 - можна побачити письменників у різних іпостасях: чи то на презентації, чи то за чашечкою кави чи келихом колоритного «Зеника»;
 - усі заходи зосереджені в самісінькому центрі, що доволі зручно;
 - письменники є для різних смаків, тож легко знайти «свого»;
 - можливість подискутувати з відомими персонами на різні теми.
- До зустрічі на наступному Форумі видавців у 2012-у році!

ПЕРЕКЛАДИ

Вікторія АФАНАСЬЄВА

Оригінал	Переклад
Велемир ХЛЕБНИКОВ *** Немь лукает луком немным В закричальности зари. Ночь роняет душам темным Кличи старые «Гори!». Закричальность задрожала, В щит молчание взяла И, столика и стожала, Боем в темное пошла. Лук упал из рук упавном, Прорицает тишина, И в смятении державном Улетает прочь она. *** Стенал я, любил я, своей называл Ту, чья невинность в сказку вошла, Ту, что о мне лишь цвела и жила И счастьем нас отдала [...] Но Крысолов верховный «крыса» вскрикнул И кинулся, лаем залившись, за «крысой» – И вот уже в лапах небога, И зыбятся свечи у гроба. <1908>	Велемир ХЛЕБНИКОВ *** Тиш блугає лугом тихим В закричальності зорі. В темні душі давнім криком Ніч закинула: «Гори!». Закричальність задрижала, В щит мовчазність узяла І, столика і стожала, В темне боєм увійшла. Лук упав із рук упавном, Провіщає тиш одна, І в збентеженні державнім Відлітає геть вона. *** Стогнав я, кохав я, казав, що моя, Чия цнотливість у казку ввійшла, Що лиш про мене цвіла і жила І до щастя нас понесла [...] Та зверхній Щуролов гукнув: «щуриха», За «щурихою» кинувся, гавком залившись – І ось уже в лапах небога, І грає свіча біля гробу. <1908>

Кому сказатеньки,
Как важно жила барынька?
Нет, не важная барыня,
А, так сказать, лягушечка:
Толста, низка и в сарафане,
И дружбу вела большевитую
С сосновыми князьями.
И зеркальные топила
Обозначили следы,
Где она весной ступила,
Дева ветреной воды.

КУЗНЕЧИК

Крылышкуя золотописью
Тончайших жил,
Кузнечик в кузов пуза уложил
Прибрежных много трав и вер.
«Пинь, пинь, пинь!» – тарарахнул
зинзивер.
О, лебедиво!
О, озари!

=====

Тарас ФЕДЮК

Кіт на глині.
Очі сині.
Жменя кігтів у руці...
Золотим мішком —
не клином —
відлітають горобці.
Недалеко. Не останні.
Відлітають,
але ні.
Сіль клювати на лимані,
пил купати на стерні.

Кому сказатоньки,
Як пишно жила баринька?
Ні, не пихата бариня,
А, як то кажуть, жабонька:
Гладка, низька і в сарафані,
І приятелювала з поважними
Сосновими князьями.
І дзеркальні багнула
Попозначили сліди,
Де напровесні ступила
Діва війної води.

ЦВІРКУН

Закриллявши золотописью
Найтонших жил,
Цвіркун у козуб пуза уложив
Берегових багато трав і вір.
«Пінь-пінь-пінь!» – тарарахнув
проскурвір.
О, лебедиво!
О, осяйни!

=====

Тарас ФЕДЮК

Кот на глине.
Взглядом синим.
Горсть когтей в ладонь набил.
Золотым мешком —
не клином —
улетают воробы.
Все ли это? Край не дальний.
Улетают же,
но нет.
Соль клевать на дне лимана,
пыль ерошить на жнивье.

народів. Зрозуміло, що такий продуктивний жанр не міг не проникнути в літературу. Власне історія літературної казки починається в епоху романтизму, коли в естетичній свідомості різних народів виник особливий інтерес до фольклору і створилися сприятливі умови для утвердження казки в царині письменства.

Внутрішня форма та зміст народної казки в літературному переказі залишаються стабільними, змінюється тільки зовнішня форма. Одні автори приносять у казку іншомовну лексику й типово книжні синтаксичні конструкції; другі, навпаки, – намагаються посилити «фольклорність», уводячи народні приказки, прислів'я, діалектні слова та вирази; треті – ритмізують мову; четверті – надають казкам куртуазного характеру та вводять особливі морально-дидактичні кінцівки тощо.

Літературна казка із суто авторською сюжетно-образною системою відрізняється від переказу та обробки тим, що повністю відходить від зовнішньої форми та змісту фольклорного жанру, натомість залишаючи незмінними лише компоненти внутрішньої форми. Часто, коли йде мова про літературну казку, то під нею розуміють найперше казку на оригінальний авторський сюжет. Така думка, з одного боку, свідчить про те, що літературна казка досягла свого «повноліття». Однак подібні твердження істотно звужують поняття «літературної казки», нівелюючи такі її жанрові різновиди, як художній переказ та обробка народної казки. Домінування переказу чи обробки у конкретний період літературної історії дає змогу кваліфікувати їх як еволюційні етапи. Із появою літературної казки на оригінальні сюжети літературні обробки не зникли.

Літературна казка перевершує можливості народної. З'являються синкретичні жанри. Цікаві класифікації авторських казок запропонували такі дослідники, як Л.Брауде (виділяє казку педагогічну, казку ідей, казку, що переростає в «багатопланову новелу, в історію, в повість, в окрему книгу – своєрідний казковий епос чи в повість-казку»); Т.Леонова (власне казка, сатирична, агітаційно-пропагандистська, соціально-дидактична, моралістична, філософська, віршована казка, казка-поема, балада-казка, казка-пародія); М.Липовецький (лірична казка, казка-поема, повість-казка, казка-роман, п'єса-казка, «казка життя» тощо). Таке жанрове розмаїття у межах фольклору було просто немислиме. Там існувала достатньо чітка диференціація форм народної поезії, прози й драми, і важко було б припустити змішування, наприклад, казки й ліричної пісні, або казки й балади. Хоча літературна казка унезалежнилась від народної у плані змісту й зовнішньої форми, усе ж її зв'язок із фольклорною казкою зберігається на рівні форми внутрішньої. Успадкувавши від фольклорної казки деякі жанрові ознаки, літературна казка вже з народження різнилася від попередниці. Фольклорна казка існувала винятково в усній формі; її розповідали на дозвіллі здебільшого невеликій групі слухачів, або ж бабуся чи дідусь розказували її онукові, зрештою, від акту роз-казування походить сама назва «казка».

Автор не виділяв себе з колективу, а відтак власний акт творчості сприймав як вияв колективної душі, а не душі індивіда. Авторство не усвідомлюється, а індивідуальні прикмети, що існують первісно у «новоствореному тексті», з часом стираються. Фольклорна казка передається із уст в уста, вільно мандрує від хати до хати. Казка живе серед народу, а відтак народ несвідомо змінює її, шліфує, модифікує. Різні люди по-своєму розповідають казки, інтерпретують їх, змінюють. Це породжує численні варіанти фольклорної казки.

Саме автор, індивідуальна авторська фантазія, свобода відбору із скарбниці народного досвіду лише того, що потрібно письменнику зараз, для оформлення його думки і почуття, – це, мабуть, головна відмінність літературної казки від фольклорної. Літературна казка, завдяки писемній формі побутування, зберігає незмінними прикмети індивідуального стилю письменника, відображає його уподобання, ставлення до навколишньої дійсності, світогляд. Тому літературну казку називають ще авторською. Текст літератури не можна з такою легкістю, як у фольклорі, змінити чи переробити, бо ж він законсервований письмом як виявом творчої волі митця. А відтак, і одноваріантний. Хоч, безперечно, літературна казка може мати декілька редакцій, письменник протягом життя може змінювати свій твір, окремі моменти поглиблювати, розширювати, а інші звужувати, навіть вилучати.

Літературна казка часто пов'язана із сучасною авторові дійсністю, конкретною історичною епохою та із самим автором, його психологією, біографією. У її жанровій структурі з'являються нові, специфічно літературні прикмети: пейзажні описи, художні деталі, психологічні характеристики та мотивації дій героїв, індивідуалізація мовлення персонажів, зображення настроїв тощо. Ці риси літературної казки певною мірою порушують динамізм та стрімкість сюжету, визначальні для казки фольклорної. Час у народній казці, не зупиняється для описів природи. Статичних моментів казка не знає. У фольклорній казці герой не сумнівається, не страждає, довго не роздумує, не хворіє, не втомлюється під час дороги у тридесяте царство. Не герой вибирає свою Дорогу і свою Долю, а навпаки, Дорога-Доля сама вибирає і веде його.

Отже, літературна казка за своєю внутрішньою структурою і акцентами дуже віддалилася від народної. Вона відображає зовсім інші реалії. Якщо при перекладі народних грецьких казок складнощі полягали у відтворенні народних чи застарілих реалій, то в авторській казці часом важко перекласти сучасні реалії деяких імен, предметів, виразів.

Казки щільно пов'язані з загальним контекстом культури народу, що їх створив, з традицією, ментальністю, символікою, системою уявлень про довколишній світ. Навіть інтернаціональні сюжети у фольклорі окремих народів мають суто національний вияв.

Наприклад, казка Фріни Дріду «Πελαγία η γοργόνα των Κυθήρων» містить традиційний сюжет про «русалоньку» та оригінально вплетену

давню легенду про Александра Македонського і його сестру горгону. У давньогрецькій міфології горгона – страховисько, хоча після Піндара її почали зображувати і як красуню. Тому цей образ суперечливий. Сучасна авторка вдається до пізнішого розуміння горгони. Це все зрозуміло грекам, але «чуже» нам. Тому маємо уникати тотожного перекладу і замінити горгону русалонькою.

У народній казці, на відміну від авторської, не зустрічаються й топоніми. Та ж Фріна Дріду селить героїню казки на острові «Κυθήρα». Літера «θ» передається здебільшого: «т»/«ф», як зазначає О. Пономарів, і перший і другий випадки є правильними. Хоча сьогодні назву цього острова подають як «Кітіра» (одн.), а в казці вжито давнє «Кіфери» (мн.), оскільки автор проводить паралелі між головною героїнею і Афродітою Кіферійською. Транскрипцію в таких випадках можна застосувати лише при відтворенні назв островів та імен персонажів, хоча навіть імена у казках транскрибуються не часто.

У грецьких народних казках η κάττα перекладають як кожух. Такий аналог є доречним у народній казці зі схожим сюжетом «Дванадцять місяців», але зовсім не припустимий в авторській казці «Три паничі» де «...έβαλε από τη μεταξωτή κάττα» за аналогією мало б перекладатися так: «...дістав із шовкового кожуха». Проте кожух не сприймається в нас, як одяг панича (принца). Тому в таких випадках доречна комбінована реконструкція, описовий спосіб перекладу.

Коли реалія виступає як казкова деталь, її зазвичай передають засобами описового перекладу чи калькують. Наприклад, χελιδονόψαρος не має українського відповідника. Так, «το χελιδόνι» означає «ластівка», а «το ψάρι» – риба. Тут слід шукати приблизний аналог, наприклад «летюча риба», «риба-пташка». На жаль, інколи повністю передати значення деяких грецьких казкових реалій неможливо. Хоча в більшості випадків легко знайти відповідник. Так, «η αγάπη πτερυγέρα φώλιασε μες στην καρδιά τους», що дослівно означає «любов голубів гніздиться у їхньому серці», можна перекласти як «закохані голубки».

Калькуванням легко передати зачини авторських казок, які значною мірою відтворюються за народною казковою традицією. Наприклад, «μία φορά κ'έναν καιρό» – «жили собі», «χρονιά και χρόνια» – «давним-давно», «σε παλιούς καιρούς ονειρών» – «в часи омріяні та давні».

Як зазначає Р. Зорівчак, у більшості випадків недоречно калькувати реалії-фразеологізми, бо в них надто сильний інгвокраїнознавчий фоновий елемент. Тому для перекладу таких реалій-фразеологізмів можна вдаватися до аналогів: «έκαναν συμβούλα» – «раду радили»; «τα κάνει θάλασσα πάλι» – «наробив лиха». Та нерідко навіть фразеологізми у грецькій мові збігаються з українськими: «πτέταξε ото αέρα» – «помчав вітром», «βγήκε ξενή» – «ходив кислий» тощо.

Ім'я в літературному творі виконує важливу роль орієнтира у часі та просторі. У мові художньої літератури колишнє загальне значення імені

може мати характерологічне застосування, ім'я та прізвище персонажа може бути елементом його характеристики. Власні назви, як зазначає С. Співак, стали кодами фонових знань, специфічними видами згорнутих національно-культурних текстів, що зберігають у семантичній пам'яті культурно-історичні сюжети, вписані у сучасну суспільну свідомість. Промовисті імена спрямовані на ідентифікацію та номінацію конкретного об'єкта, повідомлення про цей об'єкт, передачу додаткової інформації, вираження почуттів та особистого ставлення автора, оцінювання об'єкта.

Герої грецьких народних казок, часто виступаючи як узагальнення, взагалі не мають імен. Натомість сучасні автори казок завжди називають свого героя. Інколи зустрічаються й такі імена, що завуальовано натякають на асоціації з історичними, міфологічними героями, або навіть богами стародавньої Греції, що було зовсім неприпустимо для казок народних. Наприклад, у казці «Пелагія – русалка із Кіфери» Фріна Дріду проводить уже згадану паралель між русалкою й Афродітою кіферійською, культ якої був поширений на цьому острові. Πελαγία походить від πέλαγος – море. Тому для греків зрозуміло, що Пелагія – це морська красуня, а україномовному читачеві відразу важко асоціювати Пелагію з русалонькою і, тим більше, зрозуміти асоціацію.

При відтворенні етнем слід враховувати здобутки перекладу й лексикографії. Зокрема, в українській традиції для відтворення імені «Ο Αλέξανδρος» Александр – «а» застосовується тільки тоді, коли мова йде про Александра Македонського. Та у казці, автор проводить паралель між ним і Олександром – звичайним рибалкою. При перекладі постає проблема: йти за традицією, чи зберегти авторську алюзію.

Транскрипцією передаються такі імена: η Αλίκη – Алікі, ο Πετράκης – Петракіс, η Χριστίνα – Христинка, ο Τζιάνι – Дзіані, ο Πίπο – Піпо, ο Αζόρ – Азор, η Ριρή – Рірі, η Μαρίω – Маріо, ο Βελουδένιος – Велуденіос, η Πάκυ – Пакі, тощо. Деякі казкові персонажі представлені вигуківим звуконаслідуванням: ο Τραλαλός – Тралалас, як той, що співає пісеньку «тра-ла-ла», Η Μπουμπου – Бубу, яка завжди бубонить.

Надзвичайно цікавими в структурно-семантичному плані є імена, в основу яких покладено певну характеристику, певну рису героя. Це так звані екзоцентричні слова, семантичний центр яких формально не виражений, але розуміється імпліцитно: ο Ακατάδεχτος – Акатадехт, тобто «гордий»; ο Φρόνιμος – Фронім, «розсудливий»; ο Καλόκαρδος – Калокард – буквально Добросерд, η Κωτίδα – Коціду, від «κωτίδα» – (косичка), тобто та, що розмахує кісками. Подібні імена складно відтворити із значенням, на відміну від тих, які мають аналоги в українській мові. Наприклад, η Μαυρίκό (від «μαύρος», що означає чорний). Тут можна піти двома шляхами: або подати як курка Мавріко (а у виносці пояснити, що це означає), або як курка Чорнуха.

Грецький словотвір дає змогу створити таке ім'я, яке українською мовою не варто передавати ані транскрипцією, ані буквальним

перекладом. Наприклад, Ο Κεραμιδόγατος (Керамідогатос) від κεραμιδός – цегла/черепиця і γατούλι – котик, можна відтворити як «кіт-цегляр».

Якщо в грецьких казках образ створюється поєднанням назви і характеристики, то в українських часто можна знайти відповідник при утворенні постпозиційної прикладки. Бажано враховувати, що такі постпозиційні прикладки зазвичай римовані (кабан-іклан, бичок-третячок). Наприклад, ο Ζηλιάρωγατούλης – (Зіліарогатуліс), від ζηλεύω – заздрити, γατούλι – котик. У казці перекладається як «котик-жмотик».

Хоча варто зазначити, що і в сучасних грецьких казках часто застосовується постпозиційна прикладка для додаткової характеристики певних персонажів: γέρο-Περίστερος, перекладається як «голуб-Знавець»; кур.-Βιολή, як «пані-Скрипка; кур.-Αναλόγος – «пан-Пюпітр».

Іноді викликають труднощі при перекладі грецьких прізвиськ: μικρούλη (від μικρός маленький) – «манюсь»; κοκκινوترίχη (κόκκινο червоний, τρίχη – шерсть) – «рудошерстик»; κοκκινομήτη (κόκκινο – червоний, μήτη – ніс) – «червононосик»; φασαριόζο (від гр. φασαρία – неспокій, метушня, клопоти) – «метушатко»; ζηλιάρη (ζηλεύω – ревнувати, заздрити) – «заздрик»; χαδιάρη (χαδιάρης – ласкавий, ніжний) – «пустунчик»; φουσκομαγουλού (від гр. φούσκα – булька/пухирець, μάγουλο – щока) – «надутощока». Або: Κίτρινοδόντης (від гр. κίτρινος – жовтий, δόντη – зуб) – Жовтозуб; Κουτσοδόντης (κουτός – косий/кривий, δόντη – зуб) – Кривозуб; Αστροδόντη (άστρος – білий, δόντη – зуб) – Білозубка, тощо.

Отже, вибір способу перекладу складних імен залежить від особливостей мови перекладу. Римуння постпозитивної прикладки казкових персонажів частково відтворює їхній етномовний компонент. Передається він і за допомогою кальок, контекстуальних відповідників, лексико-граматичних трансформацій промовистих імен, що несуть вагомe семантико-стилістичне навантаження. Антропоніми зазвичай транскрибуються/транслітеруються.

Висновки. Щоб виявити співвідношення суб'єктивних (етнічних) і об'єктивних (загальнолюдських) чинників у структурно-семантичній організації народної казки, необхідно насамперед розкрити її типологію в плані відображення в ній духовного світу давньої людини, її світобачення. Щоб виокремити національний компонент із типологічно подібних нашарувань народної казки, важливо насамперед уявити духовний світ первісної людини, заглянути в праоснову художнього мислення. Різні мови моделюють світ по-своєму, залежно від етнічних своєрідностей, які необхідно враховувати у міжнародному спілкуванні.

Назви казкових персонажів та своєрідні мовні образи набули особливого національного забарвлення у зв'язку з відмінністю образного асоціативного мислення греків та українців, зумовленого, багато в чому подібним, але все ж різним історичним і культурним розвитком двох народів та особливістю світобачення і відображення навколишнього середовища специфічним знаковим способом.

Національний колорит казки створюється цілою системою етномовних одиниць: 1. етонолексикою і етонофразеологією, 2. етнемами, 3. етонопрагмемами, чи етномовними компонентами.

Під етномовним компонентом тексту розуміємо сукупність етномовних одиниць усіх мовних рівнів, що надають художньому текстові яскраво вираженого національного колориту. В жанрі народної казки його роль зростає, бо він стає невід'ємною частиною його змісту. Тим-то етномовний компонент бере активну участь у формуванні емоційно-експресивного ореолу казки, її прагматичного потенціалу. При трансформації тексту з однієї мови в іншу прагматичності набувають і мовні елементи, що були поза полем зору носіїв вихідної мови.

Поняття етномовного компонента народної казки охоплює і загальну композиційну структуру казки, і її ритмомелодику, і специфічну структуру зачинних, серединних та кінцевих формул, своєрідних повторів

Оскільки етномовний компонент народної казки тісно пов'язаний з особливостями життя народу, його побутом, історією, звичаями, культурою, невдалий вибір відповідника етнеми в перекладі може бути неадекватно сприйнятий іншомовним читачем. Та й сама ситуація, що несе додаткову інформацію, іноді виявляється не цілком зрозумілою йому. Тому при перекладі етномовний компонент казки актуалізується, вимагаючи особливої уваги. Це дає підстави вважати його перекладознавчою категорією.

Збереження в перекладі етномовного компонента народної казки досягається насамперед відтворенням інформативного лексичного й фразеологічного шару етномовних одиниць. Адекватна передача виражених ними невід'ємних від місця та епохи понять лексико-фразеологічними чи синтаксичними способами мови-сприймача може дати іншомовному читачеві дуже багато для пізнання способу мислення, побуту й історії освоюваного перекладом етносу, його культури та умов суспільного життя. При виборі й аналізі способів відтворення етномовного компонента народної казки важливо враховувати його актуалізацію в перекладі, посилення експресивних конотацій, більше стилістичне навантаження етнем, ніж у першотворі.

Сучасна авторська казка, вийшовши з лона народної, має багато спільних рис, але й багато відмінних. З'являються нові реалії, які не завжди мають відповідники. Перекладач має добре знати традиції, умови життя, культуру попереднього часу й особливо сучасного.

Авторська казка повноцінно утверджується у системі жанрів письменства, поступово звільняється від фольклорних впливів, тяжіє до злиття з іншими жанрами. Залучення до сучасних казкових структур легенд та міфологічних героїв призводить при перекладі до проблем відтворення певних реалій, що вимагає окремого розгляду.

Основними способами відтворення семантичної структури реалій у грецько-українському зіставленні засобами мови перекладу є

транслітерація, метод уподібнення, комбінована реномінація, описовий спосіб перекладу, дескриптивна перифраза, калькування.

II.

ПЕРЕКЛАД ІЗ НОВОГРЕЦЬКОЇ АВТОРСЬКИХ КАЗОК

(Із творчої частини магістерської роботи)

Однією з найцікавіших постатей у сучасній грецькій літературі є Хрісула Петріду, яка стала відомою завдяки книжці "Λουλουδοχωρίό", що зайняла перше місце у всегрецькому національному конкурсі (саме з цієї книжки зроблено переклади). У 1992 р. отримала нагороди від Парнаського Літературного товариства за роман «Чорний ангел» та від Жіночої літературної спілки і спілки «Гомер» за дитячу літературу.

Манос Кондолеон – також один з найпопулярніших письменників Греції, автор багатьох романів, оповідань, казок та критичних статей, Віце-президент грецького відділу ЮНІСЕФ. Нагороджений Національною премією з літератури 1998 р. Кандидат Міжнародної премії Андерсена 2002 р. Його твори перекладені та поширені англійською і французькою мовами.

Інші письменники, творчість яких подано в добірці, також мають нагороди та великий досвід роботи у дитячій літературі.

Хрісула ПЕТРІДУ

КОТИК-ЖМОТИК

В одному білесенькому будиночку з квітучим двориком, живе щаслива котосім'я. Тато-кіт пан Велуденіос, мама-киця пані Пакі та п'ятеро їхніх кошенят.

Сфіріхтрас, який часто нявчить, Цітас, що вже як дорослий кіт, прекрасно лазить по деревах. Коціду – завжди метляє кісками та Бубу – веселунка і...

Маленький котик, котрий не мав ще імені. Тому всі називали малого по-різному. Мама з татом казали на нього – Манюсь.

Цітас називав Рудошерстиком, за колір його одягу і хвоста.

Сфіріхтрас кликав Метушатком, тому що з ранку й до вечора все біля їхнього будинку переверталось догори дригом через пустощі малого.

Коціду називала його Червононошиком, бо його ніс був постійно червоним від рюмсання.

Бубу казала на нього Заздрик, або Пустунчик.

Та хоч як би називали кошеня, воно не слухало й робило все, що заманеться.

Манюсь заздрих своїм братам і сестрам, які набагато краще за нього лазили по деревах. І він так хотів! Тоді маленький котик нявчав і плакав, бо кожного разу, намагаючись повторити за кошенятами, – зривався з дерева й падав.

«Ти ще малий!» – казали йому всі разом, і, намагаючись заспокоїти, вели до мами...

«Хочу це... і хочу те», – він постійно діставав батьків своїми вибриками...

У неділю діти завжди ходили на прогулянку. Пан Велуденіос зазвичай їх супроводжував, якщо не йшов на полювання.

Одного недільного ранку, коли пана Велуденіоса не було вдома, пані Пакі сама повела дітей прогулятися.

– Не баріться!, – кричала їм пані Пакі квапливо.

Няу... няу, – хвилювалася вона за меншого, який ще ніколи не ходив так далеко від дому.

Надутощока киця Пакі, у якої кожного разу, коли вона дратувалася, надималися щоки, готувала кошик із сендвічами, картопелькою, апельсинами для пікніка.

Вони вирушили дуже радісні. Попереду йшла мама й тримала в одній руці кошик, а в другій – руку малюка. Позаду бігли кошенята, співаючи дотепну пісеньку, яку щойно вигадали для меншого братика:

Одного разу котеня
Заздро – заздрожмотеня
На прогулянку пішло,
Скрізь хвостом своїм трясло.
Все, що бачило – хотіло,
Маму дуже утомило.

Співали і сміялися котенята.

Щойно прийшли до парку, радість дітей розвіялась...

– Спершу подивимось на тварин, сказала пані Пакі, прямуючи до зоопарку.

– Для початку познайомимось з царем звірів.

У залізній клітці сидів гордовитий лев з пухнастою рудою гривовою і нахабно дивився на них.

– У нього жовті очі, – помітила Бубу, і всі підійшли подивитися ближче.

– Гляньте, сказала Коціду, який у нього вишуканий хвіст, а на кінчику темні пасма ворсинок.

– Які малесенькі кругленькі вушка, і яка величезна голова! – насмішили всіх слова Сфіріхтра.

– Мамо, а чи у всіх левів є грива? – хотів дізнатися Тсітас.

– Ні, тільки у чоловіків. Їхні гриви зазвичай плямисті. Вони живуть великими групами, веда далі пані Пакі, – в джунглях Африки, це дуже сильні м'ясоїдні тварини. Лева ще називають царем усіх звірів.

Маленьке котеня, почуло слово «цар», і згадало казку, яку читав йому колись тато, та й замріялось. Не довго думаючи, почало нервово бумцати хвостом і кричати:

– І я хочу бути царем... І я хочу бути царем!

– Ти кіт, нагадували йому брати і сестри, намагаючись відтягнути малого якомога далі від клітки.

– Ти не лев, загарчав справжній цар звірів. Тільки цього мені зараз не вистає! Лише справжній лев може мати право на цей трон!

– Ой, маленьке котенятко, мені здається, ти й само не розумієш чого хочеш! – мовила сестричка.

Та ось кошеня побачило іншу тварину і зупинилося поряд, муркочучи. Гарна мавпочка їла банан.

– Гляньте, – сказав Сфіріхтрас, які в неї великі очі!

– Так, і широкі ніздрі, здоровенний рот, товсті губи та манюнькі вушка, – звернула увагу Коціду.

– Мавпа живе у лісах Африки, там багато річок, що часто пересихають. А вночі ця тваринка мостить собі будиночок серед гілок дерев. Швидко бігає на чотирьох ногах, хоча стояти може навіть на двох, – розповіла пані Пакі.

– Мавпи ніби люди, – доповнив її Цітас.

– Так, дуже схожі на людей. Вони їдять рослини, горіхи, а з фруктів найбільше полюбляють банани.

– І я хочу бананаааа.... І я хочу бананаааа!!! – кричало кошеня.

Мавпа злякалась. Запхнула швидко весь банан і з натоптаним ротом сердито сказала:

– Тікай як від вошей і не заздри мені! Це тільки мій банан.

Потім стрибнула на найвищу гілку дерева і вже не звертала уваги на кошеня.

Коціду і Бубу пішли далі. Там вони побачили величезного слона, який безтурботно прогулювався серед відвідувачів.

– Ого, які в нього гострі та великі зуби! – почувся знову писклявий голосок Сфірфхтраса.

– Це ікла, – сказала пані Пакі.

– Слухай, а де у нього ніс і який він? – спитав маленький котик.

– У всякому разі, не такий червоний як у тебе, це ми відразу помітили б, – сказала Бубу.

Малюк погладив свого носика, й усі засміялися.

– Он бачиш ту довгу трубу над його губами? Це – ніс, а слони називають його хоботом. Ці великі тварини живуть на суші, їм потрібно багато рослин, щоб наїстися – пояснювала пані Пакі.

– Мамо, а ще щось він робить хоботом? – знову запитав малий.

– З хоботом йому дуже легко. Ним він несе їжу до рота, нюхає, всмоктує воду, і поливає сам себе, коли дуже спекотно, а як хоче щось сказати, то сурмить у хобота. Ще носом слон може підняти щось велике і важке.

– І я хочу собі хобота! – почувся знову заздрісний вереск маленького.

Раптово, хобот слона вихопив кошик з їжею для пікніка з руки пані Пакі. Слон підняв його високо, перевернувши догори. Кошик розкрився і вся їжа посипалася додола.

– Ой біда! – закричала перелякано пані Пакі, намагаючись відсторонити дітей від слона і його довгого хобота.

Рудошерстик, як називав його Цітас, і далі безстрашно верещав:

– І я хочу собі хобота... І я хочу собі хобота!

– Ой, який же ти нестерпний! – відтягувала кошеня пані Пакі, а щоби її від роздратування були схожі на стиглі червоні яблука.

Кошенята сміялися, дивлячись на слона, який із задоволенням ковтав їхню їжу.

Тож, прогулянка закінчилася без пікніка, але діти були раді.

Вони повернулися додому.

Пан Велуденіос прийшов того дня дуже пізно. Він одягнув піжаму, всівся на кріслі та читав газету.

Потім вирішив трохи побавитися з дітьми.

– Ну як пройшов сьогодні ваш день? У мене щось безуспішно.

– Біда! – відповіла спершу Коціду. Червононосий зіпсував нам весь день.

– Червононосий знову наробив чимало шкоди, – продовжив Цітас.

– Метушатко нас дістало на прогулянці своїм носом, – звинувачував його Сфіріхтас.

– Заздрик, певна річ, зазіхав на все, що вздрів, – доповіла батькові Бубу.

– Не кажіть так, коли він трохи підросте, то навчиться поводитися краще.

– Як же він виправиться? – спитали братики й сестрички.

Надутощока пані Пакі була обурена і вже втратила надію. Щоб покарати малого, сказала...

– Не такий уже він і манюсінький. Він може поводитися краще і для того, щоб його виправити, нам необхідно порадитися. Я пропоную, заборонити ігри, прогулянки та розваги!

Маленький знав, що мама завжди робить так, як каже, і побіг в обійми до тата. А потім увівся на своєму ліжечку й замислився. Аж раптом його оченята наповнилися слізками.

Брати й сестрички як побачили це, підійшли й сіли поряд, тому, що дуже любили маленького. Якусь хвилину всі мовчали, а потім Коціду, гладячи по носику кошеня, промовила:

– Червононосику, як би ми цілувалися, коли б у тебе був хобот? Нам доводилося б підніматися, щоб знайти твої губки?

– Ну, Метушатку, – підхопив Сфіріхтрас, як би ти витримав у клітці царя... Ти, що хочеш зробити десять стрибків за хвилину?!

– А ще тобі закортіло, Рудошерстику, обслинений банан мавпи.

Від слів Цітаса всі засміялися.

Сміялися пан Велуденіос, пані Пакі, і навіть малесенький котик. І малий вже не думав, так, як раніше.

Коли сміх стих, почувся голос Бубу...

– Пустунчику... – вона хотіла сказати щось, але пан Велуденіос перебив її.

– Слухайте мене всі. Більше не казатимемо Пустунчик, Крихітка, Рудошерстик, Червононостик, Метушатко... Тепер маленькому братикові треба дати підхоже ім'я.

– Котик-жмотик, – відповіли діти і пані Пакі в один голос.

Раптом, позаду, з ліжка, почувся жалібний голос малюка.

– Мені не подобається це ім'я!

– Ми хочемо змінити тебе, – сказала серйозно пані Пакі.

– Ми хочемо, щоб ти поведився краще, – мовив пан Велуденіос.

А час йшов. Треба вже спати.

А ну всім у ліжко! – наказала пані Пакі.

І діти швиденько повлягались. Не спалося тільки малому. Цілу ніч він думав, як би змінитися і не чіпати своїми пустощами родину. Та лише на світанку він зрозумів як тепер поводитиметься й заснув солодкокомедовим сном.

А ви, малята, зрозуміли, що вирішив Котик-жмотик?

ВЕДМЕДИК-БОЯГУЗКО

У лісі всі тваринки живуть щасливо. Сім'я лисиці мешкає поряд із сім'єю ведмедя, а з іншого боку живуть вовки, далі слони та інші звірі.

Тзіані та його братик Піпо – двоє веселих ведмежат. Щоразу, коли сонечко сідало за обрій і в лісі починало смеркати, батьки ведмежат ішли на пошуки їжі, а за ними бігли й малята, щоб погратися на галяві.

Піпо всім дуже подобався, він завжди був веселий і любив бавитися. Тзіані теж усі любили, але він був трохи боязливим. Ведмежатко вірило, що в темряві відбуваються різні дива. І вибігши якомсь на галявину, кричав:

– Друзі! Там чудовисько, хіба ви його не бачите. Он, з величезними лапищами і хвостом обкрученим за стовбур дерева.

Всі діти сміялися, а Піпо, щоб заспокоїти братика говорив:

– Дивись, Тзіані, зараз я схоплю чудовисько за хвіст і скину додолу.

Тзіані, як тільки почув слова брата, побіг додому. Зачинивши двері він швиденько ввімкнув світло і сів, переводячи дух.

Потім підійшов до вінка, розкрив штори і спостерігав, як друзі граються у хованки.

– Божечки, вбережи Піпо від чудовиська, – шепотів ведмедик.

В той час як Тзіані тремтів від страху, Піпо схопив чудовисько за лапи і почав метеляти в різні боки з криком:

– Ось ти й попався!

Тзіані сидів відчуваючи як пітніють його долоні й тільки повторював про себе: «Як же це йому вдалося спіймати чудовисько і не злякатися?»

Біднесенький ведмедик, гілки великого дерева у темряві, здалися йому страшним чудовиськом.

Невдовзі Піпо з батьками повернувся додому і мама вклала ведмежат спати. Через кілька хвилин Тзіані, дивлячись на вішалку, подумав – он висить голова чудовиська у великому капелюсі.

– Піпо, Піпо, будив ведмедик братика, – глянь, там висить голова чудовиська!

– Не бійся Тзіані, спи будь ласка, скільки разів я тобі казав, що чудовиськ не буває, а те, що ти побачив, – це мій капелюх і мамина хустинка на вішалці, – відповів сонно Піпо.

Тзіані стало трохи соромно, що звичайний капелюх видався йому чудовиськом, і він, притулившись до братика, заплющив очі й заснув.

Одного разу до лісу прийшли люди, щоб запросити пана Ведмедя поїхати з ними й працювати в цирку.

Це було великим щастям для ведмедя – виступати на сцені. Тож він попрощався з родиною і друзями та й поїхав. А через кілька днів пан Ведмідь уже виступав у далекому цирку в Японії.

– Оце так пощастило! – думав щоразу ведмідь кружляючи у світлі прожекторів і отримуючи в подарунок квіти.

Також дивувався пан Ведмідь із вузеньких очей японців та їхнього дивного одягу. Раніше він знав про них лише те, що японці виробляють гарні фотоапарати, програвачі, годинники, ліхтарі.

Пан Ведмідь дуже любив дітей, а тому для маленьких мешканців лісу і для всіх своїх друзів купив подарунки.

Коли циркачі закінчили гастролі, пан Ведмідь повернувся до лісу, всі радісно його вітали та навіть влаштували свято до його приїзду. Під кінець святкування ведмідь роздав малечі подарунки і всі були дуже щасливі. Одні щохвилини дивилися на годинник, інші фотографувалися, ще деякі слухали музику, а Тзіані, якому дістався ліхтарик, ходив по лісу і світив у всіх темних місцинах.

Наступного вечора діти знову зібралися пограти у хованку, до них прийшов Тзіані, щоб похвалитися своїм ліхтариком, і коли гра почалася, він раптом засвітив світло.

– Друзі, дивіться, там на дереві сидить довголапе чудовисько. Ось зараз я посвічу ліхтариком на нього і ви самі переконаєтесь.

Засвітило ведмежа ліхтариком і нетерпляче дивилося на дерево разом з іншими дітьми. Але там нічого не було, і ніхто нічого не побачив; усі діти знову почали сміятися.

Тзіані стало дуже соромно.

– Як таке могло трапитися? Чудовисько, як тільки бачить світло, одразу ж зникає, – пояснив усім Тзіані.

Діти почали бавитися його ліхтариком і шукали примар, які постійно зникали у світлі.

А зараз твоя черга жмуритись, Тзіані, – сказали діти.

Ану рахуй, поки ми ховатимемося, а як закінчиш – іди нас шукати. У темряві нічого не можна було розгледіти, тому діти ховалися й дуже тихенько сиділи, щоб ніхто не знайшов. Тзіані пішов шукати друзів і роздивлявся на всі боки. Раптом йому здалося, що поряд якесь чудовисько, то він із переляку закричав:

– Мамо! Тут чудовисько! Треба тікати! У нього величезні лапи і він хоче мене схопити!

Тзіані засвітив ліхтарик, але його руки дуже тремтіли від страху. Ліхтарик упав і, вдарившись об гострий камінь, розбився, а з ним згасло світло. Тзіані вже ні на що не сподівався і, заплющивши очі, чекав, коли вхопить його чудовисько своїми великими лапами. Чекав-чекав, але нічого не відбувалося і ніхто його не чіпав. Що сталося? Може це добре чудовисько – подумав Тзіані й розплющив очі. Але там нікого не було. Тзіані подивився праворуч, ліворуч – нічого. Потім підняв голову догори, і йому здалося, наче, що то таке, і вирішив наблизитися та поговорити.

«Піду і спитаю в нього. Що воно таке і чого йому від мене треба? Чому постійно мене переслідує?»

Набравшись сміливості, Тзіані підійшов до дерева, де, як йому здавалося, сидить чудовисько, і простягнув руки догори, намагаючись ухопити його за хвоста. І як тільки він схопив страховисько, відчув, що насправді то звичайна гілка дерева. Тоді Тзіані почав сміятися сам із себе. Коли сміявся, якесь маленьке зайченя заплуталось біля його ніг.

– Ой, яка смачна закуска прибігла! – сказав Тзіані.

Як почуло ті слова маленьке зайченятко – дуже налякалося, що навіть і слова мовити не могло.

– Зайченятко, тобі цього вечора дуже пощастило, – сказав ведмедик. Раніше я боявся чудовиська, але тепер зрозумів, чого слід боятися насправді. Будь обережним, тому що я не примара.

Налякане зайченя здивовано подивилося на ведмедика і побігло швиденько шукати маму.

Тим часом, друзям Тзіані набридло сидіти у схованці. Вони повиходили й почали гуляти:

– Агов! Тзіані! Що трапилось? Ти взагалі збираєшся коли-небудь нас шукати?

– Тзіані, де твій ліхтарик, може тобі страшно в темряві? – спитав його Піпо, який добре знав братові страхи.

– Ні, ні! Ховайтеся, я йду. А ліхтарик мій, братику, розбився, та він мені вже зовсім не потрібний.

І Тзіані, побіг щасливий бавитися з друзями.

АЗОР-РОЗУМАКА

Азор – гарненький і дуже кмітливий пес. Його хазяїн дядько Йоргіс любить Азора, за те що він прекрасно виконує свою роботу. Кожного ранку, тваринки, які живуть у великому дворі дядька Йоргіса, вітаються з Азором та дякують, що стеріг їх цілу ніч.

Вчора Азор відірвав хвоста хитрій лисиці, яка нишком прокралася до курника. І повісив його на оливковому дереві у дворі, поряд із хвостом вовка, що одного вечора нахабно вдерся до вівчарні, щоб з'їсти ягнят.

Уранці всі тварини танцювали біля оливкового дерева з хвостами. Азора ж особисто вшановували. Курка Чорнуха подарувала йому червоні троянди із саду, поросятко принесло зерно, а маленькі ягнята тишили своїми забавами.

Усі вважали Азора не просто вченим псом, а й своїм рятівником, якому завдячували життям.

– Ось, головний серед нас! – казали тварини. Азор дуже пишався собою.

– Я найрозумніший пес, – запевняв себе та інших.

Частенько сусідські собаки забігали до Азора за якоюсь порадою. А він вихвалявся і давав поради, тому, що все знав і нікого не боявся.

– Я дуже вчений і найрозумніший пес, – хвалився перед усіма, розповідаючи про свої досягнення, – і не знайти в цілому світі кращого за мене.

Одного разу, коли тварини зібралися послухати його, він сказав:

– Друзі, сьогодні хочу повідомити вас про щось дуже важливе. Я йду. Хочу перебратися у місто. Такий пес, як я, не повинен весь вік просидіти в якомусь там селі. Я заслуговую на краще життя. Наші міські брати розповідали, що життя в місті набагато ліпше. Вони не охороняють дворів і отар, а ходять на прогулянку з людьми та живуть у їхніх будинках. Також їдять і розважаються разом. Їхнє життя прекрасне! Я прощаюся з вами і бажаю, щоб колись і ви так учинили.

Друзі почали відмовляти Азора йти до міста.

Курка Чорнуха, його найкраща подруга, сказала:

– Краще не роби цього! Життя у місті може бути зовсім не таким як ти собі уявляєш. Та й всі ми будемо сумувати за тобою. Не залишай пахощі

жасмину, червоних троянд і чистого неба. Ти скоро засумуєш і за маленьким озерцем у нашому дворі, і за плесканням каченят. Там ти не будеш вільним і не зможеш тинятися по селу, скільки тобі заманеться. Не йди, друже, послухай мене!

– Заздриш мені, Чорнухо? Всі мені так говорять, – посміхаючись відповів пес. Я йду, і не намагайтеся мене зупинити.

Хоч як умовляли друзі, Азор усе ж подався до міста. Хоча йому не хотілося залишати друзів, але він вирішив змінити своє життя, і ніхто не мав цьому завадити. Коли ж село майже повністю зникло за обрієм, Азору стало дуже сумно.

Ішов пес цілісінький день і всю ніч, аж поки, зовсім стомлений, дістався міста.

– Оце так гамір од машин, – думав він – аж у вухах гуде. Потім дійшов до краю дороги й хотів перейти на другий бік. Там зібралося багато люду, всі дивилися на якогось дивного чоловічка, що світився червоним. Тільки пес пішов через дорогу, та раптом одна машина загальмувала прямо перед його носом, а водій розгнівано почав кричати, тикаючи пальцем на червоного чоловічка.

Азор теж розгнівався: хто він такий, що дозволяє собі так розмовляти зі мною, напевно, він не знає, що я найрозумніший пес у світі. І обгавкавши недобррозичливого чоловіка, побіг далі.

Азор почувався нещасним, утомленим після подорожі й дуже голодним. Ще з учора він нічого не їв.

– А тут пахне чимось смачненьким, – нанюхав пес і вирішив попоїсти. Довго чекав, поки хтось його нагодує, але нікому до нього не було діла.

Дивився Азор, як люди купують м'ясо, загорнуте в серветку, й пускав слину.

Потім помітив на прилавку шматок м'яса, не гаючи часу, заскочив туди передніми лапками й почав наминати. Пес навіть, не підозрював, чим усе це може закінчитися. Аж відчув як хтось потягнув його палицею. Азорові довелося залишити смачне м'ясо й тікати. А коли сховався, то стало йому себе шкода. Відтоді, як псові лапки торкнулися доріг міста, всі тільки сварять і лупцюють його.

– Ой, як боляче, – плакав Азор. Куди ж мені тепер іти?

Перед ним був якийсь паркан. «Напевно, за цією стіною, живуть бродячі пси, піду і я до них», – подумав Азор і перескочив на той бік.

– Ой лишенько, та що ж це таке?

Розгубився Азор... Скрізь були люди. Вони сиділи на сходах, і всі однаково поводитися, спостерігаючи за великим танком усередині.

Там бігали чоловічки у жовтих і зелених футболках та штурхали по черзі м'яч. А зі сходів люди, як навіжені, кричали щоразу, коли м'яч потрапляв у сітку, натягнуту між двома палицями.

– Що це?, – ніяк не міг уторопати, наш друг Азор, – безглузді люди, таке витворяють тільки через якийсь м'яч.

Не встиг Азор зрозуміти, що відбувається, коли якийсь чоловік у дивному картузі та формі, викинув його геть із поля.

Пішов Азор сумний понад дорогою. Раптом якась машина зупинилася і почувся дитячий голос.

– Хочу собачку, давайте заберемо його додому!

З машини вийшов тато Петрика – того малюка – і уважно подивився на Азора.

– Мені здається, що це хворий пес.

І справді, стомлений Азор видавався дуже хворим. Його забрали в машину.

– Ось, нарешті, – подумав пес, – моє життя стане прекрасним та безтурботним.

Тато Петрика купив для Азора гарненький нашийник. Із харчуванням клопоту вже не було, та тільки нашийник дуже заважав і муляв шию. Все ж Азор радів, що йому більше не потрібно сидіти на порозі та охороняти двір.

Петрик просто обожнював пса, і з радощів обіймав і смикав собаку за лапи та хвіст. Азорові ж це зовсім не подобалося. А ще пес не любив, коли малий пасся у шовковиці й брудними руками чіпав його шерстку.

Азор знову замислився над своїм життям, і стало йому сумно. Він навіть не міг гавкати, коли заманеться. Мама Петрика постійно сварилася:

– Не гавкай, зараз день! Не гавкай уже вечір!

Та це далеко не всі собачі неприємності. Він не міг навіть ходити сам на прогулянку. Потрібно було чекати, поки з ним вийдуть, і теліпатися на повідку поруч із хазяїном.

«Життя моє стало ще важчим», – подумав пес і згадав своїх друзів, двір дядька Йоргіса, курку Чорнуху, маленьке озерце з каченятами – і він заплакав.

«Що ж я накоїв?» – запитував сам себе Азор. – «Я втратив свободу і друзів через це місто. Мені й справді не вистачає пахоців жасмину і блакитного неба над селом! Міське небо сіре, похмуре, та й повітря смердить бензином».

А коли Петрусь вивів його на прогулянку, Азор зірвався з повідка та й побіг щодуху.

Через день, пес повернувся у двір дядька Йоргіса, який, щойно побачивши Азора, зняв з його шиї міський тягар.

Тварини зібралися біля пса і почали розпитувати про життя у місті.

Азор розповів, що там втрачена найважливіша цінність – свобода – і не можна насолодитись усією красою природи.

Маленькі ягнята почали бавитися й веселити Азора, а курка Чорнуха принесла йому червону троянду.

Азор знову відчув себе щасливим.

ІЗ РОЗПОВІДЕЙ МАРІО

III

Квітозагадки для Маріо

Цього дня погода зовсім зіпсувалась. Із самого ранку йде дощ і дуже похолоднішало. Сьогодні субота і у Маріо не було занять. Тому вона гралася з Рірі, з іграшками, малювала, аж поки їй все не набридло.

Дівчинка притулилась обличчям до вікна, заглядаючи, що робиться надворі. Краплі дощу ставали чимраз сильнішими, а пелюстки квітів і дерев ще зеленішими ніж, раніше. Рірі шкребла кігтиками двері, просячись вийти на вулицю.

– Рірі, ти ж намокнеш, – сказала Маріо. Вийдеш надвір, коли вщухне дощ. Та Рірі була дуже впертою і наполягала на своєму. Коли ж Маріо відкрила вікно, щоб кинути горобцям крихти хліба, Рірі вистрибнула з вікна й розігнала всіх пташок.

– Яка ж ти хитрунка, кричала Маріо, ану-бо швиденько назад! Не можна полювати на пташок, залиш їх, нехай позбирають крихти.

Звичайно, вже за кілька хвилин Рірі намокла і повернулася додому.

– Дуренька кицька, – сказала розгнівано Маріо, ти ж замерзла, біжи швиденько грітися до каміна.

Обтрусившись, кицька стрибнула на подушки і грілася напроти каміна.

– Рірі, що ти знову накоїла, от яка неслухняна і вперта! Ти ж захворієш! – сварила кицьку бабуса.

Рірі сором'язливо опустила мордочку, а потім, згорнувшись клубочком, заснула.

Маріо побачивши, що Рірі вже спить, сіла поруч із бабусею біля каміна.

– Бабуню, а розкажи мені якусь казочку, поки моя кицька спить! – просила Маріо.

– Сьогодні, моя маленька, щоб розвеселити тебе, замість казочки, я загадаю загадку.

Маріо дуже зраділа і, сплеснувши в долоні, обняла бабусю.

– Ну ж бо, мені дуже подобаються загадки! – погодилась дівчинка.

– Добре, Маріо, я знаю безліч загадок і дуже люблю тебе.

– І я люблю тебе, бабцюлю! – відповіла дівчинка.

– Тож сідай і напруж свій розум. Сьогодні дощить і похмуро, тому я загадаю тобі загадки про квіти.

– А, тобто, бабцю, мені доведеться відгадувати квітозагадки!

– Молодчинка, гарну назву вигадала! Отож, слухай першу!

В мене тридцять пелюсток
Та багато колючок,

Мене ліпше не зривай,
А частіше поливай!

Маріо зовсім не потрібно було думати, бо в їхньому саду росте багато троянд, і кожного разу, як дівчинка хотіла зірвати котрись з них – колола шипами пальчики.

– Це троянда, це троянда, бабусю!

– Молодчинка, Маріо! Ти вгадала. А тепер побачимо, як ти відгадаєш наступну.

«Р» – це перша буква в слові,
Мої пахощі – чудові!
При застуді помагаю,
Завари із мене чаю!

– Бабусю, бабусю! Цю теж знаю! Позавчора я трохи застудилась, і ти заварила мені ромашковий чай.

– Ой, Маріо, і це ти знаєш! Та побачимо, як відгадаєш наступну.

Я прекрасний маю цвіт,
Поважають весь наш рід,
Коли бачать – то зривають,
Любить хтось, чи ні? – питають.

– Це маргаритка, це маргаритка!

Одного разу, бабусю, я з мамою і татом ходила на прогулянку, тоді тато зірвав кілька маргариток, щоб подарувати мені й мамі. А потім, відриваючи одна за одною пелюстки, промовляв: «Любить – не любить, любить – не любить». Коли закінчив, обіймаючи нас сказав: «Я щасливий, що ви у мене є і любите мене». А, знаєш, бабусю, як я відповіла, щоб розсмішити тата? Сказала, що це неправда і не варто довіряти брехливим квіточкам.

Посміхнулася бабуся, а потім сказала:

– Зараз, Маріо, загадаю тобі дуже складну загадку, отож, уважно слухай!

Я квітка священна,
Чиста і біла.
Ангела подарунок,
Щоб Марія зраділа.
Дізнався ангел – у той час
Ісус Христос прийде до нас.

– Ой, бабусю, а тепер мені треба поміркувати...

– Може, здаєшся?

– Так, бабусю, я не знаю!

– Це, любя моя, прекрасна біла лілея. Ангел Гавриїл, представши перед Богородицею, підніс їй лілею, коли отримував повідомлення про народження Христа.

– Тільки цієї загадки я не відгадала, бабусю! Твої квітозагадки були дуже цікаві, а тепер відгадай і ти мою!

Хто, лишень розплющить очі,
То і вдень, і проти ночі,
Ментиліяючи хвостом,
Враз женеться за щуром?

– Це, напевно, наша Рірі, яка щойно прокинулась! Ти багато втратила, Рірі, – сказала бабуся, – не чула квітозагадок. Зате виспалась.

Але, уявіть собі, Рірі зовсім не цікавилася квітозагадками, їй більше подобалися ігри, тому побігла гратися бабусиним клубком. І гралася з таким задоволенням, що бабуся з Маріо навіть не захотіли сварити її за розірвані нитки.

Костянтин КОЛОВУ, Андре ПАПАНДРЕУ

АЛІКІ

Серед великого саду з високими брамами, стояв прекрасний панський маєток. Там жив господар зі своєю дружиною і маленькою донькою, яка була дуже розпещена й гордовита. Вона навіть не розмовляла з бідними людьми і була байдужа до чужого горя.

Одного ранку Алікі як завжди прогулюючись у квітучому садку, побачила убогу стару бабусю, яка йшла спираючись на палицю. Алікі стала перед нею і суворо запитала:

– Як це ти посміла прийти у мій сад?

Старенька підійшла ближче і здивовано подивилась на дівчинку.

– Невже це ти заговорила з убогою жінкою? – спитала бабуся, – я, маленька моя, прийшла для того, щоб ти стала кращою.

Проте Алікі не зрозуміла значення слів старої жінки. Вона була дуже розлючена й сердита.

– Я не розмовляю з нахабами, які нишком прокрадаються в чужі сади, – відповіла Алікі.

– Донечко, пояснювала їй бабуся, – я й не намагалася проникнути сюди таємно, а попросила сторожа, і він впустив мене...

Тоді Алікі ще дужче розгнівалася.

– Тепер дивись, як не пощастить сторожеві, що дозволив тобі увійти.

І пішла до охоронця дуже розлючена.

– Чи не хотів би ти пояснити мені, що ця стара робить у моєму саду?
– суворо запитала Алікі.

Сторож тільки розгублено дивився на дівчину і ніяк не наважувався пояснити.

– Мені дуже жаль цю бабусю, – відповів перелякано сторож. Кожного року вона приходить сюди, щоб запалити свічку і вшанувати пам'ять свого сина, котрий будував для вас дім, але, впавши з даху, вмер.

Старенька стала між ними і пояснила дівчинці:

– Донечко, він не винен у моїй нещасній долі, я сама просила його випустити мене. Щороку я прошу про це...

– Якщо випустиш цю стару ще раз, я розповім усе татові й він звільнить тебе.

Сторож перелякано дивився на дівчинку і мовчав.

– Маєш, донечко, дуже зле серце і Бог покарає тебе за це! – сказала старенька.

Алікі вигнала бабусю з саду, зовсім не надаючи значення її словам.

Минуло багато років, пройшли війни і розрухи. Багатий пан утратив все своє майно, і їхня родина дуже бідувала.

Алікі, пихата й гордовита паняночка, мусила тяжко працювати. Вона сапала город та збирала виноград у чужих маєтках. А щовечора, дуже стомлена, поверталася до своєї убогої хатинки, де на неї чекали старі й хворі батьки. Тепер їхня шляхетна родина сиділа у боргах і позичках.

– Мені хочеться вмерти, більше не можу витримувати таке життя! – одного вечора плакала дівчина, повертаючись додому.

– Ні, ти не вмиреш! – сказав хтось дівчині.

Алікі обернулася і раптом побачила ту ж стареньку бабусю, яку колись зустріла у своєму саду.

– Ти ще й досі живеш? – запитала здивовано Алікі. Я й не думала, що коли-небудь побачу тебе знов.

– Так, я жива! – відповіла бабуса, посміхаючись. – Живу і житиму завжди, щоб нагадувати людям про їхні злі вчинки і вчити серця співчувати нещасним.

– Тепер я дуже нещаслива, але ніхто не співчуває мені! – схлипуючи сказала дівчина.

Тоді старенька пояснила їй лагідно:

– Потрібно було страждати, щоб зрозуміти горе... Пам'ятаєш, колись ти теж не знала, що таке співчуття, і вигнала мене зі свого саду?

– Не нагадуй мені про це, бабусю! Я вже багато натерпілася і все зрозуміла.

Стара жінка прихилила Алікі до себе й мовила:

– Не переживай, дитино моя, ще трохи потерпи, і вже скоро всі твої біди зникнуть.

– Справді? – дуже зраділа Алікі й обняла бабусю. Скінчиться моє покарання?

– Так, тепер ти відчула людське горе і серце твоє втратило жорстокість.

– Я вже ніколи не буду такою, – пообіцяла Алікі. Скажи мені, бабусю, хто ти така?

Старенька, подивившись їй в очі, відповіла:

– Я – Справедливість! – і зникла.

А невдовзі Алікі вийшла заміж за одного дуже доброго парубка й він привів її у новий будинок.

Алікі назавжди залишилась привітною до бідних людей і співчутливою до чужого горя.

ХРИСТИНКА

В одному містечку живе вбога удова зі своїми дітками. Її синові Петрусеві десять років, а дівчинці Христинці сім.

Маленька дівчинка була хворою і завжди мусила лежати в ліжку. В неї боліла нога, тому дівчинка не могла ходити.

Христинка дуже хороша дитина, але її дні були сповнені горя. Життя дівчинки було б нестерпним без братика, що завжди грався з нею, веселив та втішав, як міг.

Настала зима, наближалось Різдво. Петрусь помітив, що його сестричка чимось дуже стривожена.

– Що з тобою, сестричко, що тебе турбує? – питає в неї Петрусь.

– Братика мій, – відповіла Христинка, – ось бачиш, моя стара іграшка зламалася, а нову мама не зможе купити!..

Петрусь нічого не відповів, він вирішив сам зробити якусь іграшку і подарувати на Різдво маленькій сестричці. То взяв свій ніж, шматок дерева та й почав вирізати маленьких тваринок: качечку, зайчика, баранчика. Зробивши іграшки, хлопчик змайстрував для них ліжечко. А потім вирішив зробити невеличкий будиночок і поклав туди ляльки.

Увечері, напередодні Різдва, Петрусь підійшов до ліжка сестрички й подарував їй іграшки.

Маленька дівчинка дуже зраділа. Усмішка знову засяяла на її обличчі. Христинці сподобалися і маленькі тваринки, і будиночок для них, – усе було дуже гарне.

Раптом хтось постукав у двері, удова відчинила. Перед нею стояв незнайомий чоловік. Він попросився прийняти його гостем на святий вечір. Кепська погода не давала йому йти далі.

– Залишайтеся, пане! Буде веселіше разом, – попросили гостя діти.

Незнайомець, побачивши іграшки Христинки, зрозумів, що це подарунок її братика.

Наступного дня, прощаючись, гість попросив Петруся подарувати якісь іграшки для його дітей. А отримавши подарунок, вирушив у дорогу.

Минуло зовсім небагато часу, як незнайомець знову завітав до вбогої оселі вдови.

– Я б хотів попросити тебе, Петрусь, зробити багато іграшок! У новому магазині вони прикрасять вітрину.

А вже через кілька років Петрусь зібрав достатньо грошей і відкрив власну маленьку майстерню, де виготовляв чудові іграшки. Згодом хлопець відвіз сестричку до лікарні, де їй вилікували ніжку. Відтоді Христинка живе щасливо. І допомагає братові робити іграшки, щоб дарувати радість дітям.

Радів і Петрусь, бо зміг допомогти сестричці, а його вміння і праця такі необхідні людям, особливо малюкам.

МУДРИЙ СТРУМОЧОК

Одного сонячного весняного дня, коли все розквітало на деревах, на полях і на горах – гарненький різнокольоровий метелик літав собі від квіточки до квіточки, радісно і безтурботно. А потім, сів на гілочку кипарису, що ріс біля чистого струмочка.

– О, яке ж у мене прекрасне життя, – каже метелик, розгортаючи крильця. – Я вільний. Літаю туди-сюди, збираю пилок з квіточок і роблю все, що заманеться. Ніколи не сиджу довго на одному місці, не востаю корінням у землю. Моє життя вільне!

Кипарис почувши ці слова, похитав гіллям і сказав з усміхом метеликові:

– Дурненьке ти створіння. Думаєш, що ти найрозумніший і можеш вихвалитися!

– Ба! А може ти заперечиш мої слова? – спитав здивовано метелик. Що скажеш! Чи бачив ти щось подібне до мене?

Струмочок почув їхню розмову, та й каже:

– Сваріться собі на здоров'я, але ніхто з вас не правий. Ані ти, прекрасний метелику, а ні ти, гнучкий кипарисе, ви взагалі нічого не варті, тому, що...

Метелик і кипарис розсміялися.

– Смійтеся, скільки влізе! – вів своєї струмок. Однак, тільки я правий! Послухайте мене, і я доведу вам, що набагато кращий за вас!...

– Ні, – каже метелик, – так ми нічого не вирішимо, треба, щоб хтось нас вислухав і розсудив. Ви згодні?

– Так, – відповіли в один голос кипарис і струмок. Але в кого ж запитати?

– Ось, – тріпотів метелик, – бачите там пастуха, який грає на сопілці? У нього й запитаємо!

– Я згоден, – відповів струмок.

– Пф, – вигукнув кипарис, – якийсь там пастух! Та що він знає про нас? Іди по царя, бо я все ж таки царське дерево.

Однак метелик і струмок наполягали на своєму. Кінець-кінцем метелик полетів швиденько до пастуха.

– Послухай, – каже пастухові метелик. Мені найкраще живеться на світі. Я вільний і лечу, куди заманеться: на квіти, на дерева, на травичку. Усе це для мене. І не турбуюсь я ні про що!

Пастух трохи подумав та й каже:

– Ти, гадаєш, прекрасний метелику, що тобі живеться найкраще! Ти помиляєшся! Так, ти літаєш тут і там, але в будь-який момент пташка може схопити тебе, або ж, дитина пришпилить тебе до картону. Ось тобі вільне життя і радість!

Метелик аж заляк на місці й, склавши свої крильця, замовк.

– Тепер моя черга, – промовив пихато кипарис. Так от, послухай мене, бідненький мій пастушок. Я б хотів, щоб мене вислухав цар, він би краще зрозумів мене. Я найпрекрасніше, найгнучкіше царське дерево! Корінням я живу в землі й бачу все з висоти своїм гіллям навсібіч. Воно в мене високе й немає йому кінця!..

– О, який же ти гордовитий і самовпевнений, кипарисе! – сказав пастух. Думаєш, що ти найкращий і немає нічого дивовижнішого за тебе на всьому світі білому. А як почнеться дощ із блискавками то якась із них ударить тебе першого, або ж прийде лісоруб і зрубає сокирою!..

Кипарис ізнітився й замовк, замислившись.

– Ну, нарешті прийшла моя черга, – промовив радісно струмочок. Послухай мене, хороший пастуше!

– Я витікаю з малесенької розколини каміння у скелі та й біжу собі, тонесенький і невеличкий, а потім знаходжу своїх братиків. Ми з'єднуємося і течемо вже струмками до моря. Я біжу невпинно та все більшаю і нічого не боюся.

– Молодець, – каже пастух, – оце правильно! Так само й люди. Починають свій життєвий шлях бідними і скромними, та все ж намагаються досягти висот, багато працюють і допомагають іншим. А коли на їхньому шляху трапляються перешкоди, то долають їх, опираючись на тих, що поряд із ними і тих, що в них вірять... Гарненький мій струмочку, ти дав гарний урок самовпевненим та дурненьким!

І пастух повернувся до своєї отари, а струмочок дзюркотів далі, радісно співаючи.

ЗАЙЦІ ТА ЖАБИ

Важко жилося зайцям у лісі. От якось зібрали вони велику раду.

– Життя наше постійно сповнене небезпеки, – казав один заєць.

– Нас знищують і люди, і собаки, й орли, й інші тварини, – казав другий.

– Щогодини і щомиті ми тремтимо й боїмося, – мовив третій.

– Краще помрімо, аби не жити завжди боячись, – запропонував ще один.

Усі зайці погодилися з його думкою.

– Помрімо! Хіба це життя! – запищали всі разом.

Тож вирішили. І пострибали до озера, що було неподалік, бажаючи втопитися та вже більше ніколи не відчувати страху.

Жаби, які сиділи на березі, щойно зачувши, що хтось наближається, почали стрибати у воду і ховатися.

Аж ось, один із зайців зрозумів що ж сталося, та й каже:

– Зупиніться, друзі! Не робіть цього, ви ж бачите, що є інші тварини, які бояться ще більше, ніж ми!

ТРИ ПАНИЧІ

Колись давно жив пан, і було у нього три сини: гордій-Акатадехт, самовпевнений Фронім і добросерд-Калокард.

Коли правитель постарів і зрозумів, що вже не може достойно управляти країною, вирішив обрати нового володаря зі своїх синів. Кого ж саме? Всі троє були хазяйновитими, та й любив їх батько однаково, тож ніяк не міг вирішити.

Одного ранку, як тільки прокинулося сонечко, правитель запросив до своїх покоїв синів та й каже:

– Я вже старий, діти мої, і не можу управляти країною. А це означає, що один із вас має зайняти моє місце. Мені треба перевірити вас. Візьміть із собою їжі на цілий день та йдіть у різні боки і спробуйте знайти найкоштовніший скарб у нашій країні. Хто знайде його і принесе мені, той і стане правителем.

Брати вирушили в дорогу, і лише коли стемніло, повернулися до палацу та й стали з пошаною перед батьком.

То хто ж мені покаже найдорожчий, неоціненний скарб? – запитав правитель.

– Я, – вигукнув Акатадехт і його очі засіяли від радощів.

– Ні, я! – закричав другий брат, Фронім.

Лише Калокард мовчав.

– Зараз подивимось, – мовив батько. Показуйте мені, що ж ви принесли.

Акатадехт вийняв із шовкового плаща золоту скриньку, а коли відкрив, коштовні камінці засіяли, заграли всіма кольорами, засліплюючи очі. Там були: діаманти, сапфіри, рубіни, смарагди.

– Де ж ти взяв ці скарби?.. У свого батька? – розчаровано запитав правитель.

Парубок забрав скриньку з коштовностями і, притуливши до себе, з сумним обличчям повернувся на місце.

Потім підійшов Фронім, тримаючи в руках шматок прозорого мережива, м'якого як хмаринка, тонкого як плетиво павучка, пухнастого і недоторканого, немов ніжна сніжинка.

Ось мереживо, плетене русалоньками. Вони подарували його мені. І це для тебе, батьку! Думаю, в усьому світі не знайти таких коштовностей.

Старий подивився на мереживо уважніше і похвалив сина.

– А ти, Калокарде, що мені приніс?

– Нічого, мій добрий тату, – відповів хлопець, розводячи руками. Я не мав часу шукати скарби. Ідучи дорогою, зупинився відпочити біля будинку одного землероба. А він сильно хворів і не міг орати свою ниву та сіяти пшеницю. Мені стало сумно дивитись на нього. То я взяв плуга і цілий день орав поле та сів зерно. Так і незчувся, коли настав вечір. Вибачте тату, але я не мав сили й часу, щоб знайти скарб.

– Підійди ближче, – попросив правитель.

Калокард став перед батьком. Старий, узявши синові долоні у свої, відчув мозолі на руках, і запах зерна, та й мовив до дітей:

– Калокард приніс мені найдорожчий у світі скарб. Оці сліди на його руках кажуть про здібність та вміння працювати. А нашому краю необхідні трудолюбиві люди. Та й повів сина до великої зали, щоб призначити нового правителя.

Фріна ДРІЗУ

ПЕЛАГІЯ – ГОРГОНА З КІПІРУ

...Там, на краєчку Пелопонеса, з'єднуються три моря: Егейське, Критське, Іонічне і омивають хвилями прекрасний острів Кіпіру!

Мандрівники ніколи не жалкували, що відвідали ці чудові місця.

Там живе, хоч я й не знаю відколи, маленька морська красуня – Пелагія. У неї дивовижні світлі очі, а волосся змінює колір залежно від дня, часу та погоди. Вранці, на світанку, воно сріблясте, опівдні стає кольору золотого сонця з променями, а на заході, червоніє від кольору неба. Воно прикрашене зеленими морськими рослинами і мушлями, що виблискують. А також, коралами та квітами різних кольорів з таємничого саду моря.

Пелагія – морська красуня, нічого й сказати, обрала собі житло на скелі Кіпіри, посеред моря, яку раніше називали яйцем, або горщиком. Ще з давніх давен в цій скелі хвилі вимили печеру. Туди заходить місяць у час свого царювання. В глибині печери – сад з дивовижними квітами, з коралами різних кольорів і водоростями всіх відтінків зелені. Цей морський рай, наповнений зірочками, медузами й черепашками. А якщо зазирнути туди під час заходу сонця, то можна побачити, як припливають маленькі тюлені й дельфіни, щоб погратися з морською красунею.

Сподіваюся, ти знаєш, хто така горгона... Але я розповім знову, щоб ліпше запам'яталося. Від середини догори, вона як і всі інші. А нижня частина – риб'ячий хвіст. Оселяється у приморській частині, на прекрасних островах. Гадаю, горгони живуть багато років. Ніколи не було чутно, щоб якась із них померла. Напевне, вони ще з часів Олександра Великого. Як розповідають, сестра Олександра Македонського, стала морською дівчиною. Вона не дотримала обіцянки і випила воду, що дарує безсмертя, яку так важко було знайти її братові, цареві Македонії, Олександру Великому. Отож, розповідають легенду про те, як брат попросив її охороняти воду безсмертя, доки він не повернеться і не вип'є її, щоб отримати вічне життя. Одного разу дівчину дуже мучила спрага, і вона випила ту воду. Коли ж зрозуміла, що накоїла, то кинулась у море, щоб утопитися, та вже стала безсмертною і перетворилась на морську дівчину – горгону.

З того часу, випливаючи з води, вона зустрічала кораблі, щоб запитати у моряків, чи живий ще цар Олександр. І коли їй відповідали, що живий і керує своїм народом, вона відпливала задоволена. Та якось їй повідомили, що цар помер, і дівчина розбурхала море так, що майже всі кораблі затонули.

Ніхто не знає, скільки років живе наша горгона у водах Кітіру і чи були до цього щасливчики, котрі бачили її зблизька, слухали її пісні.

Якось дівчина, тримаючись за крило морської ластівки, полетіла вночі з морської фортеці у прибережні села острова. Там побачила сплячих діточок, і вони їй дуже сподобались. Вирішила щось залишити на згадку. І тоді посилає мушлі з її волосся, які ми ще й досі знаходимо поблизу моря.

Морська дівчина любить дивитися на місяць, що сріблить струмочком море і завжди супроводжує її, граючись.

Кітіра – це чистесенький острів, гарне море з безмежними берегами, над яким щовечора висіаються зірочки. Саме тому красуня оселилася тут.

Пелагію дуже легко побачити, якщо ти дитина. Вона купається не ховаючись, і може підпливати близько, щоб погратися з дітьми. Але старанно приховує свій хвіст. І якщо ти неуважний, то й не помітиш, що гарненька дівчинка з хвостом риби плаває поруч.

Якось уночі, коли був повний місяць, дівчина побачила судно рибалок і підпливла, щоб краще роздивитися. Гарний парубок, наймолодший з усіх, повернувся в її бік і побачив світло в тиші моря. Йому здалося, що там справжня дівчина. Вона була такою гарною, що закохався. Серце хлопця наповнилося її світлом. Горгона дивилася на нього і заманювала, пливучи до скелі. «Якось іншим разом», – подумав він, – коли не будемо ловити рибу, я припливу і знову побачу її». Парубок знав, що біля печери морської красуні постійно плавають тюлені, дельфіни й кружляють ластівки. Ніколи й не думав, що їх можна побачити разом, а з ними й гарну дівчину серед хвиль моря. Може, це була горгона, про яку він чув?

Наступного дня відплив парубок на судні з надією знову зустрітися. Але печера виявилася порожньою. Тільки мелодію доносили хвилі. На скелі лежали сплетені мушлі й корали, які нещодавно хтось одягав на шию. Можливо, горгона, котра зачарувала його серце і яку він кохає, була неподалік? Два дельфіни закружляли радісно навколо нього. Ластівка

підлетіла і сіла на велику мушлю. Якби й ти притулив її до вуха, то почув би звуки моря.

Рибалка зрозумів, що там щось приховується, можливо, якась звістка. Хлопець прислухався і почув разом зі звуками хвиль щось схоже на пісню, а вітер виокремлював слова. Парубок зрозумів, що нікому не можна розповідати про це, бо більше не почує чарівної пісні, і звістка, послана йому, закінчилася. Тоді відповів хлопець коханій у мушлю, що приплив познайомитися з нею і хотів би її побачити. Відповідь долинула до вуха його з хвилями моря: «Іншим разом... Кожного ранку, на сході сонця, дивися в морську далечинь і на печеру, слухай звуки мушлі. Коли настане час і ти захочеш побачити мене, я відішлю до тебе голуба з червоною морською квіткою. Тоді й чекатиму на тебе. Мене звати Пелагія. Скажи мені своє ім'я».

Він наблизив уста до мушлі й промовив: «Олександр». А хвиля сказала «Пелагія», вітер відповів «Олександр»... Тоді два імені злилися в єдине, так ніби були створені одне для одного. Хлопець поплив радісний, зі своєю таємницею. Він говорив із коханою, чув її голос. Щоранку рибалка підіймав маяк і дивився на скелю, говорячи щось у мушлю. І до вуха його долинала її відповідь.

Одного разу парубок сказав: «Зустріньмося опівдні, коли сонце купатиметься у своєму сяйві, біля печери. Пелагіє, горгоно Кітірська, я чекатиму на тебе!»

Він її побачить!!! Якого ж кольору її очі? Ніхто досі не мав щастя бачити зблизька морську красуню. Хлопець вирішив їй щось подарувати, щоб його рука торкнулася її долоні. Подумав, що найкращим подарунком буде кітірська квітка, яка ніколи не в'яне і не втрачає прекрасного жовтого кольору. Потім рибалка назбирав різних жовтих квітів, для букета. І вирушив, радіючи, майбутній зустрічі. Серце його швидко билось. Він подивився навколо. Нікого! Дельфіни залишили свої забави і теж спостерігали. Рибалка довго сидів у тиші, біля печери. Почекай... Почекай... Почулося з хвилювання води. І він побачив, як морська красуня випливає з морських хвиль. Спершу з води виднілося її червоне волосся, в кольорі заходу сонця. Але хлопець ніколи не зможе сказати, якими були її очі. Вони мали всі відтінки кольору моря. А хвіст її був як зелені морські рослини. Дівчина сіла на тому місці, де й сиділа зазвичай. Сонячні промені її повністю освітлювали. Морська красуня промовила – «Олександр», і почулися звуки, схожі на музику хвиль.

«Пелагіє!!! Пелагіє із Кітіри, ти тут! Скільки ж років я чекав цієї хвилини! Ще дитиною мріяв побачити тебе і шукав у водах моря. Ти жила в моїй уяві, мов казка. У світлі місяця побачив я тебе в небі, коли ти летіла на крилі морської ластівки, і не міг зрозуміти, чи це реальність, чи сон. Раніше я ніколи не бачив горгони, то й не міг бути впевненим, що це не сон». Із цими словами хлопець підніс їй маленький букет. «Ти ж знаєш, що ці квіти ростуть в одній місцині, тільки у Кітірі». Дівчина взяла їх у долоні. «Які ж вони чудові! Дуже дякую, тобі, Олександр!»

«Пелагіє, зараз, коли бачу тебе, хочу впевнитися, що ти справжня. Даси мені свою руку?» Вона поклала долоню йому на волосся, і він відчув її дотик. А потім і сам торкнувся її волосся. Рибалка відчув воду на руці, й один корал вчепився йому в пальці. Розплющив очі. Пелагії вже не було. Та на долоні

парубка виблискував корал. Жовті квіти теж зникли. Він завів своє судно. І гуркіт мотора повернув його до реальності. Але те, що сталося, не можна вважати сном, адже він тримав справжній корал із волосся горгони. Хлопець завжди носив його біля серця і згадував про морську дівчину Пелагію. А пропливаючи повз її печеру, сподівався на зустріч. Можливо, він побачить її знову, можливо, почує звуки свого імені з мушлі.

Не дивно, що ім'я Олександр так подобається горгоні.

Георгія ДЕЛІГІАННІ-АНАСТАСІАДІ

ГНОМИК ТРАЛАЛАС

У казковій країні живуть два гномики. Вони найкращі друзі. Таких веселих та життєрадісних гномиків ти не знайдеш у жодній країні казок. Вони завжди співають:

Танці, радощі, пісні
– Це розваги пречудові.
Ми щасливі як ввісні
І співаєм в колі знову
Трала, лала, лала,
Тралала!

Хоч уже й волосся біле,
Снігом вкрита голова,
Наче сон роки пробігли
А ми співаєм
Трала, лала, лала,
Тралала!

Отак виспіває гномик, граючи на гармонії зі слонової кістки. А за ним підспівують усі інші гноми «Тралала».

Тим часом, коли Тралалас грає і співає, його товариш стає на зеленій травичці та й починає танцювати дивний танок, а танцюючи, радісно підстрибує. Тоді сходиться вся родина гномів і спостерігає за кумедними стрибками при слові тралала.

Гномик дуже любить різні незвичайні забави, тому його прозвали Грайликом. Довкола двох друзів збираються інші гноми й аплодують їм. Усі пишаються такими співаками й танцюристами. Гноми просять їх ще раз показати свій номер. А під кінець усі стають до кола, взявши одне одного за руки, і танцюють.

Так проводять вони час поки ніч не засвітить місяць. А як стемніє, випливають з води русалоньки і йдуть у танок із гномами. Місяць стелить сріблясту доріжку по воді. Русалоньки, слухаючи пісеньки гномів, вітають їх радісно.

Грайлик любить не тільки танцювати, а й гратися зі словами. Йому дуже подобається заводити жарти з іншими гномами і смішити їх. Він ніколи нікого не ображає своїми дотепами, бо має добре серце і поважає наволишніх.

Але буває й таке, що сердитий ходить Грайлик, із кислим обличчям і зовсім не жартує з друзями.

КІТ ПСІТ-ПСІТ

Прокинувся кіт-череписник, Псіт-Псіт. Потягнувшись, розплющив одне зелене око, потім друге, таке ж зеленюще, як колір смарагдового моря.

Кліп!

Ось, наша розповідь починається...

Кота-череписника Псіт-Псіта назвали так через те, що народився він в одному чудовому грецькому містечку, на даху будинку з червоної черепиці. Тільки ви не думайте, що це звичайнісінькій кіт!

Зовсім ні!

Шерстка в нього всіх кольорів грізних хмар, чорнючий хвіст і зелені хитруваті очі, що постійно блимають. На шийці кіт завжди носить зелену намистинку, подарунок бабусі, аби ніхто не зурочив. А хвіст тримає трубою, запевняючи себе, що й сьогодні все буде так, як завжди. Але раптом сталося щось дивне...

— Дліннн... — почулося.

Кіт дуже здивувався і помчав чимдуж подивитися, що ж трапилося. Неповдалі побачив стару скрипку і тихесенько підкрався до неї.

«Доброго дня, маленький котику!» — ввічливо заговорила скрипка, тому, що всі скрипки у світі, і старі, і нові, дуже ввічливі.

— До — до — до — добрий день! — відповів кіт, протираючи з подиву зеленючі очі, та згодом, набравшись котячої пихатості, ментилляючи хвостиком, промурмотів:

— Ой, тільки не треба мені розповідати хто ти там така!

— Я скрипка, лежу тут уже дуже багато років, а раніше я працювала, створюючи музику. Коли ще була молододою і сильною, то грала в оркестрі, ведучи першу скрипку. Але що вже з мене?.. Тепер мені бракує струн, та й смичок мій зламався... От, якби хтось замінив мені струни і ніжно погладив їх смичком, то я змогла б заграти знову. Послухай... — мовила зламана скрипка.

Настовбурчив Псіт-Псіт свої вушка — й полилася чарівна музика. Підвівши очі догори, кіт побачив забуту посеред дня в небі зірку, що тихо наспівувала якусь мелодію.

І тоді...! Котові спало на думку: «А чи не стати мені скрипалем!?»

«Скрипаль, співак, щоночі на даху»...

Заслухавшись і забувши на якусь мить про все, Псіт-Псіт підмуркував і ментилляв хвостиком у ритм. Потім посерйознішав і нахабним тоном сказав скрипці.

— Пані Скрипко, послушайте! Я звичайно не величний і не відомий, але можу знайти струни й смичок та, якщо хочете, стану вашим скрипалем.

– Ці-ці-ці, Кіт-Черепичник – скрипаль! – зневажливо процвірінькав горобець, що пролітав тієї миті над дахом.

– Не слухай його, котику, це ж тільки якийсь горобець! Муркочи щодня для душі, та якщо справді хочеш стати моїм скрипалем, то я буду дуже рада, – сказала тихенько пані Скрипка.

Ото й почалася морока у Псіт-Псіта: знайти струни, знайти смичок, навчитися грати на скрипці...

Отже, раз, два... не гаючи ані хвилини, кіт стрибнув через розбиту шибку з даху на горище.

Ого, скільки тут усього! Скриня, стільці, якісь старі речі, давно припалі пилом.

З куточка чулося чиєсь тихеньке зітхання. Повернувшись Псіт-Псіт побачив розкидані аркуші паперу: розтягнувшись долі, вони нюняли, і раптом перший, другий і третій стали прямо, струшуючи з себе пил. Вони прокинулись, через гамір, який вчинив кіт, пробираючись на горище.

– Привіт, котику! – сказав перший аркуш, на якому були написані якісь значки і літери.

– Привіт! – разом сказали другий і третій аркуші, що мали схожі значки.

– Добридень! – відповів Кіт-Цегляр увічливо, як це притаманно його скрипці, підводячись на лапках. – Я вперше вас бачу. Хто ви такі?

– Я музична частина твору, – відповів перший аркуш.

– І я, і я! – вторували другий з третім.

– Я партитура колядки. Над цими літерами написана музика. Дивись, оце ключ Соль, а це ноти. Слухай! – і значки почали бумцати один за одним, створюючи різдвяну мелодію.

– А я п'ята симфонія Бетховена! – пояснив другий аркуш, – і у мене такі значки: «Та тата тааа, та тата тааа...», – зазвучало на все горище.

Захопившись, Псіт-Псіт почав танцювати на одній лапці під ритм мелодії.

Хочу допомогти вам, мої гарненькі мелодії. В мене є подруга, стара скрипка, зламана і хвора. Хочу вчинити добре і знову почути її солодку гру. Але не знаю, де можна знайти смичок, струни і як навчитися грати, – пояснив маленький котик.

– Гм, – задумалась перша частина твору.

– А нумо розбудимо пана Пюпітра, – запропонував другий аркуш. А третій, посунувшись трохи вправо, низьким тоном промовив:

– Пане Пюпітре, прокидайтесь, прокидайтесь, у нас є до вас велике діло!

Пан Пюпітр розплющив очі після тривалого сну, обтрисив із себе пил і, одягнувши окуляри, пильно подивився на Псіт-Псіта.

– Коте-Черепичнику, чого тобі тут треба?

Спершу Псіт-Псіт вагався, але потім розповів панові Пюпітру про всі свої проблеми. Той, випрямившись, відповів:

– Шукай Голуба-Знавця, він листоноша. Гадаю, саме голуб може допомогти знайти смичок, струни та все необхідне... Але, запевняю тебе, це буде дуже важко. Напевне, доведеться шукати одного стражденного музику, бо тільки він добре знається на цьому. Ми допоможемо тобі та чекатимемо, бо ж любимо стару скрипку і тебе котику, а ти слухай своє серце.

Подерся швиденько кіт по ринві й опинився на другому кінці даху, де був голубник.

Чемно посукав і увійшов. Саме в той час Голуб-Знавець закінчував сніданок і збирався виходити на роботу. Псіт-Псіт розповів йому про свою проблему, і голуб, витираючи дзьоба серветкою, відповів.

– Ти щасливець, котику! Я знаю одного музику, але він живе в іншому кінці міста. У нього є чимало скрипок і органів. Завтра я пролітатиму там. Замовлю в нього смичок і струни. Я впевнений, він не відмовить мені, бо цей стражденний музика мій товариш. Роботи він не має, адже створює якийсь великий музичний твір, а саме в цей час він сорок днів і сорок ночей відпочиває. Але я не можу розв'язати всіх твоїх проблем. Якщо хочеш навчитися грати на скрипці, то сходи до Котів-Мудреців, може хтось із них дасть тобі гарну пораду.

Отже, до роботи! Псіт-Псіт, стрибаючи з цеглини на цеглину, дістався даху, на якому збираються найстарші та наймудріші коти в місті. Наближався Псіт-Псіт дуже нерішуче, боячись опинитися перед найповажнішими і наймудрішими котами у місті. Побачивши котика, мудреці почали шепотітися між собою.

– Котику, чого це ти прибіг сюди? – нарешті запитав його мудрець, що сидів посередині. Відкашлявшись, Псіт-Псіт розповів їм усе від початку до кінця. Говорив пристрасно, і мудреці слухали його дуже уважно. А коли закінчив, то на якусь мить запанувала повна тиша. Врешті-решт заговорив знову поважний кіт, що сидів посередині. Мабуть, він був наймудрішим серед них.

– Грати на скрипці – дуже важко. Щоб навчитися, тобі потрібно прислухатися і відчувати музику, робити тренувальні вправи, а головне, серцем і лапками відчувати ритм мелодії.

Потім, той мудрець, що сидів зліва і слухав, спираючись підборіддям на палицю, сказав;

– Ну ж бо, котику-Черепичнику, вперед, чого ти чекаєш!? Біжи, прислухайся, відчувай, і коли настане твій час, ми з радістю поаплодуємо тобі.

Псіт-Псіт, подякувавши котам-Мудрецям за поради, вчепився кігтками в трубу і спустився вниз до міста. Цілісінький день збирав звуки і мелодії, аж поки не настала ніч. Ізголоднівши, подався шукати бодай якусь риб'ячу кістку. Раптом неподалік побачив бродячого

скрипался, котрий, присівши неподалік, дістав із футляра скрипку та й загравав. Псіт-Псіт був так зворушений, що аж відчув тремтіння. Помітивши неподалік риб'ячу кістку, про яку так мріяв, Псіт-Псіт підійшов ближче. Незабаром повз них проходили хлопець із дівчиною і, заслухавшись, зупинились, почали цілуватися під блідим світлом ліхтаря. Котик намагався відчутти такі ж обійми і тоді раптом без скрипки та струн у його серці зазвучала мелодія. Так вони й провели всю ніч біля смітника та розкиданих пляшок, серед холоду і снігу.

А вранці замерзлих друзів знайшов горобець зі своєю зграєю. За допомогою крил і дзьобиків, пташки підняли скрипалю зі скрипкою і маленького котика-Черепичника Псіт-Псіта.

Голуби літали уважно придивляючись та шукаючи дах зі старою скрипкою. І нарешті, знайшли.

Поважні коти-Мудреці та інші коти і кицьки, горобці, ба навіть, пан Пюпітр, що вже знайшов струни і смичок, були раді бачити сплячих музикантів. Їх оглянули і втерли цілюще зілля, щоб ті швидше прийшли до тями.

Першим розплющив очі бродячий скрипаль, звиклий до нічного холоду. А коли повністю очунав, побачив маленького кота і все зрозумів.

Отож музика відремонтував стару скрипку. Відполірував та підтягнув струни. Потім поставив правильно пана Пюпітра, і перший аркуш піднявся на своє місце. Усі чекали величної миті.

Тільки пізно ввечері Псіт-Псіт почав приходити до тями. Розплющив свої зелені очі й побачив прямо перед собою скрипку, що виблискувала своїми новими струнами, а поряд лежав і смичок. Усі друзі дивилися на них радісно.

Псіт-Псіт ніяк не міг повірити в таке щастя.

Тоді зірка з неба почала наспівувати пісеньку, і кіт-Черепичник підвівся, взяв смичок, скрипку та, притуливши її міцно до себе, загравав разом із товаришем-скрипалем усім на втіху. І полилася прекрасна мелодія. Що було далі – неможливо описати... Звідусіль долинали гучні оплески. А одна гарнюня, мов хмаринка, киця підійшла і поцілувала Псіт-Псіта. Кіт, знайшовши своє призначення, збирав слухачів з усього світу. І небо, і старі міста починали жити безсонно, слухаючи неперевершені котячі мелодії.

З того часу відомий у всьому світі кіт живе на горищі та ремонтує скрипки. І щовечора приходять до кота Псіт-Псіта, першого кота-Скрипалю слухачі, щоб почути на даху чарівні мелодії.

Як будете колись у якомусь грецькому місті зі старими будиночками, не забудьте визирнути вночі у віконце. Може, побачите на даху кота, грецького черепичника Псіт-Псіта, з очима смарагдового моря, що пристрасно грає на скрипці, і всі зірки в небі миготять під його мелодії.

Не забувайте цього!

СНІГОВИЧОК, ЯКИЙ НЕ ХОТІВ ТАНУТИ

Одного разу на самісінькій вершині засипаної снігом гори жив сніговичок. Очі його – дві великі шишечки, носик – схожий на гачок, а руки – сухі гілки сосни.

Була зима, і на вершині гори все запорошило снігом, це так подобалося сніговичкові!

Та якось зайчик розповів йому, що скоро зима закінчиться, прийде весна з сонечком і сніг розтане.

– Куди ж мені йти, щоб урятуватися? – запитав сніговичок орла. А той розправив крила і вказав кудись на північ. Тоді сніговичок знайшов старі, загублені ковзани, одягнув їх і вирушив у тому напрямку, куди показував орел. Так він потрапив до якогось міста і зупинившись, побачив дітей, що гралися на дитячому майданчику.

– Дивись які у нього очі! – закричала Катруся.

– І які кумедні руки! – засміявся Стефан.

А Костя приклеїв кришечку від кока-коли сніговичкові замість рота. Сніговик погрався з дітками, але не забував, що потрібно продовжувати подорож. Коли ніч опустилася на маленьке місто, він вирушив далі.

– У який бік північ? – запитав у автобуса.

– Іди до порту, там кораблі розкажуть тобі! – відповів автобус.

І сніговичок вирушив шукати причал, а коли знайшов, то побачив кораблики, що гойдаються на хвилях і спитався в них, може хтось знає дорогу на північ.

– Рушай з нами, але в ці дні шторм, тому ми не будемо зараз відпливати! – відповіли кораблики, і сніговичок уже зовсім втратив надію на порятунок.

– І що ж мені тепер робити! – заплакав сніговичок і так скорчив обличчя, що кришечка від кока-коли відвалилась, і він знову лишився без рота.

Раптом сніговичок побачив судно «Панагітса», що сумувало на березі.

Нумо зі мною, я пливу туди! – сказало судно, і сніговичок дуже зрадив. Він улаштувався на носіку свого нового товариша, і вони вийшли у відкрите море. Шторм був дуже сильний...

Та ось величезна хвиля вдаряє судно і старі дошки – трісь! – в одну мить усе пішло під воду. Потонула «Панагітса», а з нею й сніговичок опинився на самому дні. Його побачили рибки і трохи налякалися. Вони були дуже здивовані. Там плавала страшна акула, та й хап за бочок сніговика. Але шматок, що відкусила величезна риба, виявився холодним, і акула, відчувши біль у горлі, швидко відпливла.

Сніговичок оглянувся назад, а там його шишками вже граються рибки, водорості, черепашки та мушлі. Він почав танути.

– Допоможіть! – кричав сніговичок із самого дна, але ніхто його не чув і не міг допомогти.

Отак він розтанув і перетворився на воду.

Відтоді минуло багато часу, багато місяців, аж поки вода, в яку перетворився сніговичок, не знайшла інший берег. Вискочивши хвилиною на скелю, втекла в ямку і жила там. Побачило це сонечко і зігріло, перетворивши на маленькі краплинки, що піднялися вгору, і аж у небі зупинилися, з'єднуючись у хмарку.

Вітер поніс її разом з іншими хмарками і зупинився над вершиною снігової гори, звідки колись пішов сніговичок. Там хмаринка пустила лапатий сніг на вершину. Альпіністи почали гратися в сніжки, а потім зліпили сніговичка.

Із шишок зробили очі, з морквини – ніс, а дві соснові гілки стали його руками.

Альпіністи пішли, так і забувши, що залишили сніговичка без рота.

Але це вже його не хвилювало. Сніговичок був дуже радий поверненню на своє місце, він був щасливий, що не загубивсь ані в іншому місті, ані в гнівному морі на дні з мушлями й рибками. Уже позаду всі неприємності та небезпечна акула.